

selma lagerlöf

701



selma lagerlöf  
charlotte  
löwensköld



«În preferința contemporanilor pentru Selma Lagerlöf izbîndește, cu siguranță, gustul etern pentru basm. Preferînd-o pe Selma Lagerlöf lui Strindberg, atunci cînd i-au acordat premiul Nobel, lumea aceasta își încorona, fără să-și dea prea bine seama, tentația secretă a propriei sale eternități. Inconfortabilul Strindberg, spiritul cel mai sfișiat și mai tragic pe care l-a cunoscut literatura universală după Dostoevski, nu putea concura cu surîsul blajin al Selmei Lagerlöf. Poate că Strindberg să fi fost mai admirat, neîndoielnic însă, Selma Lagerlöf a fost mai iubită.»

ALEXANDRU SEVER

selma lagerlöf



editura minerva



LEI 5

Ilustrația copertei : *Simona Runcan*

# **selma lagerlöf**

---

# **charlotte lőwenskőld**

**ROMAN**

**TĂLMĂCIRE DIN LIMBA SUEDEZĂ DE  
MARIA ȘI PETRE BANUȘ  
PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE  
ALEXANDRU SEVER**

**BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1972**

**EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI**

Pentru versiunea românească  
toate drepturile rezervate  
*Editurii Minerva (B.P.T.)*

**Selma Lagerlöf**  
**CHARLOTTE LÖWENSKÖLD**  
in *Skrifter av Selma Lagerlöf*, Del. I  
Ahlen & Akerlunds Förlag, Stockholm



## SELMA LAGERLÖF

Cam greoaie, cu părul adunat roată în jurul capului, cu privirea vagă, e aproape cu neputință să ți-o închipui copil ; femeia asta, niciodată căsătorită, are un aer de bunică. Dar cine îi cunoaște opera știe că a rămas pînă la adînci bătrînețe un copil. Un copil genial, travestit, prin puterea și vraja timpului, în bunică. E o bunică de circumstanță.

Există între multele scrieri ale Selmei Lagerlöf o carte de amintiri, *Morbacka*, în care, lăsînd la o parte valoarea literară, putem desluși, cu voia sau fără voia scriitoarei, aproape toate elementele necesare pentru înțelegerea omului și definirea operei. Morbacka e numele moșiei și conacului în care se naște Selma Ottiliana Lövisa Lagerlöf. Conacul aparține familiei de trei generații și a fost clădit și adăugit succesiv de trei rînduri de pastori. Cu locotenentul Lagerlöf, tatăl Selmei, Morbacka ajunge să cunoască suprema înflorire. „Laicizarea“ Morbackăi nu contravine însă în nici un fel spiritului religios. Cînd locotenentul se îmbolnăvește grav, Selma își propune să-i obțină vindecarea citind întreaga *Biblie*, de la un capăt la altul. Dar acest spirit religios cunoaște cenzura inteligenței ; atunci cînd tatăl află de isprava copilărească a fetei, de a-i smulge lui Dumnezeu o minune prin lectura infinită a *Bibliei*, se teme nu cumva

fiica lui să ajungă o pietistă. Locotenentul e probabil mintea cea mai luminată pe care o întâlnește Selma în copilărie ; e o fire veselă, un om amabil, o gazdă totdeauna ospitalieră ; are pasiunea muzicii și gustul literaturii ; e cel dintâi care pune în mîna Selmei cărțile de literatură.

Mai puternică decît influența tatălui, e aceea a bunicăi. Bunica e rapsodul casei : stăpîna cămării cu basme. De fapt, povești îi spun aici fetei aproape toți : guvernanta, slujnicele, femeile din sat. Dar în așa măsură bunica și basmul sînt trup și suflet, că la moartea bătrînei, copilul are impresia că poveștile părăsesc casa în sicriul bunicii. Poveștile ascultate în această epocă stîrnesc fantezia Selmei și, mai mult decît atît, dau spiritului său o direcție fundamentală pe care mai tîrziu o vom regăsi, constant, în toată opera.

Un episod în copilăria fetei ne atrage îndecosebi atenția. E vorba de o paralizie a picioarelor ; boala face din ea un copil cuminte, înclinat către observație, avid de afecțiune. Plecînd cu familia la băi și descoperind în vitrina unui căpitan de vapor o pasăre a paradisului, are sentimentul că pasărea e un trimis al cerului. Că e împăiată, asta nu spune nimic imaginației sale, că nu are picioare, în asta nu vede nimic supărător : pentru un copil paralizat, condiția paradisului face inutilă obligația cam plicticoasă de a merge. Către pasărea asta întinde copilul mîinile și, minune : fetița se vindecă. Pasărea fără picioare i-a redat puțința de a se deplasa în spațiu. În imaginația mitică a copilului, fasonată de lumca miraculoasă a basmului, episodul trebuie să fi lăsat urme foarte adînci, căci în clipa aceea i se va fi revelat poate ceva din misterele vieții, prezența unei legături subterane cu forțe invizibile, dar puternice și active.

Vocația Selmei se manifestă relativ devreme. La șapte ani visează să devină scriitoare, la 14 ține un jurnal, iar

la 15 compune versuri, cu o ușurință surprinzătoare. Primele ei lecturi sînt *Odiseea*, *Saga* lui Frithiof, povești cu piei-roșii. Citește Tegner, Runeberg, Stagnelius, Vitalis, Bellman. Mai tîrziu lecturile ei favorite sînt Dickens, Thackeray, Daudet și Flaubert, Andersen și Jacobsen. Cu Dickens și Andersen are afinități evidente, nu e de mirare că-i citește cu atîta pasiune. O influență decisivă, însă nu din lumea romancierilor, va fi aceea a eseistilor : Brandes îi oferă o anume înțelegere a literaturii moderne ; Carlyle — pe lîngă sugestia unui stil adaptat la necesitățile unei naturi lirice — îi dă, desigur, mai mult decît își închipuie scriitoarea, o filozofie, vreau să spun, o idee mai înaltă despre marele destin al omului. La prima vedere poate să pară destul de neverosimilă o legătură între opera Selmei Lägerlöf și *Eroii* lui Carlyle — căci tocmai asta e cartea care lasă asupra-i cea mai adîncă impresie. Dar legătura există. Nu e vorba, firește, de eroismul geniului, de spiritul eroic al umanității revelabil în viața și opera marilor oameni — ci de „eroismul dragostei“. Eroii ei preferați vor fi marii îndrăgostiți ; principiul întregii sale opere, acesta va fi : puterea dragostei. Filozofia eroismului, Selma Lagerlöf o adaptează, potrivit propriului său geniu, la gabaritul inimii sale. Cele mai bune dintre rîmănele, povestirile și basmele ei nu sînt decît variante ale raportului statornic dintre puterea dragostei și puterea sacrificiului. Una din povestirile sale e intitulată chiar : *Iubirea, făcătoare de minuni*.

*Gösta Berling*, primul ei personaj de seamă, e un fel de Peer Gynt cu gustul peregrinărilor și experiențelor, un Ulise suedez, rătăcit prin lumea conacelor, un pastor călărit de Diavol, năzuind a face mereu binele, și făcînd mereu răul, cercînd a se purifica în focul iubirii. Dar, lucru deja semnificativ pentru năzuința scriitoarei de a-și găsi eroul care s-o exprime și pe care să-l pună în centrul operei sale, Gösta însuși se definește în funcție de

femeile care-l înconjoară; căci adevăratul purtător al iubirii e femeia, și în romanul acesta de început aflăm, în germene, prototipul tuturor eroinelor lagerlöfiene: Anna Stjarhök, Marianne Sinclair, contesa Elisabet. *oare a fost în text net în!* În Ierusalim, competiția întru dragoste și sacrificiu antrenează aproape toate personajele principale deși, paradoxal, totul începe cu ură și crimă. Ingmar, țăran din neamul străvechi și onorat al Ingmarssonilor, s-a căsătorit cu Brita din Bergskog, deși fata nu l-a vrut. Răzbunătoare, Brita își ucide pruncul nou-născut și intră la închisoare. Pruncuciderea pune dragostea lui Ingmar la mare încercare; să conviețuiască cu o ucigașă, la ieșirea ei din închisoare, implică primejdia de a atrage asupra casei sale dezonoarea și desconsiderarea consătenilor. Repudierea femeii pare în împrejurările acestea în ordinea legii și a moravurilor; înșiși părinții fetei sînt pregătiți să accepte situația, căci plănuiesc s-o expedieze în America și, încă înainte de ieșirea ei din temniță, îi pregătesc bagajul și biletul de vapor. Dar marele Ingmarsson — mare, căci ascendentul său se întemeiază pe tripla putere a obîrșiei, bogăției și înălțimii morale — își scoate femeia din închisoare, o aduce acasă și o instalează stăpînă la Ingmarsgard. Dragostea lui e mai tare decît prejudecata lumii; femeia descoperă că-și iubește bărbatul; iar satul, contrazis, presimțind în gestul lui Ingmar o etică superioară și o putere a inimii mai presus de orice pornire vindicativă, îl înconjoară cu un sentiment de bunăvoință și-l onorează ca pe o notabilitate. Dragostea lui Ingmar e așadar eroică, nu numai pentru că cucerește inima unei femei, dar pentru că înfruntă o ordine morală îngustă, pentru că se desăvîrșește și salvează, o dată cu dragostea celorlalți, principiul omeniei. Căsătoria se va dovedi fericită; pruncucigașa de odinioară va naște bărbatului său șase copii. Chiar moartea marelui Ingmar confirmă

vocația dragostei eroice : el moare salvînd de la înec niște copii.

Toată povestea asta nu-i decît un episod și rostul lui principal e să marcheze de la început tema centrală a romanului. Competiția în dragoste și sacrificiu va continua cu a doua generație, cunoscînd avatururi din cele mai complicate. O paralizie a picioarelor face din Karin, fata cea mai mare a bătrînului Ingmarsson, o infirmă, dar cînd într-o zi fetița ei se apropie de foc, Karin se repede s-o salveze ; ca odinioară Selma însăși, într-un elan al spiritului, își recapătă libertatea de mișcare. E și aceasta o minune : de astă dată o minune a dragostei materne. Fantasticul e cuminte și domestic.

Adevăratul erou al romanului este însă tînărul Ingmar care va trăi într-un fel drama tatălui său. Cînd Karin și Halfoor, ca mulți alți consăteni, stîrniți de predica misionarilor, hotărăsc să-și lichideze gospodăriile și să plece în Țara Sfîntă, Ingmar, dorind să răscumpere ferma părintească și neavînd mijloace, își sacrifică dragostea pentru Gertrud și se căsătorește cu Barbo, fiica-bogatului Sven Persson. Ceea ce biruie acum, cu sacrificiul fetei iubite, e dragostea pentru pămînt, străvechiul eroism țărănesc.

Gertrud va pleca cu sectanții, iar Ingmar, a cărui căsnicie merge foarte rău, o va urma după un răstimp, cu gîndul de a se căsători cu ea. Numai că timpul a complicat lucrurile, a legat și a dezlegat oamenii, nelăsînd neclătinat nici un sentiment. Acea care l-a împins pe Ingmar să plece după Gertrud e Barbo ; tocmai pentru că-și iubește bărbatul nu rabdă să-l vadă nefericit și înstrăinat și-i propune divorțul. Competiția e evidentă : Ingmar i-a sacrificat pe Gertrud, Barbo se sacrifică pe sine.

Apoi e rîndul Gertrudei să intre în marea competiție a dragostei și a sacrificiului. Prima jertfă a făcut-o în momentul cînd a plecat cu sectanții pentru a-i ușura



lui Ingmar o căsătorie utilă; acum, cînd Ingmar e în primejdie să orbească din pricina climatului neprielnic, e gata să se căsătorească cu el, numai pentru a-l scoate din Ierusalim. De iubit însă nu-l mai iubește, și sacrificiul ei e de două ori mai mare: căci nu numai că acceptă să se căsătorească cu un bărbat pe care nu-l iubește, dar, acceptîndu-l, ar trebui să renunțe la dragostea vie a unui alt bărbat.

Jocul dragostei și al sacrificiului continuă. În absența bărbatului, Barbo naște un copil. Ca să nu împiedice divorțul și plecarea lui Ingmar, fi tăinuise sarcina. Va continua s-o tăinuiască; și cînd naște e gata să-și omoare copilul, ca odinioară Brite. Rațiunile ei sînt totuși tute-late de dragoste. Mai întîi n-ar vrea să declare că acest copil e al lui Ingmar, pentru ca acesta să obțină divorțul și să se poată căsători cu Gertrud; apoi, temîndu-se de un vechi blestem, potrivit căruia băieții născuți din neamul ei vor fi orbi și idioți, n-ar vrea să-i dea numele lui Ingmar pentru ca să nu împovăreze bărbatul pe care-l iubește cu suprema supărare de a avea un moș-tenitor netrebnic. Firește, adevărul iese la iveală, iar Ingmar descoperă în jertfa femeii adevărata înfățișare a propriilor sale sentimente. Ca și bătrînul Ingmarsson odinioară, el găsește puterea de a reveni lîngă femeia legiuită; dragostea verificată cu puterea sacrificiului e singura garanție a fericirii. Rînd pe rînd, bătrînul Ingmarsson și Brita, tînărul Ingmar și Barbo, Gertrud însăși, toți cunosc dragostea și sacrificiul, acest eroism al inimii, mai modest și mai puțin gălăgios, dar nu mai puțin eficace în mersul lumii și nu mai puțin demn de a fi cîntat. Ingmar rămîne lîngă Barbo; copilul ei se dovedește viabil; Gertrud se va căsători cu bărbatul care o iubește. Iluzia unei echități divine dă romanului un sfîrșit de basm.

Pînă în 1925, cînd apare *Charlotte Löwensköld*, tema dragostei neprecupețite și a sacrificiului consimțit a fost

reluată de nenumărate ori, chiar dacă, cel mai adesea, pe terenul privilegiat al istoriei, legendei și basmului. Charlotte Löwensköld, ca și Ana, Svärd din același ciclu, sînt ultimele dintr-un lung șir de figuri feminine, al cărui prototip îl aflăm încă în *Gösta Berling*. În ciclul *Reginelor din Kungahälla*, o adevărată prințesă a dragostei și sacrificiului e Margareta, prințesa care, deși știe că nu va afla har în fața viitorului ei soț, norvegul Magnus Berfort, e gata totuși să se căsătorească cu el, numai pentru a pune capăt războiului și a curma lacrimile; pămîntul va putea fi semănat, fetele vor putea să se mărite; spiritul dragostei îmbrățișează tot pămîntul (*Prințesa păcii*). În *Munckytan*, Ingrid vindecă prin puterea dragostei pe Hede, ultimul moștenitor al domeniului. Nuvela e de fapt un basm romanțios. Odinioară, Hede încercînd să păstreze pămîntul părintesc, a renunțat la studii și s-a apucat de negoț. O afacere nenorocită îl sărăcește pe deplin și omul se smintește. Își pierde memoria, devine un vagabond, neguțătoresc mărunțșuri și cîntă la vioară. Memoria lui s-a fixat undeva în anii studenției, cînd nu cunoștea altă pasiune decît vioara și cînd a întîlnit-o pe Ingrid alături de bunicul ei, lăutarul ambulant. Ingrid, ca și Mignon, e un copil cu dorurile trezite ale femeii. Întîmplarea, zeul îndrăgostiților, face ca peste ani fata, îngropată în stare cataleptică, să fie salvată de smintitul rătăcitor: cîntîndu-i din vioară, el o trezește din somnul înșelător al morții aparente. Ajunsă mai apoi slujitoare la Munckytan, fata recunoaște în stăpînul smintit pe tînărul de odinioară. Cu răbdare, cu dragoste, cu muzică, cu o înscenare pusă la cale, nițel cam pirandellian am zice, anume ca să trezească conștiința ațipită a muzicantului, Ingrid izbuște să-l vindece. Acțiunea benifică a dragostei e așa-dar reciprocă: Ingrid îl smulge smintelii, așa cum ea însăși fusese smulsă mormîntului.

O variantă tragică — și de aceea rară — a acestui admirabil tip de femeie, de atâtea ori ilustrat, de la Anna din *Gösta Berling* și pînă la Charlotte Löwensköld, este Elsallil. În casa pastorului Arne au fost uciși într-o noapte toți membrii familiei și toți slujitorii; a scăpat numai Elsallil, o orfană adăpostită de pastor, pe care bandiții n-au găsit-o. Ucigașii sînt niște mercenari scoțieni pe care înghețul mării i-a prins pe meleagurile astea. Luată în casa unui negustor de pește, Elsallil descoperă pe ucigași, recunoscînd în mîna lor talerii pastorului; dar îndrăgostită de unul dintre ei, de Sir Archie, cată a-l feri de sulilele ostașilor veniți să-l aresteze, deviind lovitura asupra-și (*Talerii lui messer Arne*). Mișcătoare e povestea Agnetei care, neavînd pe cine iubi, iubește morții. Neliniștită de a lăsa nerăsplătită atîta dragoste, scriitoarea imaginează la moartea bătrînci, defilarea a mii și mii de luminări: toți morții pe care femeia i-a iubit, ale căror morminte ea le-a îngrijit și de sufletul cărora a dăruit atîtea luminări. (*Baba Agneta*).

Romanul care va înregistra, încă înainte de *Charlotte Löwensköld*, o interpretare calitativ diferită a temei, e *Casa Lilliecrona*. Importanța principială a romanului e că înscrie în istoria temei o apropiere mai vie de realitățile înconjurătoare. Această apropiere nu era nici ea un fenomen cu totul inedit; dacă istoria, legenda și basmul constituiseră foarte adesea cadrul cel mai prielnic genului liric al scriitoarei, observația atentă și detaliul realist nu absentaseră niciodată din opera ei, și monumentul care consacră harul observației este, cu siguranță, *Ierusalim*. Cu *Casa Lilliecrona* — chiar dacă anume aură de basm continuă să persiste, ca pretutindeni, în întreaga operă a Selmei Lagerlöf — tema coboară din legendă. Oprimată de mama vitregă care îi înstrăinează dragostea tatălui, Maya Lisa, ca o altă Cenușăreasă, își cîștigă dragostea tuturor, cu virtutea supremă a răbdării și bunătății. Căsătoria finală cu tînărul violonist Sven Lil-

liecrona, pe care, ca atâtea alte eroine lagerlöfiene, îl salvează de opresiunea unui coșmar, încununează o fericire pe deplin meritată.

Lucru nu lipsit de interes : chiar în cadrul relativ strîmt al ciclului *Löwensköld*, trilogia reproduce oarecum, la scară redusă, această continuă pendulație a scriitoarei între basm și realitate. Cu primul volum, *Inelul neamului Löwensköld*, sîntem încă în plin basm. Furtul unui inel de pe degetul răposatului general atrage blestemul cumplit al sărăciei, crimei și morții. Primul hoț e Bard Bardsson : îi arde casa, turma îi pierе lovită de molimă, grîul îi îngheață pe cîmp, femeia i se înecă, el însuși se rănește la picior cu securea. Fiul lui Bard, voind la moartea tatălui să păstreze inelul, moare. Aflîndu-l mort, frații Ivarsson îi iau boneta în care, fără să știe, se află ascuns inelul și sfîrșesc în spînzurătoare, acuzați de asasinarea băiatului. Abia finalul povestirii readuce, cu gestul din totdeauna salvator al femeii, ceva din tema centrală a operei : într-adevăr, nepotul bătrînului general, intrat în posesia bonetei, ignorînd însă ca și Ivarssonii ce anume ascunde, e cît pe cît să moară, dar e salvat în ultima clipă de fiica lui Bardsson care cunoaște secretul.

Cu ultimele două volume ale trilogiei, cu *Charlotte Löwensköld* și *Anna Svärd* care, la drept vorbind, n-au cu adevărat comun decît tema favorită a dragostei și sacrificiului, reintrăm în climatul „legăturilor vizibile”. Și poate că semnul cel mai sigur că sîntem pe teritoriul ferm al realității îl constituie calitatea conflictului. Conflictul care face din Karl-Artur un om sfîșiat între două tentații, tentația dragostei și tentația sfințeniei, este inițial un conflict de violență strindbergiană, și dacă scriitoarea nu-i valorifică întreg potențialul dramatic, asta se întîmplă pentru că, neinteresată pînă la urmă de drama unei vocații, n-o înregistrează decît exact în

limitele de care are nevoie pentru a defini drama sentimentală a Charlottei.

Se simte în opțiunea finală a scriitoarei un interes deviat și întrebarea care merită să fie pusă este ce anume a hotărît o asemenea deplasare? Există un roman al Selmei Lagerlöf care răspunde foarte bine la această întrebare: *Minunile lui Anticrist*. I-l va inspira o călătorie în Italia, așa cum, trei ani mai târziu, călătoria în Palestina îi va oferi observații esențiale pentru cea de a doua parte a romanului său despre neamul Ingmarssonilor. Inspirat din contactul cu pământul străvechi al Siciliei, romanul este, cu multe ocolșuri ideologice, deși nu fără oarecare relief psihologic, romanul unei iubiri care, deturnate din fâgașul ei firesc, se regăsește și se realizează. Cu toate acestea ar fi putut foarte bine să fie — și lucrul e limpede pe o bună parte din desfășurarea lui, — romanul unei vocații, căci Gaetano, ca și Karl-Artur, cunoaște farmecul unei chemări: e gata să devină un apostol al socialismului. Până la urmă, romanul este o demonstrație, ca atâtea altele, a marilor miracole ale inimii. S-ar zice că scriind în străinătate, o poveste transpusă pe un sol străin, scriitoarea revine inevitabil la tema sa de totdeauna cu instinctul unei păsări rătăcite, dornice să regăsească ceva din teritoriul familiar al unei patrii; eșecul romanului — căci se poate vorbi de un eșec — s-ar datora, așadar, la prima vedere, dificultății de adaptare la climatul unei lumi străine. Ce a putut totuși s-o atragă pe Selma Lagerlöf aici, pe solul Antichității și Renașterii, nu e greu de ghicit: pe aici pământul e greu de istorie, e plin de legende și de miracole; Țara Sfântă, vizavi de patria cezarilor, cultul artei păgâne în Renaștere, Crist și Anticrist sînt de la orizontul mediteranean al lumii, într-o stranie relație de simpatie geografică și morală. Nordul pîcios, rece și protestant e însă prea înfipt în ființa scriitoarei pentru ca ea să se simtă la îndemînă și, cînd încearcă să imagineze lu-

mea asta de la antipodul căminului său suedez, nu poate imagina nimic cu adevărat viabil: *Minunile lui Anticrist* e într-adevăr un roman pe jumătate eşuat, așa cum episoadele palestinienne din *Ierusalim* sînt cele mai plicticoase din tot romanul; chiar tema dragostei și a sacrificiului, așa cum o înțelege Selma Lagerlöf, transpusă sub alt cer, pălește numaidecît. Dar o asemenea explicație e eșecului încă nu e completă; pentru a o întregi, ar trebui mai întîi să observăm, de pildă, în ce chip, în ciuda farmecului de totdeauna al scriitoarei, îi scapă înțelegerea spiritului mediteranean și a pateticului catolic, sau — lucru și mai semnificativ — cît de stîngaci împerechează scriitoarea povestea de dragoste a Micălei și a lui Gactano, miracolul inimilor regăsite, cu ideea bizară și inconsistentă a unui socialism utopic întemeiat pe un vag sentiment religios, opus unui socialism materialist. Adevărul este că scriitoarei îi lipsește gustul și exercițiul ideilor, virtutea strindbergiană de a investi ideile cu putere dramatică, forța de a întemeia un întreg roman pe un conflict de conștiință.

Cînd, după ani de zile, va face din Charlotte Löwensköld figura centrală a romanului, preferînd-o lui Karl-Artur, scriitoarea nu greșește de fel: ea cedează instinctului artistic; și în anii de maturitate, șlefuit în atîtea experiențe, instinctul său funcționează perfect.

Dintr-o ramură mai laterală a neamului Löwensköld, orfană și crescută în casa unui pastor, Charlotte e de cinci ani logodită cu Karl-Artur Löwensköld. Tînărul, influențat în anii studenției de un pietist celebru, și-a descoperit vocația preoției și a devenit vicarul pastorului în casa căruia a descoperit-o pe Charlotte. La un moment dat, Karl-Artur, cu impresia consolidată de unele împrejurări nefericite, că logodnica sa se opune unei vocații care nu poate să-i aducă nici un beneficiu, rupe logodna, lăsînd-o pe Charlotte expusă oprobriului public. Dîndu-și seama că de-ar încerca să se dezvinovățească

ar însemna să primejduiască și prestigiul viitorului preot, mai mult chiar, să provoace o ruptură între el și părinții lui, de altfel de mult timp nemulțumiți de excesele acestui fiu turbulent, fata preferă să se sacrifice și tace. Ca să ușureze sarcina lui Karl-Artur, e gata chiar să se căsătorească cu Schagerström, deși o asemenea căsătorie, omul fiind foarte bogat, riscă să confirme în fața oamenilor imaginea unei ființe mai interesate de bunurile lumii decît de gloria Domnului. Totuși nu se va decide pentru căsătoria asta decît în clipa cînd se produce ruptura lui Karl-Artur cu părinții; unica femeie care și-a cîștigat un oarecare ascendent asupra tînărului vicar, soția organistului, o mică intrigantă de provincie, condiționează posibilitatea de a-l influența pe Karl-Artur în sensul unei împăcări cu părinții săi, de căsătoria Charlottei cu Schagerström, urmărind astfel să scape de o rivală potențială și, în același timp, s-o compromită definitiv în ochii tuturor. Charlotte acceptă. E suprema jertfă pe care o poate face dragostea sa pentru Karl-Artur. Dragostea ei e eroică.

Termenul de opoziție al Charlottei e Karl-Artur însuși: dragostea și sacrificiul ei de femeie se definesc în opoziție cu dragostea și sacrificiul lui întru Domnul, acestea fiind deturnate de la sursa lor originală către țeluri dominate de orgoliul nebun al sfînteniei. Într-adevăr, ceea ce opune Karl-Artur dragostei foarte omenești a Charlottei e dragostea pentru Dumnezeu și sacrificiul fericii. De dragul chemării, va renunța un timp la studiile sale superioare, va lepăda rangul social, va rupe legăturile cu părinții; cînd are impresia că logodnica se opune Cerului, rupe logodna; voind să-și dovedească încrederea în Dumnezeu, își făgăduiește să ia de soție pe cea dintîi femeie necăsătorită ce-i va ieși în cale și așa ajunge să se logodească cu Anna Svärd, o precupeată din Dalecarlia; cînd părinții încearcă să desfacă logodna, Karl-Artur rupe cu ei, îi reneagă, refuză să vină la pa-

tul de suferință al mamei. E așadar în dragostea lui Karl-Artur mai mult orgoliu decît intransigență, și în sacrificiul lui mai mult fanatism decît pietate. Personajul nu are dimensiunile unui Brand ; el nu e din fibra întemeietorilor de Biserici ; e în fond un om slab, tot atît de nesigur de sentimentele sale pentru Charlotte ca și pentru Dumnezeu.

Fata pricepe finalmente că nu poate iubi un om care nu știe să iubească decît pe Dumnezeu și care, iubind, nu știe decît să rănească. Pasiunea isterică întru Domnul n-are nimic omenesc, și Charlotte caută dragostea acolo unde o poate afla, în căsătoria cu bunul, delicatul și generosul Schagerström. E suficient să observăm felul cum imaginează Selma Lagerlöf fericirea eroilor săi, pentru ca să-i descifrăm numaidecît preferințele. Căci în repartitia fericirii, preferința ei merge acolo unde umanitatea eroilor e mai profundă. Aici, în acest tratament preferențial, se divulgă cenzura rațiunii asupra spiritului religios. Fanatismul îi este total străin ; oricît de multă înțelegere are pentru frămîntările religioase, oricît de mult respectă sentimentul religios, căci ea însăși cunoaște acest sentiment, nu cedează niciodată misticismului imbeciloid. Pe Ingmar îl readuce din Pămîntul sfînt pe pămîntul strămoșilor, căci pămîntul pe care te-ai născut e la fel de sfînt ca acela pe care s-a născut Isus ; pe Charlotte o căsătorește cu un om avut și delicat, un Făt-Frumos, de profesiune industriaș, pentru a-i îngădui fericirea foarte omenească de a avea un cămin. Scriitoarea își face eroii fericiți din nevoia intimă de justiție ; e felul ei particular de a justifica și răsplăti dragostea și sacrificiul.

Soră bună cu Charlotte Lövensköld este și Helga din *Fiica mlaștinilor* și ceea ce le înrudește e aceeași putere a dragostei, verificată prin puterea sacrificiului. Slujnică la oraș, sedusă de stăpînul ei, Helga îl cheamă în judecată ca să-i smulgă o pensie alimentară pentru copilul



născut. Cum bărbatul e gata să jure că n-a avut nici o legătură cu Helga și că pruncul nu e copilul său, fata, pioasă, temîndu-se de sperjurul omului iubit, îl împiedică să jure, renunțînd la proces și, implicit, la orice compensație materială. Povestea ar fi putut foarte bine sfîrși aici, dar Selma Lagerlöf se împacă dificil cu nefericirea eroilor pe care-i iubește. Pentru ca să-i facă pe deplin fericiți, imaginează nefericiri biruite, silîndu-se parcă a ilustra teza ilustrului teolog pentru care răul există ca să facă mai dulce și mai evident binele. Cîștigul moral al Helgăi nu-i este de-ajuns scriitoarei; îi scoate în cale pe Gudmund Erlandsson, flăcău frumos și băiat de treabă; după ce îl salvează de greaua învinuire a unui omor pe care nu l-a săvîrșit, se va căsători cu alesul inimii sale. Alături de Charlotte Löwensköld, Helga e întruparea desăvîrșită a dragostei și sacrificiului. „Fiica mlaștinilor“ se înalță și se purifică prin eroismul nesfîrșit al inimii.

Acum se vede mai bine în ce sens se poate vorbi de un erou central al întregii opere lagerlöfiene. Un Gösta Berling sau un Karl-Artur sînt niște pastori ratați; adevăratul sfînt în opera Selmei Lagerlöf este femeia. În concepția scriitoarei, femeia nu este numai ființa care naște lumea și o perpetuează; ea este aceea care îi leagă rănile, îi vindecă durerile, îi adoarme spaimile și, mai presus de toate, o învață să iubească. E plină lumea Selmei Lagerlöf de Magdalene gata să spele rănile omenirii în lacrimi și să le oblojească în sărutări; pe la toate încheieturile operei aflăm Cenușărese oropsite care sfîrșesc prin a-și afla prințul izbăvitor; în toate eroinele acestea, începînd cu Anna Stjarhok, Marianne Sinclair, contesa Elisabet și sfîrșind cu Gertrud, Brigit, Barbo, Ingrid, Maya Lisa, Elsallil, Charlotte Löwensköld, Helga, Anna Svård — în toate aflăm, mai mult sau mai puțin limpede, uneori combinate, trăsăturile Mariei Magdalena și ale Cenușăresei. Încît se poate spune, cu deplină în-

dreptăţire, că prototipul ideal al femeii în opera Selmei Lagerlöf e, deopotrivă, în mit şi în basm.

Latura cea mai izbitoare în literatura acestei suedeze rămîne, neîndoios, fantasticul. Dacă un Poe, un Hoffmann, sau chiar un Strindberg, indivizi dezorganizaţi, cu o existenţă dramatică, cultivă adesea, cu o mare dispoziţie naturală, un fantastic bizar şi tenebros, la Selma Lagerlöf fantasticul nu ne dă niciodată impresia unei fiinţe torturate de spaime şi de nelinişti fără nume. Dimpotrivă, ceea ce o caracterizează e acceptarea naturală a fantasticului, fără fior şi fără clătinări metafizice. Nimic mai ciudat la urma urmei ca fantasticul acestei, femei cumpănite, echilibrate, calme. Nu vom afla la ea gustul pentru senzaţional sau curiozitatea ştiinţifică a lui Poe, nici fantasticul livresc al lui Hoffmann. Originea fantasticului e la scriitoarea noastră o concepţie mitică a universului, complicată de sentimentul creştin al dragostei. Gustul pentru fantastic l-a aflat de prima oară în basm, iar fantasticul ei se subsumează de regulă unui ideal etic. Cînd nu rămîne în sfera inferioară a miracolului, fantasticul său are înfăţişarea lui tradiţională, de totdeauna: întîmplări montate pe coincidenţe, vise, presimţiri, fantome, morţi aparente. Fantasticul nu e o altă ordine a lumii, face parte din ţesătura ei obişnuită, numai că nu se revelă întotdeauna. Universul fiind unul singur, nu există compartimente incomunicabile.

Ceea ce izbeşte în amintirile din copilărie ale Selmei Lagerlöf, în episodul despre boala tatălui, nu e faptul că-şi impune să citească *Biblia* ca să obţină vindecarea lui; căci rugăciuni pentru însănătoşirea părinţilor a spus în viaţa lui orice copil; izbitoare rămîne convingerea copilului că rugăciunea lui are nevoie de fiecare filă a *Bibliei* pentru a ajunge pînă la scaunul Domnului. Vindecarea paralizei, oricîtă motivare psihologică ar avea, n-o scuteşte de sentimentul miracolului. Mai îrziu îşi aminteşte că nimeni nu avea în. așa măsură ca mama ei

puterea de a ghici gândurile ; și dă exemplul scrisorilor ce se încrucișează în care, fără a se fi înțeles în prealabil, mama și fiica își comunicau aceleași idei. Altă dată, pregătindu-se să-i povestească maică-si acel episod dintr-un roman abia terminat în care violonistul cântă sub fereastra iubitei, Selma află, foarte surprinsă, că în aceeași scară bătrîna auzise un violonist sub ferestrele sale ; bincînțeles, la cercetările făcute, nu se descoperă nimic ; mama visase pur și simplu episodul pe care fiica îl scria. Cu asemenea dispoziții, nimic mai natural ca fantasticul Selmei Lagerlöf. Arta ei, ca și visul, e locul cel mai firesc de întîlnire al fizicului și metafizicului.

În *Ierusalim*, Karin, paralizată, se vindecă în clipa în care fetița se apropie de foc ; în *Țara Sfîntă*, conducătoarea coloniei gordoniste „aude“ chemarea lui Ingmar și vine să dejoace intrigile ce amenințau comunitatea, deși omul n-a apucat niciodată să ajungă la ea și să-i vorbească ; intrigantul moare în clipa în care femeia, sosită peste noapte, pătrunde în adunare ; Barbo e încredințată că dacă copilul ei a scăpat de blestemul orbirii și idioției, asta o datorește călătoriei lui Ingmar în Țara Sfîntă. În *Charlotte Löwensköld*, coloncleasa și Karl-Artur re-trăiesc într-un fel întîmplarea petrecută între Selma și mama ei : mama și fiul se întîlnesc la jumătatea drumului dintre conac și oraș, porniți amîndoi să se caute dintr-un impuis al inimii mai degrabă decît dintr-un îndemn al rațiunii. În același roman, Karl-Artur, mînios pe Charlotte și hotărît să ia de soție pe prima femeie pe care Dumnezeu i-o va scoate în cale, trăiește un ceas cu spaima de a nu-și afla o nevastă potrivită ; episodul nu e lipsit de adevăr psihologic, căci Karl-Artur e un om tînăr, și nimic mai tulburător ca lupta intimă dintre evlavie și ispita reînnoită a femeii. Dar scriitoarea nu gustă tragediile, își sperie numai preoțelul și, după ce-i scoate înaintea o fată cu însemnele depravării, apoi o vătărită

mizerabilă, după văcăriță o cerșetoare bătrână, și după cerșetoare, o urâciune ostenită, îi îngăduie în cele din urmă întâlnirea legiuită cu precupeața din Dalecarlia, o fată de o frumusețe robustă. Miracolul e aici în investirea întâmplării cu o semnificație înaltă. Firește, asemenea întâmplări sînt suficient de echivoce ca să îngăduie orice interpretări; îndeminarea scriitoarei e de a face psihologie în marginea miracolului ipotetic.

Dacă în *Inelul neamului Löwensköld* avem, ca și în *Inelul Nibelungilor*, povestea unui inel legat de un blestem, în *Inelul pescarului* avem, de astă dată, un inel benign. Feciorii lui Cecco pierind într-un naufragiu, omul își rîde de San-Marco, patronul Veneției; dar iată că pescarul este chemat să poarte pe ape, prin furtuna care amenință orașul, un străin, apoi un cavaler și un episcop: sînt San-Marco, Sf. Gheorghe și Sf. Nicolae, întruniți să mînuie cetatea; drept semn al bunăvoinței lor, San-Marco dăruie lui Cecco un inel în purtătorul căruia dogele va recunoaște și va cinsti pe salvatorul orașului.

Fantome aflăm din abundență în *Căruțașul morții*, ca și în *Talerii lui messer Arne*. În prima povestire, circulă fantomatic o căruță care colectează sufletele morților. Cel ce moare în noaptea de Anul nou preia pentru un an sarcina chinuitoare a căruțașului; întîmplîndu-se ca în noaptea legiuită, în care trebuie să fie schimbat, să-i moară prietenul, căruțașul ostenit, un Charon suedez cu nostalgia odihnei eterne, se sacrifică și va accepta, pentru încă un an, obositoarea călărie, pentru ca sufletul prietenului mort să poată reveni în circuitul vieții. Forme mai variate de fantastic aflăm în cealaltă povestire. Mai întîi fantasticul presimțirilor: Torrarin, negustor de pește, se apropie pe înserat de locuința pastorului, dar cîinele nu vrea să-l urmeze. Observația că animalele presimt apropierea morții e foarte veche și, poate, nu lipsită de teme; un compatriot al Selmei Lagerlöf, Axel

Munthe, va relata peste ani că i se întâmpla uneori să recunoască la bolnavii săi apropierea morții numai după reacțiile vreunui cîine aflat prin apropiere. Mai tîrziu, cînd Torrarin ia masa la casa parohială, alături de familia pastorului, bătrîna are impresia că aude ascuțindu-se niște cuțite la Branchög, la o leghe depărtare ; lucru ce se va adevăra căci, ajungînd negustorul la Branchög, află că într-adevăr fuseseră pe aici trei tăbăcari ambulanți ce-și ascuțiseră cuțitele și mai află că, în urma lui, toată familia pastorului a fost asasinată, afară de o fată orfană cărcia norocul îi oferise o ascunzătoare. Apoi intră în scenă fantomele. Torrarin, îndreptîndu-se pe același drum la înmormîntarea pastorului, îi iese înainte Olaf, un rîndaș bătrîn care îi comunică că e așteptat : bineînțeles, rîndașul este o fantomă ; intrînd în casa parohială, negustorul o află intactă deși știa că ucigașii îi pusaseră foc ; aici dă peste familia pastorului și toți slujitorii adunați să-l primească ; nu lipsește din încăpere decît orfana și lada cu taleri. „S-au aflat asasinii noștri ?“ întrebă fantoma pastorului. În cele din urmă negustorul și una din copilele moarte vor primi misiunea să descopere pe ucigași : morții vor să fie răzbunați. Torrarin se trezește afară, în zăpadă, în curtea casei parohiale ruinate și întunecate. Toată această parte a povestirii este absolut remarcabilă prin farmecul firesc al fantasticului și detaliul realist al fantasmagoriei. Raporturile oamenilor cu fantomele sînt fără nici o dificultate. Fata moartă se angajează slujitoare la hanul unde chefuiesc ucigașii, spală maldăre de vase cu o iuțeală miraculoasă, intră în legătură cu sora ei cea vie și o ajută să identifice asasinii. În tot timpul acesta, o vrajă a înghețat marea : corăbiile prinse în ghețuri nu vor putea pleca decît o dată cu prinderea ucigașilor ; care va să zică marea, simbolul circulației unanime, se eliberează în clipa cînd umanitatea se purifică eliberîndu-se de prezența malefică a criminalilor.

În *Munkytan* fantasticul e mai degrabă de ordinul coincidențelor. Tinărul Hede reîntâlnește peste mulți ani pe fetița de odinioară ; i-a cîntat din vioară pe cînd era o vagabondă ; îi cîntă acum trezind-o din catalepsie. Nițel fantastică îi e și nebunia : e adică în ea mai multă ciudățenie decît adevăr psihologic. Făcînd afaceri nenorocite cu capre, obsesia lui e capra și, prin extensie, orice animal nu-i decît o capră travestită. Se teme de cai și le face reverențe ; deși vagabondează tot anul, cu uitarea totală a propriei sale ființe, în fiecare an de Crăciun se înapoiază la conac : e un automatism întemeiat pe o reminiscență a vacanțelor de student. Dar își ignoră mama și locuiește în odăile servitorilor, ca un milog adăpostit de dragul sărbătorilor. O plimbare pe gheață cu Ingrid îi degreveză memoria : tinărul se crede în vacanță ; de unde pînă atunci habar n-avea să patineze începe a face volute elegante și se întrebă uimit cine e fata de lîngă el ; memoria trecutului se instalează pe memoria prezentului imediat. Sminteala se vindecă o dată cu amnezia. Memoria începînd să funcționeze exact din punctul unde s-a potionit, toată dificultatea e de a-l face să accepte trecutul de vagabond smintit, de a-l face să încorporeze, cu alte cuvinte, fără spaimă, un trecut nefericit. Nu e greu de observat că schema smintelii și amneziei e aici nițel fantezistă, fără suport psihologic real. E, mai degrabă, o sminteală de basm : ceea ce lucrează aici e, s-ar zice, un fel de farmec. Conacul însuși, neîngrijit, cu servitori bătrîni, cu încăperi în care nu se umblă și cu grădină în care nu înfloresc flori, are ceva dintr-o lume adormită în care, printr-o inversiune semnificativă, acolo unde sminteala alungă rațiunea și moartea e aparentă, frumoasa somnoroasă e „studentul” nostru și Făt-Frumosul ce rupe vraja cu puterea desferecătoare a dragostei e Ingrid. Povestea e nesfîrșit romanțioasă ; personajele sînt simple alcătuirii de ceață și parfum. Ca să accepți povestea, trebuie să ai gustul jocului fantezist.

Nu lipsește nici fantasticul oniric. În *Poveste din Hallstaraes*, fostul colonel Beerencrentz, vizitîndu-și un fost camarad — acum căsătorit cu o femeie frumoasă și posesorul unei moșii bogate — are, într-o noapte, viziunea unui om cu mîna înșingerată. Vizitînd moșia, dă peste omul din vis : e un ziler, fiul unei femei de moartea căreia e răspunzător stăpînul moșiei. După un an, colonelul află că zilerul nostru l-a ucis pe moșier și pe soția lui.

De anume vrajă se poate contamina și cuvîntul cel mai banal. Selma Lagerlöf, bună cunoscătoare a universului infantil și, în general, a mediului domestic, cunoaște, firește, puterea cuvîntului perpetuat din generație în generație, prin simpla transmitere a aceluiași dicționar de uz familial care face deliciul reuniunilor de familie. Unchiul Ruben, din povestirea cu același titlu, e un băiețel mort timpuriu, asupra căruia nefericita mamă a transferat ulterior toate virtuțile ; ori de cîte ori un copil face sau nu face ceva, i se spune că Ruben ar fi făcut mai bine, sau altfel, sau deloc ; Ruben devine simbolul perfecțiunii infantile, termenul ideal de referință, transmis apoi din tată în fiu ; copilul răposat a căpătat și un grad în ierarhia casei : „unchiul Ruben“ ; și devine, evident, mai mult decît un simbol : o formulă magică care interzice obrăznicia, anulează tentațiile, oferă un ideal. O idee-manechin împodobită, rînd pe rînd, cu toate virtuțile de vitrină ale cărților de citire. Pe scurt : un mit pedagogic. O povestire excepțională prin strălucirea ideii, economia mijloacelor, densitatea emoției și calitatea surîsului.

Nu lipsesc Selmei Lagerlöf nici motive esențiale din recuzita demonismului romantic : ruinele, mormîntul, vioara, portretul însuflețit, florile. În *Sora Karin și sora Sisla* ni se înfățișează o mînaștire catolică căzută în paragină încă în prima epocă de izbîndă a luteranismului. Cenace ruinate, cu moșieri decăzuți avem pretutindeni :

Morbacka însăși, conacul familiei Lagerlöf, își are istoria clădirii, ruinării și reînvierii lui. Mormintele ne pîndesc pretutindeni : mormîntul generalului Löwensköld, violat ca să i se fure inelul dăruit de Carol al XII-lea ; mormîntul în care e îngropată de vie Ingrid ; în *Epitaful*, soțul neîngăduind soției păcătoase să-și îngroape copilul în cavoul părinților lui, iar femeia dorind totuși să aibe un mormînt la care să plîngă, trece pe crucea copilului numele ei de fată. Muzica, prin limbajul ei inefabil, și florile, prin varietate și parfum, participînd prin tradiție la miracolul lumii, s-au impus dintotdeauna minților ca instrumente ale vrăjii. Instrumentul vrăjit al muzicii e vioara. Hede îi cîntă lui Ingrid din vioară, cu vioara își cîștigă traiul, cu vioara o trezește din „moarte” ; principiul farmecului rămîne desigur dragostea, dar muzica e una din expresiile ei. Există și numeroși violoniști : Lilliecrona, maestrul din *Gösta Berling*, și din *Casa Lilliecrona* ; Jean Oster, lăutarul din *Marșul nupțial*, atît de vestit încît atunci cînd i se refuză un angajament, din spirit de solidaritate nici un lăutar nu vrea să cînte în locul lui ; e, în fine, orgoliosul Lars Larson, al cărui arcuș, odată pornit, cîntă neîncetat, imposibil de stăpînit, ostentîndu-și de moarte stăpînul pînă în clipa cînd apariția mamei și numele Mîntuitorului pun capăt vrăjii. Motivul portretului însuflețit îl avem într-una din puținele povestiri în care ironia amabilă are un loc și o funcție artistică, în *Portretul mamei* : din rama instalată pe perete, răposata își sfătuiește feciorul, acum în vîrstă de șaizeci și doi de ani și nițel sătul de două căsătorii anterioare, să se recăsătorească ; pasămite, mama grijulie prevăzuse că bătrînul ei fiu se va îmbolnăvi și-l îndemnase să se căsătorească pentru că o nevastă e cea mai ieftină îngrijitoare. În fine, florile au fost, cu siguranță, una din pasiunile scriitoarei : în *Morbacka* își amintește de osteneala locotenentului Lagerlöf de a întemeia o grădină și de metamorfoza mătusei Alisa,



devenită, împotriva tuturor așteptărilor, un grădinar pri-  
ceput ; în *Charlotte Löwensköld*, un buchet de flori  
trimis în semn de omagiu de bogatul Schagerström stîr-  
nește gelozia lui Karl și stă astfel la originea rupturii.

La Selma Lagerlöf sărbătorile preferate sînt Crăciu-  
nul și Anul nou ; Crăciunul copilăriei revine adesea în  
toate amintirile ei. O *amintire de Crăciun* e de fapt o  
poveste a bunicăi ; în fermecătoarea *Legendă a trandafi-  
rului de Crăciun*, tema renașterii se asociază cu aceea a  
florii ; condus de femeia unui bandit proscris, starețul  
mînăstirii, grădinar pătimaș, asistă în noaptea de Cră-  
ciun la miracolul de o clipă al unei grădini înflorite în  
plină pădure, în toiul nopții, de sub zăpada abundentă  
a munților ; din bulbul aflat mai apoi în pumnul starețu-  
lui mort, va înflori în grădina mînăstirii trandafirul nopții  
de Crăciun. Renașterea trandafirului e simbolul delicat  
al unei reînnoiri sufletești : banditul proscris, absolvit  
de episcop, revine între oameni. O resurrecție sufletească  
este și aceea a căpitanului din *Cursa de șoareci* : omul a  
ajuns de meșterește și vinde curse de șoareci și nu se  
dă în lături, cînd are prilejul, să fure ; în noaptea de  
Crăciun, poftit fiind, potrivit unei tradiții de omenie și de  
ospitalitate, în casa unui industriaș, fiica acestuia pune  
atîta stăruitoare bunăvoință în primirea pe care i-o face  
încît, la plecare, lasă acesteia o cursă de șoareci cu niște  
bani : sînt banii unor muncitori, furați înainte cu o  
noapte. Un individ de tipul căpitanului declasat e și  
micul Ruster, artistul decăzut, sărac, fără familie și fără  
casă din *Oaspetele de Crăciun*, care își află un rost și  
un adăpost, în casa lui Lilliecrona, violonistul. Crăciunul  
e în același timp o zi a păcii, nimeni n-o poate viola  
nepedepsit : în *Pace pe pămînt*, bătrînul Ingmar Ingvarsson  
plecînd în pădure să caute niște legături de mesteacăn  
pentru baia casei, rătăcește prin ceață și nimerește în  
viziuna unui urs ; dar e noaptea de Crăciun, pacea e u-  
niversală, ursul refuză să atace omul ; a doua zi, bă-

trînul voind să-l vîneze, fiara îl ucide ; omul a încălcat pacea sacră, familia hotărăște, în asentimentul deplin al pastorului și al satului, să-l îngroape fără pompă.

Anul nou are la Selma Lagerlöf nu neapărat înțelesul unei reînnoiri, cît sensul literal al unei scadențe calendaristice. În noaptea de Anul nou, Căruțașul obosit își împlinește anul lui de slujbă ; e noaptea în care își așteaptă schimbul pentru a avea, în fine, dreptul la odihna cea veșnică. Tot în noaptea de Anul nou, în *Gösta Berling*, expiră contractul maioresei de la Ekeby cu Diavolul, contract potrivit căruia la fiecă sfîrșit de an trebuie să-i predea sufletul unuia din Cavalerii vagabonzi și petrecăreți adăpostiți în conacul ei ; numai că această învoială e discutată în noaptea de Crăciun, iar Cavalerii răzvrățiți încheie la rîndul lor un contract cu Diavolul, angajîndu-se, în schimbul averilor luate maioresei, să nu facă nici o faptă bună în răstimp de un an.

Nici vorbă, nicăieri fantasticul nu e mai la locul lui și mai puțin supărător artisticeste ca acolo unde tradiția îl îngăduie și-l încurajează fără neliniște : în legendele despre Isus, sau în basmele propriu-zise, în *Cartea troliilor*, sau în *Nils Holgersson*. Unele legende sînt tratate de fapt după normele basmului. Mecanismul lui e lesne de recunoscut. *O amintire de Crăciun*, de pildă, nu-i decît o poveste despre nașterea lui Isus, dar într-o versiune a bunicăi care, la rîndu-i, reproduce probabil o versiune populară și are înfățișarea evidentă a unui basm : născîndu-i-se un copil și vrînd omul să-l încălzească se duce să caute foc ; ajuns la o stîină, cîinii nu-l mușcă, qile nu se trezesc, bîta aruncată după el nu-l lovește, cărbunii pe care îi ia în poale nu-i ard veșmintele ; atunci pricepe ciobanul care l-a urmărit că s-a născut Mîntuitorul și-i dăruie o blană de miel. Ar putea fi aceasta nașterea oricărui Făt-Frumos.

În *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson*, băiețașul, devenit prin puterea unci vrăji un omuleț de-o șchioapă,

călătorește prin toată Suedia pe spinarea unei gîște, înțelege graiul animalelor și participă la existența lor. Asocierea cu Mowgli din *Cartea Junglei* s-a făcut foarte devreme, probabil pentru ceea ce ambele sorieri au mai evident comun : adică pentru sentimentul foarte viu al „legăturilor nevăzute“ dintre om și natură. Ceea ce au însă mai prețios comun este altceva : elogiul implicit al Legii. Există în *Nils* o lege a cîrduului, a sborului, a raporturilor cu fiarele și cu oamenii, așa cum în Junglă există o lege a haitei, a luptei și a raporturilor cu umanitatea, deținătoarea focului. Redus la proporțiile unui deget, Nils nu se pierde în hainele lui ca într-un labirint, nu-și rupe gîtul în groapa propriilor lui galenți, nu-și păstrează aberant vechea greutate : hainele, galenții, greutatea, toate se reduc perfect proporțional. Comprimarea fapturii e imediat compensată de percepția sporită a lumii : Nils descoperă că înțelege graiul păsărilor și animalelor. Diminuarea ființei este, așadar, echivalentă cu perfecționarea unui instrument de prospectare și de înregistrare a universului. Universul a rămas același, numai percepția lui s-a modificat ; trecînd pragul casei, Nils nu intră într-o altă lume, ci numai în intimitatea ei. Pragul casei este, în ordinea materială a lumii, ceea ce este pragul sensibilității în ordinea inteligenței : un punct de trecere nu un hotar inexpugnabil. Universul nu-i decît o anexă a casei părintești, o ogradă cu minuni infinite. Revenit din călătorie, recîștigîndu-și dimensiunile, Nils pierde contactul miraculos cu tainele lumii, dar îi rămîne mereu, compensatoriu, dimensiunea umanității și înțelegerca legii morale. Ca să intre în intimitatea universului, Mowgli nu are nevoie să-și piardă dimensiunile ; prin însăși condiția lui inițială, copilul e în starea aceea de grație care îi îngăduie să intre în contact cu toate tainele lumii, fără nici o dificultate : adoptat de fiare, le învață limba, le adoptă obiceiurile. „Călătoria minunată“ a lui Mowgli e de fapt o călătorie în propriul său timp

și în propriul său destin : căci ceea ce descoperă Mowgli crescînd — descoperirea lui cea mai de seamă — e propria sa umanitate. Nu epuizarea unui farmec de spiriduş îl aduce la capătul călătoriei, ci faptul simplu și natural de a fi epuizat un ciclu biologic și moral : devenit „băiat mare“, educația sa morală o dată încheiată și conștiința că este un fiu al omului o dată dobîndită, Mowgli e pregătit să revină între hotarele umanității.

Nimic în această lume a basmului nu sperie mintea pentru că universul fiind unul și structura universului rămînînd solidară cu structura inteligenței, nimic nu contrazice inteligența. Chiar legea morală este una singură : Akka și Akkela, Bataki și Baloo, Gorko și Kaa, Martin și Baaghera, chiar jupînul Smirre și Sherre Khan, sînt, în fond, ceea ce au fost dintotdeauna în basmele lumii, o proiecție a umanității și, în sensul acesta, perfect inteligibili. Fantasticul fără fior, este fantasticul care acceptă controlul inteligenței.

E suficient să alături fantasticului cuminte, de inspirație populară al Selmei Lagerlöf, fantasticul oniric și savant al lui Lewis Carroll pentru ca să înțelegem numai-decît în ce fel poate fi neliniștitor un fantastic care — fără să renunțe la privilegiul inteligenței, căci în acest caz nu l-am putea nici înțelege, nici gusta — tinde să renunțe la orice logică, să consacre adică desolidarizarea reciprocă a inteligenței și a universului. Jungla aceea definită ca un teritoriu al fără-de-legii absolute — nu e jungla Akkelei și a lui Baloo, ci *Tara Minunilor* și *Tara de dincolo de oglindă* ale Alicei, în care ilogicul o asaltează cu ferocitatea tipică a unei fiare specializate să devore substanța ființei ; logica clătinată din *Tara Minunilor* nu e decît o ipostază a balaurului cu o sută de capete. Ceea ce atacă în Alice acest balaur cu o sută de înfățișări e de fapt soliditatea universului. Pentru ca s-o regăsească, Alicei nu-i rămîne nimic altceva decît să se trezească. Ieșirea din vis, ca și ieșirea finală a lui

Mowgli din Junglă, sau a lui Nils din basm, este echivalentă cu regăsirea condiției umane. Alice, nepulincioasă să se mai trezească, devorată de propriul ei coșmar, iată singurul sfârșit pe care nu l-a putut imagina Lewis Carroll și asta poate pentru că după ce el însuși, scriind cartea, a pășit prin Hadesul tuturor aberațiilor „de dincolo de oglindă“, a preferat să se întoarcă între hotarele sigure și liniștite ale inteligenței, unica putere care inspirându-se din structura logică a universului, revindică harul eternității. Trezirea Alicei este cam ceea ce e în basmul popular reîntregirea trupului îmbucătățit al lui Făt-Frumos : o înviere. Și învierea asta, ca și finalul fericit al oricărui basm adevărat, e un fapt de logică pentru că e în perfect acord cu aspirația cea mai profund umană : aceea de a exista. Nimic din asemenea neliniști în fantasticul Selmei Lagerlöf. Și dacă e totuși ceva neliniștitor într-o nuvelă ca *Talerii lui messer Arne*, nu e fantasticul — ci destinul fetei cruțate de mîna ucigașilor, ca să salveze viața unuia dintre ei și să piară în cele din urmă de mîna soldaților ce-ar fi trebuit s-o apere. Poate că tocmai înțelegerea mai adîncă a faptului că fantastic cu adevărat este însuși destinul omului în univers să explice într-o măsură de ce, într-un roman ca *Charlotte Löwensköld*, scriitoarea preferă, ca în atîtea alte fericite momente ale creației sale, să insiste, cu finețe, pe observația pasiunilor.

Dar dacă scriitoarea mai renunță cîteodată la unele elemente de fantastic, nu renunță aproape niciodată la schema tradițională a basmului. Basmul rămîne tiparul cel mai potrivit în care se exprimă geniul Selmei Lagerlöf. Influența basmului se poate urmări pînă în structura și substanța romanelor în care vom regăsi adesea temele de inspirație populară, fantasticul popular, mecanismul însuși al basmului.

S-a spus despre *Gösta Berling* că este o adevărată saga, sau despre *Ierusalim*, că e o adevărată epopee, țelul fiind

să se demonstreze puterea epicului. Sînt exagerări. Selma Lagerlöf nu are suflul unui romancier și în nici un caz al unui romancier epic. Masa operei sale se constituie din povestiri, legende, basme, adică din lucrări relativ scurte în care compoziția are de regulă simplitatea liniară a povestirii populare. Chiar romanele se constituie, în bună măsură, din povestiri succesive. Singura excepție notabilă o constituie poate *Casa Lilliecrona* și ultimele două romane din ciclul *Löwensköld*. *Gösta Berling* e o succesiune de aventuri mai mult sau mai puțin cavale-  
rești, așa cum *Nils Holgersson* e o succesiune de basme ; oricînd se pot scoate un episod sau zece fără ca întregul să sufere. Evident, și într-un caz și în celălalt, tehnica e perfect justificată, ceea ce voim să subliniem e numai cît de bine convine povestitoarei prin excelență care e Selma Lagerlöf, tipul acesta de compoziție fragmentată ce îngăduie operei să ia ființă prin acumulări ce traduc de fapt, în literă, pulsul intim al scriitoarei. Un asemenea roman e o adevărată diagramă a ritmului său specific. În *Ierusalim* avem de asemenea cîteva povestiri succesive : aceea a bătrînului Ingmarsson, a avatarurilor sentimentale ale lui Karin, a căsătoriei lui Ingmar cel tî-năr ; partea a doua, *În Țara Sfîntă*, e și mai fragmentată, unele capitole putînd fi sustrate ca povestiri de sine stătătoare : *Purtătorul de cruce*, de pildă, e povestea unui smintit pios, chinuîndu-se să re trăiască calvarul lui Cristos, așteptînd un schimbaș pentru crucea pe care o poartă, așa cum Cărușul morții așteaptă schimbul căruia să-i predea Căruța sacră ; *Baram Pașa* e povestea unei calomnii dovedite, capitolul avînd vădit culoarea unui basm oriental, cu magistrați iscusiți în deslușirea adevărului. Posibilitatea de a sustrage contextului povestiri de sine stătătoare a încurajat îndeosebi practica dubioasă a traducătorilor : un capitol ca *Viziunea Cezarului* din prologul la *Minunile lui Anticrist* a fost adesea publicat separat sau încorporat *Legendelor lui Isus*. Adevărul e că

tonul fundamental al scriitoarei rămîne, chiar în roman, acela al unei povestitoare. Al unei povestitoare educate la școala basmului.

Absența finală a tragicului, sfîrșitul fericit, caracteristic basmului, îl aflăm și în bună parte din opera scriitoarei. Charlotte Löwensköld, abandonată și hulită, recîștigă dragostea tuturor și-și află căminul pe care și-l merită ; Brita, pruncucigașa, naște șase copii și-și recîștigă bărbatul ; Barbo, gata să-și omoare pruncul prin înfometare, sfîrșește prin a-l accepta la sîn, îl crede idiot și orb, și nu e, își crede bărbatul pierdut și el revine ; Ingrid, îngropată de vie, e salvată. Gösta se purifică de toate ticăloșiile ; Karl-Artur își reneagă părinții, dar revine ; smintitul Hede își recapătă memoria și inteligența ; crima lui Gudmund se dovedește o simplă înscenare a destinului pus în slujba dragostei ; declasați ca Ruster își găsesc adăpost, hoți asemenea căpitanului decăzut se pocăiesc, bandiți proscrisi sînt iertați. Tragicul nu lipsește din opera scriitoarei, dar cînd e de tradiție biblică, ca în unele *Legende despre Isus*, sau de tradiție populară, ca în *Talerii lui messer Arne*, este evident — în mare măsură — un tragic convențional. În general, răii sînt pedepsiți sau convertiți, și cei buni își află răsplata ; și aici se manifestă încă o dată, neîndoios, o altă caracteristică a basmului : spiritul justiției. Chiar fantasticul fără fior din cele mai multe din scrierile Selmei Lagerlöf se înrudește, nici vorbă, cu fantasticul convențional al basmelor.

Convenționale ca personajele basmului sînt și multe din personajele Selmei Lagerlöf. Nu e vorba numai de personajele tipice ale demonismului romantic sau popular : călugărul, dracul, studentul, preotul, răspopitul, soldatul, fecioara. Avem în lumea Selmei Lagerlöf țărani, moșieri, slugi, pastori, fecioare nobile, vagabonzi, colonei și căpitani în retragere, contese și declasați, industriași și meșteșugari, regi și bandiți ; dar cine va căuta detaliul

care individualizează categoriile sociale și conflictele lor cu greu le va afla. Lumea scriitoarei se împarte, după tradiția biblică și populară, în buni și răi, în bogați și săraci. De unde un anume convenționalism. Un industriaș ca Schagerström nu interesează absolut deloc ca industriaș; industria lui nu e decît un fel de a numi un anume tip de bogăție, ceva echivalent cu o peșteră burdușită de comori; Schagerström e pur și simplu un Făt-Frumos oferit drept răsplată unei fete iubitoare, și răsplata n-ar fi completă dacă din atributele lui ar lipsi bogăția. Țăranii Selmei Lagerlöf sînt, mai toți, oameni gospodari, din neamuri vechi, cu tradiții, viziunea scriitoarei e vădit colorată de cultul valorilor naționale, dar cultul însuși, ca orice cult, se întemeiază pe convenții, și dacă înfățișînd un moșier ruinat sau un țăran bogat, povestirea reflectă, vrînd-nevrînd, o realitate socială, moșierul sau țăranul nu sînt mai puțin convenționali. Adevărul e că harul observației, care e întotdeauna unul din atributele esențiale ale romancierului autentic, deși nu-i lipsește scriitoarei, se exercită de regulă în spațiul frământărilor morale. Scrierile ei sînt generos tendențioase și didactice; scriitoarea e o moralistă. Romanele ei sînt false romane; ceea ce ea însăși și critica numește, prin puterea obișnuinței, romane, nu sînt decît basme extinse cu mijloacele și la proporțiile romanului.

Adevăratul romancier suedez al epocii, profund și neliniștit, nu e Selma Lagerlöf, ci Strindberg, mai ales acela din romanele autobiografice: *Fecior de slugă*, *Pledoaria unui nebun*, *Infernul* și *Scriitorul*; după cum expresia cea mai puternică a fantasticului nu e în povestirea lagerlöfiană, ci în dramaturgia strindbergiană, aceea din *Sonata spectrelor*, din *Visul*, din *Drumul Damascului* și chiar din basmele dramatizate. Și totuși, deși Strindberg e un artist incomparabil mai puternic și mai cuprinzător, Suedia i-o preferă pe Selma Lagerlöf. Succesul ei uimitor este el însuși un fenomen remarcabil și de



aceea merită o explicație. În fond opera amândurora este o reacție critică la realitățile epocii ; dar în timp ce Strindberg pune în fața societății o oglindă teribilă, înfățișându-i astfel unul din cele mai necrutătoare portrete pe care un artist a cutezat vreodată să-l înfățișeze timpului său, pentru ca să-i vorbească, ca un profet aspru și răzbunător, despre un sfârșit inevitabil, Selma Lagerlöf pune în fața contemporanilor o oglindă fermecată ce le înfățișează fața patriarhală și eroică. Față de critica directă și violentă, chiar dacă uneori anarhică, a lui Strindberg, critica Selmei Lagerlöf e o critică prin ricoșare. Observația, pe care Brandes o făcea încă la apariția lui *Gösta Berling*, că optica romanului pare în întârziere cu o sută, sau chiar cu două sute de ani față de epoca în care se petrece, s-ar putea face, cu tot atita îndreptățire, întregii opere lagerlöfiene. Reacția specifică a scriitoarei față de epoca și de lumea sa, aici se definește : în perimetrul elogiului implicit făcut patriarhalismului și trecutului eroic. Succesul ei este o reacție critică.

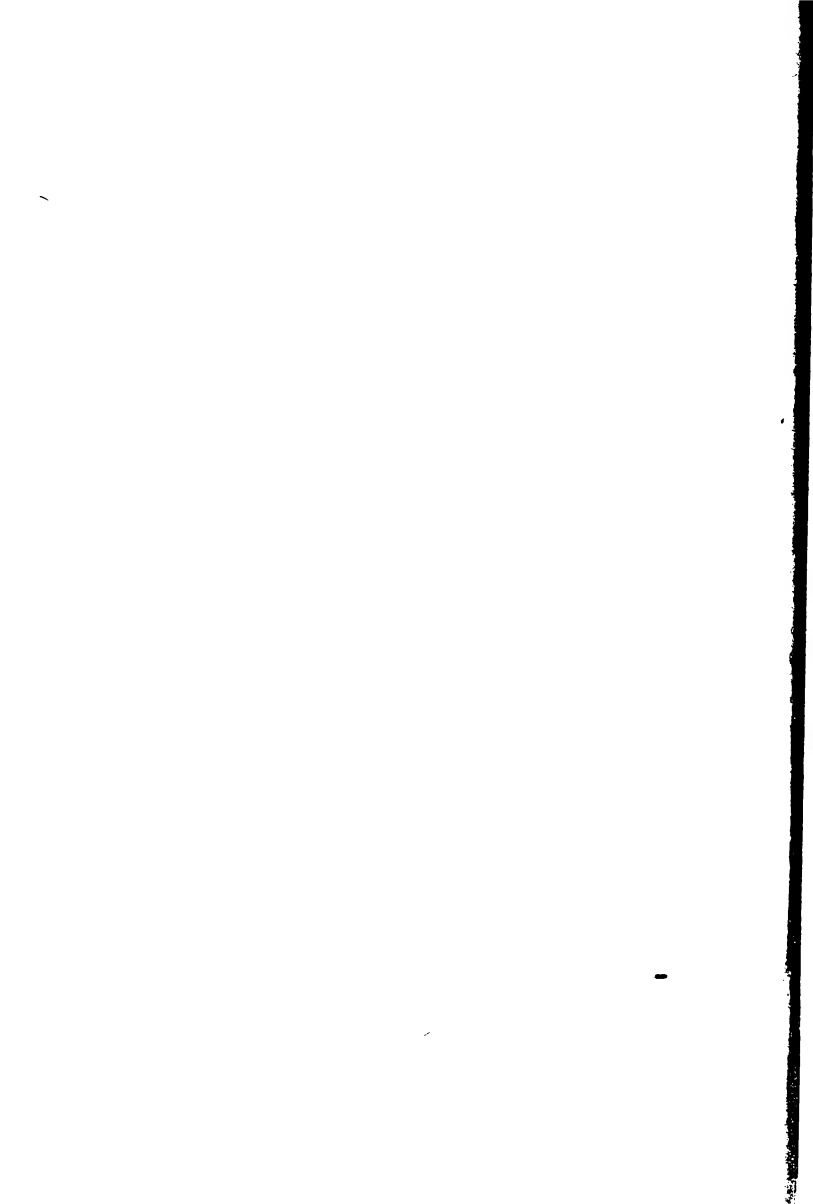
În același timp, în preferința contemporanilor pentru Selma Lagerlöf izbândește, cu siguranță, o dată cu spiritul conformist al unei lumi temătoare pentru propria sa stabilitate, gustul etern pentru basm. Preferînd-o pe Selma Lagerlöf lui Strindberg, atunci cînd i-au acordat Premiul Nobel, lumea aceasta își încorona, fără să-și dea prea bină seama, tentația secretă a propriei sale eternități. Inconfortabilul Strindberg, cel mai mare dintre artiștii Suediei, unul din cei cîțiva mari dramaturgi ai lumii, spiritul cel mai sfîșiat și mai tragic pe care l-a cunoscut literatura universală după Dostoievski, nu putea concura surîsul blajin al Selmei Lagerlöf. Poate că Strindberg să fi fost mai admirat, neîndoielnic însă, Selma Lagerlöf a fost mai iubită.

Opera Selmei Lagerlöf e creația unui artist rămas la vîrsta delicată a copilăriei, cu imaginație eminamente mitică. Suprema ei realizare nu e, cum se crede de obi-

cei, *Gösta Berling*, ci *Nils Holgersson*. *Gösta* poate fi cel mai seducător dintre romanele sale, dar în *Nils* se realizează în gradul cel mai înalt geniul ei de povestitoare. *Gisca Akka* e mai vie și mai adevărată decât multe dintre personajele ei romanțioase, de ceață și de fum, așa cum sub raport artistic, fantoma Căruțașului obosit e mai vie ca mulți dintre pastorii, țăranii și moșierii ei convenționali. Cît realism robust aflăm în *Selma Lagerlöf*, aici îl aflăm, în basme; romanul e romanțios și adesea desuet; fantasticul generalizat și sistematic sfîrșește uneori prin a face plicticoase povestirile; de unde, cîteodată, sentimentul dezolant de literatură prăfuită. Oricît ar părea de curios, basmul său e mai realist și mai viu decât romanul. Adevărata sa epopee e *Cartea Trolilor*, *Călătoriile lui Nils Holgersson*; adevăratul Ulise suedez e micul Nils. Prințul universului lagerlöfian. Așa cum pendantul lui feminin e Cenușăreasa.

Scriitoarea e o bunică — convențională ca atîtea dintre personajele ei. Dar umanitatea ei profundă nu e. Pentru *Selma Lagerlöf* sentimentul cel mai puternic în univers e dragostea. De aceea poate se și împacă atît de dificil cu tragedia, de aceea îi este poate atît de greu s-o conceapă.

ALEXANDRU SEVER



## TABEL CRONOLOGIC

**1858** La 20 noiembrie se naște la Morbacka, în ținutul Värmlandului, Selma Ottiliana Lövisa Lagerlöf.

**1859** Moare Wilhelm Grimm, care, împreună cu frațele său Iacob, a publicat între 1812 și 1822 celebrele *Povești*.

**1860** *Micuța Dorrit*, de Charles Dickens.

*Prima iubire*, de Ivan Turgheniev.

*Silas Marner*, de George Eliot.

**1861** *Părinți și copii*, de Ivan Turgheniev.

*Marile speranțe*, de Charles Dickens.

**1862** *Mizerabilii*, de Victor Hugo.

**1863** Moare Iacob Grimm.

**1865** *Alice în Țara Minunilor*, de Lewis Carroll.

**1866** *Scrisori din moara mea*, de Alphonse Daudet.

**1869** *Educația sentimentală* de Gustav Flaubert.

**1870** Moare Charles Dickens.

**1872** *Marile curente ale literaturii europene din secolul al XIX-lea*, de Georg Morris Cohen Brandes.

1872—1875 *Abecedarul și Cele patru cărți de cetire*  
de Lev Tolstoi.

1873 În răstimpul dintre ianuarie și mai, petrecut la Stockholm în vederea unui tratament ortopedic, Selma va scrie, pe un caiet primit în dar, de Crăciun, primul său Jurnal. Avea 14 ani; șaiszeci de ani mai târziu, în 1932, voind să-l publice, îl va revedea cu grijă, păstrînd totuși, pe cît cu putință, spiritul acestei tulburi epoci dintre copilărie și adolescență, în care fetița precoce notează, deopotrivă de atentă, amănunte din mediul burghez și micile ei aventuri domestice.

1874 *Fromont și Risler*, de Alphonse Daudet.

1875 Moare Hans Christian Andersen. Prima sa culegere de *Povești* apăruse cu patruzeci de ani înaintea, în 1835.

*Un faliment*, de Björnstjerne Björnson.

1876 *Jack*, de Alphonse Daudet.

*Anna Karenina*, de Lev Tolstoi.

1877 *Frații Karamazov*, de Feodor Dostoievski.

Moare Ludvig Runeberg, scriitor finlandez de limbă suedeză.

*Sören Kierkegaard*, de Georg Brandes.

1879 *Casa cu păpuși*, de Henrik Ibsen.

*Camera roșie*, de August Strindberg.

1880 *Nils Lyhne*, de Jens Peter Jacobsen.

1881 Selma Lagerlöf intră la Școala normală superioară din Stockholm.

1884 Îi descoperă pe Thomas Carlyle. Mort în 1881, gloria sa în epocă e foarte mare. *Istoria*

*Revoluției Franceze* (1837) și *Eroii* (1840) îl făcuseră celebru în toată Europa cultivată. Iată cum consemnează Selma prima lectură din *Eroii*. „Mă văd încă într-o zi ploioasă, ghemuită într-un colț, pe marea canapea roșcată din camera fetelor, la Morbacka, instalată să citesc această carte. Mi-am dat seama de îndată că eroii erau personaje istorice, asemeni lui Cromwell, Luther, Napoleon și că aici era vorba de realitate și nu de povești sau mituri. Primele rînduri mi se păzură aproape de neînțeles, într-atît se deosebeau de tot ceea ce citisem pînă atunci. Dar interesul îmi fu iute trezit, și admirația se amestecă cu o imensă bucurie. Mă simțeam într-atît înălțată că-mi venea să strig de încîntare, să colind străzi și drumuri, să anunț întregii lumi existența comorii descoperite... Crescînd, cunoscusem maeștri ai stilului ca Dickens și Thackeray, Daudet și Flaubert, Ibsen și Björnson, Lie și Kielland, Turgheniev și Tolstoi, Andersen și Iacobsen, pentru a nu pomeni decît pe unii. Dar nici unul dintre ei nu făcuse asupră-mi impresia pe care mi-a făcut-o în această zi Carlyle... Trei dintre ei (e vorba de criticii literari ai epocii, *n.n.*) Brandes, Levertin și Warburg, pomenesc de Carlyle ca de o sursă de inspirație, dar n-au făcut-o decît în treacăt și pentru că le atrăsesem atenția“ (*Morbacka*, Stock, Paris, 1937).

**1885** Selma absolvă la Stockholm cursurile Școlii Normale.  
Moare tatăl.

1885—1895 Învățătoare la *Landskrona*.

1887 Publică primele sale sonete în *Dagny*, revistă dirijată de conducătoarea mișcării feministe suedeze, baroana Adlersparre. „Acest episod mi-a făcut un serviciu de neprețuit : el mi-a întărit hotărîrea de a fi scriitor și nimic altceva“. (*op. cit.*). Pare-se că aceleiași baroane Adlersparre îi datorează tînăra debutantă îndemnul de a scrie în proză.

*Tatăl*, de August Strindberg.

1888 *Domnișoara Iulia*, de August Strindberg.

1890 Cu prilejul unui concurs organizat de ziarul *Idun*, Selma trimite primele cinci capitole din *Gösta Berling* și cîștigă premiul întîi. După zece ani de gestație, ideea — veche încă din 1881 — de a scrie un poem, ia în sfîrșit înfățișarea unui roman ; „războinicii blajini ai lui Runeberg și soldății nepăsători ai lui Bellman“, cu care o familiarizaseră obligațiile unui curs de istorie literară, vor deveni în *Gösta Berling* faimoșii Cavaleri încuscriți cu Diavolul.

*Foamea*, de Knut Hamsun.

1891 *Povestea lui Gösta Berling*. Apariția cărții stîrnește oarecari discuții, dar primirea e, în fond, indiferentă.

1892 Apare versiunea daneză a lui *Gösta*, eveniment cu totul remarcabil în existența Selmei, căci cu succesul acesta se consolidează certitudinea unei vocații și se întemeiază o

glorie care nu va înceta să crească. Hotărîtoare va fi, în acest adevărat început de drum, întîlnirea cu Georg Brandes.

1893 Îndemnată de prieteni să se adreseze lui Brandes, tînăra scriitoare se sfiește : „Operele marelui critic îmi erau cunoscute ; le citisem și le studiasem îndeaproape, cu cea mai vie admirație, dar tocmai acesta era motivul pentru care dădeam îndărăt din fața unui asemenea demers. Să prezint o operă atît de informă și de imperfectă ca *Gösta Berling* unui scriitor de faimă mondială, n-ar fi însemnat să desfid soarta?... Pe lîngă toate, nu aveam nici un chef să-l caut pe Georg Brandes, și nici pe vreun alt critic literar, să le cerșesc protecția. Asta n-ar fi fost frumos. Opera trebuie să se apere singură. Desigur, editorul îi va fi trimis un exemplar lui Brandes. Poate că într-o zi avea s-o citească, poate chiar să pomenească despre ea, dar nu voiam să-l influențez.“ Totuși întîlnirea are loc și Brandes se dovedește foarte atent și binevoitor. „El consacră cîteva minute unui mic interogatoriu, interesîndu-se de situația mea, întrebîndu-mă ce scrisesem pînă atunci, cum îmi făurisem stilul și așa mai departe. Apoi ajunserăm să vorbim de principalii scriitori ai epocii. El îi citise pe toți, eu aproape pe nici unul. Timp de un ceas rămase cu mine, vorbind și discutînd, bucuros să mă distreze, să mă instruiască, ba cîteodată chiar să mă și contrarieze nițel.“ Articolul lui Brandes, publicat în ziarul *Politiken*, e suficient ca să atragă atenția asupra scriitoarei ; începe să fie privită altfel



chiar la ea acasă, în Suedia ; curînd romanul e tradus în Germania... „Diferența dintre *înainte* și *după* (publicarea articolului, *n.n.*) era atît de netă că întotdeauna l-am considerat pe Georg Brandes ca pe unul dintre principalii colaboratori ai succesului meu și am contractat față de el o datorie de recunoștință de care nu mă voi plăti niciodată.“ (*Op. cit.*)

1893—1895 *Cărțile junglei*, de Rudyard Kipling.

1894 Selma Lagerlöf publică volumul *Legături nevăzute*. Culegerea cuprinde douăzeci și una de nuvele în care regăsim — așa cum sugerează și titlul — ideea legăturilor subterane dintre om și natură. Totuși, volumul nu e perfect unitar : alături de povestirile cu caracter legendar din *Ciclul reginelor din Kungahalla*, ca *Astrid*, *Margareta*, *prințesa păcii*, *Sigrid cea Mîndră*, *Regina ostrovului Ragnhild* — avem altele, ca *Unchiul Ruben* de pildă, care aparțin, evident, unei alte maniere unde legenda cedează observației și ironiei.

*Pan*, de Knut Hamsun.

1895—1896 Selma face o călătorie în Italia.

*Shakespeare*, de Georg Brandes.

1897 Apare romanul *Minunile lui Anticrist*. Dintr-o scrisoare adresată lui Lucien Maury, unul dintre cercetătorii francezi ai literaturii suedeze, aflăm unele amănunte edificatoare, în fond, pentru interesul cu care

scriitoarea privește în jur. „Mă aflu în toamna lui 1896 în Sicilia, locuind în cea mai mare parte a timpului la Taormina. Un orașel de pe poviârșurile Etnei, Palermo, mi-a slujit de model pentru Diamant. O parte din monumentele pe care le-am plasat aici, se află în Taormina. Folclorul l-am cules din opera unică a lui Pitré și din *Giornale da Sicilia* (Lucien Maury *L'imagination scandinave*, Perrin, Paris, 1929).

Heine de Georg Brandes.

- 1898 Selma Lagerl f publică *Inelul pescarului*, culegere de fragmente, amintiri și povești, din diferite alte culegeri apărute sau care vor apare în anii următori.

*Vechiul conac.*

*Victoria* de Knut Hamsun.

1900 *Dansul morții* de August Strindberg.

*Fecunditate* de Zola.

- 1901—1902 Apare un nou roman al Selmei Lagerl f, *Ierusalim*.

- 1902 Publică *Povestea unei povești*, istoria genezei și realizării lui *G sta Berling*.

1903 *Fascinația minciunii*, de Johan Bojer.

- 1904 *Talerii lui messer Arne*.

*Legendele lui Isus*.

- 1906—1907 *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson*.

Pentru cine se interesează de viața ideilor în artă, nu e lipsit de savoare faptul de istorie literară că Alice a lui Lewis Carroll, Mowgli al lui Rudyard Kipling și Nils sînt, cu aparența cea mai modestă, simbolurile artistice ale unor direcții foarte fecunde în toată epica modernă.

1907 Selmei Lagerlöf i se conferă titlul de doctor *honoris causa* al Universității din Uppsala.

1908 *Benoni*, de Knut Hamsun.

1909 Scriitoarea primește Premiul Nobel pentru literatură.

*Ibsen* de Georg Brandes.

1911 Se tipărește romanul *Casa Lilliecrona*.

1912 Apare povestirea *Căruțașul morții*.

1914 Selma Lagerlöf este aleasă membru al Academiei suedeze.

Vede lumina tiparului romanul *Împăratul Portugaliei*.

1915 *Goethe*, de Georg Brandes.

1915—1921 Culegerea de nuvele *Cartea trolilor*.

1920—1922 *Kristin Lavrandsdatter* de Sigrid Undset.

1925 *Carlotta Löwensköld*.

1927 *Vagabonzii* de Knut Hamsun.

1928 *Anna Svärd*, ultima parte din trilogia neamului Löwensköld.

*1930 Jurnal.*

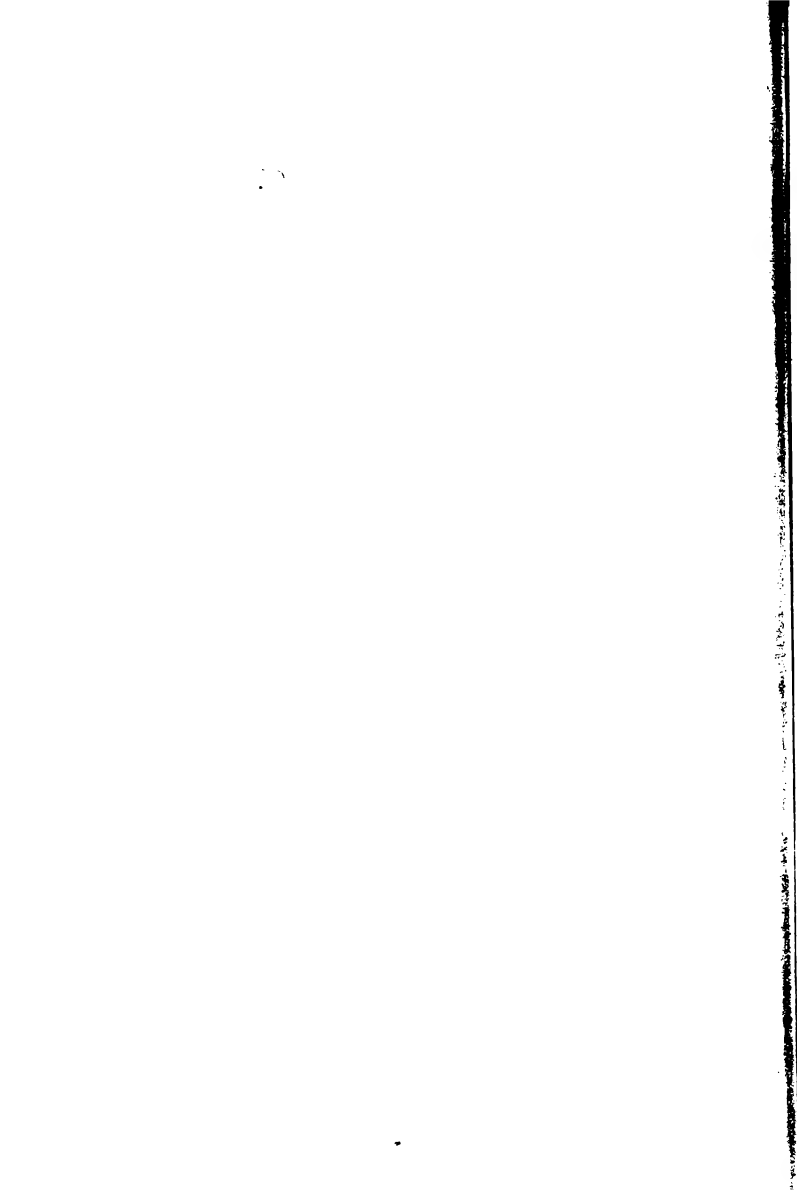
*1932 Jurnal.*

*1933 Toamnă.*

*1938 Povești de Crăciun.*

*1940 16 martie Selma Lagerlöf încetează din viață.*

A. S.



## NOTĂ

La traducerea romanului *Charlotte Löwensköld* s-a folosit ediția din 1938 publicată de editura Bonnier din Stockholm.

În textul romanului se întâlnesc câteva nume cu pronunție mai dificilă. Ele se vor citi în felul următor :

|               |                  |
|---------------|------------------|
| Löwensköld    | — lövenşöld ;    |
| Schagerström  | — şagărström ;   |
| Korskyrka     | — corşürca ;     |
| Stora Sjötorp | — stura şötorp ; |
| Börjesson     | — börieson ;     |
| Mansson       | — monson ;       |
| Nyman         | — nūman ;        |
| Tegner        | — tenié.         |

Notele explicative au fost întocmite de Petre Banuş.



## Doamna colonel

### I

Trăia odată la Karlstad soția unui colonel, pe nume Beate Ekenstedt.

Se trăgea din familia Löwensköld de la Hedeby, așadar, era baroneasă prin naștere. Avea o fire aleasă, agreabilă, un spirit cultivat și scria versuri la fel de amuzante ca ale doamnei Lenngren.

Era mică de statură dar avea o ținută frumoasă, ca toți cei din familia Löwensköld, și un chip interesant. Cunoștințelor le spunea lucruri plăcute, fermecătoare. Avea ceva romantic în ființa ei și cei care o văzuseră odată nu o mai puteau uita.

Era îmbrăcată cu gust și totdeauna admirabil pieptănată. Oriunde s-ar fi dus avea cea mai frumoasă broșă, cea mai fină brățară, cel mai scînteietor inel cu pietre scumpe. Avea piciorul neîchîpuit de mic și fie că erau la modă ori ba, purta niște pantofiori cu tocuri înalte, din brocart auriu.

Locuia în cea mai elegantă casă din Karlstad. Aceasta, desigur, nu era situată în aglomerația de clădiri din ulicioarele înguste ale orașului, ci pe malul râului Klarälv, așa că doamna colonel putea contempla apa râului din micul ei budoar. Obişnuia să povestească cum, într-o noapte, pe cînd deasupra râului plutea lumina clarului de lună, văzuse duhul



apei cîntînd la harpa lui de aur, chiar sub fereastra ei.

Nimeni n-ar fi îndrăznit să pună la îndoială spusele ei. La urma urmei, de ce nu și-ar fi dorit duhul apelor să facă o serenadă doamnei colonel Ekenstedt, ca atîția alții? Toți călătorii mai de seamă care treceau prin Karlstad obișnuiau s-o viziteze pe doamna colonel, și să-i prezinte omagiile. Toți erau, pe dată, entuziasmați la culme și se gîndeau ce păcat era ca o astfel de femeie să rămînă înmormîntată într-un asemenea orășel. Se zvonea că episcopul Tegnér<sup>1</sup> i-ar fi dedicat o poezie iar prințul moștenitor ar fi declarat că are farmecul unei franțuzoaice. Pînă și generalul von Essen și alții, din vremea lui Gustav al III-lea,<sup>3</sup> recunoșteau că de ospete ca cele date de doamna colonel Ekenstedt n-au mai avut nicăieri parte, nici în ce privește bucatele, nici ca stil al serviciului sau al conversației.

Doamna colonel avea două fete, Eva și Jaquette. Erau drăguțe și prietenoase și ar fi fost admirate și îndrăgite oriunde pe lumea asta, dar în Karlstad nu le dădea nimeni prea multă atenție. Aici erau în permanentă eclipsate de mama lor. Dacă mergeau la un bal, tinerii se întreceau, care mai de care, să danseze cu doamna colonel iar Eva și Jaquette rămîneau nebăgate în seamă.

Precum s-a mai spus, nu numai duhul făcea serenade în fața casei Ekenstedt. Nimeni însă nu cînta sub fereastra fiicelor, ci numai sub fereastra doamnei colonel. Tinerii poeți compuneau versuri pentru B.E. dar nu exista nici unul care să alcătuiască măcar cîteva strofe pentru E. E. sau J.E.

---

<sup>1</sup> *Esaias Tegnér* (1782—1846) — poet preclasic suedez, autorul poemului erotic *Saga lui Frîțjof*.

Cei care vroiau să fie răutăcioși declarau că atunci cînd s-a întîmplat ca un tînăr locotenent să-i facă curte micuței Eva Ekenstedt, a fost alungat, căci doamna colonel socotise că dă dovadă de lipsă de gust. Doamna colonel avea și un colonel, un bărbat bun și inimos, care ar fi fost oriunde un om remarcabil, dar nu la Karlstad. La Karlstad, unde era văzut alături de soția lui, atît de strălucitoare, de excepțională, de plină de fan-tezie și vioiciune, apărea în ochii lumii ca un vâtaf. Oaspeții din casa lui aproape că nu-l băgau în seamă de parcă nici nu l-ar fi văzut. Nici vorbă că doamna colonel n-ar fi permis celor ce roiau în jurul ei nici cel mai neînsemnat avans necuviincios. Conduita ei era ireproșabilă.

Dar să-și scoată soțul din umbră, așa ceva nu i-ar fi putut trece prin minte. Socotea că i se potrivește de minune să treacă neobservat.

Această fermecătoare doamnă colonel, această mereu sărbătorită doamnă colonel nu avea însă numai un soț și două fete, ci și un fiu. Pe acest fiu îl iubea, îl admira, pe el îl punea în valoare cu orice prilej. Pe el nu aveau voie să-l neglijeze sau să nu-l bage în seamă oaspeții casei Ekenstedt, dacă nu voiau să piardă speranța de a fi invitați și altă dată. Dar nu se poate tăgădui că doamna colonel avea motive să fie mîndră de fiul ei. Era talentat, avea maniere alese și un fel plăcut de a vorbi. Nu era nici obraznic, nici pisălog ca alți copii răsfățați. Nu chiulea niciodată de la școală și nu făcea niciodată șotii profesorilor. Avea un spirit mai romantic decît al surorilor sale. Înainte de a fi împlinit opt ani scrisese niște versuri de-a dreptul fermecătoare. Era în stare să-i povestească mamei sale că a auzit duhul apelor cîntînd și a văzut silfidele dănuind pe pajiștile din Vaxnäs. Avea trăsături

fine și ochi mari, întunecați. Era copilul preferat al mamei, în toate privințele.

Deși ocupa toată inima doamnei colonel, nu s-ar fi putut spune că era o mamă slabă. Karl-Artur Ekenstedt trebuia să învețe, să muncească sîrguincios. Maică-sa îl considera mai presus decît toți ceilalți, dar tocmai de aceea nu se putea întoarce acasă de la liceu, fără notele cele mai bune.

Toată lumea își dădea seama că în timp ce Karl-Artur era într-o anumită clasă, doamna colonel nu invita la ea pe nici unul din profesorii lui. Nu, nu s-ar fi putut spune că primea note bune deoarece era fiul doamnei colonel, cea care dădea mese minunate. Știa doamna colonel cum să se poarte !

Pe diploma de absolvire a liceului din Karlstad, Karl-Artur obținuse *laudatur*<sup>1</sup> precum Erik Gustaf Geijer<sup>2</sup>, la vremea sa. Iar să-și ia bacalaureatul la Uppsala, era o joacă pentru el, precum fusese și pentru Geijer.

Doamna colonel îl văzuse adeseori pe micul și îndesatul profesor Geijer și îl avusese oaspete la masă. Desigur era talentat, remarcabil, dar se gîndea că și Karl-Artur avea un cap la fel de bun și că odată va deveni și el un profesor renumit. Va ajunge atît de departe, încît prințul moștenitor Oscar și guvernatorul Järta și doamna colonel Silfverstolpe și toate celelalte celebrități de la Uppsala vor veni să-i asculte conferințele.

În semestrul de toamnă al anului 1826, Karl-Artur plecă la Uppsala și întreg semestrul, ca și în toți ceilalți ani pe care i-a petrecut apoi la universitate, scria acasă o dată pe săptămîină. Scri-

---

<sup>1</sup> *Laudatur* — vrednic de laudă (lat.) ; calificativul academic superlativ folosit în școlile din țările nordice.

<sup>2</sup> *Erik Gustav Geijer* (1783—1847) — istoric și poet suedez.

sorile erau păstrate cu sfințenie, căci doamna colonel avea grijă de ele. Le citea de mai multe ori, iar la obișnuitele cine de duminică seara, când se adunau rubedeniile, dădea citire, de obicei, ultimei scrisori sosite. Și cât de bine făcea acest lucru ! Erau scrisori cu care, pe drept cuvânt, se putea mândri.

Doamna colonel avea o vagă bănuială că rubedeniile s-ar fi așteptat ca băiatul să fie mai puțin desăvârșit, acum, când trăia de capul lui. De aceea era o adevărată victorie să le poată citi cum Karl-Artur stă cu chirie numai în camere ieftine, mobilate, cum își cumpără unt și brinză de la piață ca să-și poată pregăti singur mâncarea, cum se trezește în fiecare dimineață la ora cinci și lucrează douăsprezece ore zilnic. Ah, și mai presus de orice, termenii aceia de respect folosiți în scrisori, expresiile de admirație adresate mamei sale ! Doamna colonel nu se lăsa rugată să citească scrisorile decanului canonicilor, Sjöborg, căsătorit cu o Ekenstedt, consilierului Ekenstedt, unchiul soțului ei, sau verilor Stake, ce locuiau în piața centrală a orașului, în casa cea mare de pe colț. În ele, Karl-Artur, plecat departe, în lumea largă, își exprima mereu convingerea că mama sa, dacă nu s-ar fi sacrificat trăind numai pentru soțul și copiii ei, ar fi putut deveni o poetă de prim rang. Nu, ea nu se lăsa rugată, o făcea cu plăcere. Oricât era obișnuită cu omagiile, nu putea citi aceste cuvinte, fără ca ochii să nu i se umple de lacrimi.

Dar cel mai mare triumf îl avu doamna colonel de Crăciun, când Karl-Artur o înștiință că n-a cheltuit toți banii primiți de la tatăl său, când plecase la Uppsala, și, la întoarcere, va aduce acasă cam jumătate din sumă. Atunci atât decanul cât și consilierul rămaseră uluiți, iar cel mai înalt

din verii Stake se jură că așa ceva nu a mai pomenit și, cu siguranță, nu se va mai pomeni. Toate rudele erau de acord că tinărul Karl-Artur era o minune.

Desigur, nu-i venea ușor doamnei colonel că, cea mai mare parte a anului, fiul ei trebuia să și-o petreacă departe de casă, la universitate, dar scrisorile lui îi făceau atîta bucurie, încît mai că nu își dorea vreo schimbare a lucrurilor.

Conferința marelui poet neoromantic Atterbom, la care Karl-Artur luase parte, îi oferî prilejul să-și etaleze în scrisoare interesante idei asupra poeziei și filozofiei. După ce sosi această scrisoare, doamna colonel putu să viseze în voie la situația înaltă pe care o va avea Karl-Artur. Nu-și putea închipui că nu-l va întrece pe profesorul Geijer în celebritate. Poate va deveni un om tot atît de mare ca și Karl von Linné<sup>1</sup>. De ce n-ar putea deveni la fel de celebru? Sau de ce n-ar putea deveni un mare poet? De ce n-ar putea deveni un al doilea Tegnér? Ah, nici o desfătare nu poate fi comparată cu aceste oște ale spiritului, pe care singur ți le oferî.

În fiecare vacanță de vară și de Crăciun, Karl-Artur se întorcea acasă la Karlstad, și de fiecare dată cînd îl revedea, doamnei colonel i se părea că el s-a făcut și mai bărbat, și mai frumos. Dar altfel nu era cituși de puțin schimbat. Manifesta aceeași adorație față de mama sa, era la fel de glumeț și pus pe hîrjoană cu surorile sale.

Cîteodată doamna colonel își cam pierdea răbdarea pentru că el stătea la Uppsala și tot învăța. an după an, fără să-și ducă studiile la bun sfîrșit. Dar toată lumea o lămură că deoarece Karl-Artur

---

<sup>1</sup> Karl von Linné (1707—1778). — naturalist suedez.

urma să-și dea examenul de licență, acest răstimp îi era probabil necesar. Stătea și se gîndea ce înseamnă să dai examene și să obții numai note bune și la astronomie, și la ebraică, și la geometrie. Altfel nu se putea. Doamna colonel considera că asemenea exigențe sînt neomenești și lumea îi dădea dreptate, dar ce să-i faci, examenele nu puteau fi schimbate de dragul lui Karl-Artur.

Spre sfîrșitul toamnei lui 1829, în al șaptelea semestru de studiu la Uppsala, Karl-Artur scrisese acasă, spre marea bucurie a doamnei colonel, că s-a înscris pentru susținerea probei scrise de latină. Nu era o probă prea grea, declara el, dar era importantă pentru că trebuia să obții o notă de trecere la latină, ca să te poți prezenta la examenul propriu-zis.

Karl-Artur nu făcea caz prea mare de această probă scrisă. Spunea numai că ar fi bine să o treacă. Nu avusese niciodată dificultăți cu latina, ca mulți din colegii lui, așa încît avea motive serioase să spere că totul va merge bine. Menționează, în aceeași scrisoare, că era pentru ultima oară, în acest semestru, cînd le scria iubiților săi părinți. De îndată ce va afla rezultatul probei scrise, intenționa să pornească spre casă. Și era convins că în ultima zi din noiembrie va putea să-și îmbrățișeze părinții și surorile. Nu, Karl-Artur nu făcuse deloc caz de proba de latină, lucru de care îi păru bine mai tirziu, pentru că avu ghinionul să dea greș. Profesorii de la Uppsala își îngăduiseră să-l „trîntească“, deși obținuse *laudatur* la toate materiile, atunci cînd terminase liceul din Karlstad, înainte de a pleca la universitate. Uimirea și surpriza lui fură mai mari decît umilința. Nu reuși să găsească altă explicație pentru această purtare a profesorilor decît concepția sa „originală“ asupra

limbii latine. Desigur, era neplăcut să te întorci acasă învins, dar părinții, își spunea el, sau cel puțin mama, vor înțelege că faptul se datorează, într-o oarecare măsură, răutății profesorilor din Uppsala. Ei au vrut probabil să demonstreze că aveau pretenții mai mari decât cei de la liceul din Karlstad. Sau, poate, îl consideraseră un înfumurat, pentru că nu participase la unele cursuri de-ale lor.

Între Uppsala și Karlstad era cale de câteva zile. Se poate spune că aproape uitase de eșecul său atunci când trecu pe la vama de est, în ziua de 30 noiembrie, pe înserate. Era mulțumit de sine pentru că ajungea acasă exact în ziua pe care o anunțase. Se gîndea cum, fără îndoială, mama ședea acum la fereastră salonului și-i pîndea sosirea, iar surorile puneau masa pentru gustare.

Trecu prin tot orașul în aceeași bună dispoziție, pînă cînd ieși din strîmtele și întortocheatele străzi și văzu casa Löwensköld așezată chiar pe malul stîng al rîului. Ce se petrecea oare acolo ?

Toată casa era luminată și strălucea ca o biserică în ziua de Crăciun. Săniile pline de oameni îmbrăcați în blănuri zoreau pe lîngă el și toți păreau să se îndrepte spre casa lor. „Probabil că are loc o mare petrecere“, își spuse el gîndindu-se că sosea la un moment cam nepotrivit. Era obosit după călătorie și bănuia că n-o să se poată odihni. Va trebui să se schimbe și să stea cu oaspeții pînă la miezul nopții.

Dar deodată îl cuprinse neliniștea. „Numai să nu fi organizat mama petrecerea pentru a sărbători succesul probei mele de latină !“ Rugă vizitiul să tragă la intrarea dinspre bucătărie și coborî pe acolo, ca să nu dea ochii cu oaspeții.

Cîteva minute mai tîrziu doamna colonel fu rugată să poftească pînă în camera menajerei pentru

a-l întâmpina pe Karl-Artur care tocmai sosise de la drum. Doamna Ekenstedt fusese foarte neliniștită. Se temuse că fiul ei nu va ajunge la timp la cină. De aceea fu nespus de bucuroasă aflînd de sosirea lui și se grăbi să-l întâmpine. Dar Karl-Artur o primi cu răceală. Nu observă cum ea întinse brațele spre el. Nu schiță nici măcar un gest de salut.

— Ce-ai pus la cale, mamă ? întrebă el. De ce ai invitat tot orașul aici, tocmai astăzi ?

Nu mai era vorba de „părinți iubiți“ de astă dată. Nu manifestă nici cea mai mică bucurie la vederea ei.

— Am crezut că se cuvine ceva mai solemn, spuse doamna colonel, acum după ce ai trecut examenul acela îngrozitor.

— Nu te-ai gîndit că aş putea fi respins, spuse Karl-Artur. Dar așa s-a întîmplat.

Doamna colonel încremeni. Gîndul acesta că tocmai el, Karl-Artur, ar putea fi respins nu-i trecuse niciodată, niciodată prin minte.

— În fond, nu are nici o importanță, spuse Karl-Artur. Dar acum tot orașul o să afle. Doar ai poftit toată lumea asta aici ca să-mi sărbătorească triumful, nu ?

Doamnei colonel încă nu-i trecuse uluirea. Îi cunoștea ea prea bine pe cei din Karlstad. Fără îndoială că admirau sîrguința și spiritul de economie la un bun student, dar asta nu le ajungea. Voiau premii ale Academiei Suedeze, disertații, teze strălucit susținute care să-i facă să pălească de invidie pe bătrînii profesori.

Se așteptau la improvizații geniale cu ocazia sărbătorilor naționale, la invitații în cercuri literare, precum ar fi la profesorul Geijer, la guvernatorul Kraemer sau la doamna colonel Silfver-



stolpe. La așa ceva se așteptau. Or, în cariera universitară a lui Karl-Artur nu se întrezărise pînă acum nimic strălucitor, excepțional, care să vădească vreun talent deosebit. Doamna colonel știa că lumea-i dornică de clevetiri și se gîndise că n-ar strica să facă puțină vilvă în jurul primelor succese ale fiului ei, ca să-i închidă gura. Nu i-ar fi trecut prin minte pentru nimic în lume că o să cadă la proba scrisă.

— Nimeni nu știe nimic precis, spuse ea, gînditoare. Nimeni în afară de cei ai casei. Ceilalți știu doar că e vorba de o mică surpriză veselă.

— Atunci, găsește mica surpriză, spuse Karl-Artur. Eu urc la mine în cameră și n-am să cobor la cină. Nu fiindcă m-aș teme că știrea o să facă senzație, dar n-am nevoie de compătimirea lor.

— Dar ce-am să născocesc oare? se tîngui doamna colonel.

— Treaba dumitale, spuse Karl-Artur. Acum mă duc la mine. Oaspeții nu trebuie să știe că am sosit acasă.

Dar asta era peste puterile doamnei colonel. Să prezideze masa, să ducă o conversație sclipitoare, în timp ce el stă acolo sus, trist și supărat, era o încercare prea dificilă pentru ea.

— Dragul meu, te rog, coboară la cină. Am să născocesc eu ceva.

— Ce, mamă, ce?

— Nu știu încă. Ba da, știu. Ai să fii mulțumit, să vezi. Nimeni nu va bănuî că masa a fost pregătită în cinstea ta. Promite-mi că te schimbi și cobori.

A fost un ospăț din cele mai reușite. Printre multele petreceri strălucite și totdeauna foarte prețuite ale casei Ekenstedt, aceasta fu cea mai de pomină.

După friptură, pe cînd se servea șampania, surpriza avu într-adevăr loc. Colonelul se ridică și rugă pe musafiri să închine alături de el, în sănătatea fiicei sale Eva și a locotenentului Sten Arcker, a căror logodnă o anunța în felul acesta.

Vestea fu primită cu mare entuziasm.

Locotenentul Arcker era un tînăr lipsit de avere și fără mari perspective de avansare. Toată lumea știa că suspina de mult după Eva Ekenstedt și că îi făcea curte. Cum domnișoarele Ekenstedt nu aveau mulți adoratori, tot orașul se interesase de această poveste de dragoste. Dar totdeauna se crezuse că doamna colonel îi va refuza mîna fiicei sale.

Mai tîrziu transpiră adevărul despre împrejurările în care fusese anunțată logodna. Cei din Karlstad aflară că doamna colonel îngăduise Evei și lui Arcker să se logodească pentru ca nimeni să nu bănuiască surpriza inițială pe care le-o pregătise.

Să nu credeți, poate, că din pricina asta cineva ar fi admirat-o mai puțin pe doamna colonel! Dimpotrivă. Și mai tare se minunară cît de bine știa să se descurce în cele mai dificile situații.

## II

Era în firea doamnei colonel Beate Ekenstedt ca atunci cînd cineva îi aducea vreo jignire, să aștepte pînă cînd acesta venea să-și ceară scuze. Numai după ce era îndeplinită ceremonia de rigoare, ea îl ierta din toată inima și apoi se arăta la fel de prietenoasă și amabilă ca mai înainte.

În tot timpul sărbătorilor de Crăciun ea nădăjdui că fiul ei îi va cere iertare pentru felul gro-

solan cum îi vorbise în seara sosirii lui de la Uppsala. Găsea oarecum scuzabilă supărarea lui din primul moment, dar nu putea să înțeleagă de ce nu scoate o vorbă și de ce se poartă așa ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, deși avusese destul timp să reflecteze la cele petrecute.

Dar Karl-Artur lăsa să treacă sărbătorile fără să rostească nici un cuvânt de pocăință. Se distra ca de obicei la diverse petreceri și plimbări cu sania. Acasă era plin de atenție pentru toată lumea, dar cele câteva cuvinte pe care doamna colonel le aștepta nu le rosti. Probabil că, în afară de mamă și fiu, nimeni nu băgă de seamă zidul nevăzut ce se ridicase între ei. Nu lipseau nici manifestările de dragoste, nici expresiile duioase, dar tensiunea ce-i ținea departe unul de celălalt nu slăbea.

Reîntors la Uppsala, Karl-Artur nu se gândi decât cum ar putea mai bine să-și răzbune înfrângerea. Dacă doamna colonel își închipuise cumva că el își va cere scuze în scris, se înșelase amarnic. Nu vorbea decât despre studiile sale. Lua lecții de latină cu doi docenți. Urmărea zilnic prelegerile de latină. Și pe lângă asta devenise membru al unui cerc unde făceau exerciții de dizertații și de discursuri în latinește. Făcea tot ce-i stătea în putere pentru ca, de data asta, să reușească.

Scrisorile pe care le trimitea acasă erau pline de speranță și doamna colonel îi răspundea pe același ton. Totuși era neliniștită : fusese grosolan cu propria sa mamă și nu-și ceruse iertare. Oare nu va fi pedepsit pentru aceasta ? Nu i-ar fi dorit, desigur. Dimpotrivă, se ruga la Dumnezeu să nu bage în seamă mărunțul incident și să dea totul uitării. Încercă să-i explice lui Dumnezeu că totul a fost doar o greșeală de-a ei.

— Am fost o proastă și o vanitoasă. Am vrut să mă împăunez cu succesele lui. Nu el merită să fie pedepsit, ci eu.

Dar în fiecare scrisoare continua să caute cuvintele cărora le ducea dorul. Și cum ele nu apăreau, neliniștea ei creștea. Simțea că băiatul n-o să treacă examenul pînă n-o să-și ceară iertare.

Într-o zi spre sfîrșitul semestrului, doamna colonel declară că ar vrea să meargă la Uppsala în vizită la buna ei prietenă Malla Silfverstolpe. Se cunoscuseră vara trecută la Gyllenhaal în Kavlås și se împrieteniseră, așa încît în timpul iernii drăguța de Malla o poftise la Uppsala spre a face cunoștință cu prietenii ei literați.

Tot Karlstadul fu mirat că doamna colonel vrea să pornească într-o asemenea călătorie, cît se poate de anevoioasă, pe vremea dezghețului. Lumea era de părere că domnul colonel ar fi trebuit să spună nu, dar colonelul spuse da, ca de obicei, și doamna colonel porni la drum. Călătoria fu groaznică, întocmai cum prezisese cei din Karlstad. Trăsura se împotmoli de cîteva ori și trebui să fie scoasă cu pari și prăjini. O dată se rupse unul din arcuri, altă dată oiștea se frînse brusc. Dar doamna colonel se ținea bine. Deși micuță și gingașă, se arăta veselă și curajoasă, iar hangerii, argații, potcovarii și țăranii pe care îi întîlni în drumul spre Uppsala, fură gata să sară în foc pentru ea, de parcă ar fi știut cîtă grabă avea colo-neleasa să ajungă la Uppsala.

Pe doamna Malla Silfverstolpe o anunțase bineînțeles de sosirea sa, dar nu și pe Karl-Artur. Ba chiar o rugase pe Malla să nu-i sufle nici o vorbă. Voia să-i facă o surpriză.

Cu chiu cu vai ajunseseră la Enköping, însă acolo fu nevoită să facă un nou popas. Mai aveau

cîteva mile pînă la Uppsala, dar sărise obada unei roți și trebuiau să aștepte pînă avea să fie pusă la loc. Doamna colonel era îngrozitor de neliniștită. Se afla de atîta vreme pe drum, încît poate că proba scrisă la latină avusese deja loc. Și ea care bătea atîta drum pînă la Uppsala numai ca să-i dea posibilitatea lui Karl-Artur să-i ceară iertare înainte de examen. Altminteri nici un curs și nici o prelegere nu-i vor fi de vreun folos. Va cădea la examen fără îndoială. Simțea acest lucru.

N-avu răbdare să rămînă în camera ce-i fusese destinată la han. Cobora mereu în curte să vadă dacă nu cumva fusese adusă înapoi roata de la fierărie. Ultima dată cînd coborî zări o gabrioletă. Pe capră, alături de vizitiu, ședea un student. Și acest student care sări deodată jos din gabrioletă, era chiar — nu-i venea să-și creadă ochilor — era chiar Karl-Artur.

Alergă spre ea. Nu o strînse în brațe ci îi apucă mîna și o apăsă pe pieptul său. O privea, cu ochii săi frumoși, visători, ca de copil.

— Mamă, spuse el, iartă-mă că m-am purtat atît de urît astă iarnă, cînd ai pregătit petrecerea aceea, în cinstea examenului meu de latină.

Era o fericire prea mare, parcă, pentru a fi adevărată.

Doamna colonel își retrase mina, îl îmbrățișă și-l sărută de nenumărate ori. Nu înțelegea nimic. Atîta știa, că și-a regăsit copilul și simțea că e cea mai fericită clipă din viața ei. Îl trase după ea înăuntrul hanului și acolo avu loc explicația.

Nu, încă nu dăduse proba scrisă. Examenul urma să aibă loc a doua zi. Cu toate astea, el luase drumul Karlstadului ca s-o întâlnească.

— Ești nebun, spuse ea. Te-ai gândit să faci drumul ăsta dus și întors într-o zi ?

— Nu, răspunse el, renunțasem la examen. Știam că trebuie să te văd. Fără să capăt iertarea ta nu puteam reuși.

— Dar bine, dragul meu, ar fi fost de ajuns un singur cuvânt într-o scrisoare !

— În tot timpul semestrului am simțit ceva în-  
tunecat și mohorât care m-apăsă. Eram neliniștit,  
n-aveam încredere în mine, fără să știu de ce.  
Abia azi noapte mi s-a ridicat o pînză de pe ochi.  
Rănisem o inimă care bate cu atîta dragoste pen-  
tru mine. Mi-ar fi fost imposibil să lucrez mai  
departe cu spor, înainte de a-ți cere iertare.

Doamna colonel ședea în fața mesei. Cu o mîină  
își acoperise ochii plini de lacrimi, cealaltă o în-  
tinse spre fiul său.

— S-a întîmplat parcă o minune, zise ea. Mai  
vorbește-mi.

— La același etaj cu mine locuiește un alt  
tinăr din Värmland. Se numește Pontus Friman.  
E pietist<sup>1</sup>. Nu are relații cu ceilalți studenți și  
nici eu n-am avut pînă acum de-a face cu el. Totuși  
azi dimineață am intrat la el în cameră. „Am cea  
mai duioasă dintre mame, i-am spus, dar am ne-  
căjit-o și nu i-am cerut iertare. Ce să fac ?”

— Și el ți-a răspuns...

— Mi-a răspuns atît : „Du-te imediat la ea.”  
I-am explicat că asta e cea mai fierbinte dorință  
a mea, dar că mîine trebuie să dau examenul în  
scris. Cu siguranță că părinții mei s-ar supăra  
dacă aş lipsi de la această probă. Friman însă nici  
nu vola să audă. „Pleacă imediat, m-a îndemnat el.

---

<sup>1</sup> *Pietist* — adept al unei doctrine religioase protestante  
care propovăduiește o morală deosebit de austeră, as-  
cetică.

Nu te gîndi la nimic altceva decît să te împaci cu maică-ta. Dumnezeu o să-ți ajute.“

— Și-ai plecat ?

— Da, mamă, ca să mă arunc la picioarele tale. Dar de-abia m-am urcat în trăsură și mi-am dat seama că sînt nebun de legat. M-a cuprins o poftă teribilă să mă-ntorc. Știam doar că, de aș mai fi rămas cîteva zile la Uppsala, dragostea ta tot m-ar fi iertat. Am continuat totuși drumul și Dumnezeu m-a ajutat, pentru că, iată, te-am găsit. Nu știu cum ai ajuns aici, dar cred că Dumnezeu ți-a dat gîndul cel bun.

Lacrimile șiroiau atît pe chipul mamei cît și pe al fiului. Oare nu săvîrșise Domnul o minune ? Simțeau că providența veghează deasupra lor. Simțeau de asemenea mai tare ca oricînd forța dragostei care-i unea.

O oră au stat împreună la han. Apoi doamna colonel îl trimise înapoi la Uppsala și îl rugă să-i comunice dragei sale Malla Silfverstolpe că de astă dată n-o s-o poată vizita.

Pentru că doamna colonel nu mai avea de ce să meargă la Uppsala. Scopul călătoriei fusese atins. Era sigură că fiul ei va reuși la examen. Se putea întoarce liniștită acasă.

### III

Tot Karlstadul știa că doamna colonel era pioasă. Asista la toate slujbele religioase cu aceeași punctualitate ca și pastorul. Zi de zi, dimineața și seara, îi aduna pe toți ai casei pentru rugăciune.

Își avea săracii ei, de care se-ngrijea nu numai de Crăciun, ci în tot timpul anului. Ospăta permanent cîțiva elevi nevoiași, iar pe bătrînele de la

azil le trata cu cafea în fiecare an, de ziua ei, de sfînta Beata.

Dar nimănui în Karlstad, și doamnei colonel mai puțin ca oricui i-ar fi putut trece o clipă prin minte că Dumnezeu i-ar fi luat în nume de rău pașnica partidă de boston<sup>1</sup> pe care o făcea dumineca, după cină, cu decanul canonicilor, cu consilierul și cu cel mai vîrstnic dintre verii Stake. La fel, nimănui nu i-ar fi trecut prin gînd că e un păcat să îngăduie tineretului, care se aduna adesea în casa Ekenstedt, să danseze duminică seara în salonul cel mare.

Nici doamna colonel și nici un alt locuitor din Karlstad n-auziseră că ar fi condamnabil să servești un pahar de vin bun la o masă sărbătorească, sau să fredonezi un cîntec — adeseori compus chiar de gazdă — înainte ca oaspeții să se ridice de la masă. Nu credeau nici că Dumnezeu ar condamna lectura unui roman sau o seară de teatru.

Doamnei colonel îi plăcea să organizeze spectacole de amatori și chiar să se producă personal. Ar fi fost foarte afectată dacă ar fi trebuit să renunțe la această bucurie. Era parcă născută pentru scenă, și cei din Karlstad obișnuiau să spună că dacă doamna Torsslow ar juca pe jumătate atît de bine ca doamna colonel, ei nu s-ar mira că marea actriță îi farmecă pe cei din Stockholm.

Karl-Artur, după ce luă cu succes dificila probă scrisă la latină, rămase o lună întreagă la Uppsala. În acel timp se văzu adesea cu Pontus Frîman. Frîman era un adept zelos, sever și elocvent al mișcării pietiste și era neîndoios că îl înrîurise și pe Karl-Artur.

<sup>1</sup> Boston — joc de cărți practicat prima oară în timpul asediului orașului american Boston (1775—1776).



Nu era vorba de o „trezire“ religioasă hotărâtoare, dar era îndeajuns pentru ca petrecerile mondene și distracțiile ce aveau loc la ei în casă să-l neliniștească pe Karl-Artur.

Se știe că tocmai atunci, între mamă și fiu se statorniciseră relații deosebit de strînse și tandre, așa încît Karl-Artur îi vorbi deschis doamnei colonel despre îndoielile și nemulțumirile sale. Mama îi veni în întîmpinare în toate felurile. Deoarece jocul de cărți îl mîlnea, la prima reuniune în familie ea se scuză, pretextînd o migrenă și îl lăsă pe colonel să-i ia locul la partida de boston. Căci nu se putea concepe ca decanul și consilierul să nu-și facă obișnuita lor partidă.

Și deoarece lui Karl-Artur nu-i plăcea s-o vadă dansînd, renunță și la asta. Cînd duminică seara obișnuiții casei se adunară, ea îi lămuri că are cincizeci de ani și că se simte prea bătrînă ca să mai danseze. Dar cînd le văzu chipurile dezamăgite, se așcză, emoționată, la pian și le cîntă muzică de dans, pînă la miezul nopții.

Karl-Artur îi dădea cărți pe care ținea ca ea să le citească. Le primea recunoscătoare și le găsea bune și instructive.

Dar doamna colonel nu se putea mulțumi cu lectura acestor solemne cărți pietiste. Era o persoană cultivată, la curent cu literatura universală. Și așa se-ntîmplă că, într-o zi, Karl-Artur dădu peste *Don Juan* de Byron pe masa ei de lucru, sub cartea religioasă din care tocmai citea. El se-ntoarse fără să rostească nici un cuvînt. Și mama lui fu mișcată, tocmai pentru că nu-i reproșase nimic. A doua zi, ea strînse toate cărțile nedorite într-un cufăr și porunci să fie urcat sus în pod.

Nu se poate tăgădui că doamna colonel făcea tot ce-i stătea în putință ca să-i intre în voie

fiului ei. Deșteaptă și plină de intuiție știa că, la Karl-Artur, e vorba doar de o exaltare momentană. Cu cât îi va opune mai puțină rezistență, cu atât îi va trece mai repede. Din fericire era vară. Aproape toate familiile înstărite din Karlstad erau plecate, așa că nu aveau loc mari reuniuni. Distracțiile constau în plimbări nevinovate la țară, sau cu barca pe frumosul râu Klarälv, ori la cules de poame și întrecere la fugă.

Spre sfârșitul verii, Eva Ekenstedt urma să-și sărbătorească nunta cu tânărul ei locotenent. Doamna colonel era foarte îngrijorată în ce privește desfășurarea evenimentului. Se simțea obligată să organizeze o nuntă mare și frumoasă, altminteri orașul ar începe din nou să clevească, spunând că e o mamă fără inimă față de fetele ei. Așadar nunta Evei urma să se desfășoare cu tot fastul cuvenit.

Din fericire se pare că felul ei blajin de a fi, avusese oarecare înrîurire calmantă asupra lui Karl-Artur. Într-adevăr, el nu se opuse deloc celor douăsprezece feluri de mâncare, nici prăjiturilor sau tortelor. Nu protestă nici măcar împotriva vinului sau a celorlalte băuturi spirtoase aduse tocmai de la Göteborg. Nu avu nimic de spus împotriva celebrării căsătoriei în catedrală sau ghirlandelor ce împodobeau străzile prin care tînăra pereche urma să treacă. Și nici împotriva tortelor și a focului de artificii de pe malul râului. Dimpotrivă, luă parte la pregătiri și lucră cu sîrg, alături de toți ceilalți, la împletirea cununilor și la fixarea steagurilor.

La un singur lucru ținea morțiș : să nu se danseze la nuntă. Și doamna colonel i-o făgăduise. Măcar satisfacția asta să i-o dea, cînd el se arătase atât de înțeleghător, în celelalte privințe.

Colonelul și cele două fete încercaseră cu sfială să protesteze. Ce vor face tinerii locotenenți și tinerele fete din Karlstad invitați la nuntă, care se așteptau desigur să danseze toată noaptea.

Dar doamna colonel răspunse că va fi o seară frumoasă, cu ajutorul lui Dumnezeu, și că locotenenții și tinerele fete se vor putea plimba în grădină, ascultînd muzica regimentului sau privind cum rachetele urcă spre cer și torțele se oglindesc în apa riului. Socotea că va fi atît de frumos încît nimeni nu-și va dori altceva. N-ar fi acesta un fel mai demn și mai solemn de a sărbători nunta, decît să te învîrtești pe parchetul salonului ?

Colonelul și fiicele sale cedară, ca de obicei, și buna înțelegere din casă rămase netulburată. Cînd veni ziua nunții totul era gata pregătit. Nimic nu lipsea. Avură noroc cu vremea. Atît binecuvîntarea nupțială cît și multele toasturi se desfășurară cu bine. Doamna colonel scrisese în cinstea evenimentului un poem. Fu recitat la masă, iar fanfara regimentului din Värmland intona un marș la fiecare fel de mîncare. Oaspeții prețuiau belșugul ospățului și fură tot timpul în cea mai exuberantă și sărbătorească dispoziție. Dar după ce se ridicară de la masă și băură cafeaua, toată lumea se simți cuprinsă de o dorință nestăvilită de a dansa.

Trebuie să știți că ospățul începuse la patru după-amiază, iar feciorii și fetele în casă care serveau, erau atît de iscușiți încît nu dură decît pînă la șapte seara. Curios lucru : cele douăsprezece feluri, multele discursuri, numeroasele intervenții ale fanfarei și cîntecele nu ținură mai mult de trei ore. Doamna colonel sperase că oaspeții vor sta la masă pînă la opt, dar socoteala ei dăduse greș.

Așadar, nu erau decît orele șapte și nu putea fi vorba de a încheia nunta înainte de miezul nopții. Oaspeții erau cuprinși de neliniște, gîndindu-se cîte ceasuri mai aveau de petrecut. „De-am putea măcar dansa !” suspinau ei, căci doamna colonel, prevăzătoare, își prevenise invitații că la nunta aceasta nu se va dansa. „Cum să ne distrăm ? E îngrozitor să stai și să pălăvrăgești ceasuri întregi, fără să te poți mișca.”

Tinerele fete se uitau la rochiile lor subțiri, de culoare deschisă și la pantofii albi de mătase parcă făcuți pentru dans. Cum să nu-ți vină să dansezi cînd ești astfel îmbrăcat ?

Tinerii locotenenți ai regimentului erau deosebit de apreciați ca dansatori. Iarna erau invitați la atîtea baluri încît deveneau blazați și nu era ușor să-i aduci la dans. Dar acum, vara, nu prea aveau parte de adevărate petreceri. Erau odihniți și dispuși să danseze o zi și o noapte în șir, dacă ar fi trebuit, spunînd că rareori au văzut atîtea fete frumoase adunate la un loc. Dar ce fel de petrecere era asta ? Auzi, idee ! Să inviți laolaltă tineri locotenenți și tinere frumuseți și să nu-i lași să danseze ?

Dar nu numai tinerii tînjeau după dans. Pînă și doamnele și domnii în vîrstă erau de părere că e păcat să nu dai voie tinerilor să-și dezmoștească un pic picioarele, așa, ca să aibă și ei, bătrînii, ce privi. Aveau doar cea mai bună orchestră din Värmland. Aveau cel mai mare și mai frumos salon. Atunci, pentru Dumnezeu, de ce nu se putea oare dansa ? Această Beate Ekenstedt fusese întotdeauna cu toată amabilitatea ei, cam egoistă. Își dădea probabil seama că nu mai putea fi la înălțime ca dansatoare, de cînd împlinise cincizeci de ani.

Din cauza asta trebuiau acum tinerii să stea și să se uite unii la alții.

Doamna colonel vedea, auzea, simțea, și înțelegea că toți erau nemulțumiți. Pentru o gazdă ca ea, obișnuită ca petrecerile ei să fie cele mai vesele și mai atrăgătoare, era un lucru nespus de dureros. Știa că a doua zi, și multe alte în șir, oamenii vor vorbi despre nunta asta, ca despre cea mai mare plictiseală de care avuseseră parte vreodată. Se ocupă mai întâi de cei mai în vîrstă. Se purtă cum nu se poate mai amabil. Spuse cele mai bune anecdote. Îi veniră cele mai spirituale și scăpărătoare idei, dar nu entuziasmă pe nimeni. Abia dacă își dădea cineva osteneala s-o asculte. Nu exista doamnă cît de bătrînă și plicticoasă să nu-și spună că, dacă ar avea vreodată norocul să-și mărite fata, tineri și bătrîni ar dănuți la nunta ei, după pofta inimii. Doamna colonel își îndreptă apoi eforturile către tineri. Le propuse să organizeze jocuri în grădină. Se uitară lung la ea. Jocuri, la nuntă ! Dacă n-ar fi fost cine era, i-ar fi rîs în nas.

La ora focurilor de artificii, domnii oferiră doamnelor brațul și porniră în plimbare de-a lungul rîului. Dar tinerele perechi abia se tîrau. Cu greu catadicseau să ridice ochii pentru a urmări rachetele desfășurate pe cer. Nu voiau să accepte nici o compensație în schimbul plăcerii după care tînjeau.

Luna plină apăru și ea, parcă pentru a spori strălucirea spectacolului. În acea seară nu era ca un disc, ci se rostogolea pe cer, rotundă ca o minge. Cineva cu limbă ascuțită declară că s-ar fi umflat așa, de mirare, văzînd atîția locotenenți superbi și alîtea tinere splendide stînd și privind

mohoriți în apa râului, de parcă ar fi avut gânduri de sinucidere !

Jumătate din locuitorii Karlstadului se îngrămădiseră la grilajul parcului ca să admire petrecerea, dar văzînd cît de apatic și fără chef rătăceau tinerii, oameni își spuneau că mai rar nuntă așa de neinteresantă ca asta !

Fanfara regimentului Värmland făcea tot ce putea, dar doamna colonel îi interzisese să cînte bucăți de dans. N-ar fi putut ține în frîu tineretul și cum nu aveau prea multe piese în repertoriu, majoritatea trebuiau reluate.

Ar fi greșit să spunem că timpul se țîra. Nu, timpul stătea pur și simplu pe loc. Minutarele ceasornicelor se mișcau la fel de încet ca limbile care arătau orele.

În apropierea casei Ekenstedt pluteau pe râu cîteva bărci mari, late, și pe una din ele un pescar iubitor de muzică scîrțîia la o vioară meșteșugită de el o polcă țărănească. Dar pentru nefericiții din grădina Ekenstedt, era oricum o muzică de dans. Ciuliră urechile, apoi se strecurară la iuțeală, printr-o portiță, afară. În clipa următoare puteau fi văzuți jucînd o polcă țărănească pe podeaua smolită a luntrei. Doamna colonel îi zări pe fugari, îi văzu dansînd și își dădu seama că nu șade frumos să lași cele mai fine fete din Karlstad să danseze pe un șlep murdar. Trimise imediat un mesager după ei, dar oricît era ca de coloneleasă, nici cel mai tînăr dintre sublocotenenți nu dădu ascultare ordinului. Doamna colonel pierduse cauza pentru care se străduise atîta. Făcuse pentru Karl-Artur tot ce-i stătuse în putință. Acum trebuia să salveze onoarea casei Ekenstedt. Așa că orchestra regimentului primi ordinul să se mute în salonul cel mare și să atace un cadril.

Imediat cei alțiați după dans veniră puhoi și dansul se încinse. A fost un bal fără pereche. Toți cei care așteptaseră și tinjiseră, încercau să recâștige timpul pierdut. Se învîrteau, pluteau, făceau piruete. Nimeni nu era obosit sau indispus. Nu era fată, cît de urită sau fără haz, să rămînă neinvitată.

Nici cei bătrîni nu puteau sta locului. Dar ceea ce era mai greu de crezut, însăși doamna colonel — da, inchipuiți-vă, însăși doamna colonel, care renunțase la dans, la joc de cărți și care-și îngropase în pod toate cărțile „profane” — nu putea nici ea sta locului. Se avîntă, suplă și parcă amețită, în vîrtej. Părea la fel de tînără, ba nu, mai tînără decît fiica ei, mireasa. Cei din Karlstad erau de-a dreptul fericiți că au regăsit-o pe vesela, fermecătoarea, iubita lor coloneleasă. Veselia domnea pretutindeni. Fu o noapte extraordinară. Rîul strălucea sub razele lunii și totul fu așa cum trebuie să fie la o nuntă.

Cea mai bună dovadă de cît de molipsitoare era veselia, e că pînă și Karl-Artur fu antrenat de ea. Dintr-odată uită că era un păcat să te miști în ritmul muzicii, împreună cu alți tineri și oameni lipsiți de griji. Era firesc ca tîneretea, sănătatea și fericirea să se manifeste astfel. Dacă ar fi avut sentimentul că săvîrșește un păcat n-ar fi dansat. Dar în acea seară totul apărea ca o plăcere pură și nevinovată.

Însă, chiar în clipa cînd Karl-Artur executa cu măiestrie o figură de cadril, își îndreptă din întîmplare ochii spre ușa larg deschisă a salonului și în dreptul ei văzu un chip palid, încadrat de păr negru și barbă, și doi ochi mari, blinzi, care se uitau la el cu o uimire dureroasă.

Se opri, brusc, în mijlocul dansului. La început crezu că are o halucinație, dar îl recunoscu imediat pe prietenul său Pontus Friman. Acesta îi promisese că-l va vizita, la trecerea prin Karlstad. Ajunsese tocmai în acea seară... Karl-Artur se grăbi spre noul venit și acesta îl trase după sine jos, pe scară, afară din casă.



## *Cererea în căsătorie*

Schagerström a făcut o cerere în căsătorie ! Bogătașul Schagerström de pe moșia Stora Sjötorp.

Să fie oare cu putință, ca Schagerström să facă o cerere în căsătorie ?

Da, e absolut sigur — Schagerström a făcut o cerere în căsătorie.

Dar, pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat oare de a făcut Schagerström o cerere în căsătorie ?

Uite, așa stau lucrurile. La casa parohială din Korskyrka locuia o fată tânără pe nume Charlotte Löwensköld. Era o rudă îndepărtată de-a pastorului, angajată la el ca domnișoară de companie pe lângă soția pastorului. Era logodită cu ajutorul pastorului, tânărul predicator.

Bine, dar ce are asta de-a face cu Schagerström?

Are, căci Charlotte era o fată vioaică, veselă, cu o fire deschisă și, din clipa în care a trecut pentru prima dată pragul parohiei, o adiere proaspătă a pătruns în casă. Pastorul și soția sa erau bătrâni și arătau ca umbrele celor ce fuseseră odată. Charlotte le insuflă o viață nouă. Predicatorul era firav și atât de evlavios încât parcă nici n-ar fi

mîncat, nici n-ar fi băut. Ziua își îndeplinea obligațiile eclesiastice, iar noaptea îngenunchea în fața patului și își căina păcatele. Era cît pe ce să-și piardă cu totul echilibrul sufletească cînd se ivi Charlotte Löwensköld și îl salvă.

Dar ce legătură au toate astea cu...

Trebuie să știți că în urmă cu cinci ani, cînd tînărul predicator abia investit ca ajutor de pastor, veni pentru prima oară la parohia Korskyrka, era încă foarte nepriceput. Charlotte Löwensköld fu cea care îl ajută să se descurce. Ea își petrecuse toată viața la parohie, așa încît știa cum se boțează copiii și cum se conduce o adunare parohială. Cu timpul se îndrăgostiră unul de celălalt și acum erau logodiți de cinci ani. Dar în felul acesta ne îndepărtăm cu totul de Schagerström...

Caracteristic pentru Charlotte Löwensköld era capacitatea ei de a îndruma și a conduce pe ceilalți. Curînd după ce se logodi cu ajutorul de pastor descoperi că părinții lui erau nemulțumiți de slujba fiului lor. Ar fi dorit să-l vadă licențiat în litere, apoi să rămînă la Universitate, ca docent sau profesor. Stătuse cinci ani la Uppsala și se pregătise pentru licența în litere. În anul șase, cînd trebuia să-și dea lucrarea de diplomă, se răzgîndi brusc și își luă licența în teologie. Părinții lui, domnul și doamna colonel Ekenstedt, erau oameni cu stare și ambițioși. Nu le convenea că fiul lor alesese o carieră atît de modestă. Chiar după ce devenise pastor, îl rugară, îl implorară să-și continue studiile la Uppsala, dar el se împotrivi. Charlotte Löwensköld, care știa că numai cu o diplomă înaltă avea șanse sporite de avansare, îl trimise înapoi la Uppsala. Și cum era extraordinar de

studios, în patru ani termină și obține titlul de licențiat în litere.

Dar ce naiba are Schagerström de-a face cu... ?

Charlotte Löwensköld își făcuse socoteala că datorită diplomei lui universitare, logodnicul ei va putea căpăta un post de profesor la un liceu, cu un salariu mai bun, și astfel se vor putea căsători. Iar dacă el ar voi cu tot dinadinsul să devină pastor, în câțiva ani ar putea căpăta o parohie mare și bogată, căci așa se obișnuia. Pe acest drum apucase pastorul de la Korskyrka și mulți alții înaintea lui. Dar în privința asta, lucrurile n-au mers așa de ușor cum se așteptase Charlotte. Logodnicul ei ținea morțiș să devină imediat pastor și să urmeze obișnuita carieră ecleziastică. Și astfel, el se întoarse iar la Korskyrka, în calitate de ajutor al bătrînului pastor. Și, așa licențiat cum era, nu câștiga nici măcar cît un argat.

Bine, dar Schagerström... ?

Vă închipuiți că Charlotte Löwensköld, după ce așteptase cinci ani de zile, nu se putea mulțumi cu asemenea situație. Era totuși bucuroasă că logodnicul fusese numit la Korskyrka. Locuia la casa parohială, așa că îl vedea în fiecare zi. Spera să poată potrivi lucrurile în așa fel încît, încetul cu încetul, să-l facă și profesor de liceu, așa cum îl făcuse licențiat în litere.

Dar toate astea nu ne spun nimic despre Schagerström !

Ei bine, nici Charlotte, nici logodnicul ei n-aveau nimic de-a face cu Schagerström. El făcea parte din cu totul altă lume. Era fiul unui bogat demnitar din Stockholm și se căsătorise cu fata

unui proprietar de forje<sup>1</sup> din Värmland, moștenitoarea atîtor mine și forje, încît zestrea ei se ridica la vreo cîteva milioane. La început Schagerström locuise la Stockholm și numai lunile de vară le petrecea la una din fermele din Värmland, dar de cînd îi murise soția, la facere, după doi ani de căsnicie, se mutase la conacul din Stora Sjötorp, de lîngă Korskyrka. Era nemîngîiat, trăia singuratic și nu suporta să stea în nici unul din locurile unde trăise soția lui. Schagerström nu ieșea aproape niciodată în lume și, ca să-și omoare timpul, se apucă să administreze singur numeroasele sale forje. Reconstrui conacul Stora Sjötorp și îl înfrumuseță în așa fel încît deveni cel mai mîndru conac din Korskyrka. Deși trăia singur, avea mulți slujitori și ducea o viață de mare senior. Charlotte Löwensköld știa că mai degrabă ar putea să-și anine cele șapte stele ale Pleiadei în cununa de mireasă decît să-l ia pe Schagerström de bărbat.

Charlotte făcea parte din acel gen de oameni care spun tot ce le trece prin minte. Și o dată, la parohie, în toiul unei petreceri la care se aflau o mulțime de invitați, se nimeri ca Schagerström să treacă cu landoul său imens, superb, tras de patru cai negri, cu valet în livrea, pe capră, lîngă vizitiu. Bineînțeles că se îngămădiră cu toții la ferestre și-l urmăriră pe Schagerström cu privirea, cît văzură cu ochii. Cînd dispăru cu totul, Charlotte Löwensköld se întoarse către logodnicul ei,

---

<sup>1</sup> În original *brukspatron*. La data cînd se petrece acțiunea romanului, la începutul secolului al XIX-lea, termenul *bruk* desemna o unitate economică mixtă alcătuită, de obicei, dintr-o întinsă gospodărie agricolă pe lîngă care existau manufacturi bazate pe minerit și metalurgie precum și exploatarea forestieră. În cazul acelor *bruk* despre care se vorbește în roman ponderea mare o au forjele.

care se afla în fundul camerei, și strigă atît de tare că toată lumea auzi :

— Știi cît țin eu la tine, Karl-Artur, dar dacă Schagerström m-ar cere de nevastă, zău că l-aș lua.

Toți invitații, care știau că n-avea cum să-l ia pe Schagerström de bărbat, izbucniră în rîs. Iar logodnicul rîse și el. Înțelese că ea spusese asta numai ca să-i înveselească pe oaspeți. Ea însăși părea uimită de ce îi ieșise din gură, dar cine știe dacă în dosul cuvintelor nu era un mic gînd ascuns. Poate voia să-l sperie puțin pe Karl-Artur, să-l facă să se gîndească la postul de profesor.

Schagerström era cu totul cufundat în durerea sa și nu se gîdea deloc la înșurătoare. Dar, datorită legăturilor de afaceri, își făcu prieteni și cunoștințe care-l îndemnară să se recăsătorească. El pretindea că era prea ursuz și morocănos și că nimeni nu l-ar lua de bărbat. Prietenii nu-l contraziceau. Dar o dată, la un banchet oficial, unde Schagerström se crezu obligat să ia parte, veni din nou vorba despre aceasta. Și atunci cînd el dădu obișnuitul răspuns, un vecin din Korskyrka îi povesti despre tînăra fată care ar fi gata să renunțe la logodnicul ei dacă Schagerström i-ar cere mîna. Fu o masă foarte veselă, se rîse cu poftă de această istorioară ca de o glumă bună, întocmai cum se întîmplase și la parohie.

La drept vorbind, Schagerström se gîndise nu o dată cît de greu e să trăiești de unul singur, dar o iubea încă pe răposată și îi era silă numai la gîndul că cineva i-ar putea lua locul. Pînă atunci se gîndise întotdeauna la o căsătorie potrivită cu rangul său dar, de cînd auzise povestea cu Charlotte Löwensköld, gîndurile sale apucară altă cale. Își zicea că dacă ar face o căsătorie de con-

veniență, dacă s-ar însura cu o fată simplă, care nu ar aspira la locul pe care prima soție îl ocupa încă în inima lui, nici la înalta poziție socială pe care ea o avusese, prin avere și legături de familie, atunci o nouă căsătorie i-ar părea mai realizabilă. N-ar mai fi o ofensă adusă memoriei celei dispărute.

Duminica următoare Schagerström se duse la biserică și o privi lung pe fata care stătea lângă soția pastorului, în banca rezervată clerului. Era îmbrăcată modest și simplu și nu atrăgea cu nimic privirea. Dar asta nu era o piedică. Dimpotrivă. Dacă ar fi fost o frumusețe strălucitoare, nici prin gând nu i-ar fi trecut s-o aleagă de soție. Răposata nu trebuia să creadă că noua soție ar putea s-o înlocuiască într-un fel sau altul. În timp ce Schagerström o privea pe Charlotte Löwensköld, se întreba cum ar reacționa ea, dacă s-ar duce, într-adevăr, la parohie și i-ar propune să devină stăpîna casei la Stora Sjötorp. Desigur, ~~ea~~ avea cum să se aștepte la asemenea cerere în căsătorie. Tocmai de aceea l-ar fi amuzat să vadă ce mină ar face în această împrejurare.

La întoarcere, în trăsură, se întreabă cum ar arăta Charlotte Löwensköld dacă ar fi frumos, elegant îmbrăcată. Deodată își dădu seama că ideea recăsătoriei i se strecurase ademenitor în minte. Să aduci, pe neașteptate, fericirea unei fete sărace, ce nu putea spera nimic de la viață, avea ceva romantic în sine și ideea asta nu-i displăcea cîtuși de puțin. Dar în clipa cînd Schagerström își dădu seama de asta, alungă din minte gândul ca pe o ispită. Întotdeauna încercase să-și aline durerea spunîndu-și că soția l-a părăsit doar pentru scurt timp. Voia să-i fie credincios pînă la suprema întîlnire în viața de apoi.

Noaptea următoare Schagerström o văzu pe răposata sa soție în vis și se trezi plin de vechea tandrețe. Îndoiala care îl cuprinsese pe drum, la întoarcerea de la biserică, îi apărură neîntemeiată. Vechea sa dragoste trăia încă. Nu era nici o primejdie că tinăra fată simplă, pe care intenționa s-o ia de soție, ar putea să întunece în inima sa chipul defunctei. Avea nevoie, în casă, de o femeie destoinică și deșteaptă care să-i țină de urît, să-i facă ceasurile plăcute. Printre cei apropiați nu exista nimeni potrivit să joace acest rol, iar o menajeră cu plată nu voia să angajeze. Nu vedea altă soluție decât căsătoria.

În aceeași zi se îndreptă cu mare pompă spre parohie. Trăise atît de retras în ultimii ani încît nu le făcuse nici măcar o vizită de politete. Așa că nu mică fu agitația stîrnită, cînd strălucitul landou, cu caii cei negri, își făcu apariția în curtea casei parohiale. Fu poftit în salonul cel mare de la etaj, unde rămase cîteva clipe de vorbă cu pastorul și nevasta lui.

Charlotte Löwensköld se furișase în camera ei, dar peste puțin timp doamna pastor veni s-o poftască în salon să susțină conversația. Proprietarul forjelor, Schagerström, sosise nu de mult și probabil că se plictisea să stea de vorbă cu doi bătrîni. Doamna pastor era emoționată și în același timp solemnă. Charlotte Löwensköld făcu ochii mari, dar nu puse nici o întrebare. Își scoase șortul, își muie degetele în lighean, își netezi părul și își puse un guler curat. Apoi o urmă pe doamna pastor. Dar cînd dădu să iasă din cameră, se întoarse și își puse iar șortul de toate zilele.

Nici nu intrase bine în cameră, nici nu apucase să-l salute cum trebuie pe Schagerström, că pastorul o și pofti să ia loc. Apoi începu să țină o

cuvîntare. Fu o lungă poliloghie despre bucuria și voia bună pe care ea o adusese cu sine la parohie. Le fusese ca o fiică, atît lui cît și soției sale. De aceea cu greu s-ar fi putut despărți de ea. Dar, dacă cineva ca Gustav Schagerström, proprietarul forjelor, ar cere-o în căsătorie, socoteau că n-ar trebui să se gîndească la ei în primul rînd, ci s-o sfătuiască să accepte această cerere, care întrecea orice ar fi putut ea visa. Pastorul nu suflă nici o vorbă despre logodna fetei cu adjunctul său. Atît el cît și soția erau împotriva acestei logodne și-și doreau din suflet ca ea să fie desfăcută. O fată sărmană ca Charlotte Löwensköld nu avea de ce să țină la un om care refuza cu îndîrjire să-și procure o slujbă convenabilă, ce i-ar fi permis să cîștige pîinea de toate zilele în mod onorabil. Charlotte ascultase neclintită, și cum pastorul voia să-i dea timp ca să-și întocmească un răspuns potrivit, adăugă cîteva cuvinte bine simțite despre Schagerström, despre minunatele lui calități, despre capacitatea lui, despre viața lui respectabilă și despre bunăvoința lui față de subalterni.

Auzise atîtea lucruri bune despre el, spunea pastorul, încît, deși proprietarul forjelor, Schagerström, se afla pentru prima oară la parohie, îl privea ca pe un prieten și era bucuros să poată încredința în mîinile lui soarta tinerei sale rude.

Schagerström n-o slăbea din ochi pe Charlotte, curios să vadă ce efect va avea această cerere asupra ei. Băgă de seamă că își îndreaptă spatele și își înalță capul. Apoi obrajii i se înroșiră, ochii i se întunecară, deveniseră de-un albastru închis și adînc. Buza de sus se destinse într-un ușor zîmbet zeflemitor.

Schagerström rămase uluit. Charlotte Löwensköld, așa cum îi apărea acum, era o frumusețe,



bă mai mult, o frumusețe ce nu părea nici umilă, nici modestă.

Era vădit că propunerea sa făcuse asupra ei o puternică impresie, dar n-ar fi putut spune dacă în bine sau în rău. Nesiguranța lui nu dură mult. De îndată ce pastorul termină de vorbit, Charlotte spuse :

— Mă miră că domnul Schagerström n-a auzit că sînt logodită.

— Da, desigur, zise Schagerström, dar n-avu timp să adauge altceva, pentru că Charlotte continuă :

— Cum v-ați permis atunci, domnule Schagerström, să veniți și să mă cereți în căsătorie ?

Chiar așa spuse. Folosi expresia „v-ați permis“ deși vorbea cu cel mai bogat om din Korskyrka. Uitase că e o biată domnișoară de companie. Vorbea ca cea mai nobilă și mai mîndră domnișoară Löwensköld.

Pastorul și soția sa erau gata-gata să cadă jos de uimire. Schagerström arăta și el destul de surprins, dar era un om de lume și știa să iasă din încurcătură.

Se apropie de Charlotte Löwensköld, îi luă mina într-ale sale și i-o strînse cu căldură.

— Dragă domnișoară Löwensköld, răspunsul acesta sporește simpatia pe care-o port persoanei dumitale.

Se înclină în fața pastorului și a soției lui și, cu un gest îi opri să spună ceva sau să-l conducă la trăsură. Charlotte Löwensköld și cei doi bătrîni rămaseră uimiți de demnitatea cu care pretendentul respins ieși din cameră.

## *Dorințe*

Ce poate fi rău în a-ți dori ceva ? Dacă nu miști nici un deget pentru a te apropia de obiectul dorințelor tale, ce însemnătate poate avea acest lucru ?

Cînd persoana știe că e neînsemnată, urită și săracă și cînd înțelege că cel după care tinjește nu are habar de ea, atunci poate să continue jocul nevinovat al dorințelor cît poștește. Dacă pe deasupra mai e măritată și soție cinstită, dacă simte atracție pentru pietism și pentru nimic în lume nu s-ar lăsa ispitită la ceva rău, atunci cui îi pot dăuna dorințele ei ?

Mai mult încă, dacă ea are treizeci și doi de ani impliniți și cel la care se gîndește n-are mai mult de douăzeci și nouă ; dacă e stîngace și timidă și nu știe să se facă plăcută în societate ; dacă mai e și soția organistului, atunci poate, de dimineată pînă seara, să-și dorească ceva, fără să fie păcat, pentru că asta tot nu va duce la nimic.

Chiar dacă ei i se pare că dorințele celorlalți sînt ca niște ușoare adieri, pe cînd ale ei ca niște uragane puternice care ar putea să miște munții și să abată pămîntul de pe orbita lui, ea știe totuși

că astea sînt doar închipuiri. În realitate ele n-au putința să se înfăptuiască.

Trebuie să se considere fericită că locuiește în apropierea bisericii, chiar lîngă drum și că-l poate vedea trecînd pe lîngă fereastra ei aproape în fiecare zi, că-l poate asculta predîcînd în fiecare duminică și că uneori e invitată la parohie și poate sta în aceeași cameră cu el, deși e atît de timidă încît nu se poate hotărî să-i spună vreo vorbă.

Destul de curios, există totuși o oarecare legătură între ei. El poate n-a aflat niciodată de ea și ea n-a avut prilejul să-i vorbească despre asta, dar o legătură există.

Mama ei era chiar Malvina Spaak, care fusese odată guvernantă în Hedeby la baronul și baroana Löwensköld, părinții mamei lui. Cînd Malvina avu cam treizeci și cinci de ani, se căsătorî cu un fermier sărac, și apoi roboti plină de griji, în propria casă, precum făcuse mai înainte în casa altora. Dar ea a păstrat totdeauna legătura cu familia Löwensköld. Ei treceau uneori pe la ea, iar Malvina făcea vizite la Hedeby ca să ajute, toamna, la coacerea pîinii și, primăvara, la curățenie. Asta dădea oarecare variație existenței sale monotone. Tot timpul îi povestea fetei despre răposatul general, a cărui fantomă bîntuia casa și despre tînărul baron Adrian care voia să-i aducă strămoșului său pace în mormînt.

Fetița înțelesese că mama ei fusese îndrăgostită de tînărul baron Adrian. Era ușor să-ți dai seama din felul în care vorbea despre el. Cît de amabil era și cît de frumos! Ce expresie visătoare avea în privire, ce grație de nedescris în fiecare mișcare!

Cînd mama îl descria astfel, fiica își spunea că sînt exagerări. Un tînăr așa cum îl zugrăvea ea nu poate exista pe lumea asta.

Și iată că l-a văzut chiar ea. La scurtă vreme după ce se căsătorise cu organistul și se mutase la Korskyrka, îl văzu într-o duminică urcînd treptele amvonului. Nu era baron, ci doar pastorul Ekenstedt, însă era nepotul baronului Adrian de care Malvina Spaak fusese îndrăgostită și era la fel de frumos și sensibil, la fel de zvelt și de fin. Ea recunoscuse ochii mari, visători și zîmbetul dulce de care îi vorbise mama ei.

Cînd îl văzu, avu impresia că ea l-a întruchipat din dorințele sale. Visase întotdeauna să vadă un om asemenea celui zugrăvit de mama ei și iată că acum îl vedea. Știa că dorințele n-au nici o putere, dar i se părea oricum ciudat că el venise tocmai la Korskyrka.

Tînărul nu-i dădu nici o atenție și spre sfîrșitul verii se logodi cu obraznica aceea de Charlotte Löwensköld. Apoi toamna se întoarse la Uppsala să-și continue studiile. Nu-i rămînea decît să și-l închipuie dispărut pentru totdeauna din viața ei. Oricît ar dori ea să se întoarcă, el nu avea să mai revină, își zicea. Dar după ce trecură cinci ani, îl văzu din nou într-o duminică, urcînd la amvon. Din nou i se păru că ea fusese cea care îl adusese cu gîndul înapoi. El nu-i dădea nici un temei să creadă așa ceva. Ca și mai înainte, părea să n-o bage în seamă și tot ca mai înainte era logodit cu Charlotte Löwensköld.

Niciodată nu-i dorise vreun rău Charlottei. Putea jura cu mîna pe *Biblie* că așa ceva nu-i trecuse niciodată prin minte, dar uneori sperase că Charlotte se va îndrăgosti de altcineva, sau că vreo rudă bogată o va invita să facă un lung voiaj în străinătate, pentru ca, într-un fel, să fie despărțită de tînărul Ekenstedt.

Ca soție a organistului primea uneori invitații la parohie. Se întâmplă să fie acolo tocmai atunci când Schagerström trecuse cu trăsura, iar Charlotte strigase în gura mare că dacă ar cere-o de nevastă, ea l-ar lua. De atunci spera că Schagerström o va cere pe Charlotte în căsătorie. Doar nu era nimic rău în asta. Oricum, n-avea nici o însemnătate ce spera ea.

Căci dacă dorințele ar avea vreo putere, lucrurile ar arăta pe pământ altfel decât sînt. O, cîte lucruri nu și-au dorit oamenii ! Cîte lucruri frumoase nu și-au dorit ! Cîți nu și-au dorit să se elibereze de păcat și să scape de boli ! Cîți nu și-au dorit să scape de moarte ! Știa prea bine că poți dori orice, nestingherit. Dorințele n-au nici o putere.

Dar, cum-necum, într-o frumoasă duminică de vară zări pe Schagerström intrînd în biserică și alegîndu-și locul în așa fel încît s-o poată vedea pe Charlotte, care stătea în banca rezervată celor de la casa parohială. Se rugă din adîncul inimii ca el s-o găsească frumoasă și atrăgătoare. Se gîndea că nu-i face nici un rău Charlottei dîndu-i drept soț un om bogat.

Toată ziua avu apoi sentimentul că se întîplase ceva. Noaptea parcă avu febră. I se părea că trebuie să se petreacă ceva neobișnuit. La fel și a doua zi dimineată. Stătea la fereastră, nu pentru a lucra, ținea mîinile încrucișate în poală și aștepta.

Gîndea că o să-l vadă pe Schagerström trecînd, dar se întîmplă ceva încă și mai ciudat. În cursul dimineții, așa, cam între unsprezece și douăsprezece, Karl-Artur veni în vizită.

E lesne de înțeles uimirea și bucuria ei. În același timp se simțea cuprinsă de sfială. Mai tîrziu nici nu mai știa cum îl întîmpinase, cum îl poftise în

casă. Cum-necum, peste puțină vreme el se afla instalat în cel mai bun fotoliu din salonaș, iar ea ședea în fața lui și îl privea țință.

Niciodată, mai înainte, nu observase cît de tînăr arată, de abia acum, cînd îl privea îndeaproape, băgă de seamă. Era la curent cu tot ceea ce privea familia lui și știa că se născuse în 1806. Trebuia așadar să aibă douăzeci și nouă de ani. Nimeni însă nu i-ar fi dat această vîrstă. El îi explică în felul său grav, încîntător de simplu, că abia de curînd, dintr-o scrisoare a mamei sale aflate că ea e fiica Malvinei Spaak, care fusese totdeauna o bună prietenă, plină de atenții, pentru familia Löwensköld. Îi părea rău că n-a aflat acest lucru mai devreme. Ar fi trebuit chiar ea să îi dea de știre. Auzind motivul pentru care el nu-i dăduse atenție, pînă atunci, Thea Sundler fu copleșită de bucurie. Dar nu putea rosti o vorbă, nu-l putea lămuri cu nimic. Îngăimă numai cîteva cuvinte confuze, fără noimă, pe care el desigur nu le înțelege.

Karl-Artur o privea cam intrigat. Nu putea pricepe cum o femeie de vîrsta ei putea fi atît de timidă încît să-i piară darul vorbirii.

Pentru a-i da timp să se liniștească începu să-i povestească despre Malvina Spaak și Hedeby. Aminti și de povestea cu stafia și despre inelul blestemat.

Mărturisi că-i vine greu să creadă toate amănuntele acestea, dar, după el, aici se ascundea un înțeles adînc. Considera inelul un simbol al dragostei pentru cele pămîntești, care țin sufletul captiv și-l fac incapabil să intre în împărăția lui Dumnezeu.

Să-l vadă astfel, în fața sa, privind-o cu zîmbetul său fermecător, vorbindu-i familiar și simplu,

ca unei vechi prietene, era o fericire prea mare. Aproape că i se tăia respirația.

Probabil că el, ca pastor, era obișnuit să se adreseze ascultătorilor fără a primi răspunsuri atunci cînd îi vizita pe cei săraci și obidiți, spre a le aduce încurajare și mîngîiere. Continuă deci să vorbească, fără să se descurajeze.

Îi povesti că nu putea uita vorbele adresate de Isus tinărului bogat. Era convins că principala cauză a numeroaselor nefericiri ale oamenilor era dragostea lor mai mare pentru bunurile pămîntesti decît pentru creatorul lor.

Deși ea nu spunea nimic, se vedea că felul ei de a-l asculta îl stimula, căci continuă cu destăinuirile. Îi mărturisi că nu voia să devină pastorul unei parohii mari, cu casă mare, ogoare mari, registre mari și multe griji. Nu, își dorea o comună mică unde să aibă timp să se consacre celor sufletești. Casa parohială să nu fie decît o căsuță oarecare, dar să fie frumos așezată, într-o pădure de mesteceni, pe malul unui lac. Iar salariul său să nu fie mare, atît cît să aibă din ce trăi.

Doamna Sundler înțelese că în acest fel voia el să arate oamenilor adevăratul drum spre fericire. Simți o adîncă reculegere. Niciodată nu înțîlnise un om atît de tînăr și curat. Ah, cum îl va iubi lumea !

Dar deodată îi trecu prin minte că spusele lui de acum veneau în contradicție cu ceea ce auzise ea vorbindu-se nu demult. Vru, deci, să fie lămurită.

Îl întrebă dacă nu cumva înțelesese ea greșit atunci cînd fusese ultima oară la parohie și logodnica lui spusese că are de gînd să-și caute un post de profesor, la un liceu.

Karl-Artur sări de pe scaun și începu să se învîrtească încoace și încolo prin salonaș.

A spus Charlotte asta ? Era sigură că Charlotte a spus asta ? Întrebă atît de vehement, încît ei i se făcu teamă, dar răspunse cu multă umilință că, după cîte își aducea aminte, Charlotte se exprimase întocmai.

Fața lui Karl-Artur se înroși foc. Arăta din ce în ce mai miniat.

Doamna Sundler era atît de înspăimîntată încît fu cît pe ce să cadă în genunchi și să-i ceară iertare. N-ar fi crezut că ceea ce povestise despre Charlotte putea să-l supere în așa măsură. Ce ar putea să-i spună pentru a-l domoli ? Ce-ar putea face să-l liniștească ?

Tocmai atunci cînd tulburarea lui era în toi, se auzi tropot de cai și zgomotul unei trăsuri. Dintr-o veche deprindere se întoarse spre geam. Era Schagerström care trecea, dar doamna Sundler era atît de absorbită de prezența lui Karl-Artur, încît nici n-avu timp să se întrebe încotro se îndreaptă proprietarul forjelor. Karl-Artur nu băgă de seamă nimic. El continua să măsoare încăperea cu un aer furios.

Se îndreaptă apoi spre ea cu mîna întinsă și-și luă rămas bun. Pentru doamna Sundler fu o decepție amară că pleacă atît de repede. Îi venea să-și taie limba că rostise acele cuvinte care-i stîrniseră mînia.

Dar nu era nimic de făcut. Trebui să întindă mîna și să o stringă pe a lui. Trebui să tacă și să-l lase să plece.

Atunci, în culmea disperării, se aplecă deodată și îi sărută mîna. Karl-Artur și-o retrase brusc. Apoi rămase în picioare și se uită la ea.

— Voiam doar să-mi cer iertare, bolborosi ea.

Karl-Artur văzu lacrimi în ochii ei și se simți mișcat. Îi dădu un fel de explicație.



— Gîndiți-vă, doamnă Sundler, că dintr-o pricină sau alta, v-ați fi legat la ochi și v-ați fi lăsat în mîinile altcuiva să vă conducă. Ce-ați spune, dacă legătura s-ar desface deodată și ați descoperi că celălalt, prietenul dumneavoastră, călăuza dumneavoastră, în care v-ați încrezut mai mult decît în propria persoană, v-a tras la marginea unei prăpastii, astfel ca la următorul pas să vă arunce în abis ? Nu v-ar face asta să îndurați toate chinurile iadului ?

Vorbise agitat și cu pasiune. Apoi, fără să aștepte vreun răspuns, ieși în grabă, în vestibul.

Theei Sundler i se păru că el s-ar fi oprit pe scară. Nu știa din ce pricină. Poate că îi trecuse prin minte cît de mulțumit și fără griji intrase, cu puțin timp mai înainte, în această casă din care acum pleca furios și disperat. Oricum, ea se grăbi să iasă, să vadă dacă mai era într-adevăr acolo.

De-îndată ce o văzu, el începu iar să vorbească.

— Stau și mă uit la acești trandafiri pe care i-ați sădit de-a lungul drumului ce duce spre casa dumneavoastră. Și mă întreb, dragă doamnă Sundler, dacă această vară nu e cea mai frumoasă din cîte am trăit. Ne aflăm la sfîrșitul lui iulie. Nu-i așa că începutul verii a fost minunat ? N-au fost toate zilele lungi și luminoase, mai lungi și mai luminoase ca oricînd ? Căldura, da, a fost, desigur, destul de mare, dar niciodată n-a fost apăsătoare, căci adieri răcoroase au străbătut mereu văzduhul. Nici pămîntul n-a suferit de uscăciune, ca în alte veri, frumoase și călduroase, pentru că aproape în fiecare noapte au fost cîteva ore de ploaie. Vegetația a crescut nemaipomenit. Ați văzut vreodată pomii încărcăți cu atîta puzderie de frunze, sau răzoarele în grădini strălucind de așa minunăție de flori ? Aș îndrăzni să spun că fragii n-au fost

niciodată atît de dulci, cîntecul păsărilor niciodată atît de răsunător și oamenii niciodată atît de veseli și atît de dornici de bucurii ca anul acesta.

Tăcu o clipă, își trase răsuflarea iar Thea Sundler se feri să spună ceva care i-ar fi întrerupt șirul gîndurilor. Se gîndea la mama sa, Malvina. Înțelegea ce simțise ea atunci cînd tînărul baron o căuta în bucătărie, sau la lăptărie, ca să-și descarce inima.

Tînărul pastor continuă :

— Dimineata, la ora cinci, cînd dau perdeaua deoparte nu văd decît ceață și nori. Ploaia bate în geam, gîlgiile în burlane, florile și iarba se apleacă sub aversele de ploaie. Tot cerul e plin de nori, atît de grei și plini de apă, încît aproape se tirăsc pe pămînt. „Astăzi s-a isprăvit cu vremea frumoasă, îmi spun, și poate că ar fi chiar mai bine.“ Dar deși sînt aproape sigur că ploaia va continua să cadă toată ziua, mai stau o clipă la fereastră să văd ce se va întîmpla. Și cînd se face ora cinci și cinci, picăturile încetează să bată în geam. Burlanele mai gîlgiie o clipă dar, în curînd, se liniștesc și ele. Drept în față, pe cer, acolo unde ar trebui să se afle soarele, se deschide o crăpătură în nori și un fascicul mare de lumină e proiectat în mijlocul ceții. Curînd apoi, aburul cenușiu al ploii se ridică de pe colinele din zare, se prefăce într-un fum ușor, albăstrui. Picăturile de pe firele de iarbă alunecă încet spre pămînt, și florile își înalță corolele, aplecate cu teamă. Micul nostru lac, din care pot să văd o pîrticică de la fereastra mea, și care pînă acum arăta mohorît, începe să sclipească, ca și cum o mulțime de pești mari de aur s-ar ivi la suprafața apei. Vrăjit de toată această

frumusețe, deschid fereastra, respir aerul plin de o mireasmă ușoară, de o dulceată nebănuită mai înainte, și exclam : „Ah, Doamne, prea frumoasă e lumea pe care ai zămislit-o.“

Tinărul pastor se opri, surise și dădu un pic din umeri. Bănuia probabil că Thea Sundler e mirată de ultima lui exclamație și se grăbi s-o lămurească :

— Da, spuse el, chiar ăsta a fost înțelesul. M-am temut că această vară frumoasă mă va face să iubesc cele pămîntești. De cîte ori am dorit să înceteze vremea frumoasă, și vara să ne aducă fulgere și trăsnete, secetă și arșită, zile lungi, ploioase, nopți geroase, ca în alți ani !

Thea Sundler îi sorbea vorbele. Unde voia să ajungă ? Ce vrea să spună ? Nu știa, dar dorea cu ardoare să-l mai audă, să se poată bucura mai departe de melodia vocii lui, de cuvintele lui frumoase și de chipul lui expresiv.

— Mă înțelegeți ? izbucni el. Sau poate natura n-are nici o putere asupra dumneavoastră ? Nu vă vorbește ea cu cuvinte tainice și puternice ? Nu vă întreabă niciodată de ce nu vă bucurați, cu recunoștință, de minunatele ei daruri ? De ce refuzați fericirea cînd vă este la îndemînă ? De ce nu vă faceți un cămin ? Și de ce nu vă căsătoriți cu alesul inimii, așa cum fac toate celelalte făpturi ale Domnului în această binecuvîntată vară ?

Își ridică pălăria și își trecu mîna peste frunte.

— Vara asta frumoasă, continuă el, a venit ca o aliată a Charlottei. Vedeți dumneavoastră, această bogăție, această dulceată, această voioșie generală m-au îmbătat. Mă învîrteam ca un orb. Charlotte a văzut crescînd dragostea mea, ca și dorința, nerăbdarea de-ai cere mîna. Ah, nu știți... În ficcare dimineață la ora șase urc din aripa mică, unde se

află camera mea, în clădirea mare a parohiei, să-mi beau cafeaua de dimineață. Atunci îmi vine în întîmpinare Charlotte, în sufrageria mare și luminoasă, unde aerul intră prin ferestrele deschise. E veselă și sprintenă ca o pasăre și ne bem cafeaua, numai noi doi. Nici pastorul și nici soția lui nu sînt de față.

Poate credeți că Charlotte folosește prilejul ca să vorbească despre proiectele de viitor ? Nici gînd. Îmi vorbește de bolnavii mei, de săraci, îmi vorbește de acele părți din predica mea care au impresionat-o deosebit. Se arată în toate privințele așa cum se cuvine să fie o soție de pastor. Cînd și cînd numai, pe ocolite și în glumă, pomeneste despre postul acela de profesor. Dar zi de zi mi-a devenit mai dragă. Cînd cobor la masa de lucru, mi-e greu să mă apuc de ceva. Mă gîndesc la Charlotte. V-am descris mai înainte viața pe care vreau s-o duc. Visez ca dragostea mea s-o desprindă pe Charlotte de lanțurile pămîntești, s-o fac să mă urmeze în căsuța mea cenușie.

La această mărturisire, Thea Sundler nu-și putu reține o exclamație.

— Desigur, spuse el, aveți dreptate. Am fost orb. Charlotte m-a condus spre prăpastie. Aștepta un moment de slăbiciune ca să-mi smulgă promisiunea de a căuta un post. Vedeă cum vara o ajută, cum mă face tot mai nepăsător. Se credea atît de sigură de reușită încît a vrut să vă pregătească pe dumneavoastră, și pe toți ceilalți, pentru această schimbare de carieră. Dar Dumnezeu m-a păzit.

Se apropie brusc de Thea Sundler. Citea poate în ochii ei că-i soarbe cuvintele, că se simte fericită, înălțată. Dar ideea că ea se bucură de o elocință născută din durere, îl irită. Chipul i se schimonosi de furie :

— Să nu credeți că vă sînt recunoscător pentru că mi-ați deschis ochii, izbucni el.

Thea Sundler se îngrozi. Îi vedea pumnii strînși. Își scutura brațele ridicate în fața ei :

— Nu vă sînt cu nimic îndatorat pentru că mi-ați luat pînza de pe ochi. N-aveți de ce să fiți încîntată. Vă urăsc că nu m-ați lăsat să cad în prăpastie. Nu vreau să vă mai văd niciodată.

Se întoarse și coborî grăbit pe cărarea îngustă, printre frumoșii trandafiri ai doamnei Sundler, spre șosea. Thea Sundler intră în salonaș și, în marea ei disperare, se aruncă pe jos și plînsese așa cum niciodată nu mai plînsese.

## *În grădina parohiei*

A străbate scurta bucată de drum ce despărțea casa parohială de sat nu putea lua mai mult de cinci minute cuiva care mergea cu un pas atât de grăbit ca la lui Karl-Artur. Dar în aceste cinci minute îi veniră în minte multe cuvinte grave și severe pe care intenționa să le adreseze logodnicei sale de îndată ce o va întâlni.

— Asta e ! murmură el. A sosit momentul. Nimic nu mă poate împiedica. Astăzi trebuie să luăm o hotărîre. Trebuie să înțeleagă că oricît de mult aş iubi-o, nimic nu mă va face s-alerg după avantajele materiale la care visază ea. Trebuie să-l slujesc pe Dumnezeu, n-am altă cale. Mai degrabă mi-o smulg pe ea din inimă.

Se simți cuprins de o mîndră încredere în sine. Simțea cum cuvinte mișcătoare, cu putere de convingere, nimicitoare, îi stăteau, azi, la îndemînă. Puternica emoție îl zguduise. O ușă se deschisese spre una din încăperile sufletului său, unde nu pătrunsese niciodată pînă atunci. În această încăpere, pereții erau încărcăți cu bolți de viță, cu ciorchini bogați, cu plante minunate înflorite. Iar acești ciorchini și aceste bolți erau cuvinte mari, minunate, desăvîrșite. Trebuia să facă doar un

pas și să le apuce. Totul stătea la îndemîna lui. O bogăție, o nemaîntîlnită bogăție.

Rîse de sine însuși. Pînă acum își alcătuisese predicile cu multă trudă. Își smulgea anevoie gîndurile din minte. Și uite ce bogăție ascunsă zăcuse toată vremea într-însul !

În ceea ce o privea pe Charlotte, totul urma să se schimbe. Pînă acum ea fusese aceea care, de fapt, încercase să domine. De acum înainte, s-a terminat. El va vorbi, ea va asculta. El va conduce și ea îl va urma. De acum înainte privirile-i vor rămîne ațintite pe buzele lui, ca ale bieteii soții a organistului.

Asta însemna luptă, dar nimic nu-l putea face să cedeze.

— Altminteri o izgonesc din inima mea, repeta el. Altminteri o izgonesc din inima mea.

Tocmai cînd ajunsese în dreptul casei parohiale, porțile se dădură în lături și un echipaj elegant, tras de patru cai negri, ieși pe poartă.

Înțelese că patronul forjelor, Schagerström, fusese în vizită la parohie. În același timp își aduse aminte și de vorba pe care o aruncase Charlotte, cu prilejul petrecerii de la începutul verii. Ca un trăsnet îl lovi gîndul că Schagerström venise la parohie s-o pețească pe logodnica sa. Era o idee absurdă, cu toate astea i se strînse inima.

Nu-i aruncase oare bogătașul o privire ciudată atunci cînd trăsura ieșise în drum ? Nu era în acea privire o curiozitate batjocoritoare și în același timp o compătimire ?

Nu putea fi nici o îndoială. Ghicise cum stau lucrurile. Dar era o lovitură prea puternică. Inima i se opri. Ochii i se împăienjeniră. Abia avu putere să se tîrască pînă la gard.

Charlotte acceptase. Nu va mai fi a lui. Iar el, el va muri de disperare.

În toiul acestei năpraznice dureri, o văzu pe Charlotte ieșind din casă și venind grăbită spre el. Văzu cât de îmbujorați îi erau obrajii, ochii cât de strălucitori. Văzu expresia de triumf de pe chipul ei. Venea să-i spună că se va căsători cu cel mai bogat om din Korskyrka. Ce nerușinare ! Izbi cu piciorul în pământ și strinse pumnii.

— Nu te apropia ! strigă el.

Charlotte se opri. Se prefăcea, sau uimirea îi era sinceră.

— Ce e cu tine ? întrebă ea netulburată.

Făcu o mare efortare ca să poată articula :

— Știi tu prea bine. Ce căuta Schagerström aici ?

Atunci când Charlotte înțelese că el ghicise scopul vizitei lui Schagerström, se apropie la un pas de el. Ridică mâna. Fu cât pe ce să-l lovească.

— Aha, și tu ți-ai închipuit c-o să-mi calc cuvântul pentru niște boarfe și pentru un dram de aur ? !

Îi aruncă o privire plină de dispreț, îi întoarse spatele și plecă.

Cuvintele ei îi potoliră presimțirile negre. Inima începu să-i bată, puterile îi reveniră. Fu în stare să alerge după ea.

— Dar te-a cerut totuși în căsătorie ? spuse el.

Ea refuză să-i răspundă. Își îndreptă spatele și capul și continuă să meargă înainte. Nu intră însă în casă, ci o luă pe o potecă îngustă care ducea în grădină, după niște tufișuri.

Karl-Artur înțelese că avea dreptul să se simtă jignită. Respingându-l pe Schagerström făcuse un gest minunat. Încercă să se scuze.



— Dacă l-ai fi văzut cînd a trecut pe lingă mine ! Nu arăta ca un pețitor care ar fi fost refuzat.

Ea își îndreptă și mai mult grumazul său mîndru și iuți pasul. Nu era nevoie să vorbească. Întreaga atitudine spunea destul de clar : „Nu te apropia ! Am luat-o pe aici, ca să pot fi singură !“

Însă el, care înțelegea acum din ce în ce mai bine credința și devotamentul vădit de gestul pe care-l făcuse Charlotte, o urmă.

— Charlotte, spuse el, Charlotte, scumpa mea !

Nu părea mișcată. Își continuă neînduplecată drumul spre grădină.

Ah, această grădină a parohiei, această grădină a parohiei ! Charlotte n-ar fi putut să-și îndrepte pașii către alt loc mai plin de prețioase amintiri comune.

Grădina era amenajată în vechiul stil francez, cu multe alei ce se întretăiau, mărginite cu tufe dese de liliac, înalte cît un stat de om. Ici și colo se deschideau niște treceri printre tufișuri, pe unde ajungeai la umbrare mici, înguste, cu mobile acoperite de iarbă, în chip de bănci, și la tăpșane netede de iarbă care înconjurau cîte o tufă de trandafir șinguratică. Nu era o grădină vastă, poate nu era nici prea frumoasă, dar ce refugiu minunat pentru cei ce voiau să-și dea întâlnire !

În timp ce Karl-Artur grăbea pe urmele Charlottei, iar ei nici prin gînd nu-i trecea să-l privească, se trezi într-însul amintirea tuturor acelor clipe, cînd mergeau împreună pe aici, acele duios clipe dragi ce poate nu vor reveni niciodată. „Charlotte !“ exclamă el iarăși, cu o voce tremurătoare de suferință.

Trebuie să fi fost ceva în glasul lui care o făcu să-i dea ascultare. Nu se întoarse, dar ținuta ei își pierdu rigiditatea. Din locul unde se afla, se întoarse spre el, atât de mult, încît îi zări fața.

Pe dată fu lingă ea, o luă în brațe și o sărută. Apoi o trase într-un umbrar, pe o movilă de iarbă. Acolo îngenunchie în fața ei și-și revărsă torentul de admirație pentru credința, dragostea și curajul ei.

Ea păru uimită de patima cu care vorbea, de exaltarea lui. Îl asculta cam neîncrezătoare. Karl-Artur înțelese de ce. De obicei avea față de ea o atitudine rezervată. Ea reprezenta pentru el lumea și ispitele ei, de care trebuia să se ferească.

Dar în această clipă unică, acum cînd știa că de dragul lui respinsese ispita unei mari bogății, nu avea de ce să se stăpînească. Ea voia să-i povestească cum a decurs pețitul, dar Karl-Artur n-o aculta și o întrerupea mereu cu sărutări. Cînd ea isprăvi de povestit, o sărută din nou de nenumărate ori, iar la urmă rămaseră neclintiți într-o lungă îmbrățișare.

În timp ce se afla în brațele lui, un zîmbet ușor juca pe buzele Charlottei. Părea fericită, mai fericită ca oricînd. La ce se gîndea? Poate că-și spunea, în această clipă, că doar dragostea are însemnătate pentru ea. Renunțase poate să mai reflecteze la acel post de profesor care fusese cît pe ce să-i despartă.

Charlotte nu scotea nici o vorbă, dar el îi ghicea gîndurile. „Să ne luăm cît de curînd. Nu pun nici o condiție, nu vreau decît dragostea ta, nimic altceva.“

Cum ar fi putut s-o lase să-l copleșească cu atîta generozitate? Voia, la rîndul lui, să-i facă o mare

bucurie. Voia să-i șoptească la ureche că, acum, cînd îi cunoaște cu adevărat firea va căuta să-și găsească o slujbă potrivită.

Ce minunată era această tăcere ! Auzea ea oare ceea ce-și spunea el în sinea sa ? Auzea oare nerostitele lui făgăduieli ?

Se strădui să dea glas gîndurilor sale.

— Charlotte, începu el, cum voi putea vreodată să te răsplătesc pentru ceea ce ai refuzat astăzi de dragul meu ?

Stătea cu capul rezemat de umărul lui, așa că nu-i putea vedea fața.

— Iubitul meu, o auzi murmurînd. Nu-mi fac griji. Sînt sigură că voi fi pe deplin răsplătită.

Răsplătită ? Ce voia să spună ? Voia să spună că nu cerea decît dragostea lui ? Sau altceva ? De ce-și ținea capul aplecat ? De ce nu-l privea în ochi ? Era de părere că el reprezintă o partidă atît de proastă încît trebuia răsplătită pentru că i-a fost credincioasă ? Doar era pastor și licențiat în litere, fiul unor părinți respectabili. Întotdeauna își făcuse datoria, începuse să cîștige considerație ca predicator, avusese o comportare exemplară. Voia să spună că făcuse un greu sacrificiu renunțînd la Schagerström ? Nu, bineînțeles că nu asta voia să spună. Trebuia să se liniștească, trebuia, cu blîndețe și răbdare, să-i descopere gîndurile.

— Ce vrei să spui cu „răsplata“ ? N-am absolut nimic să-ți ofer în schimb.

Ea se ghemui mai aproape de el ca să-i poată șopti la ureche.

— Ești prea modest, dragul meu. Poți deveni decan sau episcop.

Karl-Artur se îndepărtă atît de brusc încît ea fu cît pe ce să cadă.

— Deci de asta l-ai refuzat pe Schagerström, pentru că așteptai să devin decan și episcop !

Se uită în sus, la el, tulburată, ca cineva care s-ar trezi dintr-un vis. Chiar așa, visase, vorbise în somn, și în somn își trădase cele mai secrete gânduri. Nu răspunse nimic. Se gîndea poate că întrebarea nu merită răspuns ?

— Te-am întrebat dacă l-ai refuzat pe Schagerström gîndind că voi deveni într-o zi decan sau episcop ?

Obrajii i se aprinseră. Sîngele Löwensköldzilor începu să fiarbă. Dar tot nu găsi de cuviință că trebuie să-i răspundă. El însă trebuia să capete un răspuns. Trebuia să capete răspuns.

— Nu auzi ? Te-am întrebat dacă l-ai refuzat pe Schagerström doar pentru că sperai să devin decan sau episcop ?

Ea își dădu capul pe spate, ochii îi ardeau. Cu un glas plin de dispreț, îi azvîrli un :

— Bineînțeles !

El se ridică. Nu mai vroia să stea alături de ea. Suferea îngrozitor, dar nu voia să-și dea în vileag suferința unei făpturi ca Charlotte. Nu vroia nici să aibă ceva să-și reproșeze. Mai făcu o încercare de a vorbi blînd și prietenos cu această făptură lumescă, sortită pierzaniei.

— Dragă Charlotte, nu pot să-ți fiu de ajuns de recunoscător pentru sinceritatea ta. O viață neprihănită, o strădanie sinceră de a păși pe urmele domnului meu Isus Cristos nu are nici o însemnătate pentru tine.

Cuvînte frumoase și pașnice. Aștepta cu încordare răspunsul ei.

— Dragă Karl-Arthur, cred că te prețuiesc în-deajuns, deși nu te lingușesc ca doamnele din parohie.

Răspunsul ăsta i se păru o curată grosolănie. Ciuda celui dat de gol izbucnise. Charlotte se ridică gata să plece, dar el o apucă de braț și o reținu. Convorbirea aceasta trebuia dusă la capăt. Ceea ce spusese Charlotte despre doamnele din parohie, îl duse cu gîndul la doamna Sundler. Își aduse aminte ceea ce îi povestise ea și furia lui crescî. Fierbea tot. Deodată, în această vîltoare, o poartă i se deschise în suflet. Poarta dădea spre un loc unde cuvintele aspre atîrnau ciorchine, gata să fie culese.

Începu să-i vorbească tare și moralizator. Deplinse iubirea ei pentru lume, orgoliul și vanitatea ei.

Dar Charlotte nu-i dădu multă vreme ascultare.

— Așa rea cum sînt, îi aduse ea aminte, cu glas blajin, l-am refuzat totuși pe Schagerström.

Karl-Artur se îngrozi de neobrăzarea ei.

— Doamne sfinte, din ce aluat e făcută femeia asta ? izbucni el.

A recunoscut doar că l-a refuzat pe Schagerström numai pentru că socotea c-ar fi mai bine să fie căsătorită cu un episcop decît cu un proprietar de forje. Dar în tot acest timp un glas slab, liniștitor îi șoptea că trebuie să ia aminte. Nu observase oare că firea Charlottei Löwensköld îi interzicea să se apere, atunci cînd era pe nedrept acuzată ? Dacă cineva o judeca greșit, nu ea avea să-l facă să-și schimbe părerea.

Dar Karl-Artur nu ascultă de acest glas liniștitor. Nu-l credea. Charlotte dădea la iveală cu fiecare cuvînt pe care-l rostea noi straturi adînci de frivolitate. Ascultați numai ce găsi cu cale să-i răspundă :

— Dragă Karl-Artur, nu te lega de ce ți-am spus în legătură cu înălțarea ta în grad. A fost doar o glumă. Sînt convinsă că nu poți deveni nici decan, nici episcop.

Fusese destul de jignit și înainte. Acum, în fața acestei noi ieșiri, glasul liniștitor avea să amuțească de tot. Singele îi zvîcnea în urechi. Mîinile îi tremurau. Nefericita asta îl făcuse să-și piardă stăpînirea de sine. Își ieșise cu totul din fire. Își dădea seama că se agită în fața ei, iar glasul i se transformă în țipăt. Își dădea seama că ridicase brațele spre cer și bărbia îi tremura, dar nu încercă să se stăpînească. Disprețul pe care-l simțea pentru ea era de nedescris. Nu putea fi tălmăcit în cuvinte. Trebuia exprimat prin gesturi.

— Acum văd limpede josnicia ta, strigă. Te văd așa cum ești. Niciodată, niciodată, niciodată nu mă voi căsători cu una ca tine. Ar fi pierzania mea.

— Ți-am fost totuși de un oarecare folos, spuse ea. Mie trebuie să-mi mulțumești c-ai ajuns să-ți iei licența.

Din clipa cînd Charlotte rostise ultimele cuvinte, își ieși cu totul din fire. Asta nu înseamnă că n-ar fi știut ce spune, dar cuvintele țîșneau din gura lui surprinzătoare, neașteptate, ca rostite de-un altul.

— Aha ! strigă el. Vrei să-mi aduci aminte că m-ai așteptat cinci ani și că, prin urmare, sînt obligat să te iau de nevastă. Dar asta nu-ți ajută la nimic. Nu mă voi însura decît cu aceea pe care Dumnezeu mi-o va alege.

— Nu pomeni de Dumnezeu ! spuse ea.

Își ridică fruntea și-și lăsă capul pe spate, parcă citea în nori.

— Da, da, da. Dumnezeu va alege pentru mine. Prima femeie nemăritată care o să-mi iasă în cale, îmi va fi soție.

Charlotte scoase un strigăt și alergă spre el.

— Nu, Karl-Artur ! Karl-Artur ! strigă ea și încercă să-i tragă în jos brațele ridicate.

— Nu te apropia ! țipă el.

Dar ea nu înțelese în ce hal de furie era și întinse brațele, încercînd să-l cuprindă.

Atunci el însuși auzi cum un urlet de dispreț îi iese din gîtlej. Mîinile lui apucară brațele fetei și, cu o strînsoare de fier, o azvîrli jos, pe movila de iarbă. Apoi dispăru din fața ei.

## *Fata din Dalecarlia*

Din prima clipă cînd Karl-Artur Ekenstedt văzu reședința parohiei Korskyrka, așezată chiar la drum, înconjurată de tei înalți, vrednici de un castel, gardul acela verde cu stîlpi impunători, poarta cea albă printre șipcile cărcia se zărea grădina cu rondurile și aleile ei de prundiș, cu corpul de clădire lung, roșu, situat drept în față, cele două pavilioane de aceeași mărime, în dreapta, pentru ajutorul de pastor, iar în stînga, pentru arendaș — își spuse că întocmai așa trebuie să arate o parohie suedeză : primitoare, liniștită și venerabilă, totodată.

Și fiecă amănunt : iarba totdeauna proaspăt tunsă, răzoarele bine îngrijite, cu plantele de aceeași înălțime, sădite la distanțe egale ; aleile greblate după un tipic anume ; vița sălbatică ce se cățara pe veranda de la intrarea casei, perdelele lungi, atîrnînd în falduri frumoase și uniforme, la ferestre : totul contribui la sentimentul de plăcere și venerație ce îl cuprinse din prima clipă.

Avca impresia că oricine ar locui în acea casă, s-ar simți obligat să aibă o comportare calmă și demnă. Nu și-ar fi putut niciodată închipui că



tocmai el, Karl-Artur Ekenstedt, va alerga într-o zi către poarta cea albă, agitîndu-și brațele în văzduh, cu pălăria pe o ureche, scoțînd strigăte scurte, răgușite.

În momentul în care trase poarta după sine, izbucni într-un rîs sălbatic. Avea senzația că răzvoarele de flori și pavilionul îl privesc uluite.

„Ați mai văzut așa ceva ? Ce-i cu arătarea asta ?” se șoptea din floare în floare.

Da, pomii se mirau, pajiștile se mirau, toată grădina se mira. Le auzea cum își spuneau uimirea.

Putea fi oare acesta fiul încîntătoarei doamne colonel Ekenstedt, cea mai cultivată femeie din tot ținutul Värmland, cea care scria versuri mai amuzante chiar ca ale doamnei Lenngren — putea fi el cel ce ieșea alergînd din curtea parohiei, ca dintr-un sălaș al răutății și al păcatului ?

Putea fi oare liniștitul și timidul ajutor de pastor care ținea predici atît de frumoase și înflorite, cel ce alerga, cu trăsăturile descompuse de furie și cu pete roșii pe frunte ?

Putea fi oare unul din pastorii parohiei Korskyrka, unde locuiseră atîția demni și cumpăniți slujitori ai Domnului, cel ce se afla lîngă poartă cu intenția fermă de a ieși la drumul mare și de a peți prima femeie ieșită în cale ?

Putea fi oare tînărul Ekenstedt, ce primise o educație atît de aleasă, ce trăise totdeauna între oameni distinși, cel ce era gata să se compromită luînd de soție, de tovarășă pentru toată viața, pe prima femeie întîlnită în cale ?

Nu-și dădea seama că putea da peste o leneșă, o năzuroasă, o palavragioaică sau o scorpie ?

Nu-și dădea seama că apucase pe cel mai primejdios drum din întreaga lui existență ? Ba da, știa că acest drum e primejdios și de mare însem-

nătate, pentru el. Dar mai știa că vara asta, la Korskyrka, iubise mai mult cele lumești decât pe Domnul. Știa că Charlotte Löwensköld fusese o primejdie pentru sufletul său și voia să ridice un zid între ei doi, peste care ea să nu poată nici-odată trece.

Simțea cum din clipa când își smulsese din inimă dragostea pentru Charlotte o reînviase pe cea pentru Cristos.

Voia să-i arate Mîntuitorului că îl iubea nețărmurit și că se încredea pe deplin în el. De aceea voia să-l lase pe Cristos să-i aleagă soția. Era marea și înspăimîntătoarea încredere ce o nutrea pentru el și pe care voia să i-o dovedească. Nu-i era teamă, așa cum stătea în preajma gardului parohiei, privind drumul, în depărtare. Nu-i era teamă și simțea că dovedise cel mai mare curaj pe care un om îl poate avea. Îl dovedise, încredințându-și în întregime soarta în mîinile Domnului.

Ultimul lucru pe care-l făcu înainte de a se îndepărta de gard fu să spună un *Tatăl nostru*, și în timpul rugăciunii se potoli. Recăpătă o înfățișare calmă. Roșeața îi dispăru de pe față și fălcile nu-i mai tremurau.

Totuși, în timp ce se îndrepta spre biserică — trebuia să o facă — de vreme ce vroia să dea de oameni — nu era încă pe deplin liniștit.

Nu trecu bine de gardul parohiei că se și opri brusc. Biata ființă temătoare dintr-însul îi oprise pașii. Îi trecu prin minte că doar cu un ceas mai devreme, venind din sat, o întâlnise chiar în acel loc pe Karin Johansdotter, cerșetoarea surdă, cea cu șalul jerpelit, cu fusta peticită și cu traista de cerșetoare pe spate. Fusese și ea, odată, măritată,

dar era de mulți ani văduvă și deci liberă să se căsătorească. Gîndul ăsta, care-i veni deodată, că s-ar putea ca tocmai ea să-i iasă în drum, îl făcu să se oprească.

Dar își bătu joc de păcătosul și fricosul ce sălășluia în sufletul său, care își închipuia poate că ar fi în stare să-l oprească de a duce la capăt ceea ce își pusese în gînd.

Peste cîteva secunde auzi în spatele său zgomotul unei trăsuri, care trecu pe lângă el, trasă de un splendid trăpaș.

În trăsură ședea unul din cei mai mari și mai mîndri proprietari de mine, un bătrîn care stăpînea atîtea mine și forje încît trecea drept la fel de bogat ca Schagerström. Lîngă el ședea fata lui. Dacă trăsura ar fi venit din partea cealaltă, tînărul pastor ar fi fost obligat ca, în urma jurămîntului făcut, să-i facă semn să stea acestui om autoritar, și să ceară mîna fiicei lui.

Nu era ușor de ghicit ce rezultat ar fi avut o astfel de tentativă. O lovitură de bici peste față nu era exclusă. Proprietarul de mine Aron Månsson era obișnuit să-și mărite fetele cu conți și baroni, nu cu ajutori de pastori.

Din nou i se făcu frică nevolnicului, păcătosului care sălășluia în pieptul lui. Acesta îl sfătuia să se întoarcă, îi spunea că luase o hotărîre prea nesăbuită.

Dar omul nou, omul lui Dumnezeu, care își avea și el sălaș în pieptul lui, își ridică glasul triumfător. Acesta era bucuros că avea de urmat o cale primejdioasă. Era bucuros că putea să-i arate Domnului său cîtă credință și încredere avea într-însul.

Pe partea dreaptă a drumului se ridica un dîmb nisipos, destul de abrupt, acoperit de pini tineri,

mesteceni mici și pomișori de cireș sălbatic. Acolo, în desiș, se plimba cineva și cânta. Karl-Artur nu putea să vadă fața celei care cânta, dar vocea îi era bine cunoscută. Ea aparținea fetei hangiu-lui, o dezvățată care alerga după toți bărbații. Era foarte aproape de el. În orice clipă putea să-i iasă în cale.

Fără să vrea, Karl-Artur încetini pasul și merse pe vârful picioarelor, temîndu-se ca ea să nu-l audă. Se uită împrejur să vadă dacă nu-i chip să scape.

Pe partea cealaltă a drumului se afla o pajiște unde pășteau cîteva vaci. Dar vacile nu erau singure, o femeie tocmai le mulgea și o recunoscuse și pe ea. Era slujnica celui care luase în arendă pămînturile parohiei. Lungă ca o prăjină și cu trei copii din flori. Se încrîncenă carnea pe el, de groază, dar șopti o rugăciune și își urmă drumul. Fata hangiuului fredona în crîng, și mulgătoarea cea mătăhăloasă își termină treaba, își strînse lucrurile, gata să plece acasă, dar nici una din ele nu îi ieși în cale, deși le auzea și le vedea.

Vechiul păcătos dintr-însul născoci acum altceva. Îi șușoti că Domnul îi arătase poate aceste două femei deșuchcate, nu atât ca să-i încerce credința și curajul, ci ca să-l prevină. Poate voia să-l facă să înțeleagă că se purtase nebunește și întrecuse orice măsură.

Dar Karl-Artur înăbuși glasul slab și șovăitor și își continuă drumul. Să renunțe pentru atîta lucru? Să fie mai tare frica sa decît puterea Domnului?

În sfîrșit pe drum apărură o femeie. Venea către el. Pe aceasta nu o putea evita.

Deși se găsea la o oarecare distanță, văzu că era Elin Matts, fata zilerului, cea care avea o pată

roșie pe toată fața. Pentru o clipă se opri. Nu era destul că biata fată avea o înfățișare neplăcută dar era poate și cea mai săracă fată din sat, orfană de tată și de mamă, și cu zece frați și surori neajutorați.

Îi vizitase maghernița sărăcăcioasă, plină de copii murdari și jerpeliți, pe care ea, ca soră mai mare, se străduia în zadar să-i îmbrace și să-i hrănească.

Simți cum, de teamă, fruntea i se acoperi de sudoare, dar își împreună mâinile și merse înainte.

„Ceea ce se întâmplă, se întâmplă de dragul ei, ca ea să poată fi ajutorată“, murmură Karl-Artur, în timp ce se apropiau repede unul de celălalt.

Un adevărat martiriu îl aștepta, dar nu s-ar fi abătut din drum pentru nimic în lume. Nu simțea nici o repulsie pentru fata asta săracă, așa cum simțise încolțind într-însul când le zărise pe celelalte, pe fata hangului și pe mulgătoare. Despre ea nu auzise decît de bine.

Între timp, cînd nu mai erau decît la cîțiva pași depărtare, ea părăsi drumul. Cineva o strigase din fundul pădurii și ea intră grăbită în crîng. Dar după ce Elin Matts, fata zilerului, dispăru astfel din calea lui, simți cum o povară imensă i se ridică de pe piept. Îl cuprinse o nouă încredere într-însul, pași mai departe cu capul sus, mîndru ca și cum ar fi reușit să dovedească tăria credinței sale, mergînd pe valuri.

„Dumnezeu e cu mine, își spuse el. Cristos mă întovărășește în drumul meu și își ține scutul deasupra mea.“ Această certitudine îi înălță sufletul și îl umplu de fericire.

„În curînd va apare cea adevărată, se gîndi. Cristos m-a pus la încercare. A văzut că sînt

hotărît s-o fac. Nu dau înapoi. Aleasa mea se apropie.”

Un minut mai târziu, lăsase în urmă scurta bucată de drum care desparte parohia de sat și avea de gînd s-o ia pe ulița satului. Chiar atunci ușa unei case se deschise și ieși o fată. Trecu prin grădinița din fața casei, așa cum aveau toate casele din sat, și ieși în drum drept în fața lui Karl-Artur.

Apăruse atît de brusc că mai erau doar cîțiva pași între ei și abia atunci o zări.

„Iat-o, deci ! Am știut eu ! Am presimțit că îmi va apare chiar acum în drum.” Își împreună mîinile, mulțumind Domnului pentru marea și minunata lui milostenie.

Ea, care venea spre el, nu era din ținutul acela, era o femeie tînără dintr-un sat nordic, din Dalecarlia<sup>1</sup>. Cutreiera țara făcînd negoț ambulant. Era îmbrăcată în roșu și verde, alb și negru, așa cum se purta în satul ei. Aici, în Korskyrka, unde vechiul costum popular fusese părăsit de mult, strălucea ca un trandafir sălbatic. De altfel, ea însăși era cu mult mai frumoasă decît veșmintele ei. Părul ondulat înconjura o frunte minunată care altminteri ar fi părut prea mare. Trăsăturile ei erau nobil modelate. Dar mai presus de toate, ochii melancolici, profunzi sub sprîncenele dese, negre, desăvîrșeau acest chip. De îndată ce îi zăreai trebuia să recunoști că sînt atît de frumoși încît ar fi dăruit frumusețe oricui. Mai mult încă, era înaltă, cu o ținută mîndră și, fără să fie subțire, era bine făcută. Nimeni nu s-ar fi putut îndoi de sănătatea și vloga ei. Ducea în spate un

---

<sup>1</sup> *Dalecarlia* (Dalarna) — provincie centrală din Suedia, vestită prin folclorul ei, conservat pînă în zilele noastre.

sac de piele mare, negru, plin cu mărfuri și totuși se ținea perfect dreaptă și mergea pășind ușor, de parcă nici n-ar fi simțit povara pe care o ducea.

În ceea ce-l privește pe Karl-Artur, era parcă orbit de frumusețea ei. Își spuse în sinea lui că era însăși vara care îi venea în întâmpinare. Vara bogată, caldă, înfloritoare care domnise în acel an. Dacă ar fi putut-o zugrăvi, ar fi trebuit să-i dea întocmai această înfățișare. Dar dacă vara îi venea în întâmpinare, nu mai avea de ce să se teamă. Dimpotrivă. Era în intenția Domnului să o strângă la piept și să se bucure de frumusețea ei. N-avea de ce să se teamă. Această mireasă a sa, cu toată frumusețea și prospețimea ei, venea din îndepărtate ținuturi muntoase, din sărăcie și umilință. Nu cunoștea ispitele bogăției, nici dragostea ciudată a celor de la șes pentru bunurile lumesti, care-i fac să uite de Creator, de dragul celor create de El. Ea, fiica sărăciei, nu va șovăi să-și unească viața cu a unui om ce s-a juruit să rămână toată viața sărac.

Într-adevăr, nimic nu întrece înțelepciunea Domnului. Știind ce-i lipsește, printr-un simplu semn al mâinii Lui, i-a scos în cale o fată tânără, mai potrivită ca oricare alta.

Tinărul pastor era atît de cufundat în gîndurile sale, încît nu făcu nici o mișcare ca să se apropie de frumoasa dalecarleză. Dar ea băgase de seamă că o soarbe din ochi și nu se putu opri să nu zîmbească.

— Te uiți la mine de parcă ai fi văzut un urs !

Rise și Karl-Artur. Era surprinzător cît de ușoară își simțea inima.

— Nu, spuse el, nu mi s-a părut că văd un urs.

— Atunci pe muma pădurii. Se spune că unii

își iese din minți cînd o vîd și nu se mai lecuiesc niciodată.

Rise, dezvăluind cei mai frumoși și strălucitori dinți din lume și vru să treacă mai departe, dar el se grăbi s-o oprească.

— Nu pleca. Trebuie să-ți vorbesc. Șezi o clipă aici, la marginea drumului.

Fu cam mirată de acest îndemn, dar se gîndi că poate vrea să cumpere ceva.

— Nu pot să deschid desaga aici, în drum.

Dar deodată pricepu cu cine are de-a face.

— A, nu cumva ești pastorul de aici din comună? Mi s-a părut mie că te-am văzut ieri la amvon.

Karl-Artur fu bucuros că-l auzise predicînd și că știa cine este.

— Da, eu am predicat, dar sint doar ajutor de pastor, așa să știi.

— Locuiești la parohie, nu? Chiar într-acolo mergeam. Vîno la bucătărie și poți să cumperi toată desaga, dacă poțtești.

Credea că își va putea vedea de drum, dar bărbatul stătea nemișcat în cale, împiedicînd-o.

— Nu vreau să cumpăr nimic, spuse el. Vreau să te întreb dacă nu dorești să fii nevasta mea.

Rosti aceste cuvinte cu glas gîuit. Era cuprins de o puternică emoție. I se părea că toată natura — păsările, frunzele foșnitoare ale arborilor, vitele care pășteau își dădeau seama de solemnitatea momentului. Stăteau nemișcate, în așteptarea răspunsului tinerei fete.

Ea se întoarse brusc spre el, parcă pentru a vedea dacă vorbește serios, altminteri părea destul de nepăsătoare.

— Ne putem întîlni aici, diseară la ora zece, spuse. Acum am alte treburi.



Își continuă drumul spre parohie și el o lăasă să plece. Știa că se va întoarce și va spune „da”. Nu era ea mireasa pe care Domnul i-o hărăzise? Tânărul pastor n-avea poftă să se întoarcă acasă și să se apuce de lucru. O luă pe cărarea care ducea în sus pe deal, și care făcea o serpentină. După ce înaintă destul de mult în desiş, pentru ca nimeni să nu-l poată vedea, se aruncă la pământ.

Ce fericire, ce fericire de nedescris! Cîte primejdii înfruntase! Ce minunate fuseseră întâmplările acestei zile!

Dintr-odată se eliberase de toate grijile. Charlotte Löwensköld nu va mai face din el un adorator al vițelului de aur. Va putea să trăiască de acum înainte împăcat cu sine însuși și cu ideile sale. Soția cea umilă și săracă îl va lăsa să meargă pe urmele lui Isus. Își imaginează căsuța lor cenușie, traiul lor simplu, plin de farmec, deplina armonie între convingerile și faptele sale. Rămase întins și privi îndelung în sus la rămurișul stufos prin care razele soarelui încercau să se strecoare.

Karl-Artur se gîndea că tot astfel o nouă și binefăcătoare iubire încerca să se strecoare în inima lui sfișiată.

## Micul dejun

### I

Exista cineva care, dacă ar fi vrut, ar fi putut împăca lucrurile. Dar poate ar însemna să ceri prea mult cuiva care, an după an, a așteptat cu inima plină de dorințe.

E greu de crezut că așteptînd și visînd ceva cu ardoare, acest vis ar putea avea vreo înrîurire în desfășurarea evenimentelor. Dar că acest lucru poate slăbi voința cuiva și îi poate înăbuși conștiința este neîndoios.

Întreaga după-amiază de luni, doamna Sundler se căise pentru cuvintele rostite despre Charlotte. Ele îl alungaseră pe Karl-Artur. Se aflase sub acoperișul ei, își deschisese inima, fusese mai încîntător decît în cele mai frumoase vise ale ei, iar ea, în nesăbuința ei, îl jignise în așa hal, încît el declarase că nu vrea s-o mai vadă niciodată.

Îi era ciudă pe sine și pe întreaga omenire. Cînd soțul ei, organistul Sundler, îi propusese să meargă la biserică să cînte așa cum obișnuiau adesea în serile de vară, ea îl repezise atît de tăios încît bărbatul o șterse de acasă și își găsi adăpost la han. Asta o întristă și mai mult pentru că năzuia

să fie desăvârșită, atît față de ceilalți cît și față de sine. Știa că organistul Sundler se însurase cu ea doar pentru că îi admira enorm vocea și voia să aibă zilnic prilejul de a o asculta. Se achitase întotdeauna cinstit de această obligație morală — îi era datorare pentru micul dar drăguțul ei cămin, pentru că nu mai era nevoită să-și cîștige pîinea ca o biată guvernantă — dar în acea zi nu era în stare să cînte. Dacă și-ar fi lăsat glasul să se înalțe în casa Domnului, de pe buzele ei nu s-ar fi desprins, în acea seară, sunete armonioase și cuvinte pioase, ci tînguieli și blesteme.

Dar spre imensa ei bucurie, Karl-Artur apăru din nou, cam pe la opt și jumătate seara. Intră vesel, nestingherit, și o întrebă dacă poate să cîneze la ea. Ea se arătase cam mirată de această dorință. Pastorul o lămuri însă că adormise în pădure și dormise toată după-amiaza. Era, fără îndoială, grozav de istovit pentru că scăpase și prînzul și masa de seară, care la parohie se servea la ora opt fix. Avea cumva doamna Sundler ceva pîine și unt în casă să-și poată astîmpăra foamea?

Nu degeaba era ea fiica minunatei menajere Malvina Spaak. Nimeni n-ar fi putut spune că nu era o desăvârșită gospodină. Scoase de îndată din cămară nu numai unt și pîine, ci și ouă, nuci și lapte.

De bucurie că se întorsese și că îi cerea un serviciu ei, ca unei vechi prietene din copilărie, prinse curaj și îi spuse cît de rău îi pare că în dimineța aceea îi spusese ceva jignitor despre Charlotte. Nu și-o fi închipuit poate că ea ar vrea să semene dezbinare între el și logodnica lui? Înțelegea că a te consacra școlii e o chemare tot atît de nobilă, dar nu se putea opri să nu spere, să nu se roage,

ca domnul Ekenstedt, deși licențiat în litere, să rămână aici, la țară, unde oamenii erau atît de părăsiți, unde aveau atît de rar prilejul să asculte o predică interesantă.

Bineînțeles, Karl-Artur răspunse că dacă cineva ar fi trebuit să-și ceară scuze, apoi acela nu putea fi decît el. De altfel, ea nu trebuia să se căiască pentru cuvintele rostite. Știa, acum, că Providența le pusese în gura ei. Aceste cuvinte îi fuseseră de ajutor, îi deschiseseră ochii.

Dintr-una într-alta, în scurt timp, Karl-Artur îi mărturisi tot ce se întîmplase, de cînd se despărțiseră. Era atît de fericit, atît de plin de recunoștință pentru marea grijă pe care Domnul o avusese față de el, încît nu putea să tacă, trebuia să-și descarce sufletul înaintea unui semen al său. A fost un mare noroc că Thea Sundler care, datorită mamei ei, cunoștea tot trecutul familiei Ekenstedt, îi ieșise în cale.

Aflînd că logodna veche fusese ruptă și că alta nouă avusese loc, Thea Sundler ar fi trebuit, desigur, să înțeleagă ce nenorocire putea ieși din asta. Ar fi trebuit să înțeleagă că Charlotte, numai din ciudă și supărare, răspunsese afirmativ la întrebările logodnicului despre preferința ei pentru episcopie. Ar fi trebuit să înțeleagă că legătura cu dalecarleza nu era încă atît de strînsă încît să nu poată fi desfăcută.

Dar după ce ți-ai dorit ani de zile să ajungi, într-un fel oarecare, în legătură cu un tînăr încîntător, să devii prietena și confidenta lui — vai, nu altceva — poți oare găsi în tine destulă tărie ca să vorbești chibzuit, cînd el își deschide sufletul pentru prima oară în fața ta? Poate că nu era cu putință să-i pretinzi doamnei Thea Sundler

altceva decît să fie covîrșită de admirație și simpatie și să considere drumul lui spre sat ca o adevărată faptă eroică.

Îi puteai oare cere să încerce o dezvinovățire a Charlottei? Să-i amintească, de exemplu, lui Karl-Artur că Charlotte era oricînd gata să sară altcuiva în ajutor, dar că, rareori, se preocupa de sine însăși? La așa ceva nu te puteai aștepta din partea ei. Poate că nici tînărul pastor nu era atît de sigur pe sine cum voia să pară. O cît de mică obiecție l-ar fi făcut poate să șovăie. Un șoc l-ar fi determinat poate să renunțe la noua logodnă. Dar doamna Sundler nu făcu nimic pentru a-l alarma și preveni. Ea găsea că totul era neobișnuit de frumos. Auzi... să-ți încredințezi soarta în mîinile Domnului! Auzi, să-ți smulgi iubita din inimă ca să poți merge pe urmele lui Isus! Nu numai că ea nu-i stîrni îndoieli lui Karl-Artur, dimpotrivă, îl îndemnă să meargă înainte pe drumul ales.

Și cine știe? Poate că doamna Sundler era pe deplin sinceră. Era romantică din creștet pînă-n călcîie. Pe masa ei se aflau cărți de Almquist<sup>1</sup> și Stagnelius<sup>2</sup>. În sfîrșit participa și ea la o aventură. Avea ceva pentru care putea să se entuziasmeze.

În toată relatarea lui Karl-Artur exista un singur lucru care o neliniștea pe doamna Sundler. Cum se potriveau toate astea cu refuzul Charlottei la propunerea lui Schagerström? Dacă era atît de lacomă de bunuri materiale, precum declara

---

<sup>1</sup> *Carl Jonas Love Almquist* (1793—1866) — poet și romancier realist suedez.

<sup>2</sup> *Erik Johan Stagnelius* (1793—1823) unul dintre cei mai de seamă poeți romantici ai Suediei.

Karl-Artur — lucru pe care doamna Sundler n-avea de gînd să-l combată — de ce îl refuzase pe Schagerström ?

Își scormonea mîntea, căutînd să vadă limpede lucrurile și deodată se făcu lumină și înțelese totul. Înțelese intențiile Charlottei. Ea juca o carte mare, dar Thea Sundler îi deslușea uneltirile.

*Charlotte regretase de îndată că îl respinsese pe Schagerström. Voia să se elibereze, ca să poată da bogătaşului alt răspuns.*

De aceea pusese la cale toată scena, de aceea îl adusese pe Karl-Artur în asemenea hal încît el să rupă logodna. Asta era explicația. Așa se petrecuseră lucrurile.

Doamna Sundler îi împărtăși de îndată lui Karl-Artur descoperirea ei, dar el nu voia s-o creadă. Ea îi explică, îi demonstrează, dar el tot nu voia s-o creadă. Însă nici ea nu se lăsă.

În această privință, avea îndrăzneala să-l contrazică.

Cînd ceasul bătu ora nouă și Karl-Artur trebui să pornească la întîlnirea cu dalecarleza, încă se ciorovăiau pe această temă. Doamna Sundler nu izbutise decît să strecoare o îndoială în sufletul lui. Ea, în ceea ce-o privea, își păstra certitudinea. Afirmă că dacă nu a doua zi, cel puțin într-una din zilele următoare Charlotte se va logodi cu Schagerström.

Da, așa se desfășuraseră lucrurile. Thea Sundler nu încercase să împace lucrurile. Dimpotrivă, aruncase jăratec pe focul din inima lui Karl-Artur. Dar puteai să aștepti altceva din partea ei ?

Dacă era cineva care ar fi putut pune capăt neînțelegerii, aceea era Charlotte. Dar ce putea face în acele clipe ? Karl-Artur o smulsese din

inima lui ca pe o buruiană. Ea sta ca o piedică între el și Dumnezeu. Nu mai exista pentru Karl-Artur.

Și chiar dacă el ar fi vrut să-și plece urechea la spusele ei, cum îți puteai imagina că Charlotte ar fi găsit cuvintele nimerite? Cum ți-ai putea imagina că această făptură tină, clocotitoare, ar fi fost destul de înțeleaptă ca să lase mândria de-o parte și să rostească acele cuvinte blinde și împăciuitoare ce l-ar fi putut salva pe omul iubit?

## II

A doua zi dimineata Karl-Artur parcurse obișnuitul drum de la pavilionul unde locuia la clădirea unde își lua micul dejun. Se opri, de nenumărate ori, să admire prospețimea cerului, strălucirea catifelată a covoarelor de iarbă înrourată, risipa de culori a micșunelelor și zumzăitul vesel al harnicelor albine. Simțea, cu o vie mulțumire, cum de-abia azi, după ce se eliberase de ispitele lumesti, putea să savureze, cu deplină seninătate, splendoarea naturii.

Când intră în sufragerie, văzu, spre surprinderea sa, că Charlotte se afla acolo, gata să-l întâmpine, ca de obicei. Seninătatea lui se prefăcu în ciudă. Crezuse că este liber, că lupta se terminase, dar Charlotte nu părea să înțeleagă că rup-tura dintre ei era definitivă.

Spuse un bună-dimineata grăbit, pentru că nu voia să fie nepoliticos, dar se prefăcu a nu vedea mâna întinsă spre el. Se îndreptă spre masă și se așeză.

Crezuse că va fi destul să-i arate că nu mai trebuie să-l supere cu prezența ei. De bună seamă

însă, Charlotte nu voia să înțeleagă nimic și îi ținu, în continuare, tovărășie. Deși se feri să ridice ochii, pentru ca privirile să nu li se întâlnească de la prima aruncătură de ochi, băgă de seamă fața ei palidă și ochii încercănați. Toată înfățișarea ei arăta că veghease noaptea întreagă, că se zbuciumase, că avusese poate muștrări amarnice de conștiință.

Ei și ! Nici el nu dormise în acea noapte. De la zece la două noaptea stătuse pe o colină împădurită de vorbă cu logodnica pe care Domnul i-o alesese. Obișnuita ploaie de dimineață îi obligă să se despartă, iar pe el să o ia spre casă, adică spre parohie. Însă următoarele ceasuri, în care bucuria unei noi iubiri îi umpluse sufletul, fuseseră prea plăcute ca să le risipească dormind. Se așezase la masa de scris ca să-i anunțe pe părinți de cele petrecute și, în felul acesta, să retrăiască beatitudinea clipelor trecute. Era sigur că nimeni nu va ghici, după înfățișarea lui, că toată noaptea nu închisese nici o clipă ochii. Niciodată nu se simțise atât de ager și bucuros de viață.

Îl irită faptul că Charlotte se învîrtea în jurul lui, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Ea împinse mai aproape de el cana cu frișcă și coșul cu pesmeți ; apoi merse pînă la fereștriuca din perete care dădea spre oficiu și aduse cafeaua fierbinte.

În timp ce îi turnă cafeaua în ceașcă, îl întrebă calmă și nestînjenită, ca și cum l-ar fi întrebat cel mai obișnuit lucru :

— Ei, cum ți-a mers ?

Îi era silă să răspundă la asemenea întrebare. Încă mai plutea un nimb peste acea noapte de vară, petrecută alături de tînăra dalecarleză. Nu-și irosise timpul cu dovezi de tandrețe, ci îi explicase cum are de gînd să-și organizeze viața, după pilda



lui Cristos. Felul liniștit în care îl ascultase, răspunsurile blajine, acceptarea ei timidă, îi insuflară certitudinea de care avea nevoie. Dar cum ar putea înțelege Charlotte pacea, beatitudinea pe care le-a resimțit în acele momente ?

— Dumnezeu m-a ajutat, atita se hotărî, într-un târziu, să-i răspundă.

Răspunsul veni tocmai cînd Charlotte își turna cafeaua în ceașcă. Păru înspăimîntată. Crezuse poate că ezitarea lui însemna că nu-și dusesese planul la îndeplinire ?

— Dumnezeu să ne ajute, Karl-Artur. Sper că n-ai făcut vreo nebunie ?

— Ieri, cînd ne-am despărțit, m-ai auzit ce-am spus că am de gînd să fac ?

— Sigur c-am auzit, dragul meu, dar am crezut că vrei doar să mă înspăimînți.

— Poți fi sigură, Charlotte, atunci cînd spun că-mi încredințez soarta în mîinile Domnului, așa fac.

Pentru o clipă Charlotte tăcu. Își puse zahăr, adăugă frișcă și rupse un pesmet tare de secară. El presupunea că vrea, în felul acesta, să cîștige timp și să se liniștească. Era mirat văzînd-o pe Charlotte atît de tulburată. Își aduse aminte ce spusese doamna Sundler despre Charlotte : că ea ar fi dorit ruptura și ar fi înfăptuit-o. Dar, în privința asta, noua lui prietenă se înșelase. Era vădit că Charlotte n-avea de gînd să se logodească cu Schagerström.

— Te-ai repezit și ai pețit prima femeie ce ți-a ieșit în cale ? întrebă Charlotte cu același ton degajat cu care începuse discuția.

— Da, Charlotte, l-am lăsat pe Dumnezeu să aleagă pentru mine.

— Și, bineînțeles că ai dat greș, exclamă ea.  
Recunosc în această replică obraznică pe vechia Charlotte și nu putu rezista plăcerii de a riposta cu o muștrare potrivită.

— Da, spuse el, să te încrezi în Dumnezeu, a fost totdeauna o nebunie în ochii lumii.

Mîna Charlottei tremură ușor. Lingurița se lovi cu clinchet de ceașcă. Ea însă nu se lăsă pradă miniei.

— Să nu începem iar ca ieri !

— Ai dreptate. Mai ales că niciodată nu m-am simțit atît de fericit.

Era o cruzime poate, dar simțea o nevoie imperioasă să-i arate că se împăcase cu Domnul și că sufletul său găsisese liniștea căutată.

— Așadar ești fericit ! spuse Charlotte.

Nu era ușor de tălmăcit înțelesul acestei observații. Era o durere amară sau doar uimire disprețuitoare ?

— Văd limpede drumul în fața ochilor mei. Toate piedicile care stăteau în calea unei vieți cu adevărat creștine sînt înlăturate. Dumnezeu mi-a scos în cale femeia potrivită.

Puse accent pe actuala sa fericire mai mult decît era nevoie. Ceva în calmul ei îl neliniștea. Nu părea să înțeleagă că era un lucru serios, că era un fapt îndeplinit o dată pentru totdeauna.

— Am impresia că ți-a mers mai bine decît credeam, reluă Charlotte, pe un ton cît se poate de obișnuit. Nu vreau să spun nimic mai înainte de a auzi cu cine ești logodit.

— Se numește Anna Svärd, spuse el, Anna Svärd.

Nu putea să nu repete numele. Vraja nopții de vară, fascinația proaspetei sale iubiri îi reveniră

în minte, rostind aceste cuvinte. Ele alungau stînjeneala clipei de față.

— Cred că ai văzut-o. E din Dalecarlia.

Expresia Charlottei rămase la fel de întrebătoare și nedumerită.

— E o fată simplă, săracă. Nu te gîndi la vreuna din alesele tale cunoștințe.

— Nu se poate...! strigă atît de pătimaș încît Karl-Artur nu se putu stăpîni și se uită la ea. Chipul ei expresiv dezvăluia cea mai adîncă spaimă.

— Dalecarleza aceea care a intrat ieri în bucătărie... Doamne, Dumnezeuule, Karl-Artur! Parc-am auzit spunîndu-se că o cheamă Anna Svård.

Spaima ei era sinceră, de asta nu se putea îndoii. Dar prin asta nu devenea mai plăcută. Credea cumva Charlotte că avea vreun drept de tutelă asupra lui? Și ce lipsă de înțelegere dovedea! Ar fi trebuit s-audă cum primise vestea Thea Sundler, cu o seară mai înainte.

Se grăbi să înmoaie alt pesmet de seară în cafea. Voia să termine repede masa ca să scape de tînguirile ce aveau să urmeze.

Destul de ciudat însă, nu se auzi nici o tînguire. Charlotte se întoarse doar pe scaun, așa că nu-i mai putea vedea fața. Deși ședea absolut nemişcată, ceva îi spunea că Charlotte plînge. Se ridică să plece, cu toate că-i era încă foame. Vasăzică așa privea ea lucrurile. Era într-adevăr imposibil să susții ipoteza doamnei Sundler că Charlotte dorise despărțirea. Nu puteai pune la îndoială durerea ei violentă, stîrnită de ruperea logodnei. Și cum această durere îi pricinuia unele muștrări

de conștiință, prefera s-o evite decît să fie martor la ea.

— Nu, nu pleca ! îl rugă Charlotte, fără să se întoarcă. Nu pleca ! Trebuie să continuăm discuția. E îngrozitor. Nu se poate întîmpla una ca asta.

— Îmi pare rău, Charlotte, că pui atît de tare la inimă. Te asigur însă că nu sîntem făcuți unul pentru celălalt.

La auzul acestor cuvînte, ea se ridică brusc. Stătea în fața lui, dreaptă, mîndră și bătea cu piciorul în podea.

— Crezi că plîng pentru mine ? întrebă ea și-și șterse, cu dispreț, o lacrimă din colțul ochiului. Crezi că nefericirea mea mă preocupă ? Nu înțelegi că pe tine te plîng ? Ești destinat să înfăptuiești lucruri de seamă, dar dacă-ți iei o asemenea soție, totul se duce de ripă.

— Vai, Charlotte, ce ești în stare să spui !

— Spun ce gîndesc. Și-ți dau un sfat hotărît. Dacă tot ții morțiș să te-nsoți cu o țărăncă, atunci măcar ia una din partea locului, una pe care s-o cunoști. Nu te căsătorești cu o vînzătoare d-astea ambulante, care a străbătut țara-n lung și lat, singură, fără ocrotire. Nu mai ești copil. Trebuie să-nțelegi ce înseamnă una ca asta.

Karl-Artur încercă să oprească șuvoiul de vorbe jignitoare ce țîșnea din această făptură, cu vederi înguste, care nu putea pătrunde adîncul lucrurilor.

— E mireasa pe care Dumnezeu mi-a hărăzit-o, îi aminti.

— Ba deloc.

Voia probabil să spună că mireasa pe care Dumnezeu i-o alesese era chiar ea. Poate că gîndul acesta iscă lacrimile care începură să-i șiroiască

pe față. Cu mâinile încleștate, lupta să-și regăsească stăpînirea de sine.

— Gîndește-te la părinții tăi.

O întrerupse :

— Nu mi-e frică de părinți. Sint profund creștini și mă vor înțelege.

— Cine ? Doamna colonel Beate Ekenstedt, strigă Charlotte, te va înțelege ? Doamne sfinte, Karl-Artur, ce puțin îți cunoști mama, dacă îți închipui că o să accepte vreodată o dalecarleză ca noră ! Tatăl tău va rupe legăturile cu tine, te va dezmoșteni.

Furia începea să-l cuprindă, deși pînă atunci izbutise să-și păstreze calmul.

— Să nu vorbim despre părinții mei, Charlotte.

Charlotte părea să înțeleagă că mersese prea departe.

— Bine, să nu vorbim despre părinții tăi ! Să vorbim despre pastorul și doamna pastor de aici din Korskyrka, despre episcopul din Karlstad, despre toți oamenii bisericii. Ce crezi că vor spune, cînd vor auzi că un preot se năpustește la drumul mare să ceară în căsătorie prima femeie întilnită ? Tochmai aici, în Korskyrka, unde ei țin atîta ca pastorii să aibă o purtare cuviincioasă ! Ce-o să zică lumea ? Nu-ți vor da voie să rămîi aici. Ai să fii nevoit să pleci. Și ceilalți pastori ce crezi că vor gîndi despre această cerere în căsătorie ! Poți fi sigur că o să vuiască tot Värmlandul. Lumea își va pierde respectul pentru tine. Nimeni n-o să mai vină la biserică cînd o să predici. Vei fi trimis în prăpăditele de sate finlandeze, departe, în nord. N-ai să fii promovat niciodată. O să-ți sfîrșești zilele ca ajutor de pastor.

Era atît de pornită încît, cu siguranță, ar fi continuat încă mult timp, dar probabil observă că

vorbele ei aspre nu produceau nici cea mai mică impresie asupra lui și se opri brusc.

Karl-Artur era într-adevăr uimit de sine însuși. Cum se schimbase ! Până ieri, cel mai neînsemnat cuvânt al Charlottei avusese o enormă importanță pentru el. Acum îi era indiferent ce părere avea despre purtarea lui.

— Nu e adevărat ce spun ? întrebă ea. Poți tăgădui că e adevărat ?

— Nu pot discuta cu tine asemenea lucruri, spuse el, cu anumită superioritate, pentru că, de ieri, simțea că-i este superior. Vorbești despre avansare și privilegii pe lângă puternicii zilei, dar eu consider că tocmai lucrurile astea dăunează unui pastor. Consider că o viață dusă în sărăcie, alături de o soție simplă, care coace singură pâinea și freacă podeaua, îl face pe un preot independent de cele lumești, îl înalță și îl eliberează.

Charlotte nu răspunse imediat. Când își întoarse privirea către ea, văzu că stă cu ochii plecați și-și mișcă degetele de la picioare ca un copil când se simte încurcat.

— Nu vreau să fiu un pastor din cei care arată doar celorlalți calea cea bună, continuă Karl-Artur, vreau s-o urmez chiar eu.

Charlotte rămase tăcută. O roșeață ușoară i se întinse pe obraji, un zîmbet de o neobișnuită blîndețe îi apăru pe buze. La urmă spuse ceva cu totul surprinzător.

— Nu crezi că și eu pot să coc pâinea și să spăl podelele ?

Glumea ? Ce vroia să spună cu asta ? Avea expresia candidă a unei fete la confirmare.

— Nu vreau să stau în drumul tău, Karl-Artur. Tu îl vei sluji pe Cristos și eu te voi sluji pe tine. Am venit încoace azi dimineață să-ți spun că

totul va fi așa cum ai vrut tu. Pot face totul pentru tine, numai să nu mă gonești.

Era atât de uimit încît făcu doi pași spre ea, dar se opri de frică, parcă să nu cadă într-o cursă.

— Iubitul meu, continuă ea cu un glas care de-abia putea fi auzit, dar care vibra de duioșie, nu știi prin ce am trecut astă noapte. A trebuit să fiu atât de aproape de a te pierde, ca să înțeleg cît de mare e dragostea mea. Făcu încă un pas spre ea. Privirile lui cercetătoare încercau să citească în sufletul Charlottei.

— Nu mă iubești, Karl-Artur ? întrebă ea și-și ridică spre el fața descompusă, palidă, ca de mort.

Avea de gînd să-i spună că o smulsese din inimă, dar simți că nu era adevărat. Cuvintele ei îl mișcau. Aprindeau din nou o flacără stinsă din sufletul lui.

— Nu te joci cu mine ? întrebă el.

— Karl-Artur, nu vezi că spun ceea ce gîndesc ?

O reînviere avu loc în sufletul lui. Ca un foc pe care pui vreascuri noi, izbucni vechea dragoste. Noaptea din pădure, noua dragoste pălea, ca în ceață, și se risipea. O uită așa cum uiți un vis.

— Am întrebato ieri pe Anna Svărd dacă vrea să devină soția mea, murmură el nesigur.

— Dacă ai vrea ai putea să îndrepti lucrurile. Cu ea ai fost logodit doar o noapte.

Charlotte făcu această propunere cu o voce rugătoare și neliniștită. Karl-Artur se simțea atras tot mai tare spre ea. Dragostea care iradia dintr-însa era puternică, irezistibilă.

Deodată ea îl cuprinse în brațe.

— Nu cer nimic, nimic. Numai nu mă goni !

El reflecta încă. Nu-i venea să creadă că ea se predă cu desăvîrșire.

— Dar trebuie să mă lași să-mi urmez calea.

— Ai să fii o călăuză adevărată, o pildă vie. Ai să arăți oamenilor cum să meargă pe urmele lui Isus și eu am să te ajut în acest apostolat.

Vorbea cu căldură și convingerea cea mai deplină. În sfârșit o crezu. Înțelese că lunga luptă dintre ei, care durase cinci ani, se încheiase. Putea să uite toate șovăielile ei. Se aplecă spre ea, pentru a pecetlui cu un sărut noua legătură dintre ei, când ușa vestibulului se deschise. Charlotte stătea cu fața întoarsă în acea direcție. O spaimă grozavă se oglindi în privirile ei. Karl-Artur se întoarse și o văzu pe servitoare, stînd în prag, cu un buchet de flori în mînă.

— E de la stăpînul forjelor din Stora Sjötrop, spuse ea. L-a adus grădinarul. Așteaptă în bucătărie să afle dacă aveți de trimis vreo vorbă.

— E o greșală, spuse Charlotte. De ce aș primi flori din Stora Sjötorp? Pleacă, Alma, da înapoi florile grădinarului.

Karl-Artur urmărea schimbul de cuvinte cu cea mai mare atenție. Acum o va pune la încercare. Lucrurile se vor limpezi.

— Grădinarul a spus că florile sînt pentru dumneavoastră, se încapățîină servitoarea, care nu putea pricepe de ce nu poate primi cîeva niște flori.

— Bine, lasă-le acolo! spuse Charlotte și arătă către masă.

Karl-Artur trase adînc aerul în piept. Așadar a acceptat florile. Asta era destul ca să înțeleagă tot. Cînd fata ieși și Charlotte se întoarse iar spre el, nici nu-i mai trecea prin gînd s-o sărute. Avertismentul venise, din fericire, la timp.



— Înțeleg că vrei să mergi la grădinar, să-i spui să transmită mulțumirile tale. Și cu o plecăciune, în care puse toată batjocura și politețea disprețuitoare de care era capabil, ieși din cameră.

### III

Charlotte nu-l urmă. Un sentiment de descu-răjare o cuprinse.

Nu se umilise oare destul ca să-l salveze pe omul pe care-l iubea ?

De ce a trebuit să vină buchetul tocmai în clipa hotărâtoare ? Oare Dumnezeu nu voia ca el să fie salvat ?

Se apropie de buchetul de flori proaspăt și stră-lucitor de rouă și, cu ochii plini de lacrimi, aproape fără să-și dea seama ce face începu să rupă florile. Nu ajunsese să le rupă pe toate când intră servi-toarea cu un nou mesaj. Era un plic mic, cu scri-sul lui Karl-Artur pe el.

Când îl deschise, căzu pe podea, printre dege-tele ei tremurătoare, un inel de aur. Îl lăsa acolo jos și citi cele câteva rînduri pe care Karl-Artur le mîzgălise pe un petec de hîrtie.

*„O persoană pe care am întîlnit-o ieri seară și cu care am avut o convorbire confidențială despre unele chestiuni ale mele, a lăsat să se înțeleagă că ai regretat de îndată refuzul față de Schagerström și m-ai scos din fire cu tot dinadinsul ca să rup logodna. În felul ăsta puteai să-i faci lui Schagerström o primire mai călduroasă a doua oară. N-am vrut să cred că ar fi cu puțință așa ceva, dar am văzut acum cu ochii mei că e ade-vărat și îți înapoiez inelul.*

*Încă de ieri presupun că l-ai făcut pe Schagerström să înțeleagă că logodna noastră e ruptă. Presupun că atunci când răspunsul s-a lăsat așteptat, ai început să te neliniștești și ai vrut să reinnoiești legătura cu mine. Presupun că buchetul de flori era semnul convenit. Dacă n-ar fi fost așa, nu ți-ar fi fost îngăduit, în împrejurările de față, să-l accepți.“*

Charlotte Löwensköld reciti scrisoarea de câteva ori fără să priceapă. „O persoană pe care am întâlnit-o ieri seară...”

— Nu pricep nimic, murmură descumpănită, și reluă încă o dată lectura. „O persoană pe care am întâlnit-o ieri seară... O persoană pe care am întâlnit-o...”

În același timp avu senzația că ceva gelatinos, vâscos, ceva asemănător unui șarpe uriaș lușeca în sus, pe trupul ei, gata s-o înăbușe.

Era șarpele rău al calomniei care o înlănțuise și o făcea prizonieră, pentru multă vreme.

## Zaharnița

Cu cinci ani în urmă, cînd Karl-Artur venise pentru prima oară la Korskyrka, fusese un pastor extrem de sever. O privise pe Charlotte Löwen-sköld ca pe o ființă pierdută și abia dacă voia să schimbe o vorbă cu ea.

Asta bineînțeles o iritase pe fată. Hotărîse în sinea ei că îl va face să-i ceară scuze, la prima ocazie, pentru disprețul arătat.

Observă repede cît de neexperimentat era în lucrurile practice, pe care un pastor trebuia să le știe, și se strădui să-l ajute. La început era stînjent și rezervat, dar după un timp, îi fu recunoscător și îi cerea ajutorul mai des chiar decît ar fi dorit Charlotte.

Obişnuia să facă lungi drumuri pentru a vizita moşnegii și babele sărace care locuiau în colibe, în adîncul pădurii, și mai întotdeauna o ruga să-l însoțească în asemenea peregrinări. O asigura că ea se pricepea mult mai bine decît el să stea de vorbă cu bătrînii, să-i îmbărbăteze, să le alunge micile lor griji.

În cursul acestor expediții în doi, se îndrăgostise Charlotte de el. Mai înainte își dorise să se mărite cu un ofițer viteaz și falnic, dar se aprinse

brusc după pastorul cel delicat și discret care n-ar fi fost în stare să omoare nici o muscă și din gura căruia nu ieșise niciodată vreo vorbă urită.

Continuară așa, un timp, nestingheriți, plimbările și discuțiile lor. La începutul lui iulie se întâmplă că Jaquette Ekenstedt, sora lui Karl-Artur, veni în vizită. Nu era nimic uimitor în asta. Soția pastorului Forsius din Korskyrka era o veche prietenă a doamnei colonel Ekenstedt. Părea un lucru cât se poate de firesc s-o invite pe sora lui Karl-Artur la parohie pentru câteva săptămîni.

Jaquette Ekenstedt împărți camera cu Charlotte și cele două fete deveniră cele mai bune prietene. Îndeosebi lui Jaquette, Charlotte îi deveni atît de dragă încît puteai crede că venise la Korskyrka mai mult pentru ea decît pentru fratele său.

După ce Jaquette plecă acasă, sosi de la doamna colonel o scrisoare pentru soția preotului Forsius din Korskyrka, pe care acesta i-o dădu Charlottei s-o citească. Conținea o invitație pentru Charlotte de a veni la Karlstad pentru a o vizita pe Jaquette. Doamna colonel scria că Jaquette nu făcea altceva decît să vorbească despre tînăra, încîntătoarea fată pe care o întîlnise la parohie. Îi dusese dorul și o zugrăvise atît de entuziast încît o făcuse și pe scumpa ei mamă curioasă s-o vadă.

Doamna colonel mai scria că era deosebit de interesată de Charlotte, căci era din familia Löwensköld. Tînăra fată aparținea probabil ramurii mai tinere care nu fusese înnobilită cu titlul de baroni, dar totuși se trăgea la origine din bătrînul general din Hedeby, așa că între ei exista o ușoară înrudire. Charlotte, după ce citi scrisoarea, spuse că nu vrea să plece. Nu era atît de

proastă, încît să nu înțeleagă că mai întîi soția pastorului și apoi Jaquette îi dăduseră raportul doamnei colonel, și că acum e chemată la Karlstad pentru ca doamna colonel să vadă și să aprecieze dacă va fi o noră potrivită.

Soția pastorului însă, și mai ales Karl-Artur, o convinseră să plece. Karl-Artur și ea erau la acea dată logodiți în taină. El îi spuse că i-ar fi veșnic recunoscător dacă ar împlini dorința mamei sale. Devenise pastor împotriva voinței părinților și deși nici prin gînd nu i-ar fi trecut să rupă logodna, orice ar fi gîndit ei, nu voia să-i necăjească din nou. Știa bine că vor fi încîntați de îndată ce-o vor vedea. Nu întîlnise niciodată o fată care știa atît de bine ca ea să se înțeleagă cu oameni în vîrstă. Se atașase de ea pentru că văzuse cît de bună era cu bătrînul pastor, cu soția lui și cu toți ceilalți bătrîni. Dacă ar vrea să plece la Karlstad lucrurile ar merge strună. Atîta îi vorbi, atît o rugă că, pînă la urmă, ea se învoi și primi invitația.

Pînă la Karlstad era cale de-o zi și cum nu se cuvenea ca o fată să călătorească singură, soția pastorului obținu pentru Charlotte un loc în trăsură fabricantului Moberger, care mergea în oraș la o nuntă. Charlotte primi la plecare nenumărate sfaturi și îndrumări, și ea făgădui să fie chibzuită. Dar să șezi o zi întreagă în trăsură închisă, pe strapontină, și să te uiți la soții Moberger cum doarme fiecare în colțul său nu era poate cea mai bună pregătire pentru o vizită la Karlstad.

Doamna Moberger se temea de curent și nu permitea în ruptul capului să se deschidă geamul decît într-o parte a trăsurii și, uneori, nici atît. Cu cît era mai cald și mai înăbușitor în cupeu, cu atît dormea mai bine. Charlotte încercase la

început să înnoade o conversație cu tovarășii de drum, dar soții Moberger avuseseră multă treabă înainte de călătorie și acum voiau să se odihnească.

Piciorușele Charlottei loveau continuu podeaua, fără ca ea să-și dea seama, și doamna Moberger se trezi brusc și o întrebă dacă nu vrea să fie atît de amabilă și să stea liniștită.

La popásuri, familia Moberger scotea panerul cu merinde și, bineînțeles, nu uita s-o poftască la gustări și pe Charlotte. Se purtară cît se poate de prietenos cu ea în tot timpul călătoriei. Totuși, fu o minune că Charlotte nu dădu bir cu fugiții și ajunseră împreună la Karlstad. Cu cît ședea mai mult și se plictisea, toropită de căldură, cu atît buna dispoziție și curajul o părăseau. Pornise în călătorie de dragul lui Karl-Artur, dar deodată i se păru că toată dragostea îi dispăruse și nu putea pricepe de ce trebuia să meargă la Karlstad să se lase cercetară pe-o parte și pe alta. De mai multe ori se simți ispitită să deschidă portiera, să sară afară și să fugă acasă. Rămase doar pentru că era prea obosită și prea îi era silă de toate, ca să se urnească din loc.

Cînd ajunse la reședința familiei Ekenstedt nu era într-o dispoziție propice bunei cuviințe și chibzuinței. Îi venea să țipe, să danseze sau să spargă ceva. Asta ar fi înviorat-o și și-ar fi regăsit buna dispoziție. Jaquette Ekenstedt veni spre ea, prietenoasă și veselă, dar de îndată ce Charlotte o văzu, avu senzația că, în contrast cu Jaquette, era îngrozitor de prost îmbrăcată, vulgar și demodat, și mai ales își dădu seama că ceva nu era în ordine cu pantofii ei. Îi înnoise înainte de călătorie, și cizmarul comunei își dăduse toată osteneala să iasă bine, dar scîrțiau cînd mergea și miroseau a piele. Jaquette o conduse prin ci-

teva camere frumoase spre salonul doamnei colonel, și cînd Charlotte văzu parchetul, oglinzile mari și panourile de deasupra ușilor, se simți pierdută. Înțelese că niciodată nu va putea fi acceptată ca noră în această casă. Era cea mai mare prostie că venise aici. După ce intră la doamna colonel, impresia ei că n-avea ce căuta acolo rămase la fel de vie. Doamna colonel stătea lîngă fereastră, într-un fotoliu și citea o carte franțuzească. Cînd o văzu pe Charlotte, pronunță cîteva cuvinte în franceză. Era oare atît de cufundată în lectură încît nu-și dădea seama de asta ? Charlotte înțelese ce i se spune, dar o irită faptul că distinsa doamnă îi pune la încercare, prin acest subterfugiu, cultura și îi răspunse în cel mai necioplit dialect din Värmland. Distinsa doamnă ridică puțin din sprîncene și păru foarte amuzată, iar Charlotte continuă să-și etaleze uimitoarele cunoștințe de värmlandeză. Dacă nu putea țipa, dansa sau sparge ceva, cel puțin se răzbuna vorbind värmlandeză ! Partida era oricum pierdută. Măcar să arate acestor oameni simandicoși că nu ține să se dea drept ceea ce nu e, numai pentru că le-a trecut pragul casei.

Sosise atît de tîrziu încît ceilalți cinaseră, astfel încît, după cîteva clipe, doamna colonel îi spuse Jaquettei să-și conducă prietena în sufragerie și să-i ofere o gustare. Și, cu aceasta, ziua luă sfîrșit.

A doua zi era duminică și de îndată ce terminară micul dejun, plecară la biserică să asculte predica decanului Sjöborg. Serviciul divin dură două ore și jumătate și cînd se încheie, domnul și doamna colonel, Jaquette și Charlotte se plimbară o bună bucată de vreme, prin piața mare a Karlstadului. Întîlniră o mulțime de cunoscuți și cîțiva domni se apropiară și se alăturară grupului

lor dar mergeau numai lângă doamna colonel și se întrețineau numai cu ea. Pentru Jaquette și Charlotte n-aveau nici un cuvînt, nici o privire.

După plimbare Charlotte îi urmă pe ceilalți spre casa Ekenstedt, unde trebuiau să ia prînzul în familie și în societatea decanului, a consilierului, a fraților Stake, a Evei Ekenstedt și a locotenentului ei. Eva și Jaquette nu scoaseră un cuvînt, și Charlotte tăcu și ea căci, după cum își dădea seama, în această casă, era obiceiul ca tineretul să tacă. Tot timpul prînzului își dori să fie la o mie de leghe depărtare. Pîndea un prilej să arate părinților lui Karl-Artur că, după părerea ei, nu i se potrivește deloc să fie nora lor. Observă că dialectul ei vărmlandez nu era de-ajuns. Trebuia să treacă la ceva mai energic, mai hotărîtor. După asemenea călătorie, asemenea predică, asemenea plimbare și asemenea masă, era cazul să le arate că s-a săturat de toate.

O servitoare stilată mergea tocmai în jurul mesei, oferind zmeură dintr-un castron. Charlotte se servi ca toți ceilalți. Apoi întinse mîna după zahărul pudră și începu să presare pe fructe. Nu-și dădu seama că pusese mai mult zahăr decît era nevoie, dar Jaquette îi șopti la ureche :

— Nu-ți pune atîta zahăr ! Mamei nu-i place. Charlotte știa că multe persoane în vîrstă consideră drept un lux condamabil să pună zahăr în mîncare. Acasă, la Korskyrka, abia dacă lua o linguriță și pastorul îi și făcea observație. Așa că nu fu surprinsă. Dar văzu un mijloc de a da frîu liber spiritului de revoltă care clocotea într-însa, de cînd plecase de-acasă. Virî lingura adînc în zaharniță și turnă atît încît farfuria ei arăta ca un morman de zăpadă.



La masă se lăsă o tăcere grea. Toți înțeleseseră că scena nu se va termina cu bine. Nu dură într-adevăr mult și se auzi observația doamnei colonel :

— Trebuie să fie foarte acră zmeura la Korskyrka. Aici la noi nu-i așa. Cred că nu mai are nevoie de zahăr.

Dar Charlotte continuă să-și toarne. În timpul asta, își spunea : „Dacă nu încetez să-mi pun zahăr, îl pierd pe Karl-Artur și voi fi veșnic nefericită. Dar trebuie cu orice preț să merg înainte.”

Doamna colonel dădu din umeri și se întoarse spre decan, continuând discuția începută. Era limpede că nu voia să uzeze de mijloace tari. Colonelul încercă să-i vină soției în ajutor :

— Dragă domnișoară Charlotte, strici cu totul gustul fructelor.

Nu termină bine aceste cuvinte, că Charlotte apucă zaharnița cu amândouă mâinile și răsturnă tot conținutul în farfuria dinaintea ei.

Apoi așază la loc zaharnița pe masă și puse înapoi lingura. Își îndreptă ținuta și se uită drept înainte la comeseni, pregătită să înfrunte furtuna.

— Jaquette, spuse colonelul, vrei să-ți însoțești prietena în camera ta ?

Dar doamna colonel le opri cu un gest.

— Nu, nu, nu, Doamne ferește, spuse ea, nu în felul ăsta !

O clipă rămase tăcută, gîndindu-se parcă ce să spună. O licărire veselă apăru în ochii ei frumoși. Vorbi din nou, adresîndu-se nu Charlottei ci decanului :

— Ai auzit, dragă vere, ce s-a petrecut cînd mătușa mea din partea tatălui s-a căsătorit cu contele Cronfelt ? Părinții tinerilor s-au întîlnit la Stockholm, în Parlament, și au căzut la înțe-

legere asupra căsătoriei, dar cînd totul era aranjat și pus la punct, tînărul conte declară că vrea cel puțin să-și vadă logodnica, înainte de a intra în horă. Dar mătușa Clementine se afla acasă la Hedeby și, cum s-ar fi făcut vîlvă dacă ar fi fost trimisă în grabă la Stockholm, luară hotărîrea ca domnul conte să meargă în comuna Bro s-o vadă la biserică. Mătușa mea Clementine n-avea nimic împotrivă să se mărite cu un conte tînăr și frumos, dar aflase că el va veni la biserică s-o vadă și nu-i convenea să se lase măsurată de el. Nu s-ar fi dus deloc la biserică, în duminica aceea, dar pe vremea ei nu era obiceiul ca tinerii să se opună hotărîrilor părinților. Trebui să se facă mai frumoasă ca oricînd și să se așeze în banca Lövenskölzilor, pentru ca domnul conte Cronfelt și un prieten de-al lui s-o poată cerceta. Și știi, vere, ce-a făcut? Cînd dascălul a intonat psalmii, ea a început să cînte tare și groaznic de fals. Și a ținut-o așa, psalm după psalm, pînă cînd s-a terminat serviciul divin. Cînd ieși în curtea bisericii, contele Cronfelt o aștepta acolo. Acesta se înclină și spuse: „Îmi cer cele mai respectuoase scuze; înțeleg acum că o domnișoară Löwensköld nu se lasă cercetată ca un cal la tîrg“. Apoi plecă. Dar se întoarse și făcu cunoștință cu fata acasă la ea, la Hedeby, și se căsătoriră și fură fericiți. Poate ai mai auzit povestea asta, nu-i așa?

— Da, dar nu atît de bine istorisită, spuse decanul, fără să priceapă nimic.

Cea care înțelese fu Charlotte. Era cuprinsă de o intensă așteptare și o sorbea pe povestitoare din ochi. Doamna colonel se uită la ea, zîmbi ușor, apoi se întoarse încă o dată spre decan:

— Și iată, acum, la masa noastră, avem tot așa o fată tînără. A venit aici ca s-o cercetăm. Să văd

eu și soțul meu dacă merită să fie soția lui Karl-Artur. Dar fata e o adevărată Löwensköld și nu-i place să fie supusă unei asemenea cercetări. Te asigur, că de cum a ajuns aici, ieri seară, și-a dat toată silința să cînte fals, întocmai ca verișoara mea, Clementine. Iar acum, voi face întocmai ca domnul conte Cronfelt. Voi cere respectuoase scuze și voi spune : Înțeleg că o domnișoară Löwensköld nu vrea să se lase cercetată ca un cal la tîrg.

Spunînd acestea se ridică, deschise brațele și Charlotte i se aruncă de gît, o sărută plîngînd de fericire, admirație și recunoștință.

Din acea clipă, își iubi soacră aproape mai mult decît pe Karl-Artur. De dragul ei, pentru ca ea să-și vadă visele împlinite, îl îndemnase pe Karl-Artur să se reîntoarcă la Uppsala, să-și termine studiile ; de dragul ei dorise în acea vară ca el să devină profesor, să dobîndească o poziție în societate, să fie mai mult decît un biet pastor de țară.

De dragul ei se stăpînise și se umilise în această dimineată.

## Scrisoarea

Charlotte Löwensköld se afla sus în camera ei și-i scria soacrei, sau mai bine zis celei pe care, pînă în acea zi, o considerase soacra ei, doamnei colonel Ekenstedt. Scrise mult, umplu pagină după pagină. Scria singurei ființe de pe lumea asta care o înțelesese întotdeauna și îi mărturisi ceea ce avea de gînd să facă.

Mai întîi îi povesti cum o ceruse Schagerström în căsătorie și tot ce urmasse după aceea. Relată discuția din grădină, așa cum fusese, fără a-și înfrumuseța comportarea. Recunoscuse că se supărase pe Karl-Artur și se certase cu el, dar o asigură că nici o clipă nu-i trecuse prin minte să se despartă de el.

Descrie apoi convorbirea de dimineață și mărturisirea uluitoare a lui Karl-Artur că se logodise cu o dalecarleză. Povesti cum încercase să-l recîștige, cum fusese gata să izbutească, dar cum pierduse totul din pricina nefericitului buchet de flori care sosise tocmai atunci. Scrise mai departe despre biletul nebunesc pe care Karl-Artur i-l trimisese și despre hotărîrea pe care o luase, în urma acestui bilet. Spera că soacra ei o va înțelege,

aşa cum a înţeles-o din prima zi în care s-au întâlnit.

N-avea de ales. Cineva, nu ştia încă cine, dar presupunea că vreo doamnă din sat, o acuzase de falsitate, prefăcătorie şi sete de bogăţie. Fapta asta nu putea rămîne nepedepsită.

Şi deoarece era o fată săracă şi mînca din pîinea altora, deoarece nu avea tată sau frate care ar fi putut s-o sprijine, trebuia să-şi facă singură dreptate. Dar se simţea în stare să ducă singură la bun sfîrşit încercarea asta. Nu era una din acele femei supuse care se pricep doar la măturat şi cîrpit. Ştia să încarce o puşcă şi să tragă, iar la ultima vînătoare de toamnă doborîse cerbul cel mai mare.

- De curaj ducea cel mai puţin lipsă. O dată, în piaţă, dăduse o palmă unui geambaş pentru că-şi maltratase calul. Se aşteptase să scoată cuţitul şi să-l vîre în ea, dar gîndul ăsta n-o oprise să-l lovească.

Doamna colonel îşi aducea, poate, aminte cum îşi pusese o dată în joc reputaţia, scoţînd din grajd, fără învoire, a doua zi de Crăciun, unul din caii preferaţi ai pastorului, ca să se poată lua la întrecere cu argaţii. Nu mulţi ar fi cutezat una ca asta.

Şi-l făcuse duşman de moarte pe ranchiunosul căpitan Hammarberg pentru că refuzase, la un banchet, să şadă alături de el. N-ar fi putut suporta să stea de vorbă o seară întreagă cu un om care, cu puţin timp înainte, îşi ruinase un bun prieten la cărţi şi îl împinsese la sinucidere. Dacă fusese atît de curajoasă într-o chestiune care nu o privea, nu va ezita, desigur, cînd era vorba de ea însăşi.

Avea senzația că ființa care o acuzase în fața lui Karl-Artur trebuia să aibă un caracter atât de josnic încît mînjea aerul pe care-l respira, răs-pîndea nenorocire oriunde se afla, iar s-o auzi era ca și cum ar fi fost împrôscat cu venin. Nu puteai face oamenilor un serviciu mai mare decît eliberîndu-i de un asemenea monstru.

De cum citise biletul lui Karl-Artur știuse ce avea de făcut. Ar fi putut să se ducă de îndată în camera ei să-și ia pușca. Era încărcată. Nu-i rămînea decît s-o ia din cui și s-o pună pe umăr. Nimeni din parohie nu ar fi putut-o opri. Și-ar fi chemat cîinele și s-ar fi îndreptat spre lac, ca și cum ar fi vrut să vadă dacă bobocii de rață crescuseră. Cînd nimeni de la casa parohială, n-ar mai fi putut s-o zărească ar fi luat-o spre sat, pentru că acolo, desigur, se găsea ființa care turnase otravă în sufletul lui Karl-Artur.

Își imaginase și cum s-ar fi oprit în fața casei unde locuia făptura aceea și cum ar fi chemat-o în stradă. De îndată ce ar fi apărut, ar fi țintit-o drept în inimă și ar fi doborît-o.

Dacă ar fi știut care din femeile din sat era cea vinovată, planul ar fi fost acum adus la îndeplinire. Dar își dăduse seama că era nevoită să aștepte pînă cînd va fi pe deplin sigură în această privință. O clipă, avusese intenția să procedeze ca și Karl-Artur, să iasă în drum cu pușca, în nădejdea că Dumnezeu îi va scoate în cale pe vinovată. Dar renunțase. Adevărata criminală ar fi putut scăpa și Charlotte nu voia să se gîndească la una ca asta. N-ar fi folosit la nimic să coboare în pavilion și să-l întrebe pe Karl-Artur cine era persoana cu care vorbise în seara dinainte. Nu, nu era chiar atât de nechibzuit încît să răspundă la această întrebare.

Se hotărîse să afle ce voia prin viclenie. Avea să se arate calmă și indiferentă. În acest fel îi va smulge în curînd taina.

Încercase să se stăpînească. În primul moment de disperare sfișiasc buchetul lui Schagerström dar, după aceea, adună petalele de trandafiri și le aruncă la coș. Nu pregetă să caute inelul de logodnă pe care Karl-Artur i-l trimisese înapoi, și care se rostogolise pe jos. Se urcă apoi în camera ei și, văzînd că nu era decît șapte și jumătate și că nu mai avea destul timp pînă la micul dejun, unde avea să-l întîlnească pe Karl-Artur, se apucă să-i scrie iubitei ei mame soacre.

Cînd această scrisoare va ajunge la Karlstad totul se va fi isprăvit. Hotărîrea ei era mai neclintită ca oricînd. Era însă bucuroasă de amîinare. Datorită ei putea să explice cele întîmplate singurei persoane la a cărei părere ținea și să-i spună cum inima ei rămăsese credincioasă adoratei, mult iubitei sale prietene și mame.

. . . . .

Scrisese foarte mult. Terminase scrisoarea și începuse s-o recitească. Da, era cît se poate de limpede. Spera că doamna colonel va înțelege că n-avea nici o vină, că ea, Charlotte, era acuzată pe nedrept și că avea dreptul să se răzbune.

Dar cînd reciti scrisoarea, atenția îi fu atrasă de altceva. Își dădu seama că în dorința ei de a-și dovedi nevinovăția îl pusese într-o lumină nefavorabilă pe Karl-Artur.

Citea și citea și de tulburare simțea cum i se urcă sîngele la cap. Din pricina celor scrise de ea, domnul și doamna colonel nu se vor minia oare pe Karl-Artur ?

De-abia îi amintise să ia seama la minia părinților, și acum tocmai ea era cea care îi stîrnea

împotriva lui. Se pusese pe ea într-o lumină bună, pe socoteala lui. Se prezentase drept generoasă și înțeleaptă, iar despre el vorbise de parcă ar fi fost nebun de legat. Cum îi putuse trece prin minte să-i trimită mamei lui, care îl iubea atât de mult, o asemenea scrisoare? Nu era și ea nebună de-a binelea? Avea oare de gând să-i provoace femeii, la care ținea nespus, o asemenea durere? Uitase cît de indulgentă fusese cu ea, mereu, începînd de la prima lor întîlnire? Era oare cu totul lipsită de suflet?

Rupse lunga scrisoare în două și se așeză să scrie alta. Voia să ia vina asupra ei. Voia să-l scoată pe Karl-Artur basma curată. Așa era drept să procedeze. Karl-Artur era hotărît să întreprindă fapte mari pe această lume. Trebuia să fie bucuroasă că, poate, îndepărtase răul de la el.

Se despărțise de ea, dar ei îi era la fel de drag. Voia să-l ajute mai departe, ca întotdeauna. Începu din nou scrisoarea către doamna colonel.

„Fie ca îngăduitoarea mea mamă soacră să nu mă judece prea aspru...” Dar după ce scrisese asta se opri încurcată. Ce să mai spună? Să mintă nu fusese niciodată în stare, iar adevărul era greu de îndulcit.

Mai înainte de a-i veni în gând ce ar putea să adauge, răsună clopoțelul de micul dejun. Nu mai avu timp de gîndire. Atunci, pur și simplu își puse îscălitura sub singurul rînd scris, îndoi foaia și pusecî scrisoarea. O luă jos, cu sine, o virî în sacul de corespondență și intră în sala de mese. În aceeași clipă îi trecu prin minte că n-are sens să mai cerceteze cine era „persoana”. Dacă voia ca doamna colonel s-o creadă, dacă, într-adevăr, voia să ia vina asupra sa, atunci nu putea pedepsi pe nimeni.



## *Sus printre nori*

### *I*

Micul dejun la parohie, compus din ouă proaspete, unt, fiertură de ovăz, frișcă și, la urmă, cafea cu pîinișoare din aluatul cel mai fraged, fără pereche în ținut, era cea mai plăcută dintre mesele zilei. Bătrînii, pastorul și soția lui, abia sculați, erau vioi ca niște adolescenți de șaptesprezece ani. Odihna nopții îi înviora. Oboseala vîrstei care se făcea simțită, în cursul zilei, era acum alungată. De obicei, la micul dejun, obișnuiau să glumească cu tinerii și între ei. Dar într-o dimineată ca aceasta, bineînțeles că nu putea fi vorba de amuzament. Tinerii erau amîndoi morocănoși. Charlotte pentru că îi mîhnise ieri prin felul în care îi răspunsese lui Schagerström, iar ajutorul de pastor pentru că înainte cu o zi îi jignise lipsind de la amîndouă mesele, fără să-i înștiințeze.

Cînd Charlotte intră, grăbită să se așeze la masă, unde ceilalți luaseră loc, fu întîmpinată de exclamația severă a doamnei pastor :

— Ai de gînd să te așezi la masă cu asemenea mîini ?

Charlotte se uită la mîinile ei. Erau într-adevăr groaznic mînjite după agitata scrisoare pe care de-abia o lăsase din mînă.

— O, nu, spuse rîzînd. Ai dreptate, mătușă. Iartă-mă, iartă-mă !

Ieși repede și se întoarse cu mîinile curate, fără a arăta nici cea mai mică urmă de mîhnire pentru că fusese muștrată, mai ales că muștrarea fusese făcută față de logodnicul ei.

Doamna pastor se uită la ea ușor mirată. „Ce s-o mai fi întîmplat iar ? se gîndea bătrîna doamnă. Într-o zi șuieră ca un șarpe, într-alta gîngurește ca o porumbiță. Cum să mai înțelegi tineretul din ziua de azi ?”

Karl-Artur se grăbi să-și ceară scuze pentru absență. Voise să facă o plimbare dar simțindu-se obosit se culcase în pădure să se odihnească. Adormise și, cînd s-a trezit, a descoperit, spre marea lui surpriză, că dormise atît încît scăpase și gustarea de după-amiază și cina.

Doamna pastor se bucură că tînărul avea bună-cuviință să dea explicații.

— Nu trebuia să te sfiești, spuse ea, binevoitor. Am fi putut să-ți pregătim ceva chiar dacă noi mîncaserăm.

— Ești prea bună, mătușă Regina.

— Acum nu rămîne decît să mănînci de două ori pe atît, ca să recîștigi ce-ai pierdut.

— Nu trebuie să-mi plîngeți de milă. În drum spre casă am intrat la organist și doamna Sundler mi-a servit cina.

O exclamație aproape imperceptibilă se auzi din direcția Charlottei. Karl-Artur își întoarse privirea spre ea și se înroși brusc. N-ar fi trebuit să pronunțe numele doamnei Sundler. Dacă Charlotte va sări în sus și va spune că înțelege acum

că doamna Sundler e cea care o acuzase? Dacă va face o scenă?

Dar Charlotte nu se clinti. Pe fața ei se așternuse cea mai deplină liniște. Dacă n-ar fi știut cită prefăcătorie se ascunde în dosul frunții albe, ar fi spus că strălucește de o lumină interioară. Nu era de mirare că Charlotte trezea în acea dimineată uimirea comesenilor. În ea se petrecea într-adevăr ceva misterios.

Poate nu-i bine să-i spunem așa, pentru că nu era altceva decît ceea ce fiecare din noi a simțit cînd, după slabele sale puteri, a încercat să îndeplinească o sarcină grea sau să-și impună un sacrificiu. E mai mult decît probabil că am fi prost dispuși. Nici un entuziasm, nici măcar credința că procedăm drept nu ne-ar veni în ajutor știind că răsplata, pentru faptele noastre bune, n-ar fi decît alte suferințe și necazuri. Dar, deodată am băga de seamă cum inima noastră ar tresări de bucurie, cum ar începe să bată ușor, înaripată parcă, și o mulțumire deplină ne-ar umple întreaga ființă. Ca printr-o minune ne-am simți înălțați deasupra eului nostru obișnuit, de fiecare zi, am arăta o suverană nepăsare față de orice necaz, am fi convinși că, din acea clipă, vom străbate lumea imperturbabili, că nimic nu ne va putea tulbura bucuria calmă, solemnă, de care sîntem pătrunși.

O senzație asemănătoare o cuprinsese pe Charlotte, în timp ce își lua micul dejun. Sentimentele de nefericire, mînie, răzbunare, mîndrie rănită, dragoste respinsă, totul era covîrșit de marca bucurie care-i cuprinsese sufletul, la gîndul că se sacrificase pentru cel iubit.

În acea clipă era întreagă numai bunătate și duioasă compasiune. Toți oamenii i se păreau admirabili și nu regreta decît că nu-i poate iubi în-

deajuns. Se uita la pastorul Forsius care era un bătrîn mic, uscat, chel, cu bărbia rasă, frunte imensă și ochi mici, vioi. Arăta mai degrabă ca un profesor universitar decît ca un pastor. De altfel, avea chiar pregătirea unui om de știință. Era născut în secolul al XVIII-lea cînd Linné se bucura de mare prestigiu. Se dedicase științelor naturii și tocmai primise numirea ca profesor de botanică la Lund, cînd fu chemat la parohia din Korskyrka. Parohia fusese de o sută de ani încoace ținută de pastori cu numele Forsius. Trecuse din tată-n fiu, ca un domeniu nobiliar și deoarece profesorul de botanică Petrius Forsius era ultimul purtător al acestui nume, fusese rugat, ba chiar implorat să se consacre îndrumării spirituale a oamenilor și să lase florile în plata Domnului.

Toate astea Charlotte le cunoștea de mult, dar niciodată mai înainte nu înțelesese ce sacrificiu trebuie să fi fost pentru bătrîn să renunțe la studiul drag inimii lui. Fără îndoială că devenise un pastor foarte bun. În vinele sale curgea sîngele atîtor pastori minunați încît își îndeplinea sarcinile ca ceva firesc, înnăscut. Dar după multe mici semne, Charlotte dobîndise convingerea că el încă mai regretă că nu rămăsese la locul potrivit, că nu-și putuse înfăptui menirea.

Acum, de cînd căpătase un ajutor, bătrînul de șaptezeci și cinci de ani putea fi văzut reluîndu-și studiile botanice, cutreierînd ținutul pentru a aduna plante, lipindu-le și aranjîndu-le în ierbar. Ceea ce însă nu-l făcea să-și negligeze parohia. Principala lui grijă era să fie pace, să nu se strecoare zîzania care înveninează spiritele, să fie numaidecît îndepărtată pricina tulburărilor. De aceea își făcuse sînge rău din cauza răspunsului categoric pe care Charlotte îl dăduse lui Schager-

ström. Cu o zi înainte, însă, Charlotte nu fusese aceeași. I se păruse că bătrînul fusese temător și umil, fără rost. Acum îl înțelegea cu totul altfel.

Și doamna pastor...

Charlotte își întoarse privirile spre bătrîna doamnă. Era mare și ciolănoasă, fără nimic plăcut în înfățișare. Părul, care nu voia să încărunească, deși era aproape la fel de bătrînă ca soțul ei, era pieptănat cu cărare la mijloc și adus peste urechi mai înainte de a dispărea sub o bonetă din tul negru. Ascundea astfel o bună parte a feței. Charlotte presupunea că o făcea dinadins pentru că doamna pastor nu avea nimic frumos de arătat. Poate se gîndea că ajunge să-i privești ochii, asemănători cu două boabe rotunde de piper, nasul cîrn cu nările largi, sprîncenele ca două smocuri mici, gura mare și pomeții proeminenți. Avea un aer sever, și dacă îi ținea din scurt pe cei ai casei, apoi cu sine era și mai exigentă. Nu-și îngăduia nici o clipă de răgaz. Se spunea în sat că nu era deloc ușor să ții pasul la treabă cu doamna pastor. Nu se mulțumea să șadă pe canapea și să brodeze sau să croșeteze. Nu, ea avea nevoie de munci grele, ca să se simtă mulțumită. În viața ei nu făcuse ceva inutil, cum ar fi lectura unui roman sau cîntatul la pian.

Charlotte, care o găsisese poate, uneori, inutil de harnică, nu putea, în această dimineață, s-o admire îndeajuns. Nu e oare minunat să nu te cruți nici o clipă, să fii fără încetare activ, pînă la adînci bătrînețe? Nu e frumos să ții ordine și curățenie pînă în cel mai ascuns ungher, să nu ceri altceva de la viață decît să poți munci?

De altfel, nu era cîtuși de puțin plicticoasă. Avea un simț deosebit pentru tot ce e comic și un talent

de a spune lucruri cu haz, care te făceau să te tăvălești de rîs.

Doamna pastor continuă să discute cu Karl-Artur despre Thea Sundler. El îi povestește că o căutase deoarece era fiica unei vechi prietene a familiei, Malvina Spaak.

— Așa este, așa este, încuviință doamna pastor, care cunoștea tot Värmlandul și în primul rînd pe toți bunii gospodari. Malvina Spaak era o femeie harnică și pricepută.

Karl-Artur o întrebă dacă nu-i de părere că și fiica e la fel de înzestrată ca maică-sa.

— Nimic de zis, își ține bine casa, dar mă tem că e cam zurlie.

— Zurlie ? repetă Karl-Artur cu un ton întrebător.

— Da, da, zurlie. Nimeni n-o poate suferi și de asta am încercat să stau puțin de vorbă cu ea, dar știi ce mi-a spus la despărțire ? Mi-a spus, întocmai așa, ridicînd ochii în tavan : „Cînd ai să vezi un nor de argint tivit cu aur, gîndește-te la mine !“ Da, chiar așa a spus. Ce-a vrut să zică cu asta ?

În timp ce doamna pastor povestea, i se încrețeau colțurile gurii. Era de un haz irezistibil, că unei persoane întregi la minte putea să-i vină ideea s-o roage pe ea, Regina Forsius, să se uite la un nor tivit cu aur.

Abia izbuti să-și stăpînească rîsul. Își pusese în gînd să fie severă și serioasă cît va dura micul dejun. Charlotte vedea ce luptă se dă într-însa. Era o luptă grea. Deodată toată fața îi deveni mobilă. Ochii i se făcură mici, nările i se dilatară, gura i se destinse și, în sfîrșit, rîsul se dezlănțui. Tot obrazul i se schimonosise, iar trupul făcea o mulțime de mișcări caraghioase.

Ceilați n-aveau încotro, trebuiau să ridă și ei. E destul s-o vezi pe doamna pastor Forsius rîzînd ca s-o îndrăgești, se gîdea Charlotte. Nu mai vedeai că e urîtă. Erai recunoscător acestei făpturi care purta atîta veselie într-însa.

## II

Îndată după micul dejun, de cum părăsi Karl-Artur sufrageria, doamna pastor îi spuse Charlottei că pastorul hotărîse să facă o vizită la Stora Sjötorp în acea după-amiază.

Deși tînăra fată încă se mai afla în aceeași stare de exaltare, simți totuși o ușoară neliniște. Nu ar confirma oare această vizită bănuielile lui Karl-Artur? Dar se liniști imediat. Trăia doar sus, printre nori. Ceea ce o atrăgea aici, jos, pe pămînt, însemna prea puțin.

La zece și jumătate marea trăsură cu coș opri în fața casei. Bineînțeles că pastorul Forsius nu avea un echipaj tras de patru cai, dar nici cu caii lui norvegieni vineți rotați, cu coame și cozi negre, cu vizitiul lui impunător, ce-și purta livreaua neagră cu prestanță, nu-ți era rușine. La drept vorbind nu se putea găsi alt cusur echipajului parohiei decît că avea caii puțin cam grași. Pastorul era mult prea grijuliu cu ei. Îl rîcîia la inimă că a trebuit să-i scoată pe amîndoi în acea zi. Dacă s-ar fi putut, ar fi mers, mai degrabă, cu un șingur cal. Doamna pastor și Charlotte erau invitate în acea dimineață, la ora 11, să ia o cafea la soția farmacistului Gråberg, care își sărbătorea ziua numelui și, cum drumul spre Stora Sjötorp trecea pe lingă sat, pastorul le luă o bucată de drum în tră-

sură. În clipa cînd ieșeau pe poartă, Charlotte se întoarse spre pastor, ca și cum i-ar fi venit brusc o idee.

— Fabricantul Schagerström mi-a trimis un buchet frumos de trandafiri, azi-dimineață, înainte ca să vă fi sculat. Unchiule, dacă n-ai nimic împotriva, spune-i te rog, cîteva cuvinte de mulțumire.

Vă puteți imagina uimirea și bucuria bătrînilor. Era într-adevăr o mare ușurare. Nu va mai fi nici o ceartă. Schagerström nu era ofensat, așa cum ar fi avut dreptul să fie.

— Și abia acum o spui ! exclamă doamna pastor. Ești foarte ciudată.

În orice caz era încîntată la culme. Întrebă cum ajunsese buchetul la parohie, dacă era frumos, dacă găsisse cumva, vîrît între flori, vreun bilețel și așa mai departe.

Pastorul dădu doar din cap către Charlotte și promise că va transmite mulțumirile. În același timp își îndreptă spinarea. Părea eliberat de o grea povară. Charlotte se întreba dacă nu făcuse iar o imprudență. În dimineața asta nu-și putea găsi liniștea pînă cînd nu-i vedea pe toți mulțumiți. Simțea o nevoie grozavă de a se sacrifica pentru fericirea altora.

Trăsura se opri acolo unde ulița satului se desfăcea din drumul de țară și doamnele coborîră. Era aproape în același loc unde, cu o zi mai înainte, Karl-Artur o întîlnise pe frumoasa dalecarleză. Charlotte obișnuia, cînd mergea în sat, să se oprească aici, să admire priveliștea. Micul lac, care forma punctul central al peisajului, se vedea mai bine de aici, decît de la parohie. Aceasta se afla situată ceva mai la vale. De aici se puteau cuprinde cu privirea de jur-împejur, malurile, cu înfățișă-



rea lor destul de variată. Pe partea stîngă, unde se aflau ele acum, se întindeau ogoare netede și îți dădeai seama ce mănos e pămîntul, văzînd cît de numeroase erau. La nord se afla parohia, și ea înconjurată de ogoare bine îngrijite, iar departe, la nord-est, începea un ținut cu păduri de foioase. Un rîu clocotea, în șuvoaie înspumate și, printre copaci, se zăreau acoperișuri negre și coșuri înalte. Acolo, jos, se aflau două fabrici mari care contribuiau la bogăția ținutului mai mult decît ogoarele și pădurile. Dacă te întorceai spre sud, privirea întîlnea dealuri joase, acoperite cu păduri dese. Același spectacol oferea și malul de răsărit. Această parte a lacului ar fi părut monotonă dacă unui bogat proprietar de forje nu i-ar fi venit ideea să-și ridice un conac sus, pe înălțime, în mijlocul pădurii. Clădirea albă, care răsărea dintre brazi, era de mare efect. Prin așezarea ingenioasă a copacilor în grădină, se obținuse o ciudată iluzie optică. Arăta ca un castel adevărat, cu ziduri de apărare și turnuri laterale. Ar fi fost mare păcat să lipsească această minune din peisaj. Charlotte se afla acum în altă lume. Nu aruncă nici măcar o privire lacului sau faimosului conac, în schimb, doamna pastor, care altminteri nu era interesată de natură, se opri și admiră peisajul.

— Stai o clipă! se extaziă ea. Uită-te puțin la Berghamra! Închipuiește-ți, se spune că Stora Sjötorp e mult mai mare și mai frumoasă! Dacă aș ști că cineva la care țin locuiește într-un asemenea loc, m-aș simți fericită. Nu spuse decît atît, dar rămase locului, clătînd din cap, cu mîinile zbîrcite, împreunate ca într-o rugăciune. Charlotte pricepu încotro bate și răspunse prompt.

— Da, trebuie să fie minunat să locuiești aici, în pădurea de brazi, pe unde nu trece nici un om.

E cu totul altceva decît să locuiești lingă drumul mare, cum locuim noi, cei de la parohie.

— Ah, ah, cine-mi ești !

Luă apoi brațul Charlottei și o porniră pe ulița plăcută care de la un cap la altul era mărginită de case mari, cu aspect orășenesc. Cîteva cocioabe, cu acoperișuri din paie se aflau doar la hotare. Dacă mai erau și altele, apoi acelea erau risipite pe colina împădurită și nu puteau fi văzute din stradă. Vechea biserică de lemn, cu turnul ei înalt, care țîșnea în văzduh, ca o luncie, judecătoria, primăria, hanul cel mare, plin de viață, locuința doctorului, casa judecătorului, puțin retrasă de la stradă, cîteva case mari, țărănești și clădirea farmaciei de la capătul străzii, închizînd-o parcă, toate dovedeau nu numai ce ținut bogat era Korskyrka dar arătau totodată că ținea pasul cu vremea, că nu era de fel lipsit de mijloace, sau înapoiat.

Dar cînd doamna pastor și Charlotte, acum în cea mai deplină armonie, înaintară de-a lungul străzii, mulțumiră lui Dumnezeu că nu erau nevoite să locuiască aici, unde erai înconjurat de vecini și nu puteai scoate nasul pe ușă fără ca toți să știe și să se întrebe încotro o iei. Nu apucaseră să intre bine în sat și începuseră să tînjească după parohia lor izolată, unde fiecare era stăpîn la el acasă. Își spuseră că nu se vor simți la largul lor decît pe drumul de întoarcere, cînd vor vedea trunchiurile groase ale teilor de la parohie, profilîndu-se în depărtare.

În sfîrșit, intrară pe ușa farmaciei. Probabil că întîrziaseră puțin. Cînd urcară pe scara de lemn scîrțietoare, auziră deasupra capetelor lor glasuri ca zumzetul unui stup. S-au înfierbîntat azi, nu glumă. Ascultă-le numai ! Probabil că s-a întîmplat ceva, spuse doamna pastor. Charlotte se opri

în mijlocul scării. Nici o clipă nu-i trecuse prin minte că cererea în căsătorie a lui Schagerström, ruperea logodnei și logodirea lui Karl-Artur cu dalecarleza ar putea fi subiecte grase de conversație. Acum însă începea să se teamă că tocmai despre asta se discuta, atât de aprins și tare.

„Blestemata aia de soție a organistului a umplut satul de clevetiri, se gîndi ea. Bună confidentă și-a găsit Karl-Artur“.

Nici o clipă nu se gîndi că ar putea face cale întoarsă. N-o să se sperie ea de cîteva cumetre clevetitoare. În nici o împrejurare și cu atât mai puțin în această dimineață, cînd era cu desăvîrsire nepăsătoare la tot ceea ce se numea critică.

Cînd noile sosite intrară în camera unde doamnele, venite pentru onomastică, stăteau la taclale, se lăsă o tăcere bruscă. Doar o bătrînă care explica de zor ceva vecinei sale și ținea arătătorul ridicat, mai exclamă :

— Și încă ceva, draguță ! De-ai ști ce s-a întîmplat zilele astea !

Toată lumea avea un aer jenat. Nu se așteptau să apară doamnele de la parohie.

Soția farmacistului se grăbi să le întîmpine, urîndu-le bun venit. Doamna pastor Forsius, care nu știa nimic despre cele întîmplate între Charlotte și Karl-Artur, arăta ca și cum ar fi la largul ei, deși simțea că ceva nu-i în regulă. Așa bătrînă cum era, avea încheieturile flexibile ca o dansatoare și făcu o reverență adîncă întregii adunări. Apoi merse de jur împrejurul camerei, salutînd pe fiecare în parte și făcînd iar cîte o scurtă reverență. Charlotte, care simțea că e întîmpinată cu o dezaprobare de-abia ascunsă, îi urmă exemplul. Reverențele ei erau cu mult mai puțin adînci decît

ale doamnei pastor dar, oricum, cu ea nimeni nu se putea compara în această privință. Tînăra fată observă curînd că toți o ocoleau. Cînd i se aduse ceașca de cafea și se așeză la o măsuță, lîngă fereastră, nimeni nu veni să se așeze pe scaunul liber din față. La fel se petrecură lucrurile și după ce se termină cu servitul cafelei și fură scoase broderiile și tricotajele din sacoșe și genți. Rămase singură. Nimeni nu părea să observe că este prezentă.

În jurul ei ședeau grupuri-grupuri de invitate sușotînd cu capetele apropiate, în așa fel că dantelele și pliseurile bonetelor se încurcau între ele. Vorbeau încet ca să nu fie auzite. Totuși ea surprinse de cîteva ori acele replici ațîțate :

„Și încă ceva, drăguță ! De-ai ști ce s-a întîmplat zilele astea !“

Își povesteau, fără îndoială, că întîi îl refuzase pe Schagerström, dar că apoi regretase și, cu viclenie, îi căutase ceartă logodnicului ei, pentru ca el, de mînie, să rupă logodna. Cu cîtă șiretenie ticluise lucrurile în așa fel ca întreaga vină să cadă asupra lui. Despre ea nu se va putea spune că trimisese la plimbare un băiat sărac pentru a deveni stăpînă la Stora Sjötorp. Și tot planul i-ar fi reușit și ar fi ieșit bazma curată dacă soția organistului nu i-ar fi ghicit intențiile necurate.

Charlotte ședea liniștită și asculta murmurul. Nici nu-i trecea prin mînte că ar putea să se ridice să-și ia apărarea. Exaltarea în care se aflase în acea dimineață era la apogeu. Nu simțea nici o suferință, plutea în nori, sus, peste tot ce era pămîntesc.

Șoaptele veninoase s-ar fi îndreptat împotriva lui Karl-Artur, dacă ea nu l-ar fi apărât. Atunci

s-ar fi auzit din toate părțile : „Să-ți mai spun una bună, drăguță ! Ai auzit, drăguță ? Tinărul Ekenstedt s-a despărțit de logodnica lui. Și încă ceva ! S-a năpustit la drumul mare să pețască prima femeie ce-i va ieși în cale. Și încă una bună, încă una bună ! Crezi, drăguță, că un asemenea om poate rămîne pastor la Korskyrka ? Și încă ceva, încă ceva ! Ce va spune episcopul ?“

Era bucuroasă că birfa se abătuse asupra ei.

În timp ce Charlotte ședea singură, cu sufletul plin de încântare că-l apăraseră pe Karl-Artur, o doamnă mică, palidă și slabă se apropie de ea. Era sora ei, Marie-Louise Löwensköld, căsătorită cu doctorul Romelius. Avea șase copii, un bărbat cam bețiv, și era cu zece ani mai în vîrstă decît Charlotte. Niciodată nu fuseseră prea apropiate una de cealaltă. Nu puse nici o întrebare, se așeză doar în fața Charlottei, croșetînd un ciorap de copil. Avea însă o expresie dîrză și buzele strînse. Se vedea că știa ce face așezîndu-se la masa de lîngă geam. Surorile ședeau așa, față în față. Mereu auzeau același : „Încă una bună, drăguță !“

La un moment dat băgară de seamă că doamna Sundler sușotește ceva cu doamna Forsius.

— Acum va ști și mătușa Regina, spuse soră-sa.

Charlotte dădu să se ridice, dar se răzgîndi și se așeză la loc.

— Ascultă, Maria-Luiza, spuse ea, după o clipă, ce s-a întîmplat cu acea Malvina Spaak ? N-a fost vorba de un fel de prevestire ?

— Cam așa ceva, spuse soră-sa, dar nu-mi aduc nici eu bine aminte cum s-a întîmplat. Era parcă vorba de o nenorocire care-i va lovi pe Löwenskölzi.

— N-ai putea afla cum s-au petrecut lucrurile ? întrebă Charlotte.

— Bineînțeles. Am notat eu cu siguranță undeva. Dar în orice caz nu ne privea pe noi, ci numai pe Löwenskölzii din Hedeby.

— Mulțumesc, zise Charlotte și iar se lăsă tăcerea între ele.

În curînd doamna Romelius începu să-și piardă răbdarea, tot ascultînd clevetirile care umpleau odaia cu zumzetul lor. Se aplecă spre Charlotte.

— Înțeleg ce se petrece, șopti ea. Tu taci de dragul lui Karl-Artur. Aș putea să le spun eu cum stau lucrurile.

— Taci, te implor ! spuse Charlotte, în culmea spaimei. Ce importanță are ce se întîmplă cu mine ? Karl-Artur e un om atît de înzestrat !

Maria-Luiza o înțelese. Își iubea bărbatul deși, chiar de la începutul căsniciei, suferea din pricina patimii lui de a bea. Încă mai spera, totuși că se va îndrepta și că va deveni o somitate pe tărîm medical.

Cînd, în sfîrșit, petrecerea se termină, doamnele își luară rămas bun, și corpolenta soție a organistului pîndi clipa cînd putu s-o ajute pe doamna pastor să-și înnoade panglicile pălăriei și să-și îmbrace mantaua.

Charlotte își rezervase întotdeauna dreptul să facă aceste mici servicii prietenei mai în vîrstă, dar acum, palidă, fără să spună nimic, privi această scenă.

Cînd fură în stradă, soția organistului se grăbi din nou să-i ofere doamnei pastor brațul. Charlotte trebui să se mulțumească să meargă alături de ele. Doamna Sundler îi puna răbdarea la grea încercare, dar își spunea că va scăpa de ea cînd vor ajunge la locuința ei, la capătul străzii. Acolo

însă, doamna Sundler întrebă dacă n-ar putea să le însoțească pînă la parohie. Puțină mișcare i-ar face bine, după atîta ședere pe loc.

Dóamna pastor nu făcu nici o obiecție și-și continuă drumul, ca mai înainte. Nici Charlotte nu spuse nimic. Lungi doar pasul, așa ca să meargă înaintea lor și să nu mai audă vocea mieroasă și trăgănată a soției organistului.

Pe drumul spre casă, după nereușita cerere în căsătorie, lui Schagerström îi flutură tot timpul, pe buze, un zîmbet ușor. Dacă n-ar fi fost în prezența vizitiului și a servitorului ar fi rîs în hohote, atît de hazliu i se părea că el, care fusese hotărît să facă un act de caritate față de o sărmană domnișoară de companie, fusese respins și umilit în așa hal.

„Avea perfectă dreptate în ce a spus, mormăi el. Fir-ar să fie, sigur că avea dreptate. Nu pricep cum de nu m-am gîndit la asta, înainte de a porni la pețit. De altfel minia o prindea minunat, își continuă el meditațiile. Halal răsplată pentru osteneala mea! A fost totuși plăcut să văd o fată atît de frumoasă.“

După ce mai călători o bucată de vreme, își spuse că, deși se purtase atît de prostește, putea să fie totuși bucuros de întîmplare, căci avusese prilejul să cunoască o persoană căreia nu-i păsa că era cel mai bogat om din Korskyrka. Fata nici nu încercase să se facă plăcută! Se comportase ca și cum n-ar fi avut în fața ei un milionar și-l tratase ca pe cel din urmă zdrențăros.



„Are caracter fetișcana ! se gîndi. Sper că n-am supărat-o prea rău. Bineînțeles că n-am să-i cer iar mîna, dar aș vrea să-i arăt că nu-s atît de prost încît să-i port pică, pentru lecția pe care mi-a dat-o.“

Toată după-amiaza se frămîntă, întrebîndu-se cum ar putea să repare obrăznicia și, pînă la urmă, socoti că a găsit ceva potrivit. Dar de data aceasta nu mai vru să procedeze orbește. Voia să pregătească terenul, să facă cercetările necesare ca să nu mai iasă lucrurile anapoda.

Spre seară îi veni ideea că n-avea ce să strice dacă ar face un gest de politețe. I-ar putea trimite cîteva flori. Dacă le va primi, îi va veni apoi mai ușor să se împace cu ea. Ieși grăbit în grădină.

— Hei, meștere, spuse grădinarului, vreau să-mi faci un buchet de flori, pe cinste. Ce-ai la îndemînă ?

— Tot ce-am mai frumos, sînt garoafele astea roșii. Am putea să le așezăm la mijloc și de jur împrejur să punem micșunile și, ici și colo, cîteva rozete.

Schagerström strîmbă din nas.

— Garoafe, micșunile și rozete ! exclamă el. Florile astea se găsesc în orice grădină. De ce nu margarete sau clopoței ?

La fel se întîmplă cu gura leului, cu nemțișorii, cu nu-mă-uita. Toate fură respinse, rînd pe rînd.

Pînă la urmă, Schagerström se opri în fața unei tufe mici de trandafiri, încărcată de flori și muguri. Mai ales mugurii erau superbi. Petalele roz ieșeau dintr-un potir cu marginile atît de zdrențuite încît semăna cu mușchiul.

— Asta mi se pare frumoasă, spuse el.

— Dar, ăsta, domnule, e trandafirul înspumat ! Înflorește anul ăsta pentru prima dată. Se cultivă foarte anevoie, aici, în nord. N-are pereche în tot Värmlandul.

— Dar tocmai așa ceva vreau. Îi vei trimite la parohia Korskyrka. Știi doar că acolo au toate celelalte soiuri.

— Aha ! La parohie ! răsuflă ușurat grădinarul și brusc păru mulțumit. Se schimbă lucrurile. Îmi pare bine că pastorul îmi va vedea trandafirii înspumați. E un adevărat cunoscător.

Așa dar bieții trandafiri fură tăiați și trimiși la parohie unde îi aștepta o soartă crudă. Cel care sosi, în după-amiaza următoare, la Stora Sjötorp, pastorul din Korskyrka, fu altfel primit.

Micul pastor se purtă ceremonios și solemn la început, dar în fond era un om deschis și fără mofturi ca și Schagerström. Amîndoi își dădură seama că ceremoniile și complimentele sînt inutile și curînd stăteau de vorbă ca doi vechi prieteni, simplu și deschis.

Schagerström folosi prilejul ca să pună cîteva întrebări despre Charlotte. Vroia să aibă informații despre părinții ei, despre avere și înainte de toate despre logodnic și perspectivele lui de viitor. Un ajutor de pastor avea oare un salariu îndestulător să poate ține o casă ? Știa, cumva, pastorul, dacă tînărul Ekenstedt trăgea nădejde să fie avansat.

Bătrînul pastor fu foarte mirat, dar cum nimic din ce întreba Schagerström nu era o taină, îi răspunse fără ocol.

„E un om de afaceri, se gîndi bătrînul. Merge direct la țintă. Da, da, așa se petrec probabil lucrurile în prezent.“

Pînă la urmă Schagerström îi explică cum, în calitate de președinte al consiliului de administrație al unei forje din Uppland, avea dreptul să numească pe predicatorul fabricii. Locul devenise vacant, cu cîteva săptămîni în urmă. Salariul, desigur, nu era mare dar parohia era plăcută și precedentul titular se simțise bine în acel loc. „Crezi, pastore, că i s-ar potrivi tînărului Ekenstedt ?“

Rareori i se întimplase pastorului să fie mai uimit ca de această propunere, dar era un bătrîn șiret și o primi în chipul cel mai firesc.

Își scoase tabachera cu tutun de prizat, își umplu cu tutun nasul lui mare, se șterse la nas cu o batistă de mătase și zise :

— Domnule Schagerström, nu veți găsi nicăieri un tînăr care să merite mai mult să fie ajutat.

— Bine, atunci lucrul e ca și făcut, spuse Schagerström.

Pastorul virî la loc tabachera. Era extrem de mulțumit. Va aduce acasă o veste cu adevărat bună ! Viitorul Charlottei îl neliniștise adeseori. Avea cel mai mare respect pentru ajutorul său, dar îl ținea de rău pentru că nu urmărea să-și facă o situație care să-i permită să se însoare. Deodată prietenosul bătrîn se întoarse către Schagerström.

— Văd că vă place să faceți oamenii fericiți. Nu o faceți însă pe jumătate ! Veniți cu mine, la parohie, să aflu și tînăra pereche bunele dumneavoastră intenții ! Veniți să vedeți fericirea lor ! E o bucurie pe care o meritați.

La auzul propunerii, un zîmbet se răspîndi pe fața lui Schagerström.

— Poate nimeresc prost, spuse el.

— Auzi vorbă ! Să nimeriți prost ! Nici gînd !  
Mai ales cînd vii cu asemenea vești !

Schagerström părea gata să accepte propunerea dar deodată se lovi cu mîna peste frunte.

— Nu pot. Trebuie să plec chiar azi într-o călătorie. La ora două cupeul va fi în fața porții.

— Ce spuneți ? exclamă pastorul. Ce păcat !  
Dar înțeleg. Trebuie să fiți punctual.

— Au fost trimise scrisorile de înștiințare la hanuri, spuse Schagerström, mihnit.

— Dar nu s-ar putea să mă însoțiți mai întîi la parohie ? Trăsura mea e gata pregătită. Caii sînt înhămați, așa că putem pleca imediat, spuse pastorul. Cupeul dumneavoastră ar putea veni să vă ia de la parohie, la ora hotărîtă.

În felul ăsta fură lucrurile puse la cale. Pastorul și Schagerström plecară la Korskyrka în trăsură. Schagerström porunci ca de îndată ce panerile cu merinde și celelalte bagaje vor fi gata, cupeul să-i urmeze.

În timpul călătoriei cei doi domni fură veseli, ca doi țărani care se duc la tîrg.

— După părerea mea, spuse pastorul, Charlotte nu merită ceea ce faceți, după felul cum s-a purtat ieri.

Schagerström pufni în ris.

— În mare încurcătură o s-o puneți, remarcă pastorul. Mă amuză să văd cum se va descurca. Să vedeți că o să găsească ceva. Ceva cu totul neobișnuit, la care nimeni altcineva nu s-ar gîndi. Ha-ha-ha, ce-o să mai rîd.

Fu o mare decepție pentru cei doi călători cînd, sosind la parohie, fură înștiințați de jupîneasă că doamna și domnișoara nu se întorseseră încă din sat, de la onomastica doamnei Gråberg. Pastorul

știa că nu pot să mai întârzie mult și îl pofti pe Schagerström în apartamentul său, de la parter. În ziua aceea nici nu se gândi să-l invite în salonul de sus.

Pastorul avea două camere la dispoziție. Prima era încăperea administrativă, mare și rece. O masă de scris imensă, două scaune, o canapea de piele, o etajeră la perete, pentru cărțile voluminoase ale parohiei, alcătuiau tot mobilierul, dacă nu puneai la socoteală și cele câteva plante mari și bogat înflorite, de cactus, de la fereastră. Din a doua cameră, doamna pastor făcuse un cuib plăcut pentru bătrînelul ei drag. Podeaua era acoperită cu un covor țesut în casă, mobilele erau frumoase și practice : o canapea, fotolii cu spătar înalt, o masă de scris cu multe sertare, rafturi lungi încărcate cu cărți, o colecție bogată de pipe și teancuri-teancuri de hîrtie cu flori presate răspîndite peste tot. Desigur că într-acolo intenționa pastorul să-l conducă pe Schagerström, dar tocmai cînd treceau prin biroul administrativ, îl întîlniră pe Karl-Artur. Ședea la imensul pupitru și înseria noii-născuți și morții într-un catastif enorm. Se ridică atunci cînd cei doi intrară și fu prezentat lui Schagerström.

— Îmi închipui, domnule, că astăzi nu veți pleca de la parohie cu mîinile goale, spuse Karl-Artur, puțin malițios, cînd îl salută.

Pe cine ar putea mira turburarea tînărului pastor atunci cînd îl văzu pe Schagerström la parohie ? Cum ar fi putut să nu-și închipuie că toți : pastorul, soția lui și Charlotte se aliaseră pentru ca refuzul pripit să fie retras ? Și dacă mai păstrase cea mai mică îndoială asupra nesincerității Charlottei, apariția pretendentului, de data asta readus la parohie chiar de pastor, nu era menită

să-i dea deplină certitudine? Era de la sine înțeles că pe el nu-l mai privea cu cine avea să se mărite Charlotte, dar graba aceasta i se părea ceva nedelicat, lipsit de tact. Era de-a dreptul oribil să vezi cum membrii unei case parohiale se arătau atât de nerăbdători să încheie o căsătorie din interes.

Bătrînul pastor nu știa că logodna cu Charlotte era ruptă. Se uită întrebător la Karl-Artur. Nu putea pricepe pe deplin înțelesul cuvintelor lui, dar înțelese, din tonul lor, că era dușmănos. Consideră drept cel mai înțelept lucru să-l informeze pe Karl-Artur că fabricantul nu venise de astă dată în pețit.

— Domnul Schagerström a venit să stea de vorbă cu tine. Nu știu dacă am voie să dezvălui planurile lui, înainte de sosirea Charlottei, dar vei fi mulțumit, băiete dragă, vei fi mulțumit. Tonul prietenos nu avu nici o influență asupra lui Karl-Artur. Stătea țeapăn, mohorit, fără un zîmbet.

— Dacă aveți ceva să-mi spuneți, nu e nevoie să așteptați întoarcerea Charlottei. Ea și cu mine nu mai avem nimic de împărțit. Spunînd acestea, întinse mîna stîngă pentru ca, atât pastorul cît și Schagerström să poată vedea că pe inelar nu se mai afla verigheta de logodnă.

De uimire, bătrînul se răsuci pe loc.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, băiete, ce-ai pus la cale, în timp ce am fost plecat?

— Nu, unchiule. Lucrurile sînt clare încă de ieri. Domnul Schagerström a pețit-o pe Charlotte, la amiază. Un ceas mai tîrziu logodna era ruptă.

— Logodna voastră? se miră pastorul. Dar Charlotte nu mi-a suflat un cuvînt.

— Iertați-mă, domnule, spuse Karl-Artur. Începuse să-și piardă răbdarea, văzînd încercările bătrînului de a face pe neștiutorul. Iertați-mă, domnule, dar mie mi-e limpede că ați acționat ca *postillon d' amour*<sup>1</sup>.

Bătrînelul își dezdoi spinarea. Deveni bățos și solemn.

— Să mergem la mine, spuse. Trebuie să lămurim lucrurile pînă la capăt.

Un moment mai tîrziu erau instalați, pastorul la masa de scris, Schagerström într-un colț al canapelei din fundul camerei, Karl-Artur într-un balansoar, lîngă ușă. Pastorul se adresă mai întîi ajutorului său.

— E perfect adevărat, băiete dragă, că ieri am povățuit-o pe nepoata mea să accepte propunerea lui Schagerström. Te-a așteptat cinci ani de zile. Te-am întrebat, vara asta, dacă nu vrei să întreprinzi ceva pentru a realiza unirea voastră și mi-ai răspuns că nu. Îți amintești poate ce ți-am spus : că voi face tot ce-mi stă în putință pentru a o determina pe Charlotte să rupă logodna voastră. Charlotte n-are un ban și, dacă eu mă prăpădesc, rămîne fără adăpost, în voia soartei. Știi care e părerea mea și n-am nici o remușcare că am sfătuit-o așa cum am făcut. Dar ea a procedat după capul ei și a refuzat. Lucrul a fost decis și n-am mai adus vorba despre asta. Așa să știi, băiete.

Schagerström stătea mai departe, la capătul canapelei și îl privea cu atenție pe tînărul Ekenstedt. Ceva în felul de-a fi al lui Karl-Artur îi displăcea. Stătea lăsat pe spate și se balansa înainte și înapoi, de parcă ar fi vrut să arate că vorbele bătrînului nu meritau nici o atenție. De mai

---

<sup>1</sup> Poștașul dragostei (fr.).

multe ori încercă să-l întrerupă, dar pastorul își continuă explicațiile.

— Vei vorbi după aceea, băiete, vei vorbi cît ai să vrei, dar acum e rîndul meu. Azi, cînd am plecat la Stora Sjötorp, nu știam că logodna voastră e desfăcută și scopul meu nu era s-o ofer pe Charlotte lui Schagerström. Am plecat acolo pentru că vroiam să fie pace între enoriașii mei. Mi se părea că Schagerström avea motive să fie nemulțumit de felul în care i-a răspuns Charlotte. Dar cînd am ajuns acolo, am aflat că Schagerström era de altă părere decît mine. El consideră că am opinii învechite și că Charlotte a răspuns așa cum se cuvine. Era atît de mulțumit încît se gîndea doar să vă facă pe voi fericiți și voia să-ți ofere o slujbă de pastor la minele din Örtofta, acolo unde are dreptul de a face numiri. A venit încoace pentru a sta de vorbă cu tine și cu ea despre această propunere. Din asta poți deduce că Schagerström știa la fel de puțin ca și mine că logodna voastră este ruptă și acum, după ce ai auzit ce aveam de spus, poți să ne ceri scuze, băiete dragă, pentru învinuirile tale nedrepte.

— Nu-mi trece prin minte să pun la îndoială vorbele dumneavoastră, începuse Ekenstedt. Spunînd acestea, se ridică și luă o poziție de orator, cu brațele încrucișate pe piept, cu spatele reze-mat de etajeră. Cunoscînd sinceritatea și cinstea dumneavoastră, înțeleg că Charlottei nu i-a putut trece niciodată prin minte să vă ia drept confidenț pentru planurile ei ascunse. Recunosc dreptatea dumneavoastră și în această privință: eu nu sînt o partidă potrivită pentru Charlotte, și dacă ea mi-ar fi mărturisit, deschis și cinstit, cum o faceți dumneavoastră, aș fi fost desigur adînc îndurerat, dar aș fi înțeles și aș fi iertat. Însă



Charlotte a ales o altă cale. De teamă, probabil, să nu-și piardă prestigiul în ochii lumii, îl respinge dezinteresată pe Schagerström. Bineînțeles, intenția ei nu este să-l îndepărteze definitiv. Mă lasă să rup logodna. Știe că sînt foarte susceptibil din fire și se folosește de această slăbiciune. Declară anumite lucruri, știind că mă vor aduce într-o stare de furie. Își atinge astfel ținta. Rup logodna și ea cîștigă partida. Are intenția să arunce asupra mea toată vina. Asupra mea vrea să îndrepte mînia dumneavoastră și a întregii lumi. Am rupt cu ea care, de dragul meu, a refuzat o partidă splendidă. Am rupt cu ea, care timp de cinci ani m-a așteptat. Cine s-ar mai putea mira că, după o asemenea comportare din partea mea, ea va spune „da” domnului Schagerström? Cine o va putea condamna?

Desfăcu brațele cu un gest larg. Pastorul avu o tresărire și îi întoarse pe jumătate spatele.

Fruntea înaltă a bătrînului era brăzdată de trei cute înguste. În timp ce Karl-Artur vorbea, acestea începuseră să se înroșească iar acum străluceau, roșii ca o rană. Era semn că pașnicul pastor din Korskyrka se afla în culmea tulburării.

— Dragă prietene...

— Iertați-mă, domnule pastor, dar mai am ceva de spus. În clipa cînd m-am văzut nevoit să rup cu Charlotte, pentru salvarea sufletului meu. Dumnezeu mi-a scos în cale o altă femeie, o femeie simplă, modestă, din popor. Ieri seară i-am făgăduit credință veșnică. Am găsit așadar o compensație deplină. Sînt fericit și nu mă aflu aici ca să mă plîng. Nu mă consider obligat să port povara odioasă a disprețului general, pe care Charlotte vrea s-o arunce asupra mea.

Schagerström ridică brusc privirea. În timpul ultimelor fraze lansate de Karl-Artur simțise oarecare schimbare în atmosfera camerei. Acum băgă de seamă că Charlotte Löwensköld stătea în pragul ușii, în spatele fostului ei logodnic. Intrase atât de încet încît nimeni n-o auzise. Nebănuind prezența ei, Karl-Artur continuă să vorbească. În timp ce el dădea explicații despre ipocrizia și viclenia ei, ea stătea, blajină, ca un înger păzitor, privindu-l cu cea mai pură compătimire, cu cea mai devotată duioșie. Schagerström văzuse destul de des această expresie pe chipul propriei sale soții pentru a-și da seama că era sinceră.

Schagerström nu se întreba dacă e frumoasă ori ba, așa cum stătea acolo, în ușă. I se părea că arată așa, de parcă ar fi trecut printr-un foc puternic, fără să ardă, fără să se mînjească de funingine, ca și cum zgura și impuritățile s-ar fi topit, iar ea stătea acolo teafără, transfigurată. Nu putea înțelege cum tînărul Ekenstedt nu simțea căldura din privirile ei, dragostea care-l înconjura. Lui i se părea că strălucirea Charlottei umple întreaga încăpere. Simțea puterea razelor ei pînă în colțul unde se afla. Inima începu să-i bată. Totodată era neplăcut impresionat că ea stătea acolo ascultînd aceste calomnii care lui i se păreau absurde, fără noîmă. Făcu o mișcare pentru a se ridica.

Charlotte își întoarse atunci privirea în direcția lui și îl descoperi în întuneric. Păru că îi înțelege nerăbdarea. Îi adresează un zîmbet ușor, complice, și duse degetul pe buze, ca semn că nu trebuia să dezvăluie prezența ei.

În clipa următoare dispăru, la fel de încet cum intrase. Nici pastorul, nici logodnicul nu știau că

fusesse în cameră. Din acea clipă, o puternică neliniște îl cuprinsese pe Schagerström. Crezuse că totul era o simplă ceartă între doi îndrăgostiți, care va trece de la sine, de îndată ce logodnicul se va fi liniștit. Dar de cînd o văzuse pe Charlotte, își dădu seama că la parohie se petrecea o adevărată dramă.

Și deoarece considera că prin nesăbuita sa cerere în căsătorie devenise pricina nenorocirii, începu să caute o soluție, pentru a-i împăca pe cei doi tineri învrăjbiți. Trebuia să dovedească nevinovăția Charlottei. Nu părea un lucru cu neputință de îndeplinit. Ca mare proprietar și președinte al multor consilii de administrație, își exercitase capacitatea de a împăca voințe opuse. Era sigur că în scurt timp va găsi o cale de ieșire.

În clipa cînd Karl-Artur ajunsese tocmai la sfîrșitul perorației, se auziră în camera de alături pașii grei ai unei persoane vîrstnice și doamna Regina Forsius apărură în prag. Ochii îi căzură imediat asupra lui Schagerström.

— Ia te uită, sînteți iarăși aici, domnule Schagerström! Cuvintele ei de uimire sunară cît se poate de simplu și de natural. N-avusese timp să-și alcătuiască o ținută ceremonioasă, adecvată împrejurării.

— Da, răspunse Schagerström, dar am același ghinion ca și ieri. Ieri am venit să ofer Stora Sjötorp, acum vin cu o propunere de parohie și rezidență pentru pastor, dar și azi primesc tot un refuz.

Pastorul parcă prinsese din nou curaj, de cînd intrase soția lui. Se ridică — cele cinci zbircituri mici străluceau roșii ca focul — și făcu un gest poruncitor, arătîndu-i ușa lui Karl-Artur.

— Ar fi mai bine să cobori la tine și să te mai gîndești o dată la toate astea. Charlotte are defectele ei, obișnuitele defecte ale Löwenskölzilor. E violentă, orgolioasă, dar vicleană, răutăcioasă sau avidă de bani n-a fost niciodată. Dacă n-ai fi fiul respectatului meu prieten, colonelul Ekenstedt...

Doamna pastor interveni.

— E firesc ca bărbatul meu și cu mine să luăm partea Charlottei. Dar nu știu dacă o putem face și de data asta. Sînt prea multe lucruri pe care nu le pot înțelege. Mai întii nu înțeleg de ce nu ne-a spus nimic, nici ieri, nici astăzi. Nu înțeleg nici de ce s-a arătat atît de mulțumită că bărbatul meu s-a dus la Stora Sjötorp și de ce i-a transmis salutări și mulțumiri, pentru trandafiri, domnului Schagerström, cînd știa ce gîndește Karl-Artur. Dar n-aș judeca-o pentru asta, dacă n-ar mai fi și altceva...

— Ce altceva ? întrebă pastorul neliniștit.

— De ce tace ? spuse doamna Forsius. La petrecerea de la Gråberg toată lumea a aflat de ruperea logodnei și de cererea în căsătorie. Unii o evitau, alții se purtau jignitor față de ea, însă Charlotte a lăsat totul să-i treacă pe la urechi fără să se apere. Dacă ar fi aruncat ceașca de cafea în capul cuiva, aș fi mulțumit lui Dumnezeu, dar ea a fost tot timpul resemnată ca un miel de jertfă și le-a îngăduit să-și dea friu liber răutății.

— Și o crezi în stare de o faptă atît de urită, numai pentru că nu s-a apărat ? spuse pastorul.

— Cînd ne-am întors acasă, am vrut s-o pun cu adevărat la încercare. Cea mai zeloasă în condamnarea ei era soția organistului, pe care Charlotte niciodată n-a putut s-o suferă. Am luat-o de braț pe doamna Sundler și am lăsat-o să mă

conducă pînă la poarta noastră. Nici de astă dată Charlotte n-a schițat nici un gest de împotrivire. Ar îngădui ea să mă conducă altcineva acasă dacă ar avea conștiința curată ? Vă întreb.

Nici unul din cei trei bărbați nu rosti vreun cuvînt. Pînă la urmă pastorul spuse cu glas obosit :

— Nu cred că vom limpezi prea multe în momentul de față. Lucrurile or să se lămurească cu timpul.

— Iertați-mă, zise Karl-Artur, dar eu aș vrea să mă lămuresc chiar acum. Felul în care am procedat trebuie să pară nevrednic de un slujitor al Domnului și condamnabil dacă nu înțelegeți că Charlotte e cea care a provocat ruptura.

— Putem s-o întrebăm chiar pe ea, propuse pastorul.

— Am nevoie de un martor mai sigur, ripostă Karl-Artur.

— Dacă-mi permiteți să intervin, spuse Schagerström, aș vrea să propun o soluție care să lămurească lucrurile. Ce vrem să aflăm ? Dacă domnișoara Löwensköld l-a împins cu tot dinadinsul pe logodnicul ei la ruperea logodnei, ca să aibă pretextul de a răspunde afirmativ la cererea mea. Nu-î așa ?

— Da, așa e.

— Consider că e o neînțelegere, spuse Schagerström. Propun să-mi reînnoiesc cererea în căsătorie. Cred, știu bine că o va respinge.

— Sînteți pregătit să răspundeți de consecințe ? întrebă Karl-Artur. Gîndiți-vă, s-ar putea să accepte.

— Va refuza, spuse Schagerström. E limpede că greșeala e a mea. Din pricina ei s-a produs neînțelegerea dintre tinărul Ekenstedt și logodnica

lui. Vreau să fac tot ce îmi stă în putință pentru ca să se restabilească bunele relații dintre ei.

Karl-Artur zîmbi cam neîncrezător.

— Va accepta, spuse el, dacă nu e prevenită într-un fel, ca să-și poată da seama despre ce e vorba.

— Nu am de gînd s-o întreb personal, spuse Schagerström. Am de gînd să-i scriu.

Se duse la masa pastorului, luă toc și hîrtie și scrisese cîteva rînduri.

*„Îmi cer scuze, domnișoară, că vă supăr încă o dată dar, deoarece am aflat de la logodnicul dumneavoastră despre desfacerea logodnei, îmi îngădui să reinnoiesc propunerea mea de ieri.”*

Îi arătă lui Karl-Artur ceea ce scrisese, și acesta încuviință dînd din cap.

— Pot să vă rog ca unul din servitorii dumneavoastră să ducă scrisoarea la domnișoara Löwen-sköld ? întrebă Schagerström.

Pastorul sună clopoțelul care atîrna sus, pe perete, prins de un șnur brodat cu mărgelile și jupîneasa își făcu apariția.

— Alma, știi cumva unde e domnișoara ?

— Domnișoara e în camera dumneaei.

— Atunci înmînează-i imediat asta din partea domnului Schagerström și spune-i că așteaptă răspuns.

După ce servitoarea ieși, în cameră se făcu tăcere. Era întreruptă doar de sunetele slabe ale unui vechi clavecin.

— E deasupra noastră, spuse doamna pastor. Ea e cea care cîntă.

Nu îndrăzneau să se uite unul la celălalt. Se auzi pasul fetei pe scară, apoi se deschise o ușă.

Muzica încetă. Acum Charlotte citește biletul, se gîndeau ei.

Bătrîna soție a pastorului tremura toată. Pastorul își împreunase miinile în chip de rugăciune. Karl-Artur se lăsase în balansoar și pe buze îi flutura un zîmbet neîncrezător. Schagerström părea impasibil, ca de obicei, cînd se decideau chestiuni importante.

Cineva mergea acum cu pas ușor sus, pe podele. „Charlotte se așează la masa de scris, gîndeau ei. Ce scrie ?“

Peste două minute, pașii ușori străbătură încăperea spre ușă. Apoi ușa se deschise și se închise. Servitoarea se apropia.

Deși toți se străduiau să pară calmi, nu puteau sta pe loc liniștiți. Toți patru se aflau în prima cameră de la intrare cînd sosi jupîneasa.

Îi înmînă lui Schagerström un mic bilet pe care el îl desfăcu și îl citi.

— A acceptat, spuse Schagerström, cu un ton adînc dezamăgit.

Citi cu glas tare pentru cei de față scrisoarea Charlottei.

*„Dacă vreți să vă căsătoriți cu mine, în ciuda a tot ce se spune pe seama mea, nu pot decît să accept propunerea dumneavoastră.“*

— Îmi permit să vă felicit, spuse Ekenstedt cu glasul cel mai batjocoritor cu putință.

— Dar asta n-a fost decît o încercare, spuse soția pastorului. Nu sînteți în nici un fel legat.

— Bineînțeles că nu, întări pastorul. Charlotte ar fi prima care...

Schagerström arăta descumpănit de parcă, într-adevăr, nu știa la ce să se decidă.

În clipa aceea se auzi un zgomot de roți și toți se uitară afară. Era cupeul de călătorie al domnului Schagerström care se oprise la scară.

— Îndrăznesc să vă rog, doamnă și domnule pastor, spuse Schagerström, foarte solemn, să transmiteți domnișoarei Löwensköld mulțumirile mele pentru răspunsul ce mi l-a dat. O călătorie hotărâtă de multă vreme, mă obligă să lipsesc câteva săptămîni. De îndată ce voi fi înapoi, sper că îmi va îngădui să public anunțurile de căsătorie și să pregătesc nunta.



## Mustrarea

— Gina, sufletelul meu, spuse bătrînul pastor, n-o înțeleg pe Charlotte.

— Sigur. Ai perfectă dreptate, se grăbi soția să-l aprobe. S-o chem chiar acum ?

Schagerström plecase. Karl-Artur coborîse în camera lui. Doar bătrînii rămăseseră în camera pastorului. Dacă vroiau să-i ia un mic interogatoriu Charlottei, acum era momentul potrivit.

— Într-o zi îl trimite pe Schagerström la plimbare, a doua zi îi primește recunoscătoare propunerea, spuse bătrînul. Unde s-a mai pomenit o fire atît de schimbătoare ? Trebuie neapărat să-i spun vreo două vorbe.

— Nu s-a sinchisit niciodată ce spune lumea despre ea, oftă soția pastorului, dar asta întrece orice măsură. Se îndrepta spre șnurul brodat cu mărgelile al soneriei, dar se opri brusc. Zărise, din mers, expresia soțului ei. Cele cinci zbîrcituri din mijlocul frunții erau încă roșii și ardeau ca jarul.

— Știi ce ? spuse soția. Mă întreb dacă ești pregătit să vorbești chiar acum cu Charlotte. Știi că nu-i ușor să te înțelegi cu ea. Ce-ar fi dacă ai aștepta pînă după-amiază ? Așa ai răgazul să găsești cele mai zdrobitoare argumente.

Bătrîna doamnă nu dorea altceva decît ca iubita sa domnişoară de companie să primescă o săpuncală zdravănă. Dar îşi dădea seama că bărbatul ei e obosit după lungă plimbare de dimineaţă şi puternicele emoţii care urmaseră. Nu trebuia să fie supus unei noi discuţii aprinse.

Jupîneasa îşi făcu de îndată apariţia şi anunţă că cina era servită. Un motiv în plus pentru a amîna interogatoriul Charlottei.

Cina se desfăşură într-o atmosferă apăsătoare. Pofta de mîncare ca şi buna dispoziţie lipseau celor patru comeseni şi tăvile şi farfuriile fură duse înapoi aproape pline. Stăteau la masă doar din obişnuinţă.

După ce se isprăvi cina şi Karl-Artur şi Charlotte dispărură, fiecare în altă parte, soţia pastorului insistă energic ca pastorul să nu se lipsească de siesta de după-masă, din cauza Charlottei. Morala pe care trebuia s-o facă, putea să aştepte. Fata era de-a casei. Putea oricînd să stea de vorbă cu ea.

Nu era prea greu să-l convingi pe pastor. Ar fi fost totuşi mai bine să fi trecut imediat la luptă căci, nici nu se trezi bine din somnul de după masă, cînd o tînă ră pereche se prezentă în faţa lui. Mirii ţineau neapărat să fie cununaţi chiar de bătrînul pastor. În felul ăsta trecu timpul şi veni ora gustării. Cînd se ridicară de la masă, apăru receptorul, care venise să joace o partidă de table. Bătrînii şezură la foc, aruncînd zarurile pînă se făcu ora de culcare. Aşa se încheie acea zi.

Amînarea nu înseamnă renunţare. Miercuri, pastorul părea odihnit, plin de viaţă. Nu mai exista nici o stavilă. Putea să-i facă morală Charlottei.

În toiul dimineţii, soţia pastorului îşi descoperi

bărbatul plivind niște răsaduri de salată, amenințate de scaieți. Se îndreptă în grabă spre el.

— Da, știu, vrei să vorbesc cu Charlotte, spuse bătrînul, de îndată ce-o zări. Și eu tot numai la asta mă gîndesc. Va căpăta o lecție cum n-a mai primit ea niciodată. Am coborît în grădină numai ca să-mi adun mai bine gîndurile.

Soția pastorului se întoarse în bucătărie, oftînd ușurată. Avea mult de lucru. Se aflau spre sfîrșitul lui iulie cînd spanacul trebuia pus la borcan, mazărea la uscat și fragii erau fierți pentru sirop sau dulceață.

„Of, of, se gîndea ea, prea își face multe probleme. E pe cale să compună o adevărată predică. Așa-i cu pastorii ! Prea multă oratorie pentru noi, niște bieți păcătoși.“

Deși în plină activitate gospodărească, n-o pierdea din ochi pe Charlotte, de teamă ca fata să nu facă vreo prostie. Nu era însă nevoie de supraveghere. Chiar de luni, înainte ca Schagerström să vină la parohie și să provoace toate acele neplăceri, Charlotte se apucase să taie petece vechi în fișii, pentru țesutul unui preș. Ea și soția pastorului se suiseră în pod și adunaseră toate hainele vechi, care nu mai erau bune de nimic altceva și le aduseseră jos, în oficiu. Acolo obișnuiau să îndeplinească acele îndeletniciri casnice care nu puteau fi făcute în celelalte camere, strălucitoare de curățenie. Toată după amiaza de marți și toată miercurea, Charlotte stătu acolo și tăie fără încetare. Nu ieși din casă. S-ar fi putut spune că se condamnase singură la un arest voluntar.

„N-are decît să stea acolo, se gîndea doamna pastor. Nu merită altceva.“

Nici pe bărbatul ei nu-l slăbea din ochi. El nu părăsise grădina de legume și cu siguranță că nu

trimisese pe nimeni după Charlotte. „Forsius își alcătuiește o predică care va ține cîteva ceasuri, își zise ea. Charlotte s-a purtat urît, dar aproape că începe să-mi pară rău de ea.“

Înainte de amiază nu se întîmplă nimic. Apoi veni vremea mesei, siesta, gustarea de după-amiază, în ordinea obișnuită. Doamna pastor nu voia să-și plictisească soțul. Regreta doar că nu-și lăsase bărbatul să acționeze cu o zi mai înainte, cînd era încă minios și i-ar fi spus verde Charlottei ce gîndește.

Seara, pe cînd ședeau întinși alături în patul lor conjugal, pastorul încercă să se scuze că amînase discuția promisă.

— Nu e lucru ușor să-i faci morală Charlottei, spuse el. Îți vin atîtea lucruri în minte.

— Lasă încolo trecutul, îl sfătui soția. Înțeleg că te gîndești la vremurile cînd îl lua pe rîndaș cu ea și-ți călărea, noaptea, caii, ca să nu se îngreșe prea tare. Uită toate astea! Fă așa ca să aflăm dacă ea l-a împins pe Karl-Artur să rupă logodna! Totul depinde de asta. Lumea a început să se mire că o mai ținem pe Charlotte la noi în casă, după cele întîmplate.

Pastorul zîmbi ușor.

— N-a vrut altceva decît să-mi facă un serviciu prietenesc cînd a scos noaptea caii la călărit. Tot așa atunci cînd a vrut să-mi facă plăcere, dovedindu-mi că telegarii mei pot alerga la fel de bine ca alții și s-a luat la întrecere cu caii geambașilor.

— Am trecut prin multe necazuri cu fata asta, oftă soția pastorului. Dar să uităm și să iertăm toate.

— Sigur, sigur, aprobă pastorul, dar sînt unele lucruri care nu-mi ies din cap. Îți amintești cum

eram noi, acum șapte ani, cînd Charlotte și-a pierdut părinții și am fost nevoiți s-o luăm la noi? Bine, scumpa mea, nu arătai atunci ca acum. Se putea crede că ai optzeci de ani. Erai fără vlagă, de-abia îți tîrai picioarele. Nu era zi să nu mă tem că o să te pierd.

Soția pastorului înțelege la ce face aluzie soțul ei. În ziua în care împlinise șaiszecișicinci de ani, își spusese că trudise destul cu gospodăria. În curînd își găsise o menajeră. Nimerise peste o femeie de nădejde. Nu mai era nevoită să se ocupe de nimic, ba menajera îi dădu chiar să înțeleagă că prezența ei în bucătărie mai mult o încurcă. În acel timp însă, doamna Forsius se veștejea tot mai tare, se simțea obosită, slăbită, ciudat de descurajată și de nefericită. Crezuseră într-adevăr că se va prăpădi.

— Da, spuse ea, e adevărat, nu mă simțeam bine cînd Charlotte a venit la noi, deși niciodată n-am avut o viață mai ușoară ca atunci. Dar Charlotte nu s-a putut înțelege niciodată cu menajera. I-a dat un bobîrnac, în toiul pregătirilor de Crăciun, domnișoara a șters-o, și eu, o biată bolnavă, a trebuit să intru în șopron și să umplu caltaboșii. Asta n-o s-o uit niciodată.

— Nu, nici să n-o uiți, spuse pastorul, rîzînd. Gina, scumpa mea, ești o roabă a muncii. Te-ai însănătoșit doar pentru că ai început iar să bucătărești și să fierbi berca de Crăciun.<sup>2</sup> Charlotte a fost întotdeauna o obraznică și o zurlie, nu spun nu, dar cu bobîrnacul acela ți-a salvat viața.

— Atunci ce să mai spun de tine? ripostă soția, căreia nu-i venea bine la socoteală să se spună că e atît de legată de muncile grele ale casei, încît nu se poate lipsi de ele. Cu tine cum a fost? Ai

zăcea în groapă, la ora asta, dacă Charlotte n-ar fi căzut de pe bancă, în biserică.

Pastorul înțelese la ce făcea aluzie. Cînd Charlotte venise la biserică, el se mai ocupa încă de toate treburile parohiei și pe deasupra mai și predica în fiecare duminică. Soția îl tot cicălise să-și ia un ajutor. Văzuse cum își macină forțele și cum nu era niciodată cu adevărat fericit pentru că nu-și găsea timp să se ocupe de dragile lui științe naturale, dar el răspundea mereu că atîta timp cît mai are o scînteie de viață, își va îndeplini pînă la capăt misiunile. Charlotte nu-l cicăli, dar, într-o duminică, în timpul predicii adormi, și dormi așa de adînc încît căzu de pe bancă, stîrnind mare zarvă în biserică. Bătrînul se supărase, bineînțeles, dar după această pățanie înțelese că e prea bătrîn să mai predice. Își luase un ajutor, scăpase de o mulțime de îndatoriri plicticoase și parcă renăscuse.

— Da, da, spuse el. Mi-a dăruit un șir întreg de ani buni, cu năzdrăvănia aia. Tocmai lucrurile astea îmi vin în minte cînd vreau s-o dojenesc. Simt că n-am să fac nimic cu morala.

Soția nu răspunse și pe furiș își șterse o lacrimă.

În același timp însă își dădea seama că, de data asta, Charlotte trebuia să capete o mustrare. Continuă deci.

— Toate bune și frumoase, dar nu vrei să spui că ai renunțat să afli dacă Charlotte a fost cea care a rupt logodna ?

— Cînd nu vezi limpede, în fața ochilor, ce ai de făcut, e mai bine să stai liniștit și să aștepti, spuse bătrînul. Cred că n-avem altceva de făcut de data asta, nici tu, nici eu.

— Doar n-o să-l lăsăm pe Schagerström să se căsătorească cu Charlotte, dacă fata e așa cum spune lumea.

— Dacă Schagerström ar veni și m-ar întreba, spuse pastorul, știu prea bine ce i-aș răspunde.

— Aha, spuse soția, și cum ar suna răspunsul ?

— I-aș spune că dacă eu însumi aș fi cu cincizeci de ani mai tânăr și burlac...

— Ce ? exclamă soția, ridicându-se din pat.

— Da, i-aș spune, continuă pastorul netulburat, că dacă aș fi cu cincizeci de ani mai tânăr și burlac și aș găsi o fată ca Charlotte, plină de viață și cu un nu știu ce pe care numai ea îl are, aș cere-o de nevastă, fără zăbavă.

— Ho, ho, strigă bătrîna, tu și Charlotte ! Bine ai fi nimerit-o !

Brațele i se agitară, fața i se încreți, se aruncă înapoi pe pernă și izbucni în rîs.

Bătrînul se uită la ea puțin inciudat, dar soția continua să rîdă. În curînd îi ținu și el isonul. Fură cuprinși de un rîs atît de nestăvilit încît adormiră de-abia tîrziu după miezul nopții.

## Buclele tăiate

Joi seara, târziu, doamna colonel Ekenstedt sosi la parohie, într-un landou împunător. Porunci ca acesta să fie tras la scară, în fața intrării principale, dar nu se dădu jos. Jupînesei care se repezi s-o ajute îi spuse s-o poștească afară pe stăpînă. Nu voia decît să schimbe două vorbe cu dînsa.

Doamna pastor Forsius se ivi de îndată, făcînd o mulțime de reverențe și zîmbind cu gura pînă la urechi. Ce bucurie, ce surpriză plăcută ! N-ar vrea draga de Beate să coboare din landou și să se odihnească sub umilul lor acoperiș după acea lungă călătorie ?

Desigur, doamna colonel nici nu-și dorea altceva, dar mai întîi voia să știe dacă persoana aceea îngrozitoare se mai află încă la ei.

Soția pastorului se arată foarte nedumerită.

— Te gîndești la bucătăreasa aceea proastă pe care o aveam cînd ai fost la noi ultima dată ? A plecat de mult. O să capeți o mîncare gustoasă de data asta.

Doamna colonel rămase neclintită în trăsură.

— Nu te preface, Gina ! Știi doar că mă gîndesc la răutatea aceea cu care a fost logodit Karl-Artur. Vreau să știu dacă mai locuiește încă în casa ta.



De data asta soția pastorului fu nevoită să înțeleagă. Însă orice ar fi gândit despre Charlotte, în adâncul cugetului său, era gata să sară în ajutorul oricărui membru al casei, împotriva întregii omeniri pentru a-l apăra.

— Iartă-mă, Beate, dar cea care ne-a fost șapte ani ca o fiică, nu poate fi aruncată pe stradă cît ai bate din palme. De altfel nimeni nu știe exact cum s-au petrecut lucrurile.

— Am o scrisoare de la fiul meu, am o scrisoare de la Thea Sundler și am o scrisoare chiar de la ea, spuse doamna colonel. Pentru mine nu există nici o îndoială.

— Dacă ai o scrisoare chiar de la ea, care dovedește că e nevinovată, nu pleci de aici pînă n-o văd și eu, spuse soția pastorului, căreia de uimire și nerăbdare îi veni pe limbă o înjurătură.

Se apropie de mărunțica și încăpățînată doamnă colonel care se ghemuise într-un colț al landoului. Aveai impresia că e gata-gata s-o ridice pe sus din trăsură.

— Mină ! Mină odată ! strigă vizitiului doamna colonel.

În acea clipă ieși din pavilion Karl-Artur. Recunoscuse vocea mamei sale și venise, alergînd, spre clădirea principală.

Fu o întîlnire plină de dragoste. Doamna colonel își cuprinse fiul în brațe și îl sărută, atît de înfocat și aprig, de parcă acesta trecuse prin primejdii de moarte.

— Dragă Regina, se întoarse ea către nevasta pastorului, dacă vrei să rămîn, lasă-mă să locuiesc în pavilionul acela. Nu e nevoie să faci nici o pregătire specială. Doar un pat, nimic altceva decît un pat.

— Nu înțeleg de ce nu poți, tot așa de bine, locui în obișnuita cameră de oaspeți, mormăi nemulțumită soția pastorului, dar, oricum, tot e mai bine decît să faci cale-ntoarsă.

Era într-adevăr destul de supărată. În timp ce trăsura se îndrepta spre pavilion, bombăni ceva despre această Beate Ekenstedt care se socotea distinsă nevoie mare dar nu știa, cu adevărat, să se poarte în societate.

Cînd se întoarse în sufragerie văzu că Charlotte stătea lîngă o fereastră deschisă. Era limpede că auzise totul.

— Da, ai auzit bine. Nu vrea să te întâlnească, spuse soția pastorului. N-a vrut nici măcar să doarmă sub același acoperiș cu tine.

Dar Charlotte, care de mult nu mai trăise o clipă atît de fericită ca aceea cînd asistase la întîlnirea plină de dragoste dintre mamă și fiu, rămase pe loc, zîmbitoare și mulțumită. Acum știa că sacrificiul ei nu fusese zadarnic.

— Atunci, trebuie să mă țin departe, spuse ea și părăsi camera, cu cel mai deplin calm.

Soția pastorului mai-mai să se sufoce. Se duse drept la Forsius.

— Ce spui despre asta ? Karl-Artur și nevasta organistului au probabil dreptate. Aude că Beate Ekenstedt nu vrea să doarmă sub același acoperiș cu ea, și ea zîmbește și arată atît de mulțumită de parcă ar fi fost proclamată regina Spaniei.

— Mai ai răbdare un pic, spuse pastorul, draga mea. Vălul începe să se ridice. Sînt sigur că doamna colonel ne va ajuta să scăpăm de necazuri.

Soția pastorului se temu că dragul ei Forsius, care pînă atunci, cu ajutorul lui Dumnezeu, își păstrase puterile spirituale neștirbite, începuse să

dea în mintea copiilor. Cum ar fi putut zăpăcita asta de Beate Ekenstedt să-i ajute ?

Cuvintele pastorului nu făcură decît să-i mărească descurajarea. Merse în bucătărie și porunci să se facă patul, în pavilion, pentru doamna colonel. Îi trimise o gustare pe tavă. Apoi urcă la ea, în dormitor. „E mai bine să ia masa acolo, se gîndi. Acolo își poate alinta băiatul în voie. Credeam că a venit să-l muștruluiască pentru noua logodnă, dar ea îl sărută și-l răsfață. Dacă își închipuie că în felul acesta va obține ceva...”

A doua zi dimineața, doamna colonel și fiul apărură la micul dejun. Ea era într-o dispoziție minunată și se întreținu cît se poate de politicoasă cu gazdele. Dar acum, cînd soția pastorului o văzu pe doamna colonel în plină zi, i se păru ofilită, parcă era propria ei umbră. Doamna Forsius era cu mulți ani mai în vîrstă, dar se simțea vîioasă și zdravănă în comparație cu prietena sa. „E păcat de ea, se gîndi. Nu e atît de veselă pe cît vrea să pară.”

După ce luară micul dejun, doamna colonel îl trimise pe Karl-Artur în sat s-o aducă pe Thea Sundler, cu care dorea să stea de vorbă. Pastorul se duse la obișnuitele sale ocupații și cele două doamne rămaseră singure.

Doamna colonel începu să vorbească imediat despre fiul său.

— Nu, draga mea Gina, începu ea, nici nu-ți pot spune cît sînt de fericită. Am pornit încoace de îndată ce am primit scrisoarea lui Karl-Artur. Credeam că e disperat, că se gîndește la sinucidere, dar l-am găsit pe deplin mulțumit, pe de-a-ntregul fericit. Admirabil, nu-i așa ? După un asemenea șoc...

— Da, s-a consolat imediat, spuse soția pastorului cu cea mai uscată voce.

— Știu. Fata aceea din Dalecarlia... Un mic capriciu fără importanță. O bomboană pe care o vîri în gură că să alungi un gust neplăcut. Cum ar putea cineva, cu educația lui Karl-Artur, să suporte, vreme îndelungată, o asemenea femeie ?

— Am văzut-o, spuse soția pastorului. Pot să-ți spun, Beate, că este frumoasă. O mîndrețe de fată din popor.

O paloare cenușie se așternu pe fața doamnei colonel, dar numai pentru o clipă.

— Am căzut de acord, Ekenstedt și cu mine, să luăm lucrurile ușor. Nu-i vom refuza încuviințarea noastră. A fost atît de crunt înșelat, trebuie să fi fost nebun de durere. Dacă nu îl vom întări prin rezistența noastră, va uita în curînd jucărioara aia.

În acea dimineață doamna Forsius tricota cu atîta zel încît andrelele zbîrniiau. Era singurul mod de a-și păstra calmul în fața unei asemenea nebunii. „Draga mea prietenă, se gîndi ea, tu ești oare cea considerată atît de deșteaptă și talentată ? Și tocmai tu nu pricepi că astea nu se vor sfîrși cu bine ?“

Nările i se dilatară, zbîrciturile prinseră viață dar, în dimineața aceea, simțea totodată o stare inexplicabilă de milă pentru Beate Ekenstedt încît își stăpîni rîsul.

— Da, așa e cu copiii din ziua de astăzi, nu suportă să fie contraziși de părinți.

— Am făcut o dată o greșală în privința lui Karl-Artur, spuse doamna colonel. Ne-am opus ca el să devină pastor. N-a ajutat la nimic. L-am înstrăinat doar de noi. De data asta nu intențio-

năm să ne opunem logodnei cu fata din Dalecarlia. Nu vrem să-l pierdem de tot.

Soția pastorului ridică atît de tare din sprîncene încît aproape îi atinseră rădăcina părului.

— Nu mai spune ! Ce dragoste părintească, ce copleșitoare dragoste părintească !

Doamna colonel îi mărturisi apoi că dorește să discute cu Thea Sundler despre aceste lucruri. De asta își trimisese fiul după ea. Thea părea să fie deșteaptă și foarte devotată lui Karl-Artur. El avea cea mai mare încredere în aprecierile ei.

Doamna Forsius de-abia își putea păstra calmul. Soția organistului, prăpădita aia, să fie chemată în ajutor de doamna Ekenstedt, o femeie atît de remarcabilă, în pofida tuturor ciudățeniilor ei ! Auzi, să nu îndrăznească ea să-i bage mințile în cap lui fiu-său ! Să trebuiască s-o facă altcineva, soția organistului !

— Astea sînt subtilități de care nu se sinchisea nimeni, pe vremea cînd eram tînără.

— După desfacerea logodnei, Thea Sundler mi-a scris o scrisoare admirabilă, liniștitoare, îi explică doamna colonel.

Cînd fu pronunțat cuvîntul scrisoare, soția pastorului sări în sus și se lovi cu palma peste frunte.

— Bine că mi-am adus aminte ! Spune-mi, rogu-te, ce ți-a scris Charlotte despre nenorocitele astea de întîmplări ?

— Poți citi scrisoarea, spuse doamna colonel. O am în sacoșa pentru lucru de mînă.

Îi întinse prietenei o scrisoare împăturită pe care aceasta o desfăcu. Conținea doar cîteva cuvinte : „Fie ca îngăduitoarea mea mamă-soacră să nu mă judece prea aspru...”

Sotia pastorului îi înapoie scrisoarea cu o expresie descumpănită.

— Nu m-a lămurit cu nimic.

— Mie mi se pare pe deplin convingătoare, declară apăsător doamna colonel.

Sotia pastorului băgă de seamă că prietena ei vorbise tot timpul neobișnuit de tare. Nu-i stătea în obicei, dar poate că o făcea din pricina agitației și a emoției. Totodată se gândi că dacă Charlotte sta, ca de obicei, și tăia petice în oficiu, auzise fiecare cuvânt. Ferestruica din zid, prin care se servea mîncarea, se închidea foarte prost. Doamna Forsius se plinsese, nu o dată, că orice zgomot din oficiu se aude în sufragerie.

— Charlotte ce spune ? întrebă doamna colonel.

— Nu spune nimic. Forsius a promis că o să stea de vorbă cu ea, dar acum declară că nu e nevoie. Nu știu nimic.

— Ce ciudat ! exclamă doamna colonel. Ce ciudat !

Sotia pastorului prinse momentul potrivit pentru a-i propune să meargă sus în salon. Ce neglijență din partea ei că nu se gîndise la asta mai de mult. Un oaspete atît de distins nu se cuvine să șadă în sufrageria de fiecare zi.

Doamna colonel nu vru însă cu nici un preț să se închidă în camerele de la etaj care, incontestabil, erau mult mai puțin plăcute decît cele de toate zilele. Preferă să rămînă în sufragerie și continuă să vorbească despre Charlotte, cu glas la fel de răsunător. Ce făcea, unde lucra ? Părea mulțumită că se căsătorește cu Schagerström ?

Dintr-o dată glasul doamnei colonel păru înecat în plins.

— Am iubit-o atît de mult, exclamă ea. La orice m-aş fi aşteptat din partea ei, numai la asta nu.

Soţia pastorului auzi foarfeca, în oficiu, căzînd cu zgomot, pe podea. „Nu mai poate suporta să audă una ca asta, se gîndi, acuşi-acuşi o să dea buzna înăuntru să se apere.“ Dar nu se mai auzi nimic. Charlotte nu apăru.

În sfîrşit, situaţia aceasta penibilă fu întreruptă de întoarcerea lui Karl-Artur din sat, în tovărăşia Theei Sundler.

Doamna colonel ieşi imediat în grădină, cu fiul său şi cu doamna Sundler, iar soţia pastorului se duse în grabă la bucătărie să aşeze prăjiturile pe farfurie. Ar fi putut desigur să facă altcineva această treabă, dar i se părea că activitatea asta are s-o mai liniştească.

Între timp îşi frămînta mintea în legătură cu biletul pe care Charlotte îl trimisese viitoarei sale soacre şi nu lor. Pentru ce era atît de scurt? Îşi aduse aminte că într-o zi Charlotte venise la micul dejun cu mîinile mînjite de cerneală. Scriind doamnei colonel acel singur rînd, nu putea să se murdărească în aşa hal. Cu siguranţă că a mai scris o scrisoare. Nu era într-o marţi? A doua zi după prima cerere în căsătorie. Era ceva ce trebuia lămurit.

Între timp o trimisese pe jupîneasă să pună masa sub umbrarul cel mare, cu liliac. Prezenţa distinşilor musafiri cerea să se servească azi ca-feaua la ora unsprezece.

„Charlotte a scris cu siguranţă o scrisoare lungă, se gîndi soţia pastorului. Ce-o fi făcut cu ea? O fi trimis-o? Sau o fi rupt-o cumva?“

Cît timp se bău cafeaua, aceste gînduri o frămîntau într-atît încît, contrar obiceiului ei, rămase tăcută. În schimb, doamna Sundler nu numai că

nu tăcea dar gura îi turuia neconținut. Doamnei Forsius i se părea că seamănă cu broasca din fabulă gata să plesnească, atât de multă importanță își dădea. Nu-și mai încăpea în piele pentru că niște persoane atât de simandicoase îi cereau sfatul. Mai înainte, bătrîna o găsisese doar ridicolă, dar acum începea să-i devină nesuferită. „Se umflă în pene și e veselă cînd noi toți sîntem îngrijorați și nefericiți, reflectă ea. Nu e un om bun.“

Dar, bineînțeles că îi oferi o ceașcă de cafea și încă una, o înconjură cu atenție și aproape o sili să ia din prăjiturile cele mai bune. Legile ospitalității trebuie respectate, chiar dacă ai avea sub acoperișul tău pe cel mai mare dușman.

După gustare, soția pastorului se retrase iar în bucătărie. Doamna colonel urma să plece la ora două și, înainte de plecare, voia s-o invite la masa de prînz. Era un eveniment deosebit și ținea să supravegheze personal pregătirile.

Cînd se făcu ceasul unu, doamna Sundler intră în bucătărie să-și ia rămas bun. Ceilalți rămăseseră sub umbrar, dar ea trebuia să plece acasă să pregătească masa bărbatului ei.

Soția pastorului, care stătea aplecată peste oala cu supă, puse deoparte lingura de spumuit, și o urmă în vestibul, îi făcu o reverență, se scuză și trimise multe salutări organistului.

Thea Sundler ar fi trebuit să înțeleagă că se grăbește, dar nu, rămase acolo o veșnicie, îi ținu mîna și îi spuse cit o compătimea pe doamna colonel pentru această nouă logodnă.

Da, în privința asta, soția pastorului îi dădea dreptate. Soția organistului îi strînse mîna și mai tare. Spuse că nu vroia să plece mai înainte de a afla ce mai e cu Charlotte.



— Stai puțin, zise bătrîna. E aici și taie zdrențe pentru preș. Intră și n-ai decît s-o întrebi chiar dumneata !

Se aflau în fața oficiului. Cu o hotărîre bruscă, doamna pastor deschise ușa și o împinse înăuntru pe Thea Sundler.

„Cred că asta și-a dorit, se gîndi ea. Charlotte n-a prea înghițit-o niciodată. Acum Thea ar vrea s-o vadă umilită. Ce broască rîioasă ! Sper că Charlotte o va primi precum merită.“

— Ha, ha, ha, rîse bătrîna. Tare mi-ar plăcea să asist la întîlnirea asta.

Se furișă cît putu de încet către altă ușă care dădea înspre sufragerie. O deschise fără zgomot și, într-o clipă, se află lîngă fereștrua ce dădea în oficiu.

Trase puțin în sus oblonul, ca să poată vedea toată cămăruța în care Charlotte lucra împresurată de rochiile vechi ale doamnei Forsius și ale soțiilor de pastori de pe alte vremuri. Tăia și alegea culorile. Punea de-o parte ce era verde, de altă parte ce era albastru și tot așa. Bucățile peștrițe erau și ele puse separat. Pe podea zăceau mormane înalte de fișii tăiate, înguste și într-un cufăr se zăreau ghemuri mari de fișii înădite între ele. Era limpede că Charlotte nu pierduse vremea.

Ședea cu spatele întors spre Thea Sundler care se afla lîngă ușă și arăta destul de nehotărîtă.

„Aha, n-a ajuns mai departe, se bucură bătrîna. Merge bine. O să aibe niște clipe plăcute.“

Văzu cum Thea Sundler ia o mină îndurerată și încurajatoare totodată și o auzi spunînd blînd și compătimitor, așa cum se obișnuiește cînd vorbești unui bolnav, unui deținut sau unui internat în ospiciu.

— Bună ziua, Charlotte !

Charlotte nu răspunse. Stătea cu foarfeca în mâini dar se opri se din tăiat.

Thea Sundler făcu o grimasă care îi dezgoli pentru o clipă doar dinții ascuțiți. Dar fu de ajuns. Soția pastorului știa acum cu cine are de-a face.

Thea Sundler redeveni întruchiparea compătimirii și a blîndeții. Făcu un pas în cameră și spuse din nou, veselă și plină de bunăvoință, cum se obișnuiește cînd vorbești unor servitori ignoranți sau unor copii neascultători :

— Bună ziua, Charlotte !

Charlotte nu se clinti.

Atunci Thea Sundler se apropie și se aplecă peste umărul ei, ca să-i poată vedea fața. Își închipuia poate că Charlotte ședea și bocea pentru că mama lui Karl-Artur nu voise să dea ochii cu ea. În momentul acela buclele doamnei Sundler atinseră umărul Charlottei, care era dezgolit, căci șalul pe care-l purta de obicei în jurul gîtului îi alunecase în timpul lucrului.

În clipa în care buclele îi atinseră umărul, Charlotte prinse viață. Iute ca o pasăre de pradă, apucă un smoc din acele bucle îngrijit ondulate, ridică foarfeca pe care o ținea deschisă în mîna, și îl tăie.

Nu era o acțiune premeditată. De-abia făcuse gestul și Charlotte se ridică, uimită ea însăși de ceea ce înfăptuise. Victima țipă, înnebunită de groază și furie. Nu i se putea întîmpla ceva mai rău. Buclele erau mîndria ei. Singurul lucru frumos pe care-l poseda. Nu mai putea să se arate în lume, pînă ce nu-i creșteau iar. Scosese încă un țipăt de durere și mînie.

Alături, în bucătărie, era un asemenea zgomot, de la oalele care fierbeau în clocot, de la lemnele care trozneau, de la pisăloagele care băteau, încît

nu se auzi nimic. Doamna colonel și fiul ședeau afară în grădină și fără-ndoială n-auziseră nimic nici ei. Nimeni nu-i sări în ajutor.

— Ce cauți aici ? spuse Charlotte. Eu tac de dragul lui Karl-Artur, dar să nu mă crezi atît de proastă încît să nu înțeleg că tu ai pus totul la cale. Spunînd acestea se apropie de ușă și o deschise brusc.

— Pleacă ! porunci și își însoți cuvintele cu un clămpănit de foarfecă în aer.

Nu fu nevoie de mai mult pentru ca Thea Sundler să dispară într-o clipită.

Soția pastorului închise oblonul cu grijă, își împreună mîinile și începu să ridă.

— Doamne-Dumnezeule, am trăit s-o văd și p-asta ! O să aibă bătrînelul meu de ce rîde !

Dar deodată deveni serioasă.

— Draga de ea ! murmură. A tăcut mîlc și ne-a lăsat pe toți să gîndim rău despre ea. Trebuie să fac tot posibilul să pun capăt nedreptății.

O clipă mai tirziu, bătrîna se furișa pe scară, sus, la etaj. Străbătu camerele încet, pe furiș, pînă ajunse la camera Charlottei, care se afla tocmai în extremitatea aripii de la răsărit.

Fără să se mai uite înapoi, se duse direct la soba de faianță. Găsi acolo cîteva foi de hîrtie rupte și mototolite.

— Dumnezeu să mă ierte pentru ce fac ! Știe că e prima oară în viața mea cînd citesc scrisoarea cuiva fără să mi se fi dat îngăduința.

Luă paginile mîzgălite, le duse în dormitorul ei, își puse ochelarii și începu să citească.

— Așa, așa, exclamă cînd termină lectura. Asta e adevărata scrisoare. E ceea ce mă așteptam.

Coborî treptele cu scrisoarea în mînă, hotărîtă să o arate doamnei colonel. Cînd ieși afară își

văzu prietena șezînd cu fiul ei pe o bancă, în fața pavilionului. Cu cîtă duioșie se rezema de el ! cu cît devotament și cu cîtă adorație îl privea !

Bătrîna se opri. „Cum naiba să-i dau să citească așa ceva ?” Se răzgîndi și se duse la Forsius.

— Uite, bărbățele, ți-am adus ceva vesel de citit, spuse ea și-i întinse scrisoarea. Am găsit-o în soba de faianță din camera Charlottei. A fost aruncată acolo, spre a fi arsă, dar zăpăcita a uitat să aprindă focul. Citește-o ! Nu mușcă.

Pastorul văzu că bătrînica lui s-a luminat la față, că și-a pierdut înfățișarea mohorîtă pe care o avușese în acele zile zbuciumate. Îl îndemna să citească, știind că lectura scrisorii îi va face bine și lui.

— Așa, spuse el cînd ajunse la sfîrșit, astfel va să zică, s-au petrecut lucrurile. Dar de ce n-a fost trimisă scrisoarea asta ?

— Asta mă întreb și eu ! răspunse soția. În orice caz am adus-o jos, să i-o arăt Beatei, dar cînd am ieșit în prag și am văzut cum își sorbea din ochi fiul, m-am gîndit că e mai bine s-o citești tu întîi.

Pastorul se ridică și privi pe fereastră afară spre doamna colonel și Karl-Artur.

— Așa, așa, spuse el și clătină din cap. Vezi, tu, dragă Gina, Charlotte nu putea trimite scrisoarea asta unei asemenea mame. De aceea a ajuns în sobă. Și nici noi n-o putem ajuta cu nimic.

Oftară pentru că nu vedeau o posibilitate s-o reabiliteze pe Charlotte în ochii lumii dar, în sinea lor, simțeau o ușurare extraordinară. Cînd își întîlniră oaspetele la masă, erau în cea mai bună dispoziție.

Destul de ciudat, dar se părea că și cu doamna colonel se petrecuse o transformare similară. Nu

mai era nimic crispat în veselia ei, cum fusese la micul dejun. Arăta ca renăscută.

Soția pastorului se întreba dacă Thea Sundler fusese cea care realizase transformarea asta. Și chiar așa era, deși nu în felul în care bănuia ea.

Doamna colonel ședea pe bancă alături de Karl-Artur în fața pavilionului, când doamna Sundler o zbughi dinspre clădirea principală, ca un porumbel scăpat din ghearele uliului.

— Ce-i cu buna prietenă Thea ? întreabă doamna colonel. Ia te uită, aleargă și parcă se ține cu mîna de falcă. Karl-Artur, pentru numele lui Dumnezeu, fugi și taie-i drumul pînă nu ajunge la poartă ! Poate se ține după ea un roi de albine. Întreab-o dacă nu poți s-o ajuți cu ceva !

Karl-Artur se grăbi să îndeplinească dorința mamei sale și, cu toate că doamna Sundler îi făcuse semne disperate să nu se apropie de ea, o ajunsese în dreptul grilajului. Când se întoarse la maică-sa, avea o expresie de adîncă indignare.

— Iarăși o ispravă de-a Charlottei ! E smintită de-a binelea. Poți să-ți închipui una ca asta ? Doamna Sundler a intrat la ea s-o întrebe ce mai face și Charlotte a profitat de ocazie și i-a tăiat buclele din jurul urechii.

— Ce spui ? exclamă doamna colonel, în timp ce un zîmbet poznaș îi însufletea chipul. Frumoasele bucle ale doamnei Sundler ! Trebuie să arate îngrozitor.

— A fost o răzbunare, mamă, spuse Karl-Artur. Doamna Sundler știe cîte parale face Charlotte. Ea a fost aceea care mi-a deschis ochii.

— Înțeleg, spuse doamna colonel.

Rămase cîteva clipe pe gînduri. Apoi se întoarse către fiul său.

— Să nu mai vorbim nici despre Thea, nici despre Charlotte. Mai sînt doar cîteva minute pînă plec. Să discutăm despre tine și planurile tale de a ne ajuta pe noi, bieții păcătoși !

La masa de prînz, doamna colonel fu, așa cum am mai spus, veselă și amuzantă, cum îi stătea în obicei. Soția pastorului și ea se întreceau în a spune istorioare hazlii și vorbe de duh.

Uneori doamna colonel arunca o privire spre ferestruica din oficiu. Probabil se întreba cum s-o fi simțind Charlotte în singurătatea ei. Se întreba dacă tînăra fată care întotdeauna îi arătase o dragoste nețarmurită, ba chiar o idolatrizase, nu îi ducea acum dorul. După masă, cînd trăsura se afla la scară, doamna colonel rămase o clipă singură în sufragerie. Se repezi la ferestruică, și ridică oblonul. Înaintea ei se afla Charlotte, Charlotte care toată ziua fusese bolnavă de dor, și acum stătea acolo în speranța că va putea prinde măcar o privire a ochilor iubiți.

Cu palmele ei moi, doamna colonel îi cuprinse obrazii, o trase spre ea și cu iuțeala fulgerului, o acoperi de sărutări, șoptindu-i la repezeală cîteva fraze.

— Draga mea, poți să mai rabzi și să taci cîteva zile, cîteva săptămîni ? Totul se va termina cu bine. Te-am chinuit mult ? Nu știam ce-i cu tine pînă în clipa cînd i-ai tăiat buclele. Ekenstedt și cu mine vom avea grijă de toate. Poți să mai reziști, de dragul meu și al lui Karl-Artur ? Ai să-l recapeți, copila mea, ai să-l recapeți.

Cineva pusese mîna pe clanța ușii. Pe dată, oblonul se închise. După cîteva clipe doamna colonel Ekenstedt se afla în trăsură.

## *Favoritul soartei*

Schagerström, bogătaşul, era conștient că n-ar fi rămas toată viața decît un bătăran și un ne-trebnic dacă în tinerețea lui n-ar fi fost urmărit de un noroc ciudat.

Era fiul unor părinți bogați și cu vază și ar fi putut să crească liniștit, în lux și petreceri. Ar fi putut să doarmă noapte de noapte într-un pat moale, ar fi putut merge îmbrăcat în haine costisitoare și mînca bucate alese, ca frații și surorile lui. Dar, cu firea pe care o avea, asemenea viață nu l-ar fi dus la nimic bun.

Avu marea șansă de a fi urit și greoi. Părinții, și mai ales maică-sa, nu-l puteau suferi. Nu puteau înțelege de unde le picase copilul ăsta cu capul mare, gîtul scurt și trup îndesat. Ei erau frumoși și chipeși iar toți ceilalți copii ai lor erau grațioși ca niște îngeri. Acest Gustav le apărea ca un adevărat intrus și fu tratat ca atare. Nu-i prea veselă viața cînd trebuie să joci rolul de oaie rîioasă. Schagerström mărturisea că adeseori se simțise peste măsură de amărit dar, cînd ajunsese în puterea vîrstei, își dădu seama că fusese o adevărată binefacere pentru el. Dacă ar fi auzit-o zilnic pe maică-sa spunîndu-i că-l iubește, dacă ar

fi avut buzunarele pline de bani ca frații lui, ar fi fost pierdut. Desigur, nu s-ar fi putut spune că frații și surorile lui nu deveniseră oameni cumsecade și că nu izbutiseră în viață. Poate că ei avuseseră de la început caractere mai bune, datorită cărora au putut face față cum trebuie bogăției. Dar acest lucru n-ar fi fost valabil pentru el.

Latina nu-i intra deloc în cap și nu era clasă în care să nu rămână repetent. Mai târziu el socoti aceasta drept o mare favoare a zeiței Fortuna. Pentru că insuccesele fiului l-a făcut pe tată să-l retragă de la școală și să-l trimită în ținutul Värmland, ca ucenic la o fabrică.

Nici acolo norocul nu-l părăsi. Nimeri pe mîinile unui intendent aspru și zgîrcit care îi dădu educația de care avea nevoie, mai bine decît ar fi făcut-o propriii lui părinți. Bineînțeles că la intendent nu dormi în pat de puf. Era destul că avea o saltea subțire de paie peste scîndurile patului. Acolo învăță să mănînce terci cu lapte, chiar dacă laptele era afumat, și scrumbii, chiar dacă erau rîncede. Acolo învăță să muncească de dimineața pînă seara, fără plată, însă cu certitudinea că, la cea mai mică neglijență, îl așteptau cîteva lovituri de baston. Nu fusese o perioadă plăcută, dar bogatul Schagerström știa că niciodată nu va putea fi îndeajuns de recunoscător scartei, care îl învățase să doarmă pe paie și să se mulțumească și cu mîncarea săracilor.

După ce își făcu ucenicia la fabrică ani și ani, deveni conțopist, și fu trimis la Kronbäcken, tocmai în ținutul Filipstadstrakten, la o fabrică care aparținea domnului Fröberg. Aici avu un stăpîn cumsecade, hrană bună și din belșug, la masa acestuia, și un mic salariu, așa că putu să-și cum-



pere haine mai ca lumea. Dintr-o dată dăduse de bine, și viața devenise plăcută. Poate că dacă s-ar fi prelungit multă vreme nu i-ar fi priit, dar nu avu timp să se răsfete, căci norocul lui dintotdeauna nu-l părăsi nici aici.

Nu trecu nici o lună de cînd era la Kronbäcken și se îndrăgosti de Disa Landberg, pupila și fiica adoptivă a fabricantului Fröberg. Nici că putea nimeri mai rău, căci fata nu era numai minunat de frumoasă, plină de calități, dar mai era și moștenitoarea uzinei și a minelor, în valoare de cîteva milioane. Ar fi fost o nesăbuintă din partea oricărui funcționar să-și ridice ochii la ea, cu atît mai mult din partea unuia care era atît de urît încît îl priveau ca pe o oaie rîioasă, chiar acasă la el, și niciodată nu fusese ajutat de ai săi ci lăsat să se descurce singur. De la început, Schagerström își dădu seama că n-avea altceva de făcut decît să se țină în umbră și să nu lase pe nimeni să afle despre dragostea lui. Nu-i rămînea decît să stea liniștit, deoparte, și să se uite cum tinerii locotenenți și studenții vin droaie la Kronbäcken, de Crăciun și în timpul verii, să-i prezinte omagii domnișoarei. Trebuia să-și muște buzele, să strîngă pumnii cînd ceilalți se făleau că dansaseră de atîtea și atîtea ori cu ea într-o singură seară, că primiseră atîtea și atîtea insigne la cotilion<sup>1</sup>, atîtea și atîtea priviri prietenoase și zîmbete. Nici în acest loc minunat nu se putea bucura de viață, chinuit cum era de dragostea lui nefericită. Ea îl urmărea și în timpul muncii de fiecare zi și în timpul vîntătorilor de duminică. Singurele clipe cînd se elibera oarecum de chinul dragostei erau cele cînd citea despre funcționarea și exploatarea minieră

---

<sup>1</sup> *Cotilion* — dans cu figuri și scene mimice.

și metalurgică din două cărtoale groase, care zăceau pe un raft al biroului, pe care cu siguranță că nimeni altcineva n-avusese curiozitatea să le răsfoiască.

Mult mai târziu înțelesese că și nefericita lui dragoste îi fusese un bun educator. Dar niciodată nu se putu împăca pe de-a întregul cu ideea asta. Suferise prea mult. Fata care îi plăcea nu era nici prietenoasă, dar nici neprietenoasă cu el. Schagerström nu dansa și nici nu făcuse vreo încercare să se apropie de ea, așa că nu avusese niciodată prilejul să-i vorbească. Într-o seară de vară se dansa în salonul cel mare la Kronbäcken, și Schagerström stătea, ca de obicei, lângă ușă și își urmărea iubita din ochi. Niciodată nu va uita cât de uluit a fost când, într-o pauză dintre dansuri, s-a apropiat de el.

— Cred, domnule Schagerström, că ar fi bine să mergi să te culci. E ora douăsprezece și la ora patru începi munca. Noi ceilalți putem dormi până la prânz, dacă avem poftă.

Într-o clipă, coborî rușinat la birou. Înțelegea prea bine că i se urise să-l tot vadă stînd rezemat de ușă. Îi vorbise prietenos și părea binevoitoare, dar nici nu i-ar fi trecut prin minte lui Schagerström că ea ar putea nutri oarecare simpatie față de el și că i-ar putea părea rău că stă acolo și se obosește de pomană.

O dată, fuseseră la pescuit, ea și doi din obișnuinții ei cavaleri, iar Schagerström se afla la visle. Era o zi caldă și barca era destul de grea, dar se simțea fericit pentru că ea ședea la pupă chiar în fața lui și tot timpul putea s-o privească în voie.

La întoarcere, când acostară la ponton, o ajută să coboare din barcă și ea îi mulțumi, prietenoasă,

apoi adăugă, parcă de teamă ca amabilitatea ei să nu fie înțeleasă greșit.

— Nu pot înțelege de ce nu urmezi școala de mine din Falun. Cred că ești fiul unui președinte, nu te poți mulțumi să rămâi un simplu funcționar.

Bineînțeles că fata observase cum o sorbise din ochi în timpul plimbării cu barca. Înțelesese că o adora, se simțea stingherită și voise să-l îndepărteze. Să ia îndemnul ei drept o dovadă că purta interes viitorului lui, că auzise de la tutorele ei ce băiat capabil ar putea ieși dintr-însul, dacă ar studia, că se gândise la asta pentru a micșora distanța dintre ei, dintre micul conțopist și fata patronului, nu, așa ceva nu-și putea închipui, nici în ruptul capului.

Dar pentru că ea își exprimase această dorință, scrisese părinților și îi rugă să-l ajute, ca să poată urma școala de mine. Ei fură de acord. I-ar fi venit mai ușor să primească bani de la ei dacă taică-său nu i-ar fi scris, totodată, că speră să se descurce mai bine decît o făcuse la școala Klara din Stockholm sau, dacă din scrisoare n-ar fi reieșit atît de clar că părinții nu credeau că ar putea ajunge altceva decît un conțopist, chiar dacă ar fi trecut printr-o sută de școli. Dar mai tîrziu înțelese că tot vechiul lui noroc intervenise și de data asta ca să facă din el om.

Oricum, la școala de mine o dusesese bine. Profesorii fuseseră mulțumiți de el. Se aruncase asupra studiilor cu lăcomie. S-ar fi simțit pe deplin mulțumit dacă în fiecă clipă liberă gîndul nu l-ar fi dus la ea, care rămăsese în Värmland și la toți accia care roiau în jurul ei.

Cînd, în sfîrșit, termină strălucit cursul de doi ani, tutorele ei îi scrisese și îi oferî locul de îndependent la Gammalhyttan, cea mai mare și mai

frumoasă dintre fabricile pupilei sale. Era un loc minunat și mai presus decît s-ar fi putut aștepta un tînăr de douăzeci și trei de ani. Schagerström ar fi fost în al noulea cer, dacă n-ar fi înțeles că ea se afla în spatele acestei oferte. Se feri cu grijă să presupună că ar avea încredere în el și i-ar da astfel prilejul să se afirme. Nu, oferta nu putea însemna altceva decît că, în mod amabil, vroia să-l împiedice de a se întoarce la Kronbäcken. Nu îl privea cu ochi răi, era gata să-l ajute cu plăcere, dar nu-l putea suferi în preajma ei.

Ar fi vrut să-i facă pe plac, să nu mai apară niciodată în fața ei, dar înainte de a ocupa noul post, fu nevoit să meargă la Kronbäcken pentru instrucțiuni. Cînd ajunse acolo, patronul Fröberg îl pofti la el acasă, să le salute pe doamne. Disa Landberg voia și ea să-i dea unele instrucțiuni. Așa că trecu prin vestibul, o luă la dreapta și intră în salonașul unde doamnele din Kronbäcken obișnuiau să-și petreacă timpul cu lucrul de mînă. Ea îi ieși în întîmpinare cu brațele întinse, așa cum întîmpini pe cineva căruia i-ai dus dorul. Cu spaimă văzu că era singură în cameră. Pentru prima oară se vedeau fără ca altcineva să fie de față. A fost destul pentru ca inima să înceapă să-i bată cu putere, dar și mai rău a fost cînd ea, în felul ei vesel și fără mofturi îi spuse că la Gammalhyttan, unde fusese numit intendent, se afla o locuință mare și frumoasă, așa că acum putea să se gîndească oricînd la căsătorie.

N-a fost în stare să-i răspundă.

O suferință intensă îl cuprinse la gîndul că ea nu se mulțumește să-l îndepărteze de la Kronbäcken ci, pe deasupra, vrea să-l vadă și căsătorit. Își spuse că nu merită o asemenea pedeapsă. Niciodată nu fusese nelalocul lui.

Dar ea continuă cu aceeași sinceritate.

— E cea mai frumoasă dintre proprietățile mele. Întotdeauna mi-am dorit să locuiesc acolo, atunci când mă voi căsători.

Fraza asta ar fi fost destul de limpede pentru oricare altul, dar Schagerström avusese de mic copil educatori severi așa că se întoarse spre ușă și dădu să plece.

Ea ajunsese însă la ușă înaintea lui și puse mâna pe clantă.

— Am refuzat destui petitori, spuse ea. Poate mi-a venit și mie rîndul să pățesc la fel.

O apucă violent de mîină ca să poată deschide ușa.

— Nu te juca cu mine. Pentru mine e ceva serios.

— Și pentru mine e, spuse fata, și-l privi drept în ochi.

În clipa aceea Schagerström înțelese ce însemnase pentru el vechiul lui noroc. Singurătatea, greutățile, lipsurile, toate poverile pe care viața le aruncase pînă atunci asupra lui fuseseră menite doar acestei fericiri supraomenești. Pentru ca ea să-i poată pătrunde în suflet, să găsească spațiu unde să se desfășoare, pentru ca ea și numai ea să poată domni.

## Moștenirea

Cînd, după trei ani de căsătorie, Schagerström își pierdu soția iubită, se găsi un testament în care se preciza că, de ar muri ea înaintea lui *fără să aibe copii*, tot ce posedă va reveni soțului ei. Testamentul fu executat, cîteva legate fură plătite unor servitori în vîrstă, unor rude îndepărtate, și Schagerström intră în posesia imensei moșteniri.

Pe toate proprietățile și în toate fabricile lui Schagerström, oamenii scoaseră un oftat de ușurare. Așadar, averea va rămîne laolaltă, în aceeași mină. Acest lucru era considerat ca un dar al proniei cerești, mai ales că numeroasele întreprinderi aveau să fie conduse de un om priceput.

Dar scurt timp după ce Schagerström luă în primire moștenirea, intendenții, inspectorii, arendașii, brigadierii silvici, într-un cuvînt, toți cei care aveau de-a face cu îngrijirea bunurilor lui începură să aibă îndoieli în privința noii conduceri. Schagerström locuia tot timpul la Stockholm, și faptul în sine era destul de supărător. Dar treaba tot ar fi mers dacă ar fi răspuns măcar la scrisorile lor. Însă de cele mai multe ori, neglija și acest lucru. Ba trebuia cumpărată fontă brută, ba trebuia vîndută fontă în bare. Trebuiau semnate con-

tracte pentru livrări de cărbune și lemne de foc. Trebuiau făcute numiri în posturile rămase libere. Clădirile aveau nevoie de reparații, facturile trebuiau achitate. Dar de la Schagerström nu veneau nici scrisori, nici bani. Uneori confirma primirea scrisorii și anunța că va trimite dispoziții dar acestea se lăsau așteptate mult și bine. Nu trecură decît cîteva săptămîni și pretutindeni domnea o harababură de nedescris. Unii administratori stăteau cu mîinile în sîn, alții luară inițiative pe cont propriu, ceea ce era poate și mai rău. Pretutindeni se considera că Schagerström nu era în stare să administreze o asemenea avere uriașă.

Mai nemulțumit poate decît oricare altul era industriașul Fröberg de la Kronbäcken. Schagerström fusese întotdeauna favoritul lui și se așteptase la lucruri mari de la el. Oricît de adîncă fusese durerea provocată de moartea veselei și strălucitei fete care crescuse în casa lui, îi rămăsese consolarea că proprietățile ei, conduse de el atîta timp, minele bogate, îmbelșugatele cursuri de apă, frumoasele domenii, vastele întinderi împădurite, fabricile aducătoare de mari venituri, ajunseseră pe mîini bune. Știa că Schagerström era pregătit pentru a ocupa poziția de mare proprietăr și fabricant. Primul an al căsătoriei îl petrecuseră în străinătate, la îndemnîl tutorelui. Din scrisorile tinerilor înțelesese că nu-și petreceau timpul vizitînd galerii de artă sau admirînd monumente vechi. Ca oameni socotiți ce erau, studiaseră mineritul în Germania, fabricile din Anglia, creșterea animalelor în Olanda. Fuseseră neobosiți. Schagerström se plînsese uneori. „Trecem pe lingă locuri minunate, scria el, fără să ne acordăm timpul de a le vizita. Ne gîndim să adunăm doar cunoștințe utile. Disa este ele-

mentul motor. Eu, bietul de mine, aş vrea să trăiesc doar pentru dragostea noastră.“

În ultimii ani îşi stabiliseră domiciliul la Stockholm. Cumpăraseră o casă mare, o amenajaseră splendid şi fură de o ospitalitate fără margini. Şi aceasta tot după povaţa tutorelui. Schagerström era acum un mare bogătaş. Trebuia să frecventeze cele mai înalte cercuri, să se familiarizeze cu bunele maniere, să cunoască oameni influenţi, să câştige încrederea cîrmuitorilor ţării.

Vă daţi seama că deşi patronul de la Kronbäcken nu mai avea de-a face în prezent cu problemele băneşti ale lui Schagerström, totuşi se alarmase văzînd cum merg treburile. Voia neapărat să stea de vorbă cu Schagerström, să afle ce i se întîmplase, să-l îndemne să se apuce iar de treabă.

Într-o zi chemă la el un funcţionar, un tînăr care venise la Kronbäcken cam în acelaşi timp cu Schagerström şi care fusese doosebit de bun prieten şi coleg cu acesta.

— Ascultă-mă, dragă Nyman, ceva nu-i în ordine cu Schagerström. Pleci imediat la Stockholm şi-l aduci încoace. Dacă te întorci fără el, eşti concediat.

Funcţionarul Nyman încremenise. Pentru nimic în lume n-ar fi vrut să piardă postul de la Kronbäcken. Era capabil dar cam leneş şi reuşise în aşa măsură să se facă necesar doamnelor de la Kronbäcken, încît aproape scăpase de obligaţia de a lucra la birou. Trebuia să joace *whist*<sup>1</sup> cu bătrîna doamnă, să citească cu glas tare domnişoarelor, să deseneze pentru ele modele de broderii, să le însoţească la călărie, să fie fidelul şi supusul

---

<sup>1</sup> *Whist* — joc de cărţi înrudit cu *bridge*-ul. Se joacă de către trei sau patru persoane cu 52 de cărţi.



lor cavalier. Amabilul Nyman trebuia să fie pretutindeni prezent, cînd era vorba de vreo distracție. Era cît se poate de mulțumit cu soarta sa, cu locul pe care îl ocupa în societate și n-avea nici o poftă să se schimbe ceva.

Așa că Nyman porni spre Stockholm, pentru a se salva pe sine și pe Schagerström. Călători zi și noapte și ajunse într-o dimineată pe la orele opt, trase la un han, comandă de îndată schimb de cai pentru întoarcere, îmbucă ceva și se îndreptă spre locuința lui Schagerström. Sună și spuse valetului, care-i deschise, că trebuie să stea de vorbă cu stăpînul casei. Valetul îl anunță că domnul e plecat. Funcționarul își spuse numele și îl rugă să comunice că e venit într-o problemă importantă din partea fabricantului Fröberg. Adăugă că se va întoarce peste o oră.

După o oră fu într-adevăr înapoi la locuința lui Schagerström. Veni cu trăsura domnului Fröberg, trasă de alți cai, odihniți. Avea și pachetul de merinde pentru drum, totul pregătit ca pentru o călătorie pînă în Värmland.

Cînd intră în vestibul, valetul care se afla acolo îi transmise că Schagerström îl rugase să se întoarcă mai tîrziu. O ședință de lucru îl împiedica să-l poată primi. Lui Nyman i se păru că surprinde oarecare stinghereală în atitudinea valetului. Bănuî că i se spune o minciună. Întrebă unde se ținea ședința.

— Domnii sînt adunați aici, în salonul cel mare, răspunse valetul și Nyman văzu că într-adevăr o mulțime de pălării și haine atîrnau în vestibul. Își scoase pălăria și pelerina și le întinse valetului.

— Trebuie să se găsească o cameră să pot aştepta, spuse el. N-am poftă să umblu pe străzi. Am călătorit toată noaptea ca să ajung la timp.

Valetul nu părea prea dispus să-i dea drumul înăuntru, dar Nyman nu se lăsă pînă nu fu introdus într-o mică încăpere de lingă salon.

Peste puţin timp, trecură pe acolo doi domni care, desigur, participau la şedinţă, precedaţi de valet. Acesta deschisese uşile salonului. Nyman folosi prilejul ca să arunce o privire în încăperea alăturată. Zări o mulţime de domni în vîrstă, respectabili, şezînd în jurul unei mese mari, încărcate cu acte. I se păru de asemenea că aceste acte erau scrise pe hîrtie timbrată.

„Ce naiba se petrece? se întrebă. Arată întocmai ca nişte acte de vînzare-cumpărare şi de ipotecă. Probabil că Schagerström încheie o afacere importantă.“

Deodată îşi dădu seama că nu-l văzuse pe Schagerström printre cei care şedeau în jurul mesei.

Ce putea să însemne asta? Dacă Schagerström nu lua parte la şedinţă, atunci el, Nyman, putea sta de vorbă cu dînsul. Din nou intră în odaie unul din domnii care asistau la şedinţă. Era un tînăr notar pe care Nyman îl întîlnise la Kronbäcken, pe vremea cînd notarul, ca atîţia alţi tineri, venea pe acolo să-i facă curte domnişoarei. Se grăbi să-i iasă în întîmpinare ca să-l tragă de limbă.

— Oh, ia te uită, drăguţul de... Vreau să spun, domnul Nyman! exclamă tînărul notar. Ce plăcere să ne întîlnim la Stockholm. Ce se mai aude pe la Kronbäcken?

— Nu mi-ai putea înlesni să stau de vorbă cu Schagerström? întrebă Nyman. Am călătorit zi şi

noapte pentru o chestiune importantă, și acum nu pot cu nici un chip să dau ochi cu el.

Notarul se uită la ceas.

— Mi-e teamă că va trebui să ai răbdare încă vreo două ore, pînă cînd cei dinăuntru vor termina.

— Dar ce au atîta de lucru ?

— Nu știu dacă mi-e permis să dau în vileag acest lucru.

Nyman se gîndi la postul lui plăcut de la Kronbäcken, la doamna Fröberg și la domnișoare și își permise să facă o propunere îndrăzneată.

— Știu doar că Schagerström are de gînd să scape de proprietăți, se hazardă el.

— Aha, ați aflat știrea, acolo la mînă ? se miră notarul.

— Da, am aflat, dar nu știu cine le va cumpăra.

— Să le cumpere ! exclamă notarul. Nici gînd să fie vîndute. Totul va fi donat unor organizații de binefacere, unor cămine de copii, case de ajutor pentru văduve și așa mai departe. Dar acum te las. Eu sînt acela care trebuie să alcătuiască actele de donație, după ce domnii de colo vor cădea de acord în privința condițiilor.

Nyman înghiți în sec de cîteva ori, ca un pește azvîrlit pe uscat. Dacă s-ar întoarce acasă cu asemenea noutăți, bătrînul Fröberg s-ar înfuria în asemenea hal, încît el, Nyman, n-ar mai rămîne nici o zi în postul lui atît de plăcut. Ce să născocască ? Ce să facă ?

În momentul în care notarul era gata să dispară pe ușa deschisă, domnul Nyman se repezi la el și îl apucă de mîneacă.

— N-ai putea să-i spui lui Schagerström că trebuie să-i vorbesc ? Spune-i că e ceva important ! Spune-i că a ars Gammalhyttan !

— Desigur, desigur. Vai, ce nenorocire !

Foarte curînd în pragul uşii apăru un om gîrbovit, pămîntiu la faţă, slăbit în ultimul hal şi cu ochii injectaţi.

— Ce vrei ? îl întrebă cu ton sec şi repezit pe Nyman, ca cineva căruia nu-i place să fie deranjat.

Bietul Nyman înghiţi iar în sec şi nu putu scoate nici un cuvînt. În ce hal era Schagerström ! Niciodată nu fusese un bărbat impunător sau frumos, dar cînd era îndrăgostit şi locuia la Kronbäcken i se citea bunătatea pe faţă. Acum domnului Nyman i se făcu frică de fostul său coleg.

— Ce-ai spus ? repetă Schagerström. A ars Gammalhyttan ?

Contabilul plănuise să se folosească de minciună numai de nevoie, ca să poată vorbi cu Schagerström. Brusc, se hotărî să nu dea înapoi.

— Da, spuse el, a ars Gammalhyttan.

— Ce a ars ? Casa de locuit ?

Funcţionarul îl privi ţintă pe Schagerström. Îi vedea privirea încordată şi părul de la temple care începuse să i se rărească. „Nu-i ajunge numai locuinţa, se gîndi, e nevoie de o scuturătură serioasă.“

— Nu, e mult mai grav, dacă pot spune aşa !

— Forja, atunci ?

— Nici ca. E vorba de hardughia cea mare de lemn a minei, unde locuiesc douăzeci de familii. Două femei au ars de vii înăuntru, o sută de oameni au rămas fără adăpost. Cei care s-au salvat, au ieşit afară goi puşcă, fără haine, desculţi. E mare nenorocire, pare-se. N-am văzut cu ochii mei. M-au trimis să te aduc.

— Intendentul nu mi-a scris nimic despre asta, spuse Schagerström.

— Nu voia să te supere. Börjesson l-a înștiințat pe bătrînul Fröberg, cu rugămîntea să-i dea ajutor, dar bătrînul găsește că-i peste puterile lui. Trebuie chiar tu să vii să descurci lucrurile.

Schagerström se duse la ușă și-l sună pe valet.

— Plec imediat în Värmland, anunță el. Spune-i lui Lundman să pregătească trăsura de drum.

— Dă-mi voie, interveni Nyman, trăsura lui Fröberg e la scară cu cai de schimb și așteaptă. Ia-ți numai alte haine și putem porni.

Schagerström păru că e gata să-i urmeze îndemnul, dar deodată se lovi cu mîna peste frunte.

— Consfătuirea, e foarte importantă ! exclamă el. Nu pot pleca înainte de o jumătate de oră.

Dar Nyman n-avea de gînd să-i lase timp să-și dăruiască proprietățile.

— O jumătate de oră nu-i mult. Dar pentru cei care stau culcați afară, pe pămîntul rece, în frigul de toamnă, poate să li se pară mult.

— De ce stau afară pe pămîntul rece ? întrebă Schagerström. Au doar locuința patronului.

— Börjesson n-a știut dacă poate îndrăzni să-i culce acolo.

Schagerström tot mai ezita.

— Mă întreb dacă Disa Landberg ar fi stat pînă la sfîrșitul consfăturii, după ce ar fi aflat asemenea vești.

Schagerström îi aruncă o privire nerăbdătoare. Intră în salon dar se întoarse imediat.

— Le-am spus că ședința se amîină cu o săptămîină.

— Hai, vino !

Am minți dacă am spune că Nyman a avut o călătorie prea plăcută în tovărășia lui Schagerström, la întoarcere spre Värmland. Îl chinuia gîn-

dul la minciuna sa cu incendiul și ar fi recunoscut-o bucuros, dar nu îndrăzneă.

„Dacă-i spun că nu există oameni arși de vii sau fără adăpost, pe loc se întoarce la Stockholm. E singurul argument pe care-l am.“

Ca să-i abată gândurile lui Schagerström, îi îndrugă verzi și uscate și îi povestiră o mulțime de istorioare de la mină : ce vorbe de haz spusese niște bătrâni servitori, cum câțiva căruțași șireți păcăliseră pe niște inspectori ageamii, cum umbla zvonul că se descoperiseră zăcăminte de minereu în apropiere de Gammalhyttan. Îi descrise o licitație la care întinderi nesfârșite de pădure se vînduseră la un preț de nimic. Îi turuia gura de parcă ar fi fost viața lui în joc dar Schagerström, pe care probabil începuse să-l sîcîie strădania lui Nyman de a-i trezi interesul de proprietar, îl întrerupse :

— Nu pot să păstrez proprietățile. Am de gînd să le donez. Disa n-ar crede că sufăr din pricina ei, dacă aş păstra toată averea asta.

— Nu trebuie s-o ieși ca pe o plăcere, ci ca pe o sarcină sfîntă, ripostă Nyman.

— Nu sînt în stare, răspunse Schagerström, pe un ton atît de disperat, încît celălalt nu îndrăzni să continue.

? { — Hai, hai, lasă, Nyman, draguțule ! spuse el puțin batjocoritor. Nyman se înroși foc.

— Da, știu bine că n-am dreptul să fac morală, se scuză el. Dar eu nu am un sfînt și nici nu știu încotro s-o apuc. Așa că am dreptul să-mi fac viața cît mai plăcută. Dar dacă aş avea măcar un petic de pămînt, aș vedea tu cum l-aș ține !

În dimineața celei de a treia zile ajunseră la capătul călătoriei. Intrară pe domeniul Gammal-

hyttan în zori, la șase. Soarele strălucea vesel în frunzișul auriu și roșu al copacilor. Cerul era de un albastru strălucitor. Sub o piclă ușoară iazul, aflat în partea de jos a parcului, sclipea ca o platoșă de oțel.

Nimeni nu le ieși în întâmpinare. În timp ce vizitiul era plecat la fermă după rîndaș, Nyman folosi momentul pentru a se spovedi.

— Nu te mai osteni să vorbești cu Börjesson despre incendiu, spuse el. N-a avut niciodată loc. A trebuit să născocesc ceva ca să te pot aduce aici. Fröberg a spus că mă concediază dacă mă-ntorc fără tine.

— Dar cei arși de vii, cei fără adăpost ? întrebă Schagerström, care nu se dezmetici atît de repede.

— N-au existat niciodată, spuse contabilul îngrozit de-a binelea. Ce puteam să fac ? Am fost nevoit să mint pentru a nu-ți lăsa răgazul să înstrăinezi proprietățile.

Schagerström îi aruncă o privire nepăsătoare, de gheață.

— Ai avut desigur intenții bune, dar totul a fost degeaba. Mă întorc la Stockholm de îndată ce pot avea cai de schimb.

Contabilul suspină, dar tăcu. Nu era nimic de făcut. Jocul era pierdut.

Între timp vizitiul se înapoie.

— Nu-i țipenie de om la fermă. Am întîlnit o băbuță care spune că administratorul și toți ceilalți au ieșit la o vînătoare de elani. Hăitașii au pornit la patru dimineața. A fost un asemenea zor încît au uitat să dea de mîncare cailor. Auziți-i cum tropăie.

Într-adevăr, dinspre grajd se auzeau bocănituri răsunătoare. Animalele flămînde făceau o hărmălaie groaznică.

O uşoară roşeală apăru pe obrajii lui Schagerström.

— Te rog să fii atît de bun şi să le dai de mîncare, spuse el, şi-i dădu vizitiului un bacşiş.

Apoi se uită împrejur şi privi curtea cu interes renăscut.

— Nu se vede fum la forjă, se miră el.

— Forja s-a oprit pentru prima oară, de treizeci de ani încoace, răspunse Nyman. N-au avut mîncău. Ce să faci? Börjesson merge la vînătoare, precum vezi, cu toţi oamenii lui. Nu mă mir deloc.

Schagerström se mai înroşi puţin.

— S-a oprit şi fierăria? întrebă.

— Sînt sigur. Fierarii fac pe hăitaşii. Dar ce te priveşte? Oricum, vei dona totul.

— Bineînţeles, spuse Schagerström. descumpănit. Nu mă priveşte de fel.

— Distinşii domni din consiliul de administraţie al căminului de copii găsiţi vor avea grijă de asta, nu tu, îl atîta Nyman.

— Desigur, aprobă iar Schagerström.

— Poate nu ţii să intri în casă? întrebă domnul Nyman şi păşi spre pavilionul de locuinţe. Înţelegi, azi s-a luat micul dejun devreme, înainte ca vînătorii să pornească la drum. Doamnele şi servitoarele se odihnesc, desigur, după atîta osteneală.

— Nu-i nevoie să le trezeşti, îl opri Schagerström. Plec imediat.

— Hei! strigă Nyman în momentul acela. Ia priveşte acolo, priveşte!

Se auzi o împuşcătură. Din direcţia parcului venea un cerb. Îl nimeriseră dar îşi continua



fuga. Trăgea piciorul din față care îi atârna țeapăn și alerga cu greu pe celelalte trei.

În clipa următoare apărură în fugă unul din vânători. Ochi, și cu o lovitură bine ținută doborî animalul. Cerbul se prăbuși gemînd doar la cîțiva pași în fața lui Schagerström.

Trăgătorul se apropie încet și parcă nehotărît. Era un bărbat înalt și bine legat.

— E căpitanul Hammarberg, îl lămuri Nyman. Schagerström ridică ochii și-l privi mînios pe vânătorul cel chipeș. Îl recunoscuse imediat. Era același ofițer blond, cu ten proaspăt și trandafiriu, care avea o putere ciudată asupra femeilor. Toate se dădeau în vînt după el, deși știau că e o lichea, ba chiar o canalie, s-ar putea spune. Schagerström nu putea uita cum individul încercase să intre în grațiile Disei Landberg, cînd ea era încă fată, cum parcă o vrăjise, cum Disa îi îngăduise s-o însoțească la plimbare, cum călăriseră împreună, cum dansase cu ea.

— Cum îndrăznește mizerabilul să se arate aici ? murmură el.

— De, s-ar părea că nici asta n-ai s-o poți împiedica, spuse Nyman, pe un ton care numai amabil nu era.

Amintirile îl copleșiră pe Schagerström. Acest căpitan, care îi ghicise dragostea pentru frumoasa moștenitoare, îl chinuse, îl luase în rîs, se împăunase în fața lui cu nemerniciile comise, pentru ca lui Schagerström să-i fie de două ori mai amarnic gîndul că Disa Landberg accepta tovărășia unui asemenea individ. Își încleștă fălcile și căpătă o expresie crîncenă.

— Apropie-te, pentru Dumnezeu, și împușcă animalul să nu se mai chinuie ! îi strigă căpitanului. Apoi îi întoarse spatele, se îndreptă spre pa-

vilionul de locuințe și începu să bată cu toată puterea în ușă.

Intendentul Börjesson și ceilalți vânători se înapoiară și ei din parc. Intendentul îl recunoscu pe Schagerström și se grăbi să urce treptele în urma lui.

Schagerström îi aruncă o privire nimicitoare.

— N-am să-ți reproșez, spuse Schagerström, că forja nu merge, că fierăria stă și că animalele sînt nehrănite. Poate că-i vina mea, în aceeași măsură cu a dumitale. Dar că-i permiți nemernicului căpitan Hammarberg să vîneze pe pămîntul meu, asta nu mai e vina mea. Ești concediat.

Cu aceste cuvînte Schagerström preluă iar conducerea bunurilor sale și trecu multă vreme pînă cînd să se gîndească iarăși la înstrăinarea lor.

## Diligența

Cînd părăsi parohia Korskyrka după a doua cerere în căsătorie, Schagerström nu mai avea nici un motiv să fie vesel. Cu o zi înainte, plecase de acolo înseninat, crezînd că a întîlnit un caracter mîndru și dezinteresat. Acum, dimpotrivă, cînd Charlotte se arătase a fi meschină și interesată, simți o descurajare adîncă. Era atît de abătut încît pricepu deodată că fata îi produsese o impresie mai puternică decît bănuise pînă atunci.

— Fir-ar să fie, murmură, dacă s-ar fi arătat la înălțime, tare mi-e teamă că m-aș fi îndrăgostit de ea. Dar nici nu mai putea fi vorba de așa ceva, de cînd își arătase adevărata fire. Desigur, trebuia să se însoare cu ea, dar se cunoștea pe sine destul de bine și știa că nu va putea iubi niciodată o femeie intrigantă, nesinceră și lacomă de bani.

Schagerström călătorea în ziua aceea într-un mic cupeu pe care-l folosea întotdeauna în călătoriile lungi. Acum coborî brusc storurile din piele, de la ferestrele cupeului. Îl chinuia să vadă veșnica lumină a soarelui, ogoarele care ofereau privirilor recolte îmbelșugate.

Dar cînd nu mai avea nimic altceva înaintea ochilor, în întunericul trăsorii, se arătă o vedenie încîntătoare. O văzu pe Charlotte cum se apleca în pragul uşii şi îl privea pe tînărul Ekenstedt. Dacă vreodată dragostea strălucise pe un chip, atunci al ei era acela. Dar nu apăru bine această imagine şi pe fabricant îl cuprinse furia.

— La dracu ! Stăteai acolo şi-ţi dădeai aere de inger nevinovat, pentru ca la numai zece minute după aceea să primeşti propunerea bogătaşului Schagerström.

Pe măsură ce trecea timpul, deprimarea lui creştea. Fu cuprins de un dispreţ puternic pentru propria sa persoană cînd se gîndi cît de nesăbuit se purtase.

Îşi pusese obrazul în joc pentru fata asta, doar pentru ochii ei frumoşi. Ce prostie, ce credulitate ! Toată povestea cu cererea în căsătorie era o ne-bunje de neiertat. Îşi pierduse cu totul raţiunea ? Să fi avut oare dreptate părinţii lui ? În privinţa asta se arătase într-adevăr prostănac şi necioplit. Nu dură mult şi începu să considere insuccesul pe care-l avusese drept o pedeapsă pentru că fusese infidel memoriei răposatei sale soţii şi dorise să se recăsătorească. De aceea vă trebui să ia acum o femeie pe care n-o putea nici iubi, nici respecta.

Şi din nou vechea şi crîncena suferinţă se trezi în el. Simţea că în această durere îşi avea vatra şi adevărata existenţă. Îi era silă de viaţă cu obligaţiile şi complicaţiile ei.

Schagerström pornise la drum pentru a inspecta forjele şi atelierele sale. Trebuia să controleze socotelile intendenţilor, să cerceteze dacă întunecatele forje, cu gurile căscate ale cuptoarelor şi cu ciocanele lor grele, erau în bună stare şi să

hotărăscă cît cărbune și fontă trebuiau cumpărate pentru nevoile apropiatei ierni.

Era așadar o adevărată călătorie de afaceri. În fiecare vară întreprindea o astfel de călătorie și nu putea să se sustragă acestei obligații.

După cîteva ore de drum ajunse la Gammalhyttan, unde bunul lui prieten, Henrik Nyman, era în prezent administrator. Se înțelege că acesta și soția lui, care era una din cele mai drăguțe domnișoare Fröberg, de la Kronbäcken, îl întâmpinară cu multă căldură. La ei nu era primit ca un stăpîn temut, ci ca un coleg și prieten din tinerețe.

Schagerström n-ar fi putut nimeri pe mîini mai bune, dar starea de melancolie care-l cuprinsese în timpul călătoriei nu voia deloc să-l părăsească. Gammalhyttan era de fapt ultimul loc unde ar fi trebuit să se afle, în calitatea lui de proaspăt logodnic. Fiecare pas în parc, fiecare copac din alee, fiecare bancă din curte, parcă păstrau amintirea cuvintelor de dragoste și a dezmierdărilor dintre el și soția lui. Aici, ea mai trăia încă, frumoasă, tînără, strălucitoare. O putea vedea, o putea auzi. Cum fusese oare posibil să-i devină necredincios? Exista vreo femeie pe pămînt care să fie vrednică de a ocupa, în inima lui, locul dispărutei?

Mîhnirea lui nu trecu neobservată de gazde. Se întrebau ce îl făcuse atît de mohorît și abătut, dar, deoarece el nu-și deschidea singur sufletul, nu voiau să-l sîcîie cu întrebări.

Cum Gammalhyttan se afla doar la cîteva mile<sup>1</sup> de Korskyrka, era inevitabil ca vestea despre cererea în căsătorie a lui Schagerström și tot ce era în legătură cu ea să fi ajuns aici înaintea plecării lui de la parohie.

---

<sup>1</sup> O milă suedeză = 10 km.

— Regretă ce a făcut, își spuneau ei, dar e păcat. Charlotte Löwensköld ar fi o soție minunată pentru el. L-ar scoate din veșnica lui tristețe și din gândurile negre.

— Tare aș vrea să vorbesc cu el despre toate astea, spuse doamna Nyman. O cunosc pe Charlotte de mult. Tot ce se povestește acum despre falsitatea și viclenia ei trebuie să fie minciună. E cîntea întruchipată.

— Dacă aș fi în locul tău, nu m-aș amesteca, o sfătui bărbatul. Schagerström are iar privirea fixă de acum șase ani, cînd l-am adus de la Stockholm printr-un șiretlic. Vezi să nu faci mai mult rău.

Tînăra soție a lui Nyman ținu seama de sfatul bărbatului și reuși într-adevăr să nu se amestece cu nimic aproape tot timpul vizitei lui Schagerström. Dar vineri seara, cînd inspectia fu terminată și oaspetele urma a doua zi dimineata să-i părăsească, nu-și mai pûtu stăpîni inima ei bună și săritoare.

„Ar fi nemilos să-l lăsăm să plece, mîhnit și plin de regrete, se gîndi ea. De ce să regrete, cînd n-are de ce ?“

Discret, pe ocolite, ca din întîmplare, aduse vorba, în timpul cînei, despre Charlotte Löwensköld. Povesti o mulțime de anecdote care circulau pe seama ei. Le povesti despre bobîrnacul pe care îl dăduse menajerei doamnei pastor și despre celebra împrejurare cînd căzuse, de pe bancă, în biserică. Istoriși despre întîmplarea cu zaharnița, despre întrecerea pe caii pastorului și multe altele. Încerca astfel să-i creeze lui Schagerström impresia că Charlotte e o fată mîndră, veselă, îndrăzneată și, totodată, inteligentă și devotată. În privința cererii în căsătorie se prefăcu a nu ști nimic.

Dar în timp ce doamna Britta Nyman desfășura cea mai fierbinte elocvență în apărarea prietenei ei, Schagerström se ridică brusc, împinse scaunul cu atita violență încît se răsturnă pe podea.

— E frumos din partea ta, Britta, spuse el. Înțeleg că vrei să mă încurajezi, să nu mai văd lucrurile în negru. Dar eu prefer să privesc adevărul în față. Dacă am putut fi atît de lipsit de inimă încît să mă gîndesc la căsătorie, atunci așa e drept, să mă pricopsesc cu o intrigantă, cu o prefăcută, cu cea mai rea femeie din cîte mi-a fost dat să cunosc.

După ce rosti aceste cuvinte, Schagerström se năpusti afară din cameră. Gazdele îngrozite auziră izbitura ușii de la intrare, apoi pașii lui, afară, pe alee.

Schagerström rătăci prin pădurea cea mare, la răsărit de Gammalhyttan. Colindă două ceasuri în neștire.

În timpul acestei plimbări, idei vechi, îngropate cu șase ani în urmă, începură să reînvie. Nu putea scăpa oare de această bogăție care era calvarul și nenorocirea lui ?

Se gîndi că, într-o anumită măsură, Britta Nyman avea poate dreptate. Charlotte nu era mai rea decît altele, dar căzuse pradă unei tentații și nu-i putuse rezista.

De ce trebuie tocmai el să ispitească oamenii ? De ce să nu dăruiască proprietățile ? Fusesse urmărit de un noroc nemaipomenit, de cînd preluate moștenirea. O dublase aproape. Era un motiv în plus pentru a scăpa de povara asta apăsătoare.

Stai să vezi. Așa ar putea evita noua căsătorie. Domnișoara Charlotte Löwensköld nu se va mărita cu un bărbat sărac.

Rătăci în întuneric. Din cînd în cînd se poticnea, alteori se oprea, neștiind încotro să apuce. Îi venea la fel de greu să găsească drumul în pădurea asta deasă, ca și în sufletul său.

În sfîrșit ajunsese la un drum larg, pietruit și își dădu seama unde se află. Era șoseaua care ducea la Stockholm și trecea la est de Gammalhyttan.

Apucă pe această șosea. Nu era oare un semn al cerului? Nu exista o legătură între hotărîrea lui de a-și dărui proprietățile și faptul că în aceea clipă nimerise pe drumul spre Stockholm?

Își continuă mersul cu pas tot mai grăbit. Nu intenționa să se întoarcă la Gammalhyttan. Nu vroia să se lase antrenat în noi explicații. Avea bani la el și putea să-și procure cai la primul han.

În timp ce urca o pantă lungă auzi în spate zgomot de roți. Se uită îndărăt și zări o trăsură mare trasă de trei cai.

Diligența pentru Stockholm! Al doilea semn. Putea ajunge cît se poate de repede în capitală, înainte ca cineva de aici să prindă de veste. Confătuirea care fusese întreruptă în urmă cu șase ani va putea reîncepe și actele de donație vor putea fi încheiate.

Se opri și așteptă diligența. Cînd aceasta ajunsese în dreptul lui, strigă :

— Oprește, oprește ! E vreun loc ?

— Da, este, strigă poștalionul, dar nu pentru derbedei.

Diligența își continuă drumul, dar în capul pantei se opri.

Cînd Schagerström o ajunsese din urmă, poștalionul își scoase șapca.



— Vizitiul zice că v-a recunoscut după glas și că sînteți domnul Schagerström.

— Da, așa e.

— Urcați-vă, vă rog, și luați loc! Nu-s decît două doamne înăuntru.

## II

Oricine va recunoaște că pentru niște oameni în vîrstă, care țin la respectul ce li se cuvine, ar fi neplăcut să mărturisească cum au stat la pîndă după oblonul ferestruicii din sufragerie sau cum au scormonit în soba de faianță după o scrisoare azvîrlită. De aceea nu trebuie să vă mire că pastorul din Korskyrka și soția sa nu-i spusese nimic tinerei fete despre descoperirile lor.

Dar, pe de altă parte, deși nu voiau să-și dezvăluie taina, nu puteau s-o lase pe Charlotte să stea mai departe în oficiu și să continue treaba aceea plicticoasă.

Nici nu ieșise bine pe poartă trăsura doamnei Ekenstedt, că doamna pastor își vîrî capul în oficiu unde se afla Charlotte.

— Știi ceva, inimioara mea? spuse ea, cu fața strălucind de voie bună. Cînd am văzut-o pe colonelul că pornește la drum, mi-a venit o idee. N-ar fi grozav să facem și noi o călătorie, pe vremea asta minunată? E atîta amar de vreme de cînd nu am văzut-o pe soră-mea cea mare, din Örebro. Cu siguranță că va fi bucuroasă de vizita noastră.

Charlotte o privi uimită, în primul moment, dar nu trecuse mult de cînd simțise mînuțele moi ale doamnei colonel mîngîindu-i obrazii, de cînd ascultase șoaptele ei. Se înțelege că lumea îi apărea

în cu totul altă lumină. O călătorie oriincotro ar fi fost era, în acele clipe, tocmai ceea ce îi trebuia.

Nu mai puțin plăcut era și faptul că se simțea iarăși înconjurată de simpatie. Toată după-amiaza ciripi de bucurie, pălăvrăgi și cîntă. Parcă nu se mai gîndea nici la dragostea ei respinsă, nici la calomniile înveninate.

Pregătirile fură făcute în mare grabă, și pe la zece seara stăteau într-un ungher al grădinii și așteptau diligența spre Stockholm, care trecea chiar pe acolo. Cînd trăsura galbenă, greoaie, apare în zare, trasă de trei cai, proaspăt înhămați în sat, cînd auzi scîrțîitul vesel al roților, foșnetul hamurilor, șfichiuitul biciului și sunetele vioaie pe care le scoate cornul poștalionului, cum să nu-ți vină să călătorești? Charlotte nu mai putea de bucurie.

— Să călătorești! exclamă ea. Să călătorești! Aș vrea să merg zi și noapte, să fac ocolul pămîntului.

— Te-ai plictisi foarte curînd, fata mea, o potoli doamna pastor. Dar cine știe? Poate că dorința ta se va împlini mai curînd decît crezi.

Locurile fuseseră reținute la han așa că diligența se opri pentru a lua pe cele două pasagere. Poștalionul nu îndrăznea să lase hățurile din mînă și rămase sus pe capră, dar le salută cu voioșie.

— Bună seara, doamnă pastor și domnișoară. Fiți bune și urcați în trăsură! Aveți loc berechet. Nu-i nici un călător înăuntru.

— O, foarte rău! răspunse bătrîna ghidușă. Cum să fim mulțumite cu așa ceva? Mai bine era dacă aveam doi cavaleri chîpeși în trăsură, care să ne facă puțină curte.

Toți cei de față, poștalionul, surugiul, tot personalul de la parohie care, cu excepția lui Karl-

Artur, ieșise în curte să asiste la plecare, izbucniră în ris. Apoi doamna pastor se așează comod și pe deplin mulțumită în colțul din dreapta. Charlotte ocupă locul de lângă ea, poștalionul suflă iarăși din corn și diligența porni la drum.

Doamna Forsius și Charlotte continuară să pălăvrăgească și să glumească, dar în curînd se petrecu ceva neplăcut. Bătrîna adormi, Charlotte, care avea chef de vorbă, încercă s-o trezească dar nu izbuti.

„Nu-i de mirare, a avut o zi grea, gîndi fata. E firesc să fie obosită, dar e păcat. Am fi petrecut atît de bine. Eu aș fi putut pălăvrăgi toată noaptea.“

Adevărul e că se cam temea să rămînă singură cu gîndurile ei. Se lăsă întunericul. Trăsura înainta printr-o pădure deasă. Descurajarea și îndoiala stăteau la pîndă, gata să se arunce asupra ei. După ce călătoriră vreme de două ceasuri, auzi pe cineva strigînd după diligență. Peste cîteva clipe, trăsura se opri, și noul călător intră și se așează pe locul lui din fund, chiar în fața Charlottei. Pentru o clipă, în cabină nu se auzi decît respirația liniștită a celor două femei. Primul impuls al Charlottei fu să se prefacă adormită și astfel să nu fie obligată să stea de vorbă cu Schagerström. Dar după ce prima uimire trecu, firea ei zburdalnică se trezi. Ce prilej minunat! Nu trebuie să-l scape! Poate printr-un vicleșug l-ar putea face pe Schagerström să renunțe la planurile lui de căsătorie. N-ar strica, în același timp, să-și ridă puțin de el.

Schagerström se afla, în continuare, pradă celei mai adînci melancolii și tresări cînd auzi pe cineva adresîndu-i-se din celălalt capăt al trăsurii. Nu

reuşea deloc să distingă persoana care şedea acolo. Cu greu deosebi ovalul luminos al unei feţe.

— Scuzaţi-mă, dar mi s-a părut că vizitiul a pronunţat cuvîntul Schagerström. Sînteţi cumva fabricantul Schagerström de la Stora Sjötorp, de care am auzit vorbindu-se atîta ?

Schagerström simţi o uşoară iritare, pentru că fusese recunoscut, dar nu putea tăgădui. Îşi scoase pălăria şi mormăi cîteva cuvinte, care puteau însemna orice. Joaca din întuneric reîncepu.

— Mă întreb cum s-o fi simţind cineva care-i atît de bogat, rosti ea. N-am fost niciodată în prezenţa unui milionar. Nu ştiu dacă se cuvine să rămîn pe locul din faţă şi să vă las bancheta din spate. Aş schimba cu plăcere.

Călătoarea vorbea cu o voce umilă, tăragănată şi uşor sîsiită. Dacă Schagerström ar fi frecventat societatea din Korskyrka, ar fi ştiut imediat că în faţă se află doamna Thea Sundler, soţia organis-tului. Dar acum nu putu decît să constate că rareori ascultase o voce mai perfidă şi mai enervantă.

— Pentru Dumnezeu, o opri el, pentru Dumnezeu ! Rămîneţi la locul dumneavoastră !

— Ştiţi, eu sînt obişnuită cu greutăţile şi lip-surile, spuse vocea. Pentru mine n-are importanţă dacă ocup un loc de rînd. Dar cred că dumneavoastră sînteţi obişnuit să şedeţi într-un jilţ aurit şi să mînceaţi din farfurii de aur, cu furculiţe de aur.

— Stimată doamnă, spuse Schagerström, care începuse să se enerveze de-a binelea, o bună parte din viaţa mea am dormit pe paie şi am mîncat cu lingură de lemn dintr-un castron de cositor. Am avut un stăpîn care îmi smulgea părul

din cap cînd era furios pe mine, încît l-am adunat pe furis şi mi-am făcut o pernă din el. A fost singura pernă moale care mi s-a oferit.

— Ce romantic, ce romantic ! exclamă vocea respectuoasă .Ce frumos şi romantic !

— Să mă scuzaţi, stîmată doamnă, spuse Schagerström. N-a fost deloc romantic, dar a fost folositor. M-a împiedicat să ajung un prostănac, aşa cum mă consideraţi dumneavoastră.

— Vai de mine, ce spuneţi, domnule Schagerström ? Un prostănac ! Ar putea o persoană de condiţia mea să considere un milionar drept prostănac ? Mă interesează însă să ştiu ce simte şi ce gîndeşte o persoană atît de suspusă. Pot îndrăzni să întreb cum v-aţi simţit cînd, în sfîrşit, aţi dat de noroc ? Nu v-aţi simţit... cum să vă spun ? Ca şi cum aţi fi fost în al nouălea cer ?

— În al nouălea cer ! repetă Schagerström. M-aş fi lipsit, dacă aş fi putut.

Prin tonul său, Schagerström dădu să înţeleagă persoanei din colţul opus că ar trebui să priceapă că el e indispus şi plictisit şi să înceteze conversaţia, dar vocea umilă şi mieroasă continuă cu perseverenţă.

— Ce bine că bogăţia n-a ajuns în mîinile unui om nedemn de ea ! Ce plăcut e să te gîndeşti că virtutea şi-a primit răsplata.

Schagerström tăcu. Alt mijloc de a scăpa de aceste reflecţii despre el şi bogăţiile sale nu exista.

Doamna din colţul trăsorii pricepu, pare-se, că întrecuse măsura. Nu tăcu dar schimbă subiectul.

— Şi acum o să vă căsătoriţi cu pacostea aia de Charlotte Löwensköld ?

— Ce-aţi spus ? exclamă Schagerström.

— Scuzați-mă ! spuse vocea și deveni și mai umilă și mai insinuantă ca pînă atunci. Fac parte dintre oamenii de rînd și nu sînt obișnuită să am de-a face cu lume bună. Nu mă exprim cum ar trebui și cum aș vrea. Nu-i vina mea că îmi vine întotdeauna pe limbă cuvîntul pacoste, cînd vorbesc despre Charlotte. Dar nu-l voi mai folosi, dacă, precum văd, domniei voastre îi displace.

Schagerström scoase un fel de mormăit. Persoana din colț n-avea decît să-l considere drept răspuns, dacă dorea.

— După cîte știu, domnule Schagerström, v-ați făcut alegerea după o matură gîndire. Am auzit spunîndu-se că tot ceea ce faceți e atît de bine chibzuit, întors pe o parte și pe alta, încît cred că la fel s-a întîmplat și cu cererea în căsătorie. Dar aș vrea să știu dacă ați aflat cum e, într-adevăr, această pa..., iertați-mă, iertați-mă, această frumoasă și încîntătoare Charlotte Löwensköld. Se spune că n-ați schimbat nici un cuvînt cu ea pînă la cererea în căsătorie, dar, bineînțeles, v-ați convins pe altă cale că e persoana potrivită pentru a fi stăpîna casei din Stora Sjötorp.

— Văd, stimată doamnă, că sînteți bine informată, spuse Schagerström. Faceți parte dintre cunoștințele mai apropiate ale domnișoarei Löwensköld ?

— Mă bucur de cîntea de a fi confidenta lui Karl-Artur Ekenstedt, domnule fabricant.

— Aha ! exclamă Schagerström.

— Dar să revenim la Charlotte ! Scuzați-mă că v-o spun, dar nu păreți fericit, domnule Schagerström. Vă aud oftînd și gemînd. Poate regretați că v-ați angajat să vă căsătoriți cu acea fată, cum să spun... nestatornică ? Sper, domnule Scha-

gerström, că nu vă supăra cuvîntul. Nestatornic poate însemna orice, la urma urmei. Știu că un Schagerström nu-și poate retrage cuvîntul dat, însă pastorul și soția sînt oameni de înțeles. Ar trebui să reflecteze la ce au avut chiar ei de îndurat din partea Charlottei.

— Pastorul și soția lui țin foarte mult la protejata lor.

— Spuneți, mai degrabă, că sînt admirabil de răbdători ! Țsta e cuvîntul potrivit. Închipuiți-vă, doamna pastor avea o menajeră minunată, dar Charlotte n-o putea suferi. O dată, în toiul pregătirilor de Crăciun i-a dat un bobîrnae. Biata femeie s-a simțit atît de jignită încît a plecat imediat și biata doamna Gina, bolnavă cum era, a trebuit să ducă tot greul pregătirilor de Crăciun.

Schagerström abia auzise povestea, istorisită într-alt fel, dar nici nu-i trecu prin minte să protesteze.

— Închipuiți-vă, domnule Schagerström, pastorul, care-și iubea caii ca ochii din cap...

— Știu că ea i-a pus să alerge, replică Schagerström.

— Și nu vi se pare îngrozitor ?

— Mi s-a spus că erau să-și dea duhul din lipsă de mișcare.

— Poate ați aflat și cum a tratat-o pe viitoarea ei soacră ?

— Cînd a golit toată zaharnița ? întrebă Schagerström.

— Da, cînd a golit toată zaharnița. Persoana care va deveni stăpîna casei la Stora Sjötorp ar trebui să știe cum să se poarte la masă.

— Întocmai, stimată doamnă.

— Nu cred că ați vrea să aveți, domnule Schagerström, o soție care refuză să primească oaspeți?

— Desigur că nu.

— Dar riscați aceasta, dacă vă căsătoriți cu Charlotte. Gândiți-vă numai cum s-a comportat la Holma, la șambelanul Dunker ! Trebuia să-l aibă vecin de masă, la un mare dejun, pe căpitanul Hammarberg, dar ea a declarat că nu acceptă și că preferă să plece. Și, după cum poate ați auzit, domnule Schagerström, căpitanul Hammarberg n-are cea mai bună reputație, dar are multe calități. Eu, care vă vorbesc, am stat confidențial de vorbă cu căpitanul și știu cât de nefericit este în sinea lui. Nu găsește pe nimeni care să-l înțeleagă și să-l creadă. Oricum, nu e Charlotte persoana îndreptățită să-l judece și, dacă șambelanul îl primește în casa lui, nu trebuia să-și exprime tocmai ea nemulțumirea.

— În privința asta, spuse Schagerström, pot să vă spun că nici eu nu intenționez să-l invit pe căpitanul Hammarberg în casa mea.

— Aha, rosti vocea. Prin urmare, așa stau lucrurile. Observ că o simpatizați pe Charlotte mai mult decât credeam. E foarte frumos și cavaleresc din partea dumneavoastră, că luați apărarea unei persoane de care numai bine nu se vorbește. Dar cred că în adîncul sufletului dumneavoastră sînteți de părerea mea, că o căsătorie între o persoană ca dumneavoastră și o făptură nestatornică cum e Charlotte este cu neputință.

— Vreți să spuneți că eu cu ajutorul pastorului și al soției lui...dar nu, e imposibil.

— Imposibil, spuse vocea mieroasă, cu cele mai moi inflexiuni, este să vă căsătoriți cu o persoană atît de nerușinată.



— Nerușinată ?

— Iertați-mă, dar dumneavoastră nu știți despre ce e vorba. Sînteți prea bun. Karl-Artur Ekenstedt mi-a povestit cum v-ați pus chezaș pentru Charlotte. Și deși ați aflat că acuzația împotriva ei era adevărată, totuși i-ați luat apărarea. Dar ceilalți nu sînt ca dumneavoastră. Doamna Ekenstedt, care a fost ieri și azi la casa parohială, a refuzat s-o vadă pe Charlotte. Nici n-a vrut să doarmă sub același acoperiș cu ea.

— Adevărat ? se miră Schagerström.

— Da, răspunse vocea. E adevărul curat. Nu știți că mai mulți domni din comună au fost atît de indignați de conduita Charlottei încît au hotărît să-i facă o serenadă cu fluierături, așa cum obișnuiesc studenții la Uppsala cînd sînt nemulțumiți de un profesor.

— Cum asta ?

— Tinerii ajunseseră la parohie și începuseră tă-răboiul cînd i-a oprit Karl-Artur. Mama lui dormea tocmai în noaptea aceea în pavilion și n-ar fi suportat asemenea larmă.

— Altminteri, tînărul Ekenstedt ar fi lăsat, desigur, lucrurile să-și urmeze cursul ? întrebă Schagerström.

— În privința asta nu îndrăznesc să mă pronunț. Dar de dragul dreptății, sper, domnule, că tinerii se vor întoarce în altă noapte. Și mai sper că orbul Kalle va colinda ținutul cîntînd cîntecelul despre ea. E compus de căpitanul Hammarberg și e foarte amuzant. E pe melodia cîntecului *Cînd luna cutreieră cerul*. Dacă ați fi auzit cîntecul, domnule, ați înțelege de ce nu se cuvine să vă căsătoriți cu Charlotte Löwensköld.

Vorbitoria se opri brusc. Schagerström bătuse violent în peretele diligenței. Probabil pentru a-i da de înțeles vizitiului să oprească.

— Ce s-a întâmplat, domnule Schagerström, vreți să coboriți ?

— Da, doamnă, răspunse Schagerström și părea la fel de furios ca mai înainte cu cîteva ceasuri, cînd Britta Nyman încercase să ia apărarea Charlottei. Nu văd altă scăpare pentru a nu mai auzi clevetirile dumneavoastră despre o persoană pe care o respect și intenționez s-o iau de soție.

— Dar, pentru Dumnezeu, nu asta am vrut.

Diligența se opri. Schagerström împinse portiera și coborî.

— Înțeleg prea bine că nu asta ați vrut, spuse cu un glas tunător și trînti portiera cu putere.

Se îndreptă spre vizitiu ca să plătească drumul.

— Ne părăsiți așa curînd ? întrebă vizitiul. Doamnele vor fi nemulțumite. Doamna pastor m-a dojenit cînd s-a suit, că nu le-am pregătit cavaleri, în trăsură.

— Doamna pastor ? se miră Schagerström. Care doamnă pastor ?

— Soția pastorului din Korskyrka, pe cît știu. N-ați vorbit destul cu doamnele ca să vă dați seama că vă aflați în trăsură cu ea și cu domnișoara Löwensköld ?

Își ridică șapca și plesni din bici. Diligența porni mai departe. Schagerström rămase pironit locului și privi îndelung în urma ei.

— Charlotte Löwensköld ! repetă el. Era Charlotte Löwensköld ?

Trecuse mult de miezul nopții cînd Schagerström se întoarse la Gammalhyttan. Administratorul Nyman și soția sa nu se culcaseră. Erau foarte îngrijorați și se întrebau dacă n-ar trebui

să trimeată oameni după el să-l caute. Umblau încolo și înapoi pe alee când în sfârșit Schagerström apărui. Zăriră silueta lui de om bine legat, mai degrabă scund, profilându-se pe cerul nopții, și îl recunoscură, dar le veni greu să creadă că era el. Bărbatul care venea spre ei mergea vesel, fredonînd o veche melodie populară, foarte cunoscută. Când îi întîlni începu să rîdă.

— Mergeți și culcați-vă. O să aflați dimineața totul. Dumneata, Nyman, orînduiește-ți așa treburile încît să poți pleca în locul meu în inspecție. Eu trebuie să mă întorc mîine la Korskyrka.

## Publicația de căsătorie

### I

Sîmbătă înainte de amiază, Schagerström se arătă la casa parohială din Kōrskyrka. Dorea să discute cu pastorul despre persecuția care se pornise împotriva Charlottei și să se sfătuiască asupra celui mai bun mijloc de a-i pune capăt.

N-ar fi putut nimeri într-un moment mai potrivit. Bietul bătrîn era într-o stare de mare neliniște și tulburare. Cele cinci sbîrcituri mici de pe frunte străluceau ca focul.

În aceeași dimineață mai primise vizita a trei domni din sat : farmacistul, organistul și percep-torul. Își făcuseră apariția numai și numai pentru a-i exprima dorința lor și a întregii comunități ca Charlotte să fie îndepărtată din casa pastorului.

Farmacistul și percep-torul fuseseră destul de politicoși. După înfățișarea lor se ghicea că își îndeplineau însărcinarea cam în silă, dar organistul fusese cît se poate de furios. Vorbise răstit, și uitînd cu totul respectul pe care-l datora pastorului.

Îi spuse bătrînului că era dăunător pentru considerația de care se bucură, să-i îngăduie Charlottei să rămînă la casa parohială. N-a fost destul că îl înșelase în chip rușinos pe logodnicul ei și

că, într-o mulțime de împrejurări, se purtase necuviincios dar, pe deasupra, o atacase cu o zi mai înainte și pe soția lui. Dînsa, desigur, nu se așteptase la o asemenea primire, în onorabila casă unde era musafir.

Preotul le spuse pe șleau că ruda lui, domnișoara Löwensköld, va rămîne în casa lui atîta timp cît bătrînul lui cap va sta pe umeri și, după această ripostă, vizitatorii trebuiră să se retragă. Dar vă dați seama ce neplăcută a fost situația pentru un bătrîn pașnic ca el.

— Nu se mai termină povestea asta, i se plînsese lui Schagerström. Așa am dus-o toată săptămîna. Și puteți fi sigur că organistul nu se va da așa repede bătut. E un om destul de cumsecade, dar îl ațiță nevastă-sa.

Schagerström se afla în ziua aceea într-o dispoziție excelentă și încercă să-l liniștească, dar fără prea mare succes.

— Vă asigur că Charlotte e nevinovată ca un prunc nou-născut și nici nu mă gîndesc s-o las să plece de aici. Dar pacea parohiei, pacea de care am avut grijă treizeci și cinci de ani, s-a dus.

Schagerström înțelese ce se petrecea în sufletul bătrînului. Acesta considera că opera cea mai de preț a vieții sale era în primejdie. Începu să se îndoiască de faptul că bătrînul va avea curajul și puterea să reziste reînnoitelor încercări de intimidare ale enoriașilor săi.

— Ca să fiu cinstit, recunosc Schagerström, și eu am auzit despre hăituiala care s-a pornit împotriva domnișoarei Löwensköld. Am venit aici să mă sfătuiesc cu dumneavoastră cum să-i punem capăt.

— Sînteți un om puternic, domnule, spuse bătrînul, dar mă îndoiesc că stă în puterea dumnea-

voastră să puneți stavilă gurilor rele. Mai bine să tăcem și să ne pregătim pentru ce-i mai rău.

Schagerström vru să protesteze, dar bătrînul reluă, abătut :

— Să ne pregătim pentru ce-i mai rău... Ah, domnule Schagerström, dacă ați fi fost căsătorit !... Dacă măcar s-ar fi făcut strigările de căsătorie !

Schagerström sări de pe scaun la aceste cuvinte.

— Ce-ați spus, domnule pastor ? Credeți că ne-ar ajuta dacă am face strigările ?

— Sigur că ar ajuta, spuse bătrînul. Dacă enoriașii ar ști că Charlotte va deveni soția dumneavoastră, ar lăsa-o în pace. Ar putea cel puțin rămîne la parohie pînă în ziua nunții și nimeni n-ar mai sufla o vorbă. Așa sînt oamenii, domnule. Preferă să nu-l insulte pe cel ce va fi puternic și bogat.

— Dacă așa stau lucrurile, propun să se facă mîine strigările, spuse Schagerström.

— Intenția dumneavoastră e foarte frumoasă, domnule Schagerström, dar e nerealizabilă : Charlotte e plecată iar dumneavoastră nu aveți actele necesare în buzunar.

— Actele se află la Stora Sjötorp și pot fi aduse și, după cum știți prea bine, am promisiunea fermă a domnișoarei Charlotte. Și-apoi dumneavoastră sînteți curatorul și tutorele ei legal.

— Nu, nu, domnule, nu atît de pripit, nu atît de pripit.

Bătrînul începu să vorbească despre alte lucruri. Îi arătă lui Schagerström cîteva din cele mai rare exemplare de plante, îi povesti cum reușise să facă rost de ele. În timpul ăsta deveni vioi și vorbăreț. S-ar fi putut crede că uitase toate grijile.

Dar peste puțin timp reveni la propunerea cu strigările.

— Strigările de căsătorie încă nu înseamnă căsătorie, spuse el. Dacă Charlotte va fi nemulțumită, încă pot fi anulate.

— E vorba doar de o măsură luată la nevoie, pentru a restabili buna înțelegere în comunitate și pentru ca birfa și calomniile să înceteze, spuse Schagerström. Bineînțeles că n-o voi duce pe domnișoara Löwensköld cu sila la altar.

— Da, cine știe ? spuse pastorul, care se gîndea poate la o anumită scrisoare citită fără permisiune. Charlotte are o fire aprigă, trebuie s-o recunosc. Ar fi mai bine, în interesul ei, să se termine povestea asta. Mai târziu poate că nu se va mulțumi doar să taie cîteva bucle.

Vorbiră îndelung despre aceste lucruri. Cu cît reflectau mai mult asupra publicației de căsătorie, cu atît erau mai convinși că aceasta reprezenta singura ieșire posibilă din impas.

— Sînt sigur că bătrînica mea va fi de acord cu noi, spuse pastorul care, pînă la urmă, începu să vadă lucrurile în roz.

Schagerström se gîndi că, din clipa în care se vor face strigările, va avea dreptul să-i ia apărarea. Se va isprăvi cu serenadele cu fluierături și cîntecelele răutăcioase. De cînd cu discuția din diligență se convinsese de atitudinea dezinteresată a Charlottei și nutrea pentru ea cele mai duioase sentimente. Pasul pe care vroia să-l facă i se părea foarte ispășitor.

Bineînțeles că nu vroia să recunoască asta nici față de sine însuși. Era convins că acționa forțat doar de împrejurări. Așa se întîmplă întotdeauna cu îndrăgostiții, și de aceea trebuie să fim indulgenți față de toate prostiile lor.

Hotărîră într-adevăr, ca anunțul să se facă a doua zi, în biserică. Schagerström plecă și aduse actele necesare, iar pastorul scrisese cu mîna lui publicația de căsătorie. Cînd totul fu gata Schagerström se simți foarte mulțumit. Nu-i părea deloc rău că numele lui va fi strigat în biserică alături de al Charlottei.

„Gustav Henrik Schagerström, proprietar de forje, și prea onorabila domnișoară Charlotte Löwensköld...”

Dorea chiar să audă strigările și se hotărî să asiste a doua zi la serviciul divin, în biserica din Korskyrka.

## II

În această duminică a primelor strigări de căsătorie, Karl-Artur Ekenstedt ținu o predică cu totul remarcabilă. Era și de așteptat după numeroasele evenimente care îl răscoliseră, în ultima săptămînă. Poate că aceste evenimente, atît logodna ruptă, cît și cea de-abia încheiată, sporiră efectul puternic al cuvintelor sale. În acea zi trebuia să vorbească despre prorocii mincinoși și cum atrăsese Mîntuitorul luarea aminte învățăceilor săi.

Nu găsise subiectul potrivit stării sale de spirit. Ar fi vrut să vorbească despre nimicnicia bunurilor pămîntești, despre primejdia bogăției și bucuriile celui sărman. Mai presus de orice simțea nevoia să se apropie de enoriașii săi într-un fel simplu, familiar, să-i facă să înțeleagă cît îi iubea și astfel să le cîștige încrederea. Chinuit de nesiguranță și îndoială, nu reușise, în cursul săptămînii, să-și întocmească predica așa cum ar fi dorit.



Noaptea din ajun și-o petrecuse lucrînd neconținut, dar în zadar. Cînd trebui să pornească spre biserică, predica nu era gata. Ca să nu se facă de rîs, rupse cîteva foi dintr-o veche culegere de predici, referitoare la textul *Evangeliei*, ce trebuia comentat în ziua aceea, și le vîrî în buzunar.

Dar pe cînd citea *Evangelia*, de sus din amvon, îi trecu ceva prin minte. Era un gînd neobișnuit și atrăgător. Îl îmbrățișă ca și cum ar fi venit de la Dumnezeu.

— Frați iubiți ! începu el. Mă aflu aici pentru ca în numele lui Isus să vă atrag luarea aminte împotriva prorocilor mincinoși, dar voi, în inimile voastre, poate vă spuneți : El, care ne vorbește, este învățătorul nimerit ? Ce știm despre el ? Cum vom putea fi siguri că nu este și el un mărăcine pe care nu pot crește strugurii sau un ciulin de pe care nu se pot culege smochine ? De aceea, dați-mi voie, frații mei, să vă arăt drumurile pe care Dumnezeu m-a călăuzit, cînd a vrut să facă din mine un purtător al cuvîntului său.

Cînd tînărul pastor începu să povestească enoriașilor destinul său, o puternică emoție se stîrni în biserică. El nu ascunse că, în primii ani de studii, toate eforturile lui se îndreptaseră spre a deveni un mare și celebru om de știință. Descrise aventura cu proba nereușită la latină, întoarcerea acasă, cînd se răzvrătise contra mamei sale, împăcarea, și cum, în cele din urmă, ajunsese să facă cunoștință cu pietistul Pontus Friman. Vorbea liniștit și timid, nimeni nu se putea îndoi de adevărul fiecărui cuvînt pe care-l rostea. Poate că timbrul plin de emoție al vocii lui cucerise cel mai mult auditoriul. Chiar după primele fraze, toți ședeau tăcuți, cu gîtul întins și ochii ațintiți asupra predicatorului.

Și, ca întotdeauna cînd un om vorbește altor oameni deschis și sincer, cei ce-l ascultau fură atrași de el și îi dăruiră un loc în inima lor. De la țărani sărmani, pînă la proprietarii cei mîndri, cu toții înțeleseseră că li se spovedea pentru a le cîștiga încrederea și pentru ca și ei, la rîndul lor, să-și deschidă inima. Îl urmăreau cum niciodată pînă atunci n-o făcuseră, erau mișcați și fericiți.

Continuă să vorbească despre prima lui încercare timidă de a urma pilda lui Isus și descrise petrecerea de la ei de acasă, cînd veselia lumească pusese stăpînire pe el, ca o beție, și intrase și el în vîrtejul dansului.

— După noaptea aceea, întunericul mi-a cuprins sufletul, vreme de multe săptămîni. Simțeam că îl trădasem pe Mîntuitor. Nu fusesem în stare să lupt, să veghez alături de el. Eram sclavul lumii. Ispitele ei mă învinseseră. Niciodată nu voi moșteni împărăția cerurilor.

O parte a celor din biserică fură atît de mișcați de neliniștea pe care le-o zugrăvea încît începură să plîngă. Predicatorul îi stăpînea cu totul. Simțeau, sufereau și luptau cu el.

— Prietenul meu Friman, continuă el, încercă să mă îmbărbăteze și să mă ajute. Îmi spunea că în dragostea pentru Cristos stă mîntuirea, dar eu nu-mi puteam înălța sufletul pînă la dragostea Mîntuitorului. Adoram bunurile pămîntești mai mult decît pe creatorul lor.

Atunci, pe cînd eram în cea mai mare primejdie, l-am văzut într-o noapte pe Cristos. Zile și nopți, pentru mine n-a existat somn. Dar imagini ca acelea ce se ivesc în somn, îmi treceau adesea prin fața ochilor. Știam că sînt provocate de o mare oboseală și nu le dădeam importanță.

Dintr-o dată însă îmi apărură o imagine, foarte clară, și care nu pieri într-o clipă, ci rămase pe loc. Am văzut un lac cu apă albastră, strălucitoare și o mulțime de oameni adunați pe malul lui. În mijlocul mulțimii se afla un om cu păr lung, buclat, și privire gravă, melancolică, și, de îndată ce l-am văzut, am știut că era Isus.

Și iată, un tânăr se apropie de Isus, se apleacă adânc în fața lui și-i pune o întrebare.

Nu puteam auzi cuvintele, dar știam că tânărul era tânărul bogat despre care se povestește în *Evangheliile* și că-l întreba pe Mântuitor ce să facă pentru a dobândi viața veșnică.

Am văzut cum Isus a schimbat câteva cuvinte cu el și am știut că i-a spus să păzească cele zece porunci ale lui Dumnezeu.

Tânărul se înclină încă o dată înaintea Mântuitorului și zîmbi mulțumit de sine. Atunci am știut ce i-a răspuns : că încă din tinerețe le păzește pe toate.

Dar Isus îi aruncă o privire lungă, cercetătoare și mai rosti câteva cuvinte. Și de data asta știam ce spune : „De voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer ; după aceea vino și urmează-mă !”

Atunci tânărul se îndepărtă de Isus și plecă. Știam că era întristat pentru că avea multe bunuri. Atunci când tânărul porni pe drumul său, Isus se uită lung după el.

Și în acea privire am citit numai milă și dragoste. Ah, frații mei, am citit în ea ceva atât de dumnezeiesc încât inima începu să-mi bată de bucurie, și lumina se reîntoarse în sufletul meu înnegurat. Am sărit în sus, voiam să alerg spre el, să-i spun că-l iubesc acum mai presus de orice. Întreaga

lume mi-era indiferentă. Nu doream decât să-l urmez.

Viziunea dispăru la prima mișcare pe care o făcui dar nu și amintirea ei, prieteni, nu și amintirea ei.

A doua zi m-am dus la prietenul meu Pontus Friman și l-am întrebat ce credea el că-mi cere Cristos deoarece eu nu aveam bunuri să-i dau. Îmi spuse atunci că Isus dorea desigur să-i sacrifice toată vaza și onorurile pe care le-aș fi dobândit cu știința mea și să devin sărmanul și umilul lui slujitor.

Și astfel m-am lepădat de toate și am devenit pastor, pentru a putea vorbi oamenilor despre Isus și dragostea lui.

Dar voi, prieteni dragi, rugați-vă pentru mine, căci trebuie să trăiesc în această lume, ca voi toți, și lumea vrea să mă ispitească, și eu tremur și mi-e teamă că ea mă va desprinde de Cristos și va face din mine unul din prorocii mincinoși.

În clipa aceea își împreună miinile. Arăta de parcă ar fi văzut ispitele și suferințele care-l așteptau. Gîndul la slăbiciunea lui îl făcu să izbucnească în plîns. Hohotele îl zguduiră într-asa măsură încît nu mai putu continua. Spuse doar un scurt „amin” și căzu în genunchi, rugîndu-se.

În biserică, oamenii, de asemenea, izbucniră în hohote de plîns. Cu o singură predică scurtă Karl-Artur se făcuse iubit de toți acești oameni. Voiau să se sacrifice la rîndul lor pentru el, așa cum el o făcuse pentru Mîntuitorul.

Dar oricît de puternic ar fi fost efectul cuvintelor lui, n-ar fi ajuns la paroxism dacă n-ar fi urmat imediat citirea publicațiilor de căsătorie.

Tînărul predicator citi mai întîi cîteva nume oarecare, la care nimeni nu mai era atent, dar, brusc, îl văzură pîlind și aplecîndu-se deasupra hîrtiei parcă, pentru a cerceta dacă nu s-a înșelat. Apoi citi înștiințarea cu glas scăzut, ca pentru a nu fi auzit.

— Pentru prima oară se fac acum strigările de căsătorie dintre Gustav Henrik Schagerström, proprietar de forje din Stora Sjötorp, și prea onorabila domnișoară Charlotte Adriana Löwensköld, ambii făcînd parte din aceeași parohie. Le urăm din partea tuturor, cu prilejul acestui însemnat eveniment, fericire și binecuvîntarea Domnului care a instituit căsătoria.

În zadar coborîse vocea tînărul predicator. Fiecare silabă se auzi în tăcerea de mormînt din biserică.

Era ceva înspăimîntător și monstruos.

Schagerström însuși înțelese cît de monstruos era. Se afla acolo omul care renunțase la lume pentru a deveni un sărman discipol al lui Isus și anunța că femeia pe care o iubise se va căsători cu unul din cei mai bogați oameni ai țării.

Stătea acolo cu fața la omul care fusese logodnicul Charlottei timp de cinci ani, omul care simbăta trecută mai purta inelul ei pe deget, și care acum, în fața întregii obști, anunța că fata era pe cale să încheie un nou legămînt solemn.

Oamenii erau stînjiți. Cînd ieșiră din biserică nu îndrăzneau să se uite unii la alții. Păreau speriați.

Schagerström se simțea îngrozitor de prost. Își păstră calmul exterior dar în sinea sa se gîndi că n-ar fi fost de mirare, dacă lumea ar fi aruncat în el cu pietre sau l-ar fi scuipat.

Și el, care-și închipuise că asta va fi o reabilitare pentru Charlotte ! De multe ori, în viața lui, se simțise neîndemînat și prost, dar niciodată în asemenea măsură ca în duminica aceea cînd păși în tinda bisericii, îndreptîndu-se spre ușă.

### III

În primul rînd Schagerström se gîndi să-i scrie Charlottei pentru a-i explica cele întîmplate și a-i cere scuze. Dar curînd își dădu seama că-i vine prea greu să întocmească o asemenea scrisoare. Porunci să se înhame caii la trăsură și porni la drum, spre Örebro. Auzise de la pastorul Forsius numele bătrînei doamne la care călătoarele aveau de gînd să meargă în vizită. Luni, înainte de amiază, o căută pe Charlotte la locuința acesteia și o rugă să-i acorde o întrevvedere. Din capul locului îi mărturisi nesăbuita lui inițiativă. Nici nu încercă să se scuze. Îi povesti numai cum se petrecuseră lucrurile, în amănunțime.

Charlotte se clătină de parcă ar fi fost lovită de moarte. Ca să nu cadă, se așeză pe un fotoliu mic, jos, și rămase acolo, nemișcată. Durerea ei era prea mare și adevărată.

Pînă atunci își putuse închipui că, odată, cu ajutorul doamnei colonel, Karl-Artur se va răzgîndi și se va întoarce la ea ; că cîntea ei va fi recunoscută și că cei mai răi dușmani vor înțelege atunci că totul nu fusese decît o simplă ceartă între doi îndrăgostiți. Dar acum, după ce se dăduse citire publicației de căsătorie în biserică, toată lumea va crede că intenția fusese de la început să se căsătorească cu bogatul fabricant.

De acum înainte nu mai exista nici o nădejde. Nici o explicație nu mai era posibilă. Era pe veci

acoperită de hulă. În vecii vecilor, lumea va crede despre ea că e perfidă și lacomă de bani.

Avea sentimentul îngrozitor că e condusă, ca un prizonier, spre o țință pe care n-o cunoștea. Tot ceea ce voia să evite, era nevoită să îndeplinească. La tot ceea ce voia să împiedice a se înfăptui, era silită să pună umărul.

În jurul ei se învârtea parcă o piază-rea. Toate se desfășurau anapoda. Din ziua în care Schagerström o ceruse prima oară în căsătorie, voința ei era zădărnicită.

— Cine sînteți, domnule ? întrebă ea deodată. Pentru ce îmi ieșiți mereu în cale ? De ce nu pot să scap de dumneavoastră ?

— Cine sînt ? spuse Schagerström. Spuneți-o mai bine dumneavoastră, domnișoară Löwensköld. Sînt cel mai mare neghiob din grădina lui Dumnezeu.

Spuse asta cu o convingere atît de sinceră încît pe chipul Charlottei se ivi umbra unui zîmbet.

— De prima oară cînd v-am văzut în banca din biserică rezervată celor de la parohie am vrut să vă ajut și să vă fac fericită, dar n-am adus decît supărare și suferințe.

Zîmbetul ușor de pe fața fetei dispăruse. Charlotte ședea în fața lui, palidă, nemișcată, cu brațele moi. Ochii mari, fieși, păreau că nu văd altceva decît îngrozitoarea nefericire care se abătuse asupra ei.

— Domnișoară Löwensköld vă dau consimțămîntul solemn ca duminica viitoare să înceteze publicațiile de căsătorie, spuse Schagerström. Știți că ele nu au nici o putere legală înainte de a fi citite, trei duminici la rînd, din același amvon.

Charlotte făcu o ușoară mișcare cu mâna ca și cum ar fi vrut să spună că acest consimțământ nu avea acum nici o importanță. Reputația ei era distrusă și nu mai putea fi salvată.

— Vă promit, domnișoară Lövensköld, să nu vă mai ies în cale, pînă cînd nu mă veți chema dumneavoastră. Se îndreptă spre ușă. Totuși mai era un lucru pe care vroia să-l spună. Dar cerea o stăpînire de sine mai mare decît ce spusese mai înainte

— Vreau să adaug, spuse el, că încep să vă înțeleg, domnișoară Lövensköld. M-am mirat că îl iubiți atît de tare pe tînărul Ekenstedt și că de dragul lui v-ați expus la această defăimare, la această persecuție, pentru că știu că numai la el vă gîndiți. Dar astăzi, cînd l-am auzit predicînd, mi-am dat seama că trebuie ocrotit. E destinat unei mari misiuni.

Schagerström își primi răsplata. Charlotte îi aruncă o privire. Prinsese puțină culoare în obraji.

— Mulțumesc, spuse ea. Vă mulțumesc că înțelegeți.

Apoi disperarea o cuprinse iar. Lui nu-i mai rămînea nimic de făcut. Se înclină adînc și ieși din cameră.



## Mezatul sărmanilor

În toiul oricărui necaz mai lucește și câte o rază de soare. În ceea ce o privea pe Charlotte, durerea și umilința îi dăruiră tocmai ceea ce îi lipsise pentru a fi cu adevărat fermecătoare.

Adinca melancolie alungă pentru totdeauna din comportarea ei ceea ce fusese prea băiețesc, prea exuberant. Peste glas, peste mișcări, peste trăsături, se așternu o demnitate calmă. Ochii ei căpătară acea sclipire de dor, acea incandescență pîlpîitoare, nesigură, care vorbește despre o fericire pierdută.

Această făptură tină, tristă, încîntătoare, trezea interes, compătimire, afecțiune, oriunde s-ar fi arătat.

Marti dimineața, Charlotte și doamna pastor se întoarseră de la Örebro și chiar în acea după-amiază domnișoarele de la forja Holma, din vecinătate, veniră în vizită pe jos, la parohie. Aceste fete inimoase erau prietene credincioase ale Charlottei. Ca și doamna Nyman de la Gammalhyttan, ele refuzau să creadă poveștile despre perfidia ei. Iar acum le era destul să se uite la Charlotte pentru a-și da seama că era tare milnită. Nu puseră întrebări, nu-și îngăduiră nici o aluzie

la viitoarea căsătorie, încercară numai să-i arate toată prietenia lor. De fapt nu veniseră s-o felicite pentru strigările din biserică, ci pentru cu totul altceva, dar, cînd văzură disperarea Charlottei, abia îndrăzniră să deschidă gura.

Totuși, dintr-una într-alta, aduseră vorba despre Elin a lui Torpar-Matts cea cu pata roșie pe obraz. Fata avea zece frați și surori. Venise la Holma în acea zi, dis-de-dimineată, ca să se plîngă mamei domnișoarelor că frații și surorile mai mici vor fi vînduți la mezat. Elin a lui Torpar-Matts și ai ei trăiseră din cerșit. Dar de ce altceva ar fi putut să se apuce acești nenorociți ? Oamenii începură să se plictisească de liota de guri flămînde care se tira de la o fermă la alta, și mai-marii comunei hotărîră că micuții vor fi plasați în diverse locuri. Se anunțase un fel de licitație unde cei care vroiau să ia unul sau mai mulți copii puteau să facă oferte.

— Știți, doamnă, cum se întîmplă, spuse fata. Ei caută doar să afle cine vrea să ia copilași, în așa fel încît și comuna să cheltuiască cît mai puțin. Nimeni nu se gîndește să le dea îngrijire și educație.

Biata fetișcană, care pînă atunci le purtase de grijă tuturor fraților, era îngrozitor de neliniștită. Le spuse că cei ce se angajau să ia copii la asemenea licitații erau niște agricultori nevoiași, care aveau nevoie de cineva să le păzească oile și caprele pe mai nimic sau de orice ajutor ieftin în gospodărie, pe lîngă nevestele prăpădite. Frații și surorile ei vor roboti la fel de mult ca argații adevărați. Nimeni nu cruță asemenea copii luați de suflet. Ei trebuie să-și cîștige din greu pîinea pe care o primesc. Unul din copii, mezinul, n-avea decît trei ani, așa că nu putea păzi vitele sau

ajuta în casă. Cine știe dacă nu va muri chiar de foame pentru că nu va putea fi de folos nimănui.

Cel mai tare se plinse Elin că frații ei vor fi imprăștiati în diverse locuri. Acum între dinșii există înțelegere și dragoste, dar, în câțiva ani, n-o vor recunoaște nici pe ea și nici între ei nu se vor mai cunoaște. Și cine îi va mai învăța ce e cinstea și dragostea pentru adevăr, pe care ea încercase să o sădească în sufletul lor ?

Milostiva doamnă de la Holma fu foarte mișcată de jalea bieteii copile, dar nu se consideră în stare să-i ajute. Erau și, așa destui copii sărmani pe dealurile cu cocioabe de lângă Holma, de care ea trebuia să aibă grijă. Trimise totuși două din fiicele ei la licitația care urma să aibă loc pe la amiază la primărie, ca să afle în mâinile cui vor ajunge copiii. Când cele două domnișoare de la Holma intraseră în primăria comunală, licitația abia începuse. Pe o bancă din fundul sălii ședeau copiii, sora cea mai mare, în mijloc, cu cel de trei ani pe genunchi, și ceilalți în jurul ei. Nu se văicăreau cu glas tare, doar o tînguială slabă, neîntreruptă, se auzea din direcția lor. Arătau atît de zdrențăroși și flămînzi încît s-ar fi zis că mai rău nu pot să ajungă. Totuși, li se părea că ceea ce îi așteaptă e culmea nenorocirii.

De jur-împrejur ședeau oameni sărmani așa cum era firesc la o asemenea licitație. Doar în față, lângă masa președintelui, puteai vedea câțiva din fruntașii comunei, care primiseră sarcina să supravegheze licitația pentru ca totul să se desfășoare în ordine și copiii să fie încredințați unor oameni cumsecade și cunoscuți. Cel mai mare dintre copii, un băiat slab și deșirat, stătea în picioare, pe masă, expus privirilor asistenței. Funcționarul

lăuda calitățile lui de cioban și tăietor de lemne, și o femeie, tare sărmană, judecînd după veșminte, se apropiase, ca să vadă mai bine cîte parale făcea.

În acel moment ușa se deschise și intră Karl-Artur Ekenstedt. Se opri în prag, cercetă camera cu privirea, apoi înălță miinile spre cer și strigă :

— O, Dumnezeuule mare, întoarce-ți privirea de la noi ! Nu te uita la ce se petrece aici !

Pe urmă înaintă spre persoanele de vază ce sedeau la masa prezidențială.

— Vă rog, frați întru Cristos, spuse el, nu săvîrșiți un păcat atît de îngrozitor ! Să nu vindem oameni ca pe niște sclavi.

Cei prezenți fură uluiți la apariția lui. Femeia săracă se retrase grabnic de la masă spre ușă. Oamenii cu vază se foiră pe băncile lor cam stînjeniți. Părea că îi nemulțumește mai degrabă amestecul nepotrivit al pastorului în treburile comunei, decît conținutul intervenției lui. Pînă la urmă unul din ei se ridică.

— Este hotărîrea adunării comunale, spuse el.

Așa cum stătea, cu capul sus și ochii strălucitori, tînărul predicator era frumos ca un zeu. Nu arăta deloc ca și cum l-ar fi putut clinti vreo hotărîre a adunării comunale.

— Vă rog domnule Månsson, să opriți licitația.

— Ați auzit doar, domnule Ekenstedt, că licitația se face în urma unei hotărîri a adunării comunale.

Karl-Artur se întoarse, dînd din umeri. Își lăsă mîna pe umărul băiatului scos la mezat.

— Îl cumpăr eu, spuse. Fac o ofertă atît de scăzută încît nimeni nu va putea oferi mai puțin. Mă angajez să am grijă de el fără nici o despăgubire din partea comunei.

Proprietarul de mină Månsson se ridică, dar Karl-Artur nu se uită la el.

— Nu-i nevoie să mai faci vreo strigare, îi spuse licitatorului. Fac oferta pentru toți copiii deodată și la același preț.

Toți cei de față se ridicară în picioare. Numai Elin a lui Torpar-Matts cu frățiorii și surioarele ei ședeau în continuare nemișcați, neputînd să priceapă ce se întîmplă.

Proprietarul Aron Månsson se opuse.

— Vom asista iar la vechiul spectacol, spuse el. Am organizat licitația ca să scăpăm de veșnica cerșetorie.

— Copiii nu vor mai cerși.

— Cine ne garantează asta ?

— Isus Cristos, cel ce-a spus : „Lăsați copiii să vină la mine.“ El vă garantează pentru toți acești micuți.

Persoana tînărului predicator emana atîta forță poruncitoare și noblete, cînd rosti acestea, încît Aron Månsson nu găsi răspuns.

Karl-Artur se apropie de ceata de copii.

— Plecați ! spuse el. Fugiți repede acasă ! Eu v-am luat.

Nu îndrăzneau încă să se miște, dar atunci Karl-Artur o luă pe fetița de trei ani în brațe și părăsi astfel primăria cu ceilalți zece ținîndu-se după el.

Nimeni nu-i împiedică. Cîțiva dintre cei ce fuseseră dispuși să cumpere copiii se îndepărtară rușinați și intimidați.

Dar cînd cele două surori se întoarseră acasă la Holma și povestiră toate acestea mamei lor, ea le lămuri că trebuie făcut ceva pentru a-l ajuta pe

tinărul pastor și numeroșii lui protejați. Se gîndi că lumea ar trebui să adune bani pentru un cămin de copii și fetele veniseră la parohie tocmai pentru a discuta despre asta.

În clipa cînd povestirea se termină, Charlotte se ridică și ieși plîngînd din cameră. Se grăbea să ajungă în camera ei ca să poată să îngenuncheze și să-i mulțumească lui Dumnezeu.

Tot ceea ce visase se împlinea. Karl-Artur se înfățișase mulțimii ca o călăuză, ca un pionier ce conduce oamenii pe cărările Domnului.

-

## Triumful

Două zile mai târziu doamna pastor Forsius intră dimineața la soțul ei care ședea la masa de scris.

— Fă-ți de lucru, bătrinelul meu, și mergi în sufragerie dacă vrei să vezi ceva frumos !

Bătrînul se ridică deîndată. Intră în sufragerie și, lângă măsuta rotundă, o văzu pe Charlotte cu o broderie în mînă.

Nu lucra, ci stătea cu mîinile în poală și privea tîntă spre pavilionul unde locuia Karl-Artur. Un șuvoi continuu de vizitatori se scurgea în aceea zi, de la poartă spre pavilion. Ea contempla acest spectacol.

Pastorul își căută un moment ochelarii, care se aflau la loc sigur, în camera sa. Între timp se uită la Charlotte care cu un zîmbet blind urmărea scena din curte. O ușoară roșeață îi colora obrazii și ochii îi străluceau de încîntare. Era, într-adevăr, frumoasă.

Cînd băgă de seamă prezența pastorului, spuse :  
— La Karl-Artur lumea intră și iese tot timpul.

— Da, spuse bătrînul sec. Nu-l lasă în pace nici o clipă. În curînd o să fiu nevoit să țin eu singur registrele.

— Cea care a intrat chiar acum e fiica lui Aron Månsson. Avea în mînă o oală cu unt.

— Toți oamenii îl iubesc, spuse Charlotte. Știam că într-o zi așa se va întîmpla.

— Da, cînd ești tinăr și frumos, spuse bătrînul, nu e greu să faci niște babe să plîngă.

Admirația Charlottei rămase netulburată.

— Am văzut adineaori cum unul din fierarii de la Holma a venit să-l caute. Știi, unchiule, unul din acei pietiști care niciodată nu pășesc în biserică și nu vor să audă de pastorii obișnuiți.

— Ce spui ! exclamă bătrînul, căruia i se trezise interesul. A reușit să miște o stană de piatră ca asta ? Atunci, ca să fiu sincer, fata mea, poate că e ceva de el.

— Mă gîndesc la doamna colonel, ce fericită ar fi dacă ar vedea asta, spuse Charlotte.

— Nu știu dacă e tocmai genul de succes pe care-l visa pentru fiul ei.

— Face oamenii mai buni. Văd unii ieșind de la el plîngînd și ștergîndu-și lacrimile. Și soțul Mariei-Luiza a fost acolo. Ah, dacă l-ar putea ajuta Karl-Artur ! N-ar fi splendid ?

— Desigur, fata mea. Dar cel mai îmbucurător lucru e că-ți face plăcere să privești acest spectacol.

— Caut să-mi închipui ce vor ei să spună, și parcă-l aud ce le răspunde el.

— Da, da, bine faci. Știi ce ? Cred că mi-am uitat ochelarii în cameră la mine.

— Dacă lucrurile nu ar fi luat această întorsătură, totul mi s-ar fi părut de neînțeles, spuse



Charlotte. N-aş fi avut nici o răsplată pentru că am încercat să-l cruţ. Acum înţeleg sensul evenimentelor.

Bătrînul ieşi în grabă. Simţea că îi vin lacrimile în ochi.

— Dumnezeule mare, ce să ne facem cu ea? murmură el. Să sperăm că n-o să-şi piardă minţile.

Dar dacă Charlotte se bucură de triumful lui Karl-Artur, în cursul săptămînii, cu atît mai mult avu prilej de bucurie cînd sosi duminica.

Pe drumuri era furnicar de lume, ca la o vizită regală. Veneau călare şi pe jos, într-un şuvoi neîntrerupt. Era clar că vestea despre noul fel de a predica al tînărului pastor, despre fervoarea şi despre puterea lui de fascinaţie se răspîndise în toată comuna.

— Nu vor încăpea toţi în biserică, spuse doamna pastor. Parcă n-a mai rămas nimeni acasă. Numai de n-ar izbucni vreun incendiu cînd fermele sînt pustii!

Bătrînul nu era tocmai liniştit. Înţelegea că o redeşteptare religioasă era în curs şi n-ar fi avut nimic împotrivă, dacă ar fi fost convins că acest Karl-Artur era în stare să întreţină vie flacăra pe care tot el o aprinsese. Dar ca să nu o mîhnească pe Charlotte, care se afla în extaz, nu-şi dezvălui îndoielile.

Cei bătrîni meraseră cu trăsura la biserică, dar nici o clipă nu fu vorba ca Charlotte să-i însoţească. Charlotte primise cu poştă de vineri un bileţel de la doamna colonel, în care o ruga să mai reziste cîteva zile. De aceea nu făcu uz de permisiunea lui Schagerström de a opri publicaţiile de căsătorie. Bătrînii, temîndu-se că toată această

mulțime care îl adora acum pe Karl-Artur s-ar putea să-i facă o manifestație ostilă Charlottei, o lăsară acasă.

Dar de îndată ce trăsura dispăru după colțul grădinii, Charlotte își puse pălăria și mantila și se duse la biserică. Nici ea nu putea rezista plăcerii de a-l auzi pe Karl-Artur predicând în acel chip nou, însuflețit și puternic, cu care cîștigase inimile tuturor. Nu putea renunța la bucuria de a fi martoră la adorația cu care era înconjurat.

Reuși să-și facă loc pe o bancă în fundul bisericii și șezu acolo, cu respirația tăiată de încordare și așteptare, pînă cînd el apăru sus în amvon.

Fu uimită de tonul firesc cu care se adresă mulțimii. Părea că discută cu niște buni prieteni. Nu folosi nici un cuvînt pe care acești oameni simpli nu l-ar fi putut înțelege. Le mărturisii și greutățile și luptele sale, parcă le-ar fi cerut ajutor și povață.

Karl-Artur trebuia să predice în acea zi despre parabola iconomului necredincios. Charlotte era neliniștită căci știa ce text greu are de comentat. Auzise mulți pastori plîngîndu-se că e obscur și greu de interpretat. Începutul și sfîrșitul păreau că nu se potrivesc. Probabil extrema concizie a parabolei constituia motivul pentru care oamenilor din zilele noastre le apărea aproape de neînțeles.

N-o auzise niciodată explicată într-un mod satisfăcător. Ascultase pastori vorbind despre începutul ei și ascultase pastori vorbind despre ultima parte a parabolei, dar niciodată nu întîlnise pe cineva care să-i poată da un înțeles limpede și o înlănțuire coerentă.

Toți cei prezenți în biserică gîndeau cam la fel. „Sigur că se va abate de la text, își spuneau. Altfel îi va veni greu. Va face ca duminica trecută.“

Dar tînărul predicator abordă tema cu mare curaj și siguranță de sine și îi scoase la iveală tilcul. Însuflețit de o sfîntă inspirație, el dădu iar parabolei frumusețea ei originală și adîncimea mistică. Era ca și cum ai fi îndepărtat de pe o pictură veche praful de o sută de ani și te-ai pomeni în fața unei capodopere.

Pe măsură ce-l asculta, Charlotte era tot mai uimită. „De unde îi vin toate astea ? se întrebă ea. Nu el vorbește. Dumnezeu împrumută glasul lui și vorbește prin el.“

Văzu că însuși pastorul stătea și asculta, cu mîna după ureche, ca să nu piardă nici un cuvînt. Văzu că cei mai atenți din biserică erau oamenii vîrstnici, acei cărora le plăcea profunzimea și gravitatea ideilor. Știa că, de acum înainte, lumea nu va mai spune că tînărul pastor predică pentru femei și că are succes datorită frumuseții lui.

Totul era desăvîrșit. Era fericită. Se întreba dacă viața va mai putea fi vreodată atît de minunată și de bogată ca în acea clipă.

Extraordinar în predica lui Karl-Artur era că în timp ce vorbea, le dăruia oamenilor pacea și uitarea suferințelor. Se simțeau sub aripa unui duh bun și ocrotitor. Nu erau înspăimîntați, ci înălțați. Mulți dintre ei făcură în sinea lor legăminte pe care vroiau să le respecte cu credință.

Totuși, nu predica în sine, oricît de frumoasă și înălțătoare fusese, nu ea făcuse asupra credincioșilor, în acea duminică, cea mai puternică impresie. Nici citirea înștiințărilor de căsătorie. Acestea o tulburară pe Charlotte și stîrniră o adîncă dezaprobare în biserică, dar se știa dinainte că vor fi

citite. Nu, era altceva, ceva ce se petrecu după serviciul divin.

Charlotte încercase să plece de cum se sfîrșise predica, dar biserica era atît de ticsită de lume încît nu izbuti și trebui să rămînă pînă la sfîrșitul slujbei. Apoi, cînd lumea se îndreptă, treptat, spre ieșire, se grăbi din nou să iasă, înaintea celorlalți, dar în zadar. Nimeni nu-i făcea loc. Nu i se adresa nici un cuvînt, nu era băgată în seamă.

Simți că e înconjurată numai de dușmani. Cîteva dintre cunoștințele ei se retraseră cînd ea se apropie. Una singură veni spre ea. Era curajoasa ei soră, doamna doctor Romelius.

Cînd cele două femei trecură pragul bisericii, se opriră o clipă.

Văzură că pe aleea pietruită din fața bisericii se strînseseră cîțiva din tinerii din comună. Țineau în mînă buchete de scaieți, de frunze veștede și iarbă uscată pe care le adunaseră, în mare grabă, de lingă zidul cimitirului. Era clară intenția de a le înmîna Charlottei, ca felicitări pentru publicațiile de căsătorie. Căpitanul Hammarberg, lunganul, se afla în fruntea tuturor. Era considerat a fi cel mai șugubăț și răutăcios om din comună. Își dregea tocmai glasul pentru a rosti ura-re potrivită.

Credincioșii se grupaseră într-un cerc strîns în jurul tinerilor. Se bucurau să audă cum tînăra fată, care-și înșelase iubitul de dragul avuției și aurului, e umilită și făcută de rîs. Rîneau dinainte. Hammarberg desigur n-o va cruța.

Doamna Romelius era neliniștită. Vroia să-și tragă sora înapoi în biserică, dar aceasta nu se lăsă.

— N-are nici o importanță, spuse ea. Nimic nu mai are importanță acum.

Se apropiară încet de grupul de bărbați care le aștepta, abordînd figuri binevoitoare și zîmbete amabile.

Dar deodată Karl-Artur veni în fugă spre cele două surori. Trecuse pe aproape, văzuse situația în care se aflau și venea în ajutorul lor. Oferi brațul surorii mai în vîrstă, scoase pălăria și-i salută pe cei tineri care se pregăteau de felicitări, le indică printr-un gest discret să renunțe la intenția lor și le conduse pe cele două femei, vii și nevătămate, pînă la șosea.

Faptul că el, cel nedreptățit, o lua pe Charlotte sub ocrotirea lui, era ceva frumos, era ceva ce nu se petrecea în fiecare zi. Fu cea mai puternică amintire pe care oamenii o păstrară din acea duminică.

## *Rechizitoriu împotriva zeului dragostei*

Luni dimineața Charlotte trecea prin sat, în drum spre sora ei, doamna Romelius. Aceasta, ca mai toți Löwenskölzii, era preocupată de tot ce-i supranatural. Obişnuia să povestească cum întâlneau oameni morți, ziua namiaza mare, pe ulița satului și nu exista poveste sinistră, cu fantome, în care ea să nu creadă. Charlotte avea altfel de temperament și pînă atunci făcuse haz de sora ei, dar acum o căuta, ca să-i afle părerea cu privire la niște taine care o frământau.

După neplăcuta scenă din fața bisericii, fata devenise iar conștientă de nefericirea ei. Din nou se simțise ca atunci cînd la Örebro, Schagerström o informase despre publicațiile de căsătorie : parcă era înlănțuită și tîrîtă de niște forțe misterioase. Parcă era vrăjită. Se simțea urmărită de o iazmă rea, întunecată, care o despărțise de Karl-Artur și care neîncetat abătea nenorociri asupra ei.

Fata, care în aceste zile se simțise mereu slăbită și împovărată de o inexplicabilă oboseală, mergea foarte încet și ținea ochii aplecați în jos. Cei ce-i ieșeau în drum credeau, fără șovăială, că suferă de muștrări de conștiință și nu îndrăznește să le întâlnească privirile.

Cu o sforțare de neînchipuit, ajunse la începutul uliței și de-abia își trăsa pașii pe lângă gardul înalt care împrejmuia grădina organistului, când poarta grădinii se deschise. Auzi cum cineva iese în drum și se îndreaptă spre ea.

Fie ce-o fi ! Își ridică privirea. Era Karl-Artur și fu atît de tulburată de această întîlnire între patru ochi, încît se opri brusc. Dar înainte ca el s-o ajungă, se auzi o voce din grădină care îl chema înapoi.

Vremea nu mai era mereu frumoasă, cum fusese în timpul verii. Averse scurte și puternice cădeau, cît e ziua de lungă. Doamna Sundler, care văzuse un nor apărînd după creasta împădurită, și simțise cîteva picături, venea în fugă cu pelerina mare de ploaie a bărbatului ei pe braț, să i-o ofere lui Karl-Artur.

Cînd Charlotte se strecură de-a lungul grilajului, ea tocmai îl ajuta să-și pună pelerina. Cei doi se aflau la cîteva pași distanță de Charlotte și ea nu se putu stăpîni să nu se uite la ei. Doamna Sundler îi încheia mantaua, și el rîdea ca un copil, că are atîta grijă de el. Thea Sundler părea și ea veselă și la largul ei, dar nu era nici urmă de necuviință în atitudinea lor. Totuși Charlottei i se păru că are o revelație, văzînd-o pe Thea Sundler cu cîtă grijă se poartă cu Karl-Artur, ca o mamă sau ca o soră.

„Îl iubește“, se gîndi fata.

Își continuă drumul grăbită, nu voia să vadă mai mult. Dar neîncetat își repeta :

— Sigur, îl iubește. Cum de n-am înțeles mai devreme ! Asta explică totul. De aceea ne-a despărțit. De îndată îi fu limpede că el nu știe nimic. El continuă s-o viseze pe frumoasa fată din Dalecarlia. Desigur că își petrece acum toate serile la

organist, dar probabil că muzica și cîntecele frumoase care i se ofereau acolo îl atrăgeau mai mult decît orice. De altminteri simțea și el nevoia să stea de vorbă cu cineva, și Thea Sundler era doar o veche prietenă a familiei lui.

Ar fi fost de așteptat ca fata să fie îngrozită sau mîhnită de descoperirea ei, dar nu părea. Își înalță fruntea, își îndreptă spinarea îndoită și își reluu ținuta ei obișnuită, dreaptă și mlădioasă.

„Thea Sundler e pricina întregii nenorociri, se gîndi ea. Cu ea o s-o scot la capăt.“

Se simțea ca un bolnav care, în sfîrșit, a descoperit de ce boală suferă și e convins că va putea găsi leacul. Se simțea cuprinsă de o nouă speranță, de o nouă încredere.

— Și eu care credeam că blestematul de inel a ieșit la iveală și s-a apucat de rele.

Parcă își aducea aminte de niște istorii vechi povestite de tatăl ei : o făgăduială pe care Löwen-skölzii i-o făcuseră Malvinei Spaak, mama Theei Sundler, o făgăduială ce nu fusese ținută și pentru care le fusese prezisă o pedeapsă grea. Tocmai de aceea se afla în drum spre sora ei, ca să afle mai multe despre acea poveste. Pînă acum, în tot ceea ce i se întîmplase în ultimele săptămîni, ea văzuse ceva fatal, ceva ce nu putea fi oprit sau împiedicat. Dar, dacă era vorba numai de iubirea Theei Sundler pentru Karl-Artur și dacă numai din pricina asta se întîmplaseră toate nenorocirile, atunci avea ea s-o scoată la capăt și singură.

Renunță la intenția de a-și vizita sora și o luă înapoi spre casă. Nu voia să creadă că există o veche prezicere împotriva căreia trebuie să lupte. Voia să se încreadă în propria ei inteligență, în propria ei putere, în iscusința ei, nu să recurgă la explicații oculte și înspăimîntătoare.



Seara, pe cînd se dezbrăca în camera ei, privi îndelung cupidonul de ceramică, de pe micul ei birou.

— Așadar, pe ea ai ocrotit-o tot timpul, se adresă ea figurinei. Pe ea ai luat-o sub protecția ta, nu pe mine. De dragul ei, pentru că îl iubea pe Karl-Artur, a trebuit să mă ceară Schagerström și să se întîmple toate celelalte.

De dragul ei, Karl-Artur și cu mine am fost dezbrăcați, de dragul ei a cerut-o Karl-Artur pe fata din Dalecarlia, de dragul ei a trebuit să-mi trimită Schagerström buclietul, ca nici o împăcare să nu mai fie posibilă.

Dar de ce ocrotești dragostea ei ? Nu cumva pentru că e nepermisă ? Adevărat să fie oare că privești cu mai mare îngăduință iubirile vinovate ?

Ar trebui să-ți fie rușine, Cupidon. Te-am așezat aici ca păzitor al dragostei mele și tu, tu o ajuți numai pe cealaltă.

Pentru că Thea Sundler îl iubește pe Karl-Artur, m-ai lăsat să îndur clevetirile, cîntecelele insultătoare, huiduielile, fără să mă aperi.

Pentru că Thea Sundler îl iubește pe Karl-Artur, m-ai făcut să-i spun „da” lui Schagerström, ai lăsat să se facă strigările și poate ai de gînd să ne conduci la altar.

Pentru că Thea Sundler îl iubește pe Karl-Artur ne-ai cufundat pe toți în spaimă și mîhnire. Nu cruți pe nimeni. Bătrînii de aici, părinții din Karlstad, toți vor suferi pentru că tu ocrotești pe mărunta și grăsună soție a organistului, cea cu ochi de pește.

Pentru că Thea Sundler îl iubește pe Karl-Artur ai îndepărtat de mine fericirea. Am crezut că un groaznic vrăjitor urmărea pierzania mea, dar nu erai decît tu, Cupidon, și nimeni altul.

Vorbise la început pe un ton glumeț, prinsă de amintirea crudelor evenimente. Continuă cu un glas tremurînd de emoție :

— Nu ți-am arătat oare, zeu al dragostei, că știu să iubesc ? Îți e mai plăcută dragostea ei decît a mea ? Nu sînt la fel de credincioasă ? Arde în inima ei o flacără mai puternică, mai curată, decît într-a mea ? De ce, zeu al dragostei, ocrotești dragostea ei și nu pe a mea ?

Ce pot face ca să te înduplec ? Cupidon, Cupidon, gîndește-te că-l duci pe cel iubit de mine la nenorocire și pierzanie ! Ai de gînd să-i dăruiești ei dragostea lui ? E singurul lucru pe care i l-ai refuzat pînă acum. Ai să-i dăruiești dragostea lui ?

Nu mai întrebă nimic, nu se mai miră de nimic. Se duse plîngînd la culcare.

## *Înmormîntarea soției decanului*

Două zile după ce doamna colonel Ekenstedt se reîntoarce la Karlstad după vizita făcută la parohia Korskyrka, în oraș sosi, venind pe jos, o fată foarte frumoasă din Dalecarlia, o precupeață care ducea în spate obișnuitul sac mare, de piele, al negustorilor ambulanți. Dar în oraș, unde existau adevărați negustori, îi era interzis să-și practice negoțul. De aceea lăsă sacul cel mare la gazdă și ieși în stradă cu un coșuleț pe braț, în care se aflau lanțuri de ceas și panglici, confecționate de ea din fire de păr.

Fata din Dalecarlia mergea din poartă în poartă în căutare de cumpărători. Astfel ajunse și la casa Ekenstedt. Doamna colonel fu entuziasmată de lucrurile frumoase pe care fata i le oferă și o invită pe vînzătoare să rămînă două zile la ei. Urma să confecționeze niște suveniruri din buclele lungi, blonde pe care doamna colonel le tăia din părul fiului ei, Karl-Artur, în frageda lui copilărie, și pe care le păstrase cu sfințenie. Oferta păru binevenită frumoasei călătoare. O acceptă fără șovăială, și chiar a doua zi se apucă de lucru.

Domnișoara Jaquette Ekenstedt, care era pricepută la lucrul de mînă, venea des pe la dalecar-

leză. Aceasta era găzduită într-o căsuță cu vedere spre grădină. Jacqueline o urmărea cum lucrează. În felul acesta se înfiripă între ele o legătură de simpatie, s-ar putea spune chiar de prietenie. Tânăra orășancă era atrasă de frumusețea negustoresei ambulante, pusă în valoare și de frumusețea portului popular. Avea o sinceră admirație pentru dibăcia și mintea ei isteată, gata întotdeauna să dea la iuțea răspunsuri clare și istețe. Rămase uluită când descoperi că inteligența ascuțită aparține unei persoane care nu știe nici să scrie, nici să citească și fu șocată când, de câteva ori, o surprinse pufăind dintr-o pipă mică de fier, dar nici un moment bunele relații nu fură tulburate.

O amuza de asemenea că fata întrebuița o mulțime de cuvinte și expresii pe care ea, domnișoara Ekenstedt, nu le putea înțelege. Așa i se întâmplă o dată când, poftindu-și noua prietenă în casă, ca să-i arate puzderia de obiecte frumoase care o împodobeau, biata fată nu-și putuse exprima admirația altfel decât prin : „E strașnic !“ Domnișoara Ekenstedt se simțise neplăcut impresionată, pînă când descoperi cu încîntare că, în gura dalecarlezei, expresia „e strașnic“ însemna ceva foarte frumos și impresionant.

Doamna colonel o vizita rar pe harnica lucrătoare. Pare-se că-și propusese ca, prin mijlocirea fiicei sale, să pătrundă caracterul, obiceiurile și calitățile ei, și astfel să afle dacă ar putea fi socotită demnă de fiul ei. Doamna colonel ghicise din prima clipă că tînăra fată e logodnica cea nouă a lui Karl-Artur. Acest lucru nu putea mira pe nimeni din cei care-i cunoșteau perspicacitatea.

Dar șederea dalecarlezei în casa Ekenstedt fu scurtată de un eveniment dureros. Sora colonelului, doamna Elise Sjöborg, văduva decanului Sjö-

borg, care de la decesul acestuia locuise în casa fratelui ei, suferi un atac de apoplexie și se stinse în câteva ceasuri. Trebuiră să facă pregătiri pentru o înmormîntare cuviincioasă, și toate ungherele casei fură ocupate de croitorese și de tapițeri care îmbrăcau încăperile în negru. Dalecarleza fu concediată imediat.

Cînd o chemară în biroul colonelului ca să-și primească plata, personalul casnic băgă de seamă că discuția din birou dură neobișnuit de mult, iar atunci cînd fata ieși de acolo, avea ochii roșii de plîns. Inimoasa menajeră crezu că e mîhnită pentru că trebuie să părăsească înainte de vreme această casă unde i se arătase atîta prietenie. Ca s-o mîngîie, cît de cît, o invită să vină la bucătărie, în ziua înmormîntării, să guste din bună-tățile ce se pregăteau.

Înmormîntarea era fixată pentru joi, treisprezece august. Fiul casei, licențiat în litere și teologie, Karl-Artur Ekenstedt, fusese, bineînțeles, chemat acasă și sosise încă de miercuri seara. Fu înțîmpinat cu mare bucurie, și răstimpul pînă la ora culcării îl folosi pentru a da părinților și surorilor o imagine despre dragostea cu care era acum înconjurat de enoriași. Cu greu l-au convins pe tînărul predicator să-și relateze succesele, dar doamna colonel știa cîte ceva, din scrisoarea primită de la Charlotte Löwensköld, și-l îmbia cu întrebări dibace. Astfel a fost nevoit să descrie numeroasele dovezi de recunoștință și dragoste pe care le primise din partea enoriașilor săi. Vă puteți imagina ce sinceră bucurie maternă a resimțit ea, auzind acestea. Era cît se poate de firesc să nu-i pomenească nimic despre sărmana lucrătoare care stătea la ei în casă de câteva zile. A doua zi dimineața fură prinși cu pregătirile de

înmormîntare, așa că nici acum Karl-Årtur nu află despre șederea frumoasei fete din Dalecarlia la ei în casă.

Domnul colonel dorea ca sora lui să părăsească această lume cu toată pompa. Fură invitați la înmormîntare episcopul și guvernatorul, precum și toate familiile sus-puse ale orașului care o cunoscuseră pe defunctă. Printre oaspeți se afla de asemenea industriașul Schagerström de la Stora Sjötorp. Fusesse invitat, fiind înrudit prin răposata lui soție, cu decedatul decan. Sensibil la atenția unor persoane care, în definitiv, aveau toate motivele să nu-l agreeze, el acceptă invitația cu recunoștință.

După ce rămășițele pămîntești ale bătrînei doamne Sjöborg fură scoase din curte în sunetul psalmilor, urmate de un lung alai și înmormîntate în cavoul familiei, întristata adunare se reîntoarce la casa îndoliată unde îi aștepta un praznic îmbelșugat. Se înțelege de la sine că masa dură mult, se desfășură cu fast și e de asemenea de prisos să amintim că solemnitatea și gravitatea, care se impun în asemenea cazuri, fură scrupulos respectate.

În calitatea sa de rudă cu decedata, Schagerström luă loc la masă alături de gazdă și astfel avu prilejul s-o vadă de aproape și să discute cu această femeie extraordinară, pe care n-o mai întîlnise niciodată. Îmbrăcată în marc doliu, avea un aspect deosebit de poetic. Și, deși dînsa nu putea să dea friu liber spiritului ei scăpărător și istețimii jucăușe pentru care era renumită, Schagerström găsi totuși conversația ei vie și interesantă. Fără a șovăi o clipă, se lăsă înhămat la carul triumfal al acestei femei seducătoare și fu bucuros la rîndul lui, să-i poată face o mică plă-

cere, descriindu-i predica ținută de fiul ei penultima duminică și efectul acesteia asupra ascultătorilor.

Ținărul Ekenstedt se ridică de la masă și ținu un discurs pe care toți cei prezeți îl întâmpinară cu mare admirație. Erau impresionați de modul lui de exprimare, simplu și totuși captivant, spiritual și totodată limpede, cu care o evocă pe răposata. Aceasta ținuse, pare-se, foarte mult la el.

Totuși, din cînd în cînd, atenția lui Schagerström și a celorlalți oaspeți era abătută de la vorbitor și atrasă spre mama lui, care stătea cufundată în adorație și extaz. Auzi de la un vecin de masă că doamna colonel ar avea cincizeci și șase sau cincizeci și șapte de ani și, deși fața ei nu contrazicea cu totul această vîrstă, se îndoi că cea mai frumoasă fată ar putea avea ochi atît de expresivi și un zîmbet atît de cuceritor.

Totul se desfășura perfect dar, cînd oaspeții se ridicară de la masă și urma să fie servită cafeaua, la bucătărie avu loc un mic accident. Jupîneasă care trebuia să aducă tava cu cafele sparse din greșeală un pahar, se tăiașe într-un ciob, și mîna începu să-i sîngereze. Nimeni nu se pricepu, în graba aceea, să-i oprească sîngele și deși rana era neînsemnată, nu putea purta tava, căci sîngele încă i se prelingea de pe mînă. Căutară pe cineva care s-o înlocuiască pe jupîneasă, dar toate celelalte femei refuzară să ducă tava cea grea cu cafele. În disperare de cauză, jupîneasă se adresă voinicei dalecarleze, care apăruse tocmai atunci, ca să se înfrupte din bunătăți. O rugă să preia sarcina. Ea ridică tava fără nici o ezitare, apoi jupîneasă își înfășură un șervet în jurul brațului și intră cu ea în salon, spre a supraveghea ca serviciul să se facă în ordinea cuvenită.

O jupîneasă, cu tava nu atrage, de obicei, atenția în mod deosebit. Dar în clipa în care fata cea chipeșă intră printre invitați, toate privirile fură atrase într-acolo.

Karl-Artur Ekenstedt se întoarse spre ea, ca și ceilalți. Cîteva clipe o privi, fără să priceapă, dar apoi se repezi la ea și apucă tava.

— N-ai să duci tu tava, în casa asta, Anna Svård, spuse el. Ești logodnica mea.

Fata cea frumoasă îl privi pe jumătate temătoare, pe jumătate bucuroasă.

— Nu, nu ! Lasă-mă să termin ! spuse ea, apărîndu-se.

În momentul acela, oaspeții erau adunați în salonul cel mare. Episcopul și soția lui, guvernatorul și soția lui, precum și toți ceilalți văzură cum fiul stăpînilor casei luă tava din mîinile dalecar-lezei și o așeză pe o masă.

— Îți repet, spuse el, cu glas tare, nu vei duce tava în casa asta, pentru că ești logodnica mea.

În clipa aceea se auzi un glas puternic, pătrunzător.

— Karl-Artur, gîndește-te ce zi este astăzi !

Doamna colonel era aceea care strigase. Ședea în fundul camerei, pe o canapea, așa cum stau, potrivit obiceiului, rudele îndoliate. În fața ei se afla o masă grea, joasă, iar la dreapta și la stînga ei, două doamne venerabile și corpolente. Încercă să-și facă loc printre ele, dar asta-i luă timp, căci vecinele ei erau preocupate de ceea ce se petrecea în celălalt capăt al camerei și nu se urneau din loc.

Karl-Artur luase fata de mîină și o trăgea după el în cameră. Ea se intimidase și-și acoperea ochii cu brațele ca un copil, dar părea fericită. Karl-Artur se opri cu ea în fața episcopului.



— Pînă acum o clipă habar n-aveam de prezența logodnicei mele în casă, dar acum, că am descoperit-o, spuse el, cer îngăduința să v-o prezint în primul rînd dumneavoastră, episcopul și mai marele meu. Vă cer, Prea sfinția-voastră, încuviințarea și binecuvîntarea unirii mele cu această tînără fată. Mi-a făgăduit să mă întovărășească pe calea datoriei și a jertfei, așa cum se cuvine unui slujitor al lui Cristos.

Nu se poate tăgădui că prin acest act, chiar dacă, din mai multe puncte de vedere, era nepotrivit, tînărul predicator își cîștigă simpatia generală. Această recunoaștere îndrăzneată a alegerii unei fete simple, din popor, drept soție, ca și cuvintele lui inspirate atraseră pe mulți de partea lui Karl-Artur. Figura palidă și fină a tînărului era marcată de data aceasta de o neobișnuită forță și bărbăție, și unii dintre bărbații de față trebuiră să recunoască că el, Karl-Artur, pășea pe un drum pe care ei ar fi șovăit să pornească.

Tînărul predicator ar fi vrut probabil să adauge ceva, dar în spatele lui se auzi un strigăt. Doamna colonel se sculase de pe canapea și își făcuse loc, grăbită, spre grupul din jurul episcopului dar, în graba și zăpăceala aceea, călcă pe rochia sa lungă de doliu. Se împiedică și căzu. Se lovi de colțul ascuțit al unei mese și-și provocă o contuzie serioasă la frunte.

Tipete, îmbulzeală în jurul ei și poate un suspin de ușurare din partea episcopului care se văzu scăpat dintr-o situație delicată. Karl-Artur lăsă mîna logodnicei și se repezi la maică-sa, s-o ajute. Dar nu eră ușor s-o ridice de jos. Doamna colonel nu-și pierduse cunoștința, cum desigur li s-ar fi întîmplat multor altor femei în asemenea împrejurări. Dar, probabil, căzuse rău și nu se putea

ridica. În sfârșit, colonelul Ekenstedt, Karl-Artur, doctorul casei și ginerele ei, locotenentul Arcker, reușiră s-o așeze într-un fotoliu și astfel o duseră, pe sus, în dormitor unde fiicele ei și devotata jupîneasă îi dădură îngrijirile cuvenite, o dezbrăcară și o culcară în pat.

E ușor de închipuit ce agitație a provocat acest accident. Oaspeții rămaseră descumpăniți în salonul cel mare, nevrînd să plece înainte de a afla cum se simte doamna colonel. Colonelul, fiicele și servitoarele puteau fi văzuți străbătînd încăperile cu chipuri îngrijorate, căutînd bucăți de pînză pentru bandaje, alifie sau scîndurele pentru fixarea brațului care pare-se că era rupt.

În sfârșit, aflară de la personalul de serviciu că rana de la frunte, care părea gravă, nu era periculoasă deloc, că brațul stîng fusese rupt, într-adevăr, și trebuia pus într-o atelă dar că și acesta se va vindeca. În schimb mai prost stăteau lucrurile cu genunchiul. Rotula era crăpată și, pentru ca să se vindece, doamna colonel trebuia să stea în pat nemișcată, nu se știa cît timp.

Cînd oaspeții aflară toate acestea, înțeleseseră că cei ai casei aveau destule griji și fără ei și începură, unul cite unul, să plece. În timp ce domniile își căutau în vestibul paltoanele și pălăriile, colonelul Ekenstedt veni într-un suflet. Privi nerăbdător în jur, pînă cînd îl zări pe Schagerström, care tocmai își încheia mănușile.

— Domnule Schagerström, spuse el, dacă nu vă împiedică nimic, v-aș ruga să mai rămîneți un moment.

Chipul lui Schagerström exprimă o ușoară mirare, dar își scoase imediat paltonul și pălăria și îl urmă pe colonel în salonul aproape gol.

— Aș dori să schimbăm câteva cuvinte, spuse colonelul. Dacă timpul vă permite, vă rog, luați loc un moment, pînă cînd se va termina cu harabura asta.

Schagerström așteptă destul de mult pînă cînd colonelul apăru iar. Ginerele acestuia, locotenentul Arcker, îi ținu, între timp, de urît. Acesta era foarte impresionat de cele întîmplate și îi povesti despre sosirea dalecarlezei la Karlstad și despre prezența ei în casa Ekenstedt. Biata jupîneasă, amărîtă că o trimisese pe fată în salon cu tava, povestea, oricui era dispus s-o asculte, cum o poftise pe dalecarleză să vină la ei de ziua înmormîntării. În felul ăsta tînărul industriaș înțelese repede cum se petrecuseră lucrurile.

În sfîrșit, colonelul reapăru.

— Slavă Domnului, pansamentele sînt făcute. Beate stă liniștită în patul ei. Sper că ce a fost mai rău a trecut.

Se așază și își șterse ochii cu o batistă mare de mătase. Colonelul Ekenstedt era un bărbat înalt, impunător, cu cap rotund, obraji roșii și niște mustați enorme. Arăta ca un brav și curajos ostaș și Schagerström se miră de sensibilitatea de care dădea dovadă.

— Vă gîndiți, domnule Schagerström, că sînt un nevolnic, spuse el, dar femeia aceasta a fost bucuria întregii mele vieți și, cînd i se întîmplă ceva, sînt un om sfîrșit.

Schagerström era însă departe de asemenea gînduri. Cum să nu-l înțeleagă, el care, de aproape două săptămîni, trăise în singurătatea de la Stora Sjötorp și luptase cu nefericita sa dragoste pentru Charlotte Löwensköld? Fu cucerit de felul sincer în care omul acela cumsecade vorbea de dragostea pentru soția lui. Simți de îndată pen-

tru colonel o simpatie și încredere cum nu nutrise niciodată pentru fiul acestuia, deși nu putea nega că fiul avea calități remarcabile.

Între timp, domnul colonel îl informă că îl rugase să mai rămână ca să poată discuta împreună despre Charlotte.

— Iertați pe un om în vîrstă care se amestecă în problemele dumneavoastră. Am auzit, desigur, vorbindu-se de cererea dumneavoastră în căsătorie și aș vrea să vă spun că noi, aici la Karlstad...

Se opri brusc. Fiica lui stătea în prag și privea neliniștită în cameră.

— Ce e, Jacqueline, se simte rău ?

— Nu, nu, dragă tată, deloc. Dar mămica întreabă de Karl-Artur.

— Am crezut că e la mama, spuse colonelul.

— De mult a plecat de acolo. A adus-o pe mama, împreună cu ceilalți, apoi nu l-am mai văzut.

— Du-te și uită-te în camera lui ! spuse colonelul, o fi intrat să se schimbe.

— Bine, mă duc, tată.

Dispăru, cu pași mici, și colonelul se întoarse spre Schagerström.

— Unde am rămas, domnule Schagerström ?

— Ați spus că aici, la Karlstad...

— Vroiam să vă spun că noi, aici, la Karlstad, am fost convinși din prima clipă că fiul nostru a greșit. Soția mea a făcut drumul pînă la Korskyrka să cerceteze cum stau lucrurile și și-a dat seama că totul trebuie să fie...

Se întrerupse încă o dată. Doamna Arcker, fiica măritată, apăruse la ușă.

— Tată dragă, nu l-ai văzut pe Karl-Artur ? Mama întreabă de el și nu are liniște.

— Trimite-l aici pe Modig ! spuse colonelul.

Tînăra doamnă dispăru, dar acum nu-i mai ardea să discute cu Schagerström. Străbătu camera de la un cap la altul, încoace și încolo, pînă cînd veni ordonanța.

— Modig, știi cumva dacă dalecarleza mai e în bucătărie ?

— Doamne ferește, domnule colonel ! A ieșit din salon în goana mare. Nu s-a oprit nici o clipă și a șters-o.

— Și băiatul ?... Doctorul Ekenstedt vreau să spun.

— A intrat, imediat după asta, în bucătărie și a întrebat de ea. Cînd a auzit că a zbughit-o, a plecat și dumnealui.

— Modig, pleci chiar acum în oraș și-l cauți. Îi spui că doamnei colonel îi e tare rău și că vrea să-l vadă.

— Am înțeles, domnule colonel.

Ordonanța plecă și domnul colonel reîncepu discuția cu Schagerström.

— De îndată ce ne-am dat seama de adevărata situație, ne-am gîndit cum să ajungem la o împăcare între cei doi tineri dar, în primul rînd, trebuia s-o îndepărtăm pe dalecarleză și apoi...

Se opri, speriat că spusese ceva nelalocul lui.

— Mă exprim rău, desigur, domnule Schagerström. Soția mea trebuia să vorbească cu dumneavoastră. Ea ar fi făcut-o cum se cuvine.

Schagerström se grăbi să-l liniștească.

— Domnule colonel, v-ați exprimat destul de clar, spuse el. Și vreau să vă lămuresc, la rîndul meu, că, în ceea ce mă privește, eu sînt deja îndepărtat. Domnișoara Löwensköld are permisiunea mea să oprească publicațiile de căsătorie oricînd dorește.

Colonelul se ridică, strînse călduros mîna lui Schagerström și se întrecu în mulțumiri.

— Asta o va bucura pe Beate, spuse el. E cea mai bună veste pe care putea s-o capete.

Schagerström nu avu timp să răspundă căci doamna Eva Arcker intră iar în cameră.

— Tată dragă, nu știu ce să fac. Karl-Artur a fost acasă, dar n-a venit la mama.

Povesti că stătuse în dormitor la fereastră și-l văzuse pe Karl-Artur pe stradă, venind către casă.

— Uite-l pe Karl-Artur, îi strigase doamnei colonel. Trebuie să fie tare îngrijorat din pricina ta, vine alergînd. Se așteptase ca, în clipa următoare, fratele ei să apară în camera bolnavei dar, strigă :

— O, Dumnezeuule ! Karl-Artur fuge iar în oraș. A venit acasă doar ca să se schimbe.

Doamna colonel se ridică în capul oaselor.

— Nu, nu, mamă, stai liniștită, cum a spus doctorul, o rugă Eva. Îl aduc eu pe Karl-Artur înapoi.

Se grăbi spre fereastră ca s-o deschidă și să-l cheme înapoi pe fratele ei, dar zăvorul de sus se înțepenise și maică-sa avu destul timp ca s-o oprească.

— Nu deschide ! Lasă-l în pace ! poruncise ea.

Dar doamna Arcker reușise să deschidă fereastra și se-aplecaser afară ca să-l strige pe Karl-Artur. Atunci, cu glasul ei cel mai sever, doamna colonel îi interzise s-o facă și o silise să pună la loc zăvoarele. Apoi declară cu hotărîre că nici ele, nici altcineva din casă n-au voie să-l cheme pe Karl-Artur. Și acum dorea ca soțul ei să vină în dormitor, probabil ca să-i dea aceleași instrucțiuni.

Colonelul se ridică pentru a se duce la soție. Schagerström folosi prilejul și se interesă de starea doamnei colonel.

— Mama are dureri, spuse Eva, dar asta n-ar fi nimic, dacă s-ar întoarce Karl-Artur. Ah, dacă s-ar putea duce cineva după el în oraș.

— Cred că doamna colonel ține foarte mult la fiul ei, spuse Schagerström.

— O, și cum ține, domnule Schagerström. El e totul pentru mama. Acum stă culcată și se gîndește că, deși el știe cît de rău îi este, totuși nu vine la ea și aleargă după femeia aceea. E foarte dureros pentru mama. Și noi, care n-avem voie să-l căutăm !

— Înțeleg simțămintele doamnei colonel în situația asta, spuse Schagerström. Dar mie nu mi-a interzis nimic. Plec chiar acum și o să-ncerc din răputeri să-l găsesc.

Era gata să plece cînd colonelul se întoarce.

— Soția mea vrea să vă spună cîteva cuvinte. Vrea să vă mulțumească, spuse el.

Îl luă pe Schagerström de braț și îl conduse, cu o anumită solemnitate, în camera bolnavei.

Schagerström, care abia admirase în ea pe scăpărătoarea, încîntătoarea femeie de lume, fu foarte mișcat s-o vadă acum ca pe o biată bolnavă, cu capul bandajat și fața palidă, mai mică parcă. Nu arăta propriu-zis suferindă, dar peste trăsăturile ei se așternuse un aer sever, aproape amenințător. Ceea ce se petrecea în sufletul ei o marca mai puternic decît efectele căderii și gravele vătămări trupesti. Ardea într-însa o minie aprigă, disprețuitoare. Cei dimprejurul ei știau ce înseamnă asta și își spuneau că poate niciodată nu va fi în stare să-i ierte fiului ei lipsa de dragoste pe care o arătase în ziua aceea. Cînd Schagerström ajunsese lîngă pat, ea deschise ochii și îl privi îndelung și cercetător.

— O iubiți pe Charlotte, domnule Schagerström ? întrebă ea cu voce stinsă.

Lui Schagerström îi venea greu să-și deschidă inima în fața acestei femei străine, pe care astăzi o vedea pentru prima oară. Dar nici nu putea s-o mintă pe această faptură nefericită și bolnavă.

Rămase tăcut.

Părea, de altfel, că doamna colonel nici nu avea nevoie de răspuns. Aflase ceea ce voia.

— Credeți, domnule Schagerström, că Charlotte îl mai iubește pe Karl-Artur ?

De data aceasta Schagerström putea, fără cea mai mică șovăială, să-i răspundă că Charlotte îl iubea pe fiul ei cu o dragoste nesfârșită, fără seamăn.

Ea îl privi, încă o dată, cu ochi care străluceau printre lacrimi.

— E greu, spuse ea cu o voce blândă, când cea pe care o iubești nu-ți poate răspunde la fel.

Schagerström înțelese că ea îi vorbea astfel deoarece știa ce înseamnă să nu fii luat în seamă. Și, dintr-o dată, nu mai fu o străină pentru el. Durerea îi unea. Ei îi era milă de el, precum îi era și lui de ea. Pentru singuraticul acesta, compătimirea ei era o alinare și un balsam.

Se apropie încet, îi luă cu grijă mina, culcată pe cuvertură, și i-o sărută.

Atunci ea îl privi din nou, lung. Dar privirea aceasta nu mai era voalată de lacrimi. Ea pătrunsese scrutător pînă în adîncul sufletului lui. Apoi doamna Ekenstedt îi spuse aproape cu duioșie :

— Aș fi dorit să am un fiu ca dumneavoastră.

Schagerström fu surprins de un tremur ușor. Cîne-o învățase să-i spună tocmai aceste cuvinte ? Știa oare această femeie, pe care astăzi o vedea pentru prima dată, de cîte ori stătuse el plîngînd



lingă uşa mamei sale, tinjind după dragoste ? Ştia oare cu câtă nelinişte se apropia de părinţii lui, de frica privirii lor veşnic nemulţumite ? Ştia oare că s-ar fi simţit mîndru, dacă cea mai simplă ţărăncă i-ar fi spus că şi-ar dori un fiu care să-i semene ? Ştia oare că nimic nu putea fi pentru el o mai mare cinste şi laudă decît aceste cuvinte ?

Copleşit de recunoştinţă, se aruncă în genunchi în faţa patului. Plînse şi încercă, în cîteva fraze nedesluşite, să exprime ce simte.

Desigur că cei de faţă îl găseau slab de înger. Dar care din ei putea înţelege ce însemnau pentru el aceste cuvinte ? I se păruse că toată urîţenia, toată grosolănia, toată prostia se desprinde de pe el, ca un veşmînt pe care-l lepezi. Nu mai simţise ceva asemănător din ziua cînd răposata lui soţie îi spusese că-l iubeşte.

Dar doamna colonel părea că înţelege tot ce se petrece cu el. Spuse încă o dată, pentru a-l convinge parcă de sinceritatea ei :

— Adevărat. Aş dori să fii băiatul meu.

Dintr-o dată îi trecu prin minte că singurul mod în care ar putea s-o răsplătească pentru clipa de fericire ce i-o dăduse, era să-i aducă înapoi pe propriul ei fiu. Plecă, grăbit, în căutarea lui.

Primul ins pe care Schagerström îl întîlni pe stradă fu locotenentul Arcker, care ieşise cu acelaşi scop. Dădu de asemenea peste ordonanţa colonelului şi, cu ajutorul lor, află primele date de care avea nevoie. Descoperiră foarte uşor locuinţa dalecarlezei, dar nici ea, nici Karl-Artur nu se aflau acolo. Toate celelalte locuri pe care obişnuiau să le frecventeze cei veniţi din Dalecarlia fură cercetate, paza de noapte primî instrucţiuni să iscodească pe unde ar putea fi Karl-Artur, dar totul fu în zadar.

Întunericul se lăsă în curînd peste oraş, şi, noaptea, era cu neputinţă să descoperi ceva. În oraşul acesta cu străzi atît de înguste şi întunecoase, cu casele atît de îngrămădite, unde magazii şi magherniţe cu forme din cele mai bizare erau înghesuite una într-alta, unde fiecare curte oferea o mulţime de ascunzişuri, nădejdea de a găsi pe cineva era extrem de slabă.

Schagerström continuă totuşi să rătăcească pe străzi timp de cîteva ceasuri. Se înţelesese cu domnişoara Jacqueline că, dacă fratele ei, Karl-Artur, s-ar întoarce cumva acasă, să pună o lumină în fereastra podului pentru ca el să nu continue cercetările fără rost, dar semnalul nu apărui.

Era tirziu, după miezul nopţii, cînd Schagerström auzi paşi repezi apropiindu-se. Bănuia ai cui sint. În curînd, la lumina roşietică a unui felinar, recunoscui silueta subţire a predicatorului, dar, cum Karl-Artur mergea în direcţia cea bună, renunţă să-i mai vorbească şi se mulţumi să meargă în urma lui pînă la casa Ekenstedt.

Îl văzu întrînd şi îşi dădu seama că nu mai putea fi de folos. Dar via curiozitate de a şti cum va decurge întîlnirea dintre mamă şi fiu, îl îmboldi să intre. Cîteva clipe după Karl-Artur, deschise uşa şi pătrunse în antreu.

Fiul casei stătea acolo, înconjurat de ai săi. S-ar fi zis că nimeni nu fusese în stare să meargă la culcare. Colonelul, cu o luminare în mînă, îşi luminează fiul ca şi cum ar fi vrut să spună : „Tu eşti oare ?“ Cele două surori coborîseră în grabă, cu părul pe moaţe, dar altminteri complet îmbrăcate. Jupîneasa şi ordonanţa se repeziră din bucătărie.

Cînd Schagerström intră, văzu cum cele două surori îl apucaseră de mîini pe fratele lor și-l trăgeau după ele.

— Vino la mama. Nu știi cît te-a așteptat.

— Frumos îți șade, să alergi prin oraș și să nu te interesezi de maică-ta, cînd știi că e bolnavă ? urlă colonelul.

Karl-Artur rămase pe trepte. Chipul lui era ca tăiat în piatră. Nu exprima nici stînjeneală, nici căință.

— Vrei să mă duc la mama numaidecît ? întrebă el. N-ar fi mai bine să aștept pînă mîine ?

— Pe naiba, du-te imediat la ea, are febră, de mult ce te-a așteptat.

— Iartă-mă, tată, dar greșeala nu e a mea.

Se putea observa la el ceva de-a dreptul dușmănos. Colonelul se stăpînea să nu izbucnească. Spuse blajin și convingător :

— Arată-te doar, să vadă că ești acasă ! Intră, sărut-o și mîine totul va fi în ordine.

— Nu pot s-o sărut, răspunse fiul.

— Copil afurisit ! izbucni colonelul. Dar, în clipa următoare, se stăpîni. Spune lămurit ce vrei ? Ba nu ! Hai pînă la mine.

Îl trase în biroul lui și trînti ușa, în nasul ascultătorilor curioși.

Dar curînd ieși din birou și se îndreptă spre Schagerström.

— V-aș fi foarte îndatorat dacă ați vrea să asistați la discuție, spuse el.

Schagerström îl urmă și ușa se închise iar.

Colonelul se așează în fața biroului.

— Acum, spune repede ce-i cu tine !

— Pentru că spui că mama are febră, trebuie să-ți dau dumitale explicațiile, deși știi bine că ea e aceea care a uneltit totul.

— Pot să aflu unde vrei să ajungi ?

— Vreau să spun că, începînd de azi, nu intenționez să mai pun piciorul în casa părinților mei.

— Ia te uită ! spuse colonelul. Și pentru ce, mă rog ?

— Pentru ce ? Iată pentru ce.

Scoase un pachet de bancnote din buzunar, îl puse pe birou, în fața colonelului și apoi izbi teancul cu putere de masă.

— Aha, spuse colonelul. N-a putut să tacă.

— Ba da, spuse Karl-Artur, a tăcut cît a putut. Am stat cu ea multe ceasuri în cimitir și n-a vrut să spună nimic altceva decît că trebuie să plece și că niciodată n-are să mă mai revadă. Numai cînd am acuzat-o că și-a găsit aici, la Karlstad, alt iubit, mi-a povestit cum părinții mei au mituit-o ca să mă lase liber. Cum tatăl meu a mai și amenințat că mă va dezmoșteni dacă mă însor cu ea. Ce putea să facă ? A acceptat cele două sute de coroane care i s-au oferit. M-a amuzat să aflu ce preț ridicat am în ochii părinților mei.

— Află, spuse colonelul, dînd din umeri, că i-am promis de cinci ori pe atît ca să se căpătuiască, dacă se mărită cu altcineva.

— Mi-a spus și asta, răspunse Karl-Artur, rînjind. Apoi trecu la un ton mai pătimaș. Și tocmai tatăl meu, tocmai mama mea, să se poarte cu mine astfel ! Acum două săptămîni a venit după mine la Korskyrka. Am vorbit cu ea despre această căsătorie. I-am spus că fata mi-a fost trimisă de Providență. I-am spus că mă bizuiam pe ea pentru a putea duce o viață după voia lui Dumnezeu. Fata asta era nădejdea mea. Fericirea vieții mele depindea de dorința ei de a-mi fi soție. Mama a ascultat toate astea. Părea mișcată, mi-a dat dreptate. Și acum, paisprezece zile după asta, aflu că

a încercat să ne despartă. Ce să cred despre atita cruzime, despre o asemenea prefăcătorie! Pot să nu mă cutremur cînd trebuie să-i spun *mamă* unei asemenea făpturi?

Colonelul dădu iarăși din umeri. Nu părea conștient de vinovăție și nici cuprins de remușcări.

— Ei da, spuse el, Beatei i-a fost milă de tine, crezînd că Charlotte ți-a jucat o festă urită și n-a vrut să-ți facă muștrări pentru noua ta logodnă. Dar, bineînțeles, ne-am dat seama de îndată pe ce drum greșit ai apucat. Ne-am gîndit că lucrurile vor reîntra, cu timpul, în vechiul lor făgaș, dar întîmplarea a făcut ca trimisa cerului să pice în mijlocul nostru, al bieților păcătoși. Beate a angajat-o, ca să-și dea oarecum seama cu cine are de-a face. Nimic de zis, e o fată excelentă, din multe puncte de vedere, dar nu știe nici să scrie, nici să citească, pe deasupra mai trage și din pipă, iar în ceea ce privește curățenia... Ce mai una alta, am făcut cum am socotit mai bine. Și cred că și tu, băiete, te-ai fi împăcat cu gîndul, dacă ai fi avut timp să-ți aduni mințile și să-ți vii în fire. Totul a căzut baltă din pricina blestematei tăvi cu cafele, pe care a trebuit s-o aducă în salon...

— Nu vezi, tată, ce semn e în asta?

— Sincer vorbind, nu văd altceva decît un ghi-nion afurisit.

— Eu văd aici mîna lui Dumnezeu. Această femeie mi-e sortită de Dumnezeu spre a-mi fi soție. De aceea mi-a scos-o iar în cale. Ba mai mult. Văd, în ceea ce a urmat, dreapta lui pedeapsă. Cînd l-am rugat pe episcop să binecuvînteze uni-rea noastră, mama s-a repezit să ne oprească. Și-a spus că dacă se prefăce că se împiedică și cade, ăsta va fi cel mai nimerit fel de a opri lucrurile în loc. Dar manevra nu i-a ieșit prea bine.

Dumnezeu a intervenit ! De data asta colonelul nu-și putu păstra singele rece.

— Taci din gură, băiete ! Cum îndrăznești să-ți acuzi mama de o asemenea prefăcătorie ?

— Iartă-mă, tată, dar în ultimul timp am avut ocazia să văd destule probe de fățărnicie femeiască. Mama și Charlotte mi-au dat o lecție pe care n-am s-o uit așa de curînd.

Colonelul rămase tăcut cîteva clipe, în timp ce bătea toba cu degetele pe birou.

— Bine că ai pomenit de fățărnicia Charlottei, spuse el. Tocmai aveam de gînd să-ți vorbesc despre ea. Niciodată n-ai să mă poți face să cred că Charlotte te-a părăsit pentru un bogătaș. Te iubește mai mult decît toate bogățiile lumii. Cred că totul vine dintr-o greșeală a ta, dar ea a luat vina asupra ei pentru ca noi, părinții, să nu fim mîhniți și pentru ca ceilalți să nu te condamne. Asta-i credința mea.

— A permis să se dea citire publicațiilor.

— Gîndește-te bine, Karl-Artur ! spuse colonelul. Scoate-ți din cap tot ce ți s-a năzărit despre Charlotte ! Cum de nu-ți dai seama că s-a învinovățit singură ca să te ajute ? A lăsat lumea să creadă că logodna s-a rupt din pricina ei, dar gîndește-te bine, cercetează-ți conștiința. N-ai fost tu cel care ai provocat ruptura ?

Karl-Artur rămase pentru o clipă tăcut. Părea că-și ascultă tatăl cu atenție și că încearcă să-și aducă aminte. Brusc se întoarse spre Schagerström.

— Cum se face, domnule Schagerström, că i-ați trimis buchetul acela de flori ? Ați primit, în cursul după-amiezei de luni, vreun mesaj din partea Charlottei ? Și ce treabă avea pastorul cu dumneavoastră ?

— Buchetul de flori l-am trimis ca mărturie a respectului meu, răspunse Schagerström. N-am primit nici un mesaj, luni, de la domnișoara Löwensköld. Pastorul nu a făcut decît să-mi întoarcă vizita din ziua precedentă.

Karl-Artur căzu iarăși pe gînduri.

— În cazul ăsta, spuse el, în sfîrșit, se pare că tatăl meu are dreptate.

Cei doi interlocutori ai lui scoaseră un oftat de ușurare. Era frumoasă această recunoaștere a greșelii. Un om cu suflet mic n-ar fi făcut așa ceva.

— Dar dacă-i așa... spuse colonelul. În primul rînd trebuie să știi că domnul Schagerström e gata să renunțe la orice pretenție...

Karl-Artur îi tăie vorba.

— Domnul Schagerström n-are nevoie să facă nici un sacrificiu de dragul meu. Te rog, tată, o dată pentru totdeauna, să înțelegi că nu mă voi întoarce niciodată la Charlotte. Iubesc pe altcineva.

Colonelul lovi cu pumnul în masă.

— Cu tine n-o poate scoate omul la capăt. Nu pui nici un preț pe asemenea credință, pe asemenea sacrificii ?

— Socotesc că Providența a desfăcut legătura dintre mine și Charlotte.

— Înțeleg, spuse colonelul cu amărăciune. Tot astfel îi mulțumești lui Dumnezeu că legătura dintre tine și părinții tăi a fost ruptă.

Tînărul rămase tăcut.

— Crede-mă, ești pe drumul pierzaniei, spuse colonelul. De fapt, toată vina e a noastră. Beate te-a răsfățat într-atît, că ai ajuns să te crezi un semizeu și eu nu m-am amestecat pentru că niciodată n-am putut să-i refuz ceva. Și acum o răsplătești așa cum mă așteptam. Am știut întot-

deauna că așa se vor sfîrși lucrurile, dar asta nu-i o mîngiere pentru mine.

Tăcu. Respiră greu. Se auzea ca un geamăt.

— Ascultă, băiete ! zise el după o clipă, cu glas blînd. Acum, cînd ai dejucat toate manevrele noastre răuvoitoare, nu vrei să intri să-ți săruți mama, ca să-și recapete liniștea ?

— Faptul că am dejucat manevrele voastre răuvoitoare, precum spui, nu mă face să uit mentalitatea coruptă a familiei. Încotro mă întorc, numai patimi lumești și tot ceea ce se naște din ele, frivolitate și fățarnicie.

— Treci peste asta, Karl-Artur ! Sîntem oameni de modă veche. Avem și noi frică de Dumnezeu, cum ai și tu.

— Nu pot, tată.

— Eu unul mi-am încheiat socotelile cu tine, continuă colonelul, dar ea, ea... Știi că are nevoie să creadă în dragostea ta. Te rog, pentru ea, Karl-Artur, numai pentru ea.

— Singura milă pe care pot s-o arăt mamei, e să plec fără să-i spun cît de rănită mi-e inima din pricina fățarniciei ei.

— Tu, tu nu știi ce-i dragostea.

— Sînt slujitorul adevărului, nu pot să-mi sărut mama.

— Du-te și culcă-te ! îi porunci bătrînul. Noaptea e sfetnic bun.

— Am comandat trăsura pentru ora patru, mai am doar un sfert de oră.

— Trăsura poate veni la ora zece, spuse colonelul. Fă cum îți spun ! Peste noapte mai gîndește-te.

— Dacă mama și dumneata ați fi hotărîți să nu mai duceți o viață mondenă, dacă ați putea să trăiți ca oamenii simpli, de rînd, dacă surorile



mele s-ar învoi să slujească pe cei săraci și bolnavi...

— Nu începe cu obrăznicile !

— Aceste obrăznicii sînt chiar cuvîntul Domnului !

— Vorbe goale.

Karl-Artur își înalță brațele spre cer ca un predicator la amvon.

— Iartă-mă, Doamne, că-mi reneg acești părinți trupești. Fă așa ca nimic din ce e al lor, nici grijile, nici dragostea, nici avuțiile, nici banii lor, să nu mă atingă ! Ajută-mă să mă lepăd de acești oameni ai păcatului, să pot trăi în pacea ta !

Colonelul ascultă fără să se clikească.

— Dumnezeu în care crezi, e un Dumnezeu nemilos, spuse el. Cu siguranță că îți va împlini ruga. Fii încredințat că atunci cînd vei cerși mila și mă vei implora, o să-mi amintesc de ruga ta de-acum. Acestea fură ultimele cuvinte schimbate între tată și fiu. Karl-Artur ieși încet din cameră, și colonelul rămase singur cu Schagerström.

Bătrînul stătu cîteva clipe cu capul în mîini. Dar curînd se întoarse către Schagerström și îl rugă să-i aducă la cunoștință Charlottei cele întîmplate.

— Nu sînt în stare să-i scriu, spuse colonelul. Spuneți-i totul Charlottei, totul ! Vreau să știe că am căutat s-o ajutăm, deși am eșuat atît de jalnic. Și spuneți-i, de asemenea, că acum ea e singurul om pe lumea asta în stare s-o ajute pe biata mea soție și pe sărmanul meu fiu ! -

## *Sîmbătă : de dimineață pînă la amiază*

### I

Cînd Charlotte a avut revelația că Thea Sundler îl iubește pe Karl-Artur, era într-o luni, exact patrusprezece zile după luna în care Schagerström făcuse cererea de căsătorie. Sentimentul straniu care o cuprinsese că stăpînește un mijloc de a-și recăpăta fericirea pierdută, se menținu și în următoarele zile. Cu poșta de marți, primi un bilet de la doamna colonel, care o informa că totul se desfășura mai bine decît s-ar fi putut aștepta, și toate neînțelegerile vor fi în curînd înlăturate. Asta o îmbărbătă, lucru de care avea într-adevăr nevoie. Miercuri află că fostul ei logodnic trebuia să meargă la Karlstad, să asiste la înmormîntarea doamnei decan Sjöhorg. Era ușor de prevăzut că doamna colonel va folosi prilejul pentru a discuta cu el despre Charlotte. Poate că, în sfîrșit, nevinovăția ei va ieși la lumină. Poate că, mișcat de sacrificiul ei, Karl-Artur se va întoarce la ea. Nu știa cum avea de gînd să procedeze doamna colonel ca să înfăptuiască minunea aceasta, dar ea era în stare să găsească ieșiri acolo unde ceilalți nu vedeau decît întuneric și deznadejde.

Deși Charlotte avea mare încredere în aceea care ar fi trebuit să-i devină mamă soacră, zilele pe care Karl-Artur le petrecu la Karlstad fură greu de îndurat. Trecea de la o stare la alta, de la teamă la speranță. Se întreba ce va putea face doamna colonel. Chiar ea, Charlotte, care-l văzuse zilnic, nu putea tăgădui că dragostea lui pentru ea se stinsese. Stăteau la aceeași masă, dar el nu o vedea. Nici nu băga de seamă că se afla acolo. Asta nu mai era o neînțelegere, care s-ar fi putut risipi cu câteva lămuriri. Pentru el totul era sfârșit. Dragostea lui era ca o creangă retezată. Nici o putere din lume nu o putea lipi la loc și face să crească. Vineri îl așteptau pe Karl-Artur să se întoarcă. Aceasta fu, desigur, cea mai grea zi. Charlotte se instalează, de dimineață, în sufragerie, la fereastră, de unde avea perspectivă asupra pavilionului și nu făcu altceva decât să aștepte. Pentru a mia oară, reconstitui în minte cele petrecute, le întoarse pe o parte și pe alta, dar rămase la fel de nesigură. Credea că va fi nevoită să îndure această așteptare toată ziua, dar Karl-Artur sosi pe la ora patru. Intră imediat în pavilion, ieși însă curînd, în grabă, fără să arunce vreo privire înspre casa cea mare. Se îndreptă spre poartă și o porni pe drumul spre sat. Pe Thea Sundler voia s-o întâlnească, nu pe ea.

Asta era așadar rezultatul eforturilor depuse de doamna colonel. Charlotte fu nevoită să-și spună că dăduseră greș. I se păru că ceva moare în ea. Nimeni, de aici înainte, n-o va face să creadă că mai există pentru ea vreo salvare.

Totuși o licărire de speranță mai exista în sufletul ei. Sîmbătă, dimineața, la ora șase, fata în casă veni în camera Charlottei și-i spuse că domnul predicator Ekenstedt voia să stea de vorbă cu ea,

veste pe care Charlotte o tălmăci astfel : Vroia s-o întâlnească dimineața, la micul dejun, ca un semn de dragoste. Era ca și cum ar fi vrut să-i spună că dorea să se întoarcă la vechea lor intimitate, la vechile obiceiuri.

Dintr-o dată fu sigură că doamna colonel își ținuse cuvântul și că marea minune se împlinise. Coborî scara și intră alergînd în sufragerie, cu bucele fluturîndu-i de o parte și de alta a feții.

Dar de cum îl văzu pe Karl-Artur își dădu seama că se înșelase.

El se ridică de la masă cînd Charlotte intrase, dar nici vorbă de brațe întinse, de sărutări sau de exclamații de recunoștință. Rămase tăcut cîteva clipe, surprins parcă de intrarea ei năvalnică. După ce stătu puțin pe gînduri, începu să-i vorbească.

— Se pare că numai din milă ai luat asupra ta vina pentru ruperea logodnei noastre. Ai mers atît de departe încît ai acceptat cererea lui Schagerström și ai lăsat să se facă strigările în biserică. Voiai să dai mai multă autenticitate acestei înșelătorii. Ai avut probabil intenții bune. Ai considerat că-mi faci un mare serviciu. Ai avut de îndurat, din cauza mea, batjocura lumii. Știu că trebuie să-ți fiu foarte recunoscător.

Charlotte căpătase o expresie rece. Își înalță fruntea, așa cum n-o mai făcuse de atîtea săptămîni. Nu răspunse nimic. El continuă.

— Modul tău de a reacționa părea dictat în primul rînd de dorința de a mă apăra de mînia părinților. Mă consider obligat să te informez că dorința ta, dacă asta a fost, nu s-a realizat. În timpul vizitei mele la Karlstad, din pricina căsătoriei proiectate, s-a produs o neînțelegere între părinți și mine. Neînțelegere care a dus la o rup-

tură totală. Nu mai sînt fiul lor, și ei nu mai sînt părinții mei.

— Ce vorbești, Karl-Artur ? izbucni fata cu înflăcărare. Îți dai seama ce spui ? Cum ai putea să te desparți de mama ta ?

— Mama a mituit-o pe Anna Svärd pentru a o convinge să se mărite cu cineva din ținutul ei. Printr-un tertip mîrșav a încercat să distrugă fericirea vieții mele. N-a înțeles nimic din ceea ce e important pentru mine. A fost atît de prevăzătoare încît l-a invitat pe Schagerström la înmormîntare, ca să-l roage să renunțe la tine. Dar nu-i nevoie să repet toate astea. Ești, bineînțeles, la curent cu uneltirile părinților mei. Ai intrat atît de veselă în cameră. Te așteptai ca frumosul plan să fi reușit.

— Nu știu nimic despre planurile mamei tale, Karl-Artur, nimic. Mi-a spus numai că nu crede în minciunile pe care Thea Sundler le-a răspîndit despre mine. Cînd am aflat că ești la Karlstad, mi-am închipuit că ea îți va spune adevărul. Și am fost convinsă de asta cînd ai trimis după mine. Dar să nu vorbim despre mine. Nu poți să fii cu adevărat supărat pe mama ta. Trebuie să te întorci la ea, să vă împăcați ! Spune, Karl-Artur...

— Cum aș putea ? Oricum, mîine e duminică și trebuie să ții predica.

— Atunci scrie-i cîteva cuvinte și o să i le duc eu ! Gîndește-te că e bătrînă ! Și-a păstrat pînă acum tinerețea, pentru că tu ai fost bucuria ei. Ai fost tinerețea ei, sănătatea ei. Din clipa în care o vei părăsi, nu va fi decît o biată femeie bătrînă. Se va sfîrși cu glumele ei, se va sfîrși cu buna ei dispoziție. Va fi mai chinuită și mai amărită decît orice altă femeie în vîrstă. Tu, Karl-Artur, ai fost Dumnezeuul ei, tu îi poți da viață și moarte. Lasă-mă să-i duc cîteva cuvinte din partea ta.

— Știu toate astea, Charlotte, dar nu vreau să-i scriu. Mama era bolnavă cînd am părăsit orașul. Tata m-a rugat să mă împac dar am refuzat. Ea a mințit și s-a prefăcut.

— Dar bine, Karl-Artur, dacă a mințit și s-a prefăcut a fost numai de dragul tău. Nu știu cu ce ți-au greșit cei de la Karlstad dar, orice ar fi făcut, a fost pentru binele tău. Trebuie să ierți! Gîndește-te la maică-ta, cum se purta pe vremea cînd erai mic. Ce ar fi fost casa voastră fără ea? Cînd vencai de la școală cu note bune, ai fi avut vreo plăcere dacă nu era mama ta, să se bucure de ele? Cînd te întorceai acasă, toamna și primăvara, de la Uppsala, ai fi avut vreo plăcere dacă mama nu te-ar fi așteptat? Cînd stăteați la masa de Crăciun, ce plăcere ai fi avut dacă mama n-ar fi pus la cale surprize, dacă n-ar fi ti-cluit răvașele în versuri, dacă n-ar fi pus la cale toate jocurile de sărbători? Gîndește-te la asta!

— Ieri am fost singur pe drum, toată ziua, Charlotte, și m-am gîndit la mama. După felul de a judeca al lumii a fost o mamă minunată, sint de acord. Dar pot oare, în numele Domnului și al meu, să judec la fel? M-am întrebat, Charlotte, ce ar fi spus Cristos despre o asemenea mamă?

— Cristos, spuse Charlotte și, dintr-o dată, fu atît de emoționată încît de-abia mai putea rosti cuvintele, Cristos ar fi văzut dincolo de aparențe și de întîmplare. Ar fi văzut că o asemenea mamă ar fi în stare să-l urmeze pînă la picioarele crucii, că s-ar lăsa răstignită în locul lui. După asta ar fi judecat-o.

— Poate că ai dreptate, Charlotte. Poate că mama ar muri pentru mine, dar niciodată nu m-ar lăsa să-mi trăiesc viața *mea*. Mama niciodată nu-mi va ierta că-l slujesc pe Dumnezeu. Tot-

deauna a cerut s-o slujesc pe ea și lumea. De aceea trebuie să ne despărțim.

— Nu Cristos îți poruncește să rupi cu maică-ta, strigă Charlotte, mînioasă. Thea Sundler îți vîră în cap că ea și eu...

Karl-Artur o întrerupse cu un gest.

— Știam că această convorbire va fi neplăcută și așa fi evitat-o bucuros, dar tocmai persoana pe care ai numit-o și pe care o urăști m-a îndemnat să-ți povestesc la ce au dus strădaniile părinților mei.

— Într-adevăr! spuse Charlotte. Nu mă mir. Știa că asta ar putea să mă amărască în așa fel încît să vărs lacrimi de sînge.

— Poți să interpretezi intențiile ei cum poftești dar, oricum, ea a fost aceea care m-a îndemnat să-ți mulțumesc pentru ceea ce ai încercat să faci pentru mine.

Charlotte înțelese că nu va dobîndi nimic prin acuzații mînioase. Încercă să se stăpînească și s-o ia pe altă cale.

— Iartă-mă că adineaori mi-am ieșit din fire! Nu voiam să te jignesc, dar știi cît o iubesc și am iubit-o întotdeauna pe maică-ta. Mi se pare îngrozitor să zacă bolnavă și să aștepte în zadar un cuvînt de la tine. Chiar nu vrei să mă lași să plec? Asta nu ar însemna cîtuși de puțin că vrei să te împaci și cu mine.

— N-ai decît să pleci.

— Dar nu fără un cuvînt din partea ta.

— Nu mă mai ruga, Charlotte! Nu ajută la nimic.

Pe fața frumoasă a Charlottei se așternu o paloare amenințătoare. Privi tăios spre Karl-Artur.

— Îndrăznește numai!

- Să îndrăznesc ? Ce vrei să spui ?
- Ai spus adineauri că vei ține mîine predica.
- Bineînțeles, Charlotte.
- Nu-ți aduci aminte, atunci la Uppsala, cînd n-ai avut curajul să te prezinți la o lucrare scrisă pentru că fusesseși nerespectuos cu mama ta ?
- Niciodată n-am să uit asta.
- Ba da. Ai și uitat. Dar îți spun eu că niciodată nu vei mai predica, așa cum ai făcut-o în ultimele două duminici, dacă nu te împaci cu mama ta.
- El rîse.
- Nu, Charlotte, nu încerca să mă sperii.
- Nu te sperii. Îți spun numai ce se va întîmpla. De fiecare dată cînd te vei urca în amvon, te vei gîndi că ai refuzat să te împaci cu mama ta și asta îți va tăia tot avîntul.
- Dragă Charlotte, vrei să mă bagi în sperieți ca pe un copil.
- Amintește-ți cuvintele mele ! exclamă fata. Gîndește-te la ele cît mai e timp ! Mîine sau poimîine va fi poate prea tîrziu.
- Pe cînd îi azvîrlea această amenințare, se apropie de ușă și plecă fără să aștepte vreun răspuns.

## II

După micul dejun, pastorul o rugă pe Charlotte să-l urmeze în camera lui. Acolo o informă că Schagerström, care, probabil, trecuse prin fața casei parohiale cu o seară mai înainte, își trimisese valetul la bucătărie cu un plic mare, purtînd adresa pastorului. Conținutul principal al plicului se compunea dintr-o lungă scrisoare adresată Charlottei. Pastorului, Schagerström îi scrisese



numai cîteva cuvinte, ca să-l roage s-o pregătească prevăzător pe Charlotte pentru neplăcutele și dureroasele vești.

— Nu sînt nepregătită, unchiule, spuse Charlotte. Am vorbit astăzi cu Karl-Artur și am aflat că s-a certat cu părinții și că doamna colonel e bolnavă.

Bătrînul rămase consternat.

— Ce spui ? Ce spui, copila mea ?

Charlotte mîngîie brațul bătrînului.

— Unchiule, nu sînt în stare să vorbesc despre asta acum, dă-mi însă scrisoarea.

O luă din mîinile bătrînului, urcă în camera ei și o citi.

Scrisoarea lui Schagerström cuprindea o descriere amănunțită a tuturor evenimentelor petrecute recent în casa Ekenstedt și mai ales a celor din ziua înmormîntării. Din rîndurile așternute în mare grabă, Charlotte își făcu totuși o imagine destul de clară despre ce se petrecuse. Sosirea dalecarlezei la Karlstad, apariția ei neașteptată în ziua înmormîntării, accidentul doamnei colonel, mîhnirea ei din pricina fiului care nu vroia s-o mai vadă, vizita lui Schagerström la patul bolnavei, căutarea lui Karl-Artur și, în sfîrșit, cearta violentă dintre tată și fiu, din biroul colonelului.

La urmă Schagerström menționa că fusese rugat de colonel s-o informeze despre toate astea și cita, cuvînt cu cuvînt, formularea bătrînului cum că ea era singura persoană de pe lume care-i putea ajuta pe biata lui soție și pe sărmanul lui fiu.

Își încheia scrisoarea cu rîndurile următoare :

*Am promis colonelului să îndeplinesc această însărcinare dar, de îndată ce m-am întors acasă, mi-am amintit că nu trebuie să ră supăr cu pre-*

zența mea, stimată domnișoară. De aceea m-am hotărît să nu mă culc și să-mi petrec restul nopții așternînd aceste rînduri. Vă rog să mă iertați că au fost atît de multe. Poate certitudinea că vor fi citite de dumneavoastră a făcut condeiul să alerge. S-a scurs o bună parte din dimineață. Trăsura mea stă pregătită de cîteva ceasuri, dar trebuie să adaug cîteva cuvinte.

L-am observat pe tînărul Ekenstedt în mai multe ocazii și uneori am remarcat la el un spirit nobil și ales, care-i promite un mare viitor. Dar cîteodată mi s-a părut dur, aproape crud, credul, ușor iritabil, lipsit de o judecată matură. Îmi exprim bănuiala, stimată domnișoară, că tînărul e supus unei influențe nefaste, care acționează cu efect negativ asupra caracterului lui. Dumneavoastră, domnișoară, sînteți acum reabilitată în ochii logodnicului, eliberată de toate bănuielile. Pare imposibil ca, întîlnindu-vă zilnic, el să rămîna insensibil la farmecul dumneavoastră. În scurt timp relațiile dumneavoastră trebuie să se restabilească. Speranța fierbinte a supusului dumneavoastră slujitor e ca cel puțin fericirea dumneavoastră care, din vina mea, a fost distrusă, să reinvie. Permiteți unui om care vă iubește și vă dorește fericirea supremă să vă prevină asupra influenței de care v-am vorbit și să vă sfătuiască s-o îndepărtați de îndată ce vă va sta în putință.

Încă un cuvînt, îmi dați voie ?

Nu e nevoie să vă spun că rugămîntea colonelului este și a mea. Pentru doamna colonel Ekenstedt am un devotament fără margini și dacă, pentru a o salva, aveți nevoie de ajutorul meu, puteți conta pe mine.

Al dumneavoastră umil și devotat slujitor,

Gustav Henrik Schagerström

Charlotte reciti scrisoarea de vreo cîteva ori. După ce-i pătrunse bine conţinutul, rămase mult timp neclintită, întrebîndu-se oare ce aşteptau de la ea aceşti doi bărbaţi, colonelul şi fabricantul ?

Ce voia să spună colonelul ? De ce Schagerström îşi dăduse osteneala să-i scrie scrisoarea asta lungă, într-o asemenea grabă ?

O clipă se gîndi că în ziua următoare trebuia să aibă loc ultima publicaţie. Credea oare Schagerström că, după ce ea va afla toate acestea, va lăsa să se facă această ultimă strigare, astfel ca promisiunea ei să capete putere legală ?

Nu, îl absolvi imediat de orice asemenea intenţie. Nu se gîndise la persoana lui. În cazul acesta ar fi scris mai prevăzător. Dar nu, el se exprimase foarte deschis despre Karl-Artur. Se expusese, fără ezitare, primejdiei ca ea să creadă scrisoarea dictată de dorinţa de a dăuna unui rival. Dar atunci ce credeau, el şi colonelul, că ar putea face ea ?

Ştia prea bine ce doreau de la ea. Voiau să-l redea pe fiu mamei sale. Dar cum s-ar putea realiza asta ? Îşi închipuiau că are vreo putere asupra lui Karl-Artur ? Încercase să-l convingă, folosisse toată elocvenţa de care era capabilă, dar nu izbutise nimic.

Închise ochii. Şi-o imaginea pe doamna colonel culcată, cu capul bandajat şi faţa palidă, micşorată parcă. Îşi imagina mînia dispreţuitoare, mîndră întipărită pe chipul ei. O auzi spunînd bărbatului necunoscut, care ca şi ea suferea de pe urma unei iubiri neîmpărtăşite: „E greu, e dureros, domnule Schagerström, cînd cel pe care-l iubim nu ne poate răspunde cu dragoste.“ Charlotte se ridică iute, împături scrisoarea, o vîri în buzunarul rochiei ca pe un talisman care ar fi putut-o ajuta şi ocroti. Cîteva clipe mai tîrziu, era în drum spre

sat. Cînd ajunse la gardul ce împrejmua grădina organistului, se opri cîteva clipe și rosti în gînd o rugăciune. Voia s-o convingă pe Thea Sundler să-l trimită pe Karl-Artur la mama lui. Numai ea putea obține asta. Charlotte se rugă lui Dumnezeu să-i umple inima sa mîndră cu răbdare, ca să o poată cîștiga și înduioșa pe această femeie pe care o ura.

Avu norocul s-o găsească pe doamna Sundler singură acasă. Charlotte întrebă dacă îi poate dăruia cîteva minute. Peste puțin, ședeau față în față, în salonașul drăguț al doamnei Sundler. Charlotte se simți obligată să înceapă discuția cerîndu-și iertare pentru că îi tăiasе buclele.

— Eram disperată în ziua aceea, dar bineînțeles că a fost foarte urit din partea mea.

Doamna Sundler se arată foarte îngăduitoare. Spuse că înțelegea prea bine sentimentele Charlottei. Adăugă chiar că ea însăși avea motive mult mai însemnate să-i ceară iertare. Crezuse în vinovăția Charlottei și nu tăgăduia că o judecase foarte aspru. Dar, din această zi, va face din nou totul pentru ca onoarea Charlottei să fie restabilită.

Charlotte îi răspunse cu aceeași politețe că îi este recunoscătoare pentru această promisiune dar că, în prezent, exista ceva care-i sta pe suflet mai mult decît propria ei reabilitare.

Apoi îi povesti Theei Sundler despre accidentul doamnei colonel și adăugă că, probabil, Karl-Artur nu știa ce urmări grave putea avea pentru mama lui. Altfel n-ar fi putut să părăsească Karlstadul fără să-i spună un cuvînt bun.

Dar, din această clipă, Thea Sundler deveni foarte rezervată. Ea găsea că tînărul pastor era călăuzit, în toate acțiunile importante ale vieții lui, de harul dumnezeiesc.

Obrajii palizi ai Charlottei se înroșiră puțin cînd auzi acestea, dar își continuă argumentația, fără vreun cuvînt amar sau jignitor. Îi împărtăși doar convingerea că doamna colonel nu se va reface niciodată după ruptura cu Karl-Artur. O întrebă pe Thea dacă nu i s-ar părea îngrozitor ca tinărul pastor să aibă pe conștiință moartea mamei lui.

Doamna Sundler răspunse foarte frumos și demn. Era încredințată că Dumnezeu va ocroti atît pe mamă cît și pe fiu. Poate că era vrerea Providenței de a o aduce pe iubita doamnă Ekenstedt la sentimente creștinești mai profunde.

Charlotte își închipui acea față palidă, cu expresie amenințătoare. Se îndoia că aceasta era calea nimerită de a i se insufla doamnei colonel o frică mai mare de Dumnezeu. Dar se stăpîni și nu făcu nici o remarcă nechibzuită. Spuse numai că scopul vizitei sale era s-o roage să-și folosească influența pe care o avea asupra lui Karl-Artur pentru a obține o împăcare între el și mama lui.

Vocea doamnei Sundler coborî, dar deveni sîșuită, mai unsuroasă și mai umilă ca oricînd. Poate că avea oarecare influență asupra lui Karl-Artur dar, fiind vorba de ceva atît de important, nu îndrăznea s-o folosească. În privința asta trebuia să hotărască singur.

„Nu vrea, se gîndi Charlotte. A fost așa cum am bănuît. Nu servește la nimic să apelezi la mila ei. Nu va face nimic fără o recompensă.“

Se ridică de pe scaun cu aceeași stăpînire de sine pe care o arătase tot timpul, își luă extrem de politicos rămas bun, și se îndreptă spre ușă.

Doamna Sundler o însoți, dezvoltînd, în timpul acesta, cu volubilitate, ideile sale despre răspunderea ce revenea persoanei care avea fericirea să se bucure de încrederea lui Karl-Artur.

Charlotte zăbovi cu mîna pe clanță, se întoarse și aruncă o privire în interiorul camerei.

— Ai, într-adevăr, un salonaș foarte plăcut, spuse ea. Nu mă mir că aici Karl-Artur se simte atît de bine.

Doamna Sundler tăcea. Nu știa unde vroia să ajungă Charlotte.

— Îmi pot închipui cum vă petreceți serile, continuă Charlotte. Bărbatul dumitale stă la pian, aici stai dumneata, cînti, iar Karl-Artur se așează într-unul din aceste jilțuri confortabile și ascultă muzica.

— Da, răspunse doamna Sundler, la fel de nesigură, neștiind încotro se va îndrepta discuția. Da, ne simțim foarte bine, întocmai cum spui.

— Poate uneori contribuie și Karl-Artur la program, presupuse Charlotte. Citește vreun poem eroic sau vă povestește despre mica, modesta parohie pe care și-o dorește.

— Da, repetă doamna Sundler, bărbatul meu și cu mine sîntem foarte fericiți că tînărul pastor ne onorează umilul nostru cămin cu vizitele lui.

— Dacă nimic nu intervine, fericirea asta poate continua mulți ani la rînd, observă Charlotte. Karl-Artur n-o să se însoare chiar așa de repede cu dalecarleza lui. La parohie se va simți foarte singur. Are nevoie de un asemenea refugiu plăcut.

Doamna Sundler tăcea. Era numai urechi, numai atenție concentrată. Înțelegea că dincolo de cuvintele Charlottei se ascundea ceva, dar încă nu-și dădea seama ce.

— Dacă aș fi rămas la parohie, spuse Charlotte, rîzînd ușor, aș fi putut să-i înveslesc clipele libere. Știu că nu mă mai iubește, dar nu-i nevoie din pricina asta să trăim cum trăiește cîinele cu

pisica. Aș putea să-l ajut, de exemplu, să organizeze căminul de copii. Când oamenii sînt nevoiți să se întîlnească zilnic, ajung să aibă multe interese comune.

— Da, așa e. Dar ai într-adevăr de gînd să părăsești parohia ?

— Nu se știe. Știi doar că intenționez să mă mărit cu Schagerström.

Apoi făcu un semn prietenos cu capul și deschise ușa, de bună seamă ca să plece.

Cînd ajunsese în vestibul, descoperi probabil că un șiret de la pantof se desfăcuse. Se aplecă și-l înnodă. Ca să fie sigură îl înnodă și pe celălalt. „Trebuie să-i dau timp să reflecteze, se gîndi ea. Dacă îl iubește, nu mă va lăsa să plec, dar dacă nu-l iubește...”

În timp ce ea mai stătea aplecată deasupra pantofului, doamna Sundler intră în vestibul.

— Dragă Charlotte, n-ai vrea să mai stai puțin ? Mă gîndesc că n-ai mai fost niciodată la mine. Pot să-ți ofer un pahar cu sirop de zmeură ? Nu-ți dau voie să pleci pînă nu guști ceva. Nu-mi refuza ospitalitatea.

Charlotte termină de înnodat șiretul, se ridică în sfîrșit și mulțumi călduros. N-avea nimic împotrivă să intre în salonașul drăguț și să aștepte cîteva minute, în timp ce doamna Sundler dădea fuga în pivniță după sirop.

„Thea cel puțin nu este proastă, se gîndi fata. Oricum, asta e o mîngîiere.”

Doamna Sundler lipsi destul de mult, dar Charlotte nu interpretă întîrzierea ei ca un semn rău. Așteptă răbdătoare și liniștită. Avea în ochi expresia pescarului care vede cum peștele dă tîrcoale cîrligului cu momeală.

După o bună bucată de timp, gazda se întoarse cu sirop și prăjiturile. Charlotte își turnă din siropul roșu de zmeură, luă o prăjitură și începu să ronțăie, ascultând totodată scuzele doamnei Sundler pentru că întârziase atîta.

— Ce cornulețe minunate, minunate ! exclamă Charlotte. Precis că-s făcute după rețeta mamei dumitale. Ea a fost mare meșteră în bunătați d-astea. Ce noroc pe dumneata că ești atît de pricepută la gătit. Hotărît lucru, Karl-Artur capătă aici lucruri mai bune decît la parohie.

— O, nu, nici vorbă. Nu uita, Charlotte, că sîntem oameni săraci. Să lăsăm la o parte fleacurile și să ne gîndim la biata doamna Ekenstedt ! Pot să-ți vorbesc deschis ?

— Pentru asta am venit aici, dragă Thea, răspunse Charlotte, cu cel mai blînd glas.

Nici una din ele nu ridica vocea, mai degrabă o coborîră. Stăteau liniștite, sorbeau din sirop și ronțăiau prăjiturile. Mîinile însă le tremurau amîndurora, ca unor jucători pasionați de șah cînd se apropie sfîrșitul unei partide lungi.

— Îți spun sincer, Charlotte, că lui Karl-Artur îi este puțin teamă de mama lui. Poate nu atît de ea, în carne și oase, pentru că locuiește la Karlstad și n-ar avea des ocazia să-l influențeze. Dar a observat că face totul pentru ca să-l împace cu tine. Și, iartă-mă că ți-o spun, dar de asta se teme mai mult ca orice.

Charlotte zîmbi ușor. „Aha, își spuse ea. Așa atacă problema ? Într-adevăr, Thea nu e proastă.“

— Thea, crezi așadar că l-ai putea face pe Karl-Artur să plece la Karlstad, să se împace cu mama lui, dacă l-ai putea convinge că asta nu ar avea nici o urmare în ceea ce mă privește ?

Doamna Sundler ridică din umeri.



— Este numai o presupunere. Lui poate îi e teamă și de propria sa slăbiciune. Persoana ta e, bineînțeles, plină de atracție pentru el. Nu știu cum ar fi în stare un tânăr să reziste unei fete atît de frumoase ca tine.

— Vrei să spui...

— Ah, Charlotte, e atît de greu de spus. Dar cred că dacă Karl-Artur ar ști ceva precis...

— Vrei să spui că dacă mîine s-ar face al treilea rînd de strigări, pentru mine și Schagerström, atunci s-ar simți liniștit ?

— Ar fi, bineînțeles, un lucru bun... Dar știi bine, Charlotte, că publicațiile de căsătorie pot fi anulate. Sau cununia poate întîrzia. S-ar putea să rămii la parohie încă mulți ani.

Charlotte puse brusc paharul cu sirop pe tavă. Cînd plecase de acasă, știa că va trebui să plătească un preț greu pentru ca Thea să-i îngăduie lui Karl-Artur să meargă la mama lui. Dar crezuse că publicațiile de căsătorie vor fi o cheazășie suficientă.

— Eu așa văd lucrurile, spuse doamna Sundler, vorbind acum aproape în șoaptă. Dacă te-ai duce direct acasă și i-ai scrie un bilețel lui Schagerström, cu rugămîntea să vină mîine la parohie și dacă ați primi binecuvîntarea imediat după terminarea slujbei, atunci așa...

— E cu neputință !

Acest strigăt îngrozit, implorînd cruțarea, fu singurul semn care trădă suferința fetei.

Doamna Sundler continuă, fără să-i pese cîtuși de puțin de tînguirea Charlottei.

— Nu văd ce te poate opri, Charlotte. Eu spun doar atît că, dacă ai scrie un asemenea bilet și l-ai trimite cu un mesager sigur la Stora Sjötorp, răspunsul ar putea ajunge aici în cinci, șase cea-

suri. Și dacă acesta ar fi mulțumitor, aş face tot ce-mi stă în puteri ca să-l determin pe Karl-Artur să plece.

— Și dacă nu reușești ?

— Țin foarte mult la doamna Ekenstedt, Charlotte. Și sînt foarte mîhnită din pricina ei. Dacă pot să potolesc neliniștea lui Karl-Artur în ceea ce te privește, nu cred că voi da greș. Sînt convinsă că va pleca mîine, de îndată ce va termina slujba. Vei afla, înainte de începerea cununiei, că e plecat.

Era un plan limpede și bine chibzuit, fără fisuri sau breșe. Charlotte coborî ochii. Putea să facă oare ce se cerea ? Însemna să trăiască o viață întreagă cu un om pe care nu-l iubea. Putea oare ?

Da, sigur că putea. Își trecu mîna peste scrisoarea din buzunarul rochiei. Sigur că putea.

Goli paharul de sirop dintr-odată ca să-și dreagă glasul.

— Îți voi aduce la cunoștință răspunsul lui Schagerström, de îndată ce-mi va sta în putință, spuse ea și se ridică să plece.

## Sîmbătă: după-amiază și seara

### I

Cînd te-așteaptă ceva greu, e bine să-ți spui : „E necesar. Știu de ce o fac. Nu există altă soluție.”

Puternica neliniște cedează în fața unei convingeri atît de clare. N-ai avut altceva de făcut decît să te supui. E, într-adevăr, așa cum se spune : orice e mai ușor de îndurat, după ce te-ai decis o dată pentru totdeauna și știi că nimic nu se mai poate schimba.

Charlotte se întoarce la parohie și scrise de îndată cîteva rînduri lui Schagerström. Nu erau multe, dar se chinui pînă le scrise. Iată ce reuși să aștearnă pînă la urmă, pe hîrtie :

*Referitor la ultimele rînduri din scrisoarea dumneavoastră, vreau să vă întreb dacă puteți veni la parohie, mîine la ora două, pentru ca bătrînul pastor să ne cunune ca soț și soție.*

*Vă rog trimiteți-mi răspuns cu aducătorul acestui bilet.*

*Prea supusa dumneavoastră slujitoare,*  
Charlotte Ekenstedt.

După ce biletul fu împăturit și sigilat, Charlotte ceru pastorului îngăduința să-l trimită pe vizitiu

cu el, la Stora Sjötorp. Apoi le împărtăși bătrînilor ei prieteni ce se întîmplase și începu să-i pregătească pentru tot ce urma să aducă ziua următoare.

Doamna pastor însă o întrerupse.

— Știi ce, ai să ne povestești altă dată. Suie la tine în cameră și odihnește-te! Arăți ca o umbră.

O urmă sus în camera ei, o sili să se întindă pe canapea, o acoperi cu o cuvertură.

— Nu fi îngrijorată, dormi cît poți de mult! O să te trezesc cînd se apropie ora mesei.

În capul Charlottei gîndurile continuară să se rotească mai repede ca oricînd, dar, încetul cu încetul, se potoliră. Înțeleseseră, în sfîrșit, că nu mai aveau de ce să se zbată, că totul era definitiv încheiat. Și deodată, biata fată adormi de-a binelea, uitînd de toate.

Dormi cîteva ceasuri bune. Doamna pastor veni așa cum promisese, la ora mesei, dar, văzînd că doarme, n-o tulbură. Nu o treziră decît atunci cînd vizitiul se întoarse de la Stora Sjötorp cu răspunsul lui Schagerström.

Charlotte îl deschise. Schagerström nu răspunsese decît cu un singur rînd :

*„Prea supusul dumneavoastră slujitor va avea cîntea să se prezinte“.*

Biletul fu trimis imediat la doamna Sundler și Charlotte începu, pentru a doua oară, să povestească pastorului și soției istoria ei, dar fu din nou întreruptă. Din partea surorii ei, doamna doctor Romelius, sosi vestea că Charlotte trebuie să se ducă la ea. Avusese dimineața o hemoragie puternică.

— Numai nenorociri! remarcă doamna pastor. Probabil că are ftizie. De mult i se citea pe față. Desigur că trebuie să te duci, inimioara mea. Numai să nu cazi și tu bolnavă de atâtea necazuri.

— Nici gând, o liniști Charlotte și se îmbracă în grabă pentru a merge în sat, a doua oară în aceea zi.

Își găsi sora în salon, instalată într-un fotoliu cu spătar înalt. Toți copiii erau în jurul ei. Doi dintre ei, în picioare, se rezemau de spătarul jilțului, doi ședeau pe un taburet, la picioarele ei, și cei doi micuți se jucau pe jos. Aceștia habar n-aveau de boală și de primejdie dar ceilalți patru, care înțelegeau, erau neliniștiți și speriați. S-ar fi zis că făcuseră cerc în jurul mamei ca să o apere de un nou atac.

Nimeni nu se clinti cînd intră Charlotte. Băiatul cel mare îi făcu un semn, ca s-o avertizeze.

— Mama n-are voie nici să se miște, nici să vorbească, șopti el.

Nu era nici o primejdie ca Charlotte s-o împingă la vorbă pe bolnavă. În clipa în care intrase în cameră i se pusese un nod în gît. Lupta ca să poată respira și să nu plîngă.

Salonul doamnei Romelius era o încăpere mică, rece, cu mobilier de mestecăn moștenit de la părinți. Acesta era compus dintr-o canapea, o masă rotundă, două fotolii, două măsuțe lângă fereastră și șase scaune. Erau lucruri frumoase, bătrînești, dar cum în cameră nu mai exista nimic altceva, nici un covor pe podea, nici un ghiveci de flori pe pervaz, totdeauna i se păruseră Charlottei nespus de triste. La fiecare vizită pe care i-o făcea, era nevoită să stea acolo în salon. Sora ei n-o lăsase niciodată să treacă pragul altei

camere. Charlotte bănuia că Marie-Louise nu-i da voie să meargă în altă parte pentru că restul casei avea un aspect prea sărăcăcios.

Doctorii sînt îndeobște oameni înstăriți. Dar Romelius își făcea veacul în cîrciumă și trăgea strașnic la măsca. Nu cîștiga mai nimic și își lăsa soția și copiii în nevoie și lipsuri.

Era lesne de înțeles că doamna Romelius, care-și iubea soțul și nu voia ca sora ei să-l judece aspru, o ținuse la o oarecare distanță și nu-i permisesese să pătrundă prea adînc în viața lor.

Acum, cînd Charlotte văzu că sora ei, în halul în care era, o primește totuși în salon, fu foarte mișcată. Tot de dragul bărbatului o făcea. Întotdeauna se gîndeă să-l cruțe.

Charlotte se apropie de soră-sa și o sărută pe frunte.

— Marie-Louise, Marie-Louise ! șopti ea.

Bolnava ridică privirea spre ea, cu un zîmbet slab. Apoi plecă în jos capul spre grupul atent al copiilor și din nou o privi pe Charlotte.

— Ascultați, copii, spuse aceasta pe un ton atît de decis și de vioi, încît nici ea nu știa de unde-i venise, doamna pastor Forsius a trimis cîteva prăjituri pentru voi. Le-am lăsat în antreu, în sacoșa mea. Hai, veniți să vedeți ce grozave sînt.

Îi ademeni afară din cameră, le împărți prăjiturile, și apoi îi trimise pe pajiștea din grădină, la joacă. Charlotte se întoarse la sora ei, îi luă mîinile aspre, zbîrcite de muncă, într-ale sale și le lipi de obraz.

— Sînt afară acum, draga mea. Ce voiai să-mi spui ?

— Dacă mor, spuse bolnava, dar se opri, de teamă să n-o apuce tusea.

— Așa-i, exclamă Charlotte, n-ai voie să vorbești. Vrei să mă rogi să am grijă de copii dacă cumva te prăpădești. Îți promit, Marie-Louise.

Soră-sa încuviință, dînd din cap. Îi zîmbi recunoscătoare, în timp ce o lacrimă se ivi în colțul ochiului.

— Știam că ai să m-ajuti, șopti ea.

„Nu se întreabă deloc cum am să pot îngriji droaia asta de copii“, se gîndi Charlotte. În fața acestei noi nenorociri, uitase tot ce se întîmplase în cursul dimineții. Dar deodată își aduse aminte. „Sigur că voi putea purta de grijă copiilor. Voi fi doar bogată. Mă mărit cu Schagerström.“ În mintea ei își făcu loc o supoziție liniștitoare. „Poate că totul s-a petrecut numai ca s-o pot ajuta pe Marie-Louise.“

Era prima oară cînd se gîndea cu o oarecare mulțumire la căsătoria ei cu Schagerström. Mai înainte se lăsase purtată de cursul evenimentelor.

Îi propuse surorii să-i ajute s-o culce în pat. Dar doamna Romelius clătină din cap. Mai avea ceva de spus.

— Să nu lași copiii la Richard, o rugă ea.

Charlotte îi făgădui solemn. Dar era foarte mirată. Așadar, Marie-Louise nu-și admira bărbatul orbește, cum crezuse ea. Își dădea seama cît era de decăzut și că trebuiau scoși copiii de sub influența lui.

Dar bolnava mai voia să-i încredințeze ceva.

— Mi-e frică de dragoste, mărturisi ea. Știam ce fel de om e Richard. Dar dragostea m-a silit să-l iau. Urăsc dragostea.

Charlotte înțelese că spune asta pentru a o consola într-un fel, pentru a-i aminti că și cea mai puternică dragoste putea să se arate înșelătoare, să ducă la greșeli nefaste. Era mai bine să te lași călăuzit de rațiune.

Ar fi vrut să-i răspundă că ea nu va renunța la dragoste pînă la ultima suflare și niciodată nu se va revolta împotriva suferințelor pe care aceasta le aduce cu sine. Dar soția doctorului avu un acces grav de tuse, și răspunsul rămase pe veci nerostit. De îndată ce se liniști puțin, Charlotte se grăbi să-i pregătească patul și s-o culce.

Ea împlini în acea seară, în modesta locuință, toate treburile unei mame gospodine. Pregăti masa copiilor, îi supraveghie în timpul cinei, apoi îi culcă.

Haine, așternuturi, vase de bucătărie, tacimuri totul o îngrozea. Ce uzate, ce sparte, ce prost întreținute erau. Lipseau obiecte de menaj, chiar cele mai strict necesare. Ce leneșă și nepricepută era slujnica! Ce peticite erau hainele copiilor! În ce stare erau masa și scaunele! Aici lipsea un spătar, dincolo un picior era frînt.

Charlotte trebăluia, cu lacrimi arzătoare în ochi, dar își stăpînea plînsul. Simțea o sfîșietoare milă pentru sora ei care îndurase toată această sărăcie fără să se plîngă, fără să ceară cuiva ajutor.

Între o treabă și alta intra la sora ei în cameră. Ședea întinsă, liniștită, nu mai avea dureri și părea că se bucură de grija cu care era înconjurată.

— Am o veste bună, spuse Charlotte. Nu va mai trebui să trudești atîta. O să-ți trimit mîine o



fată destoinică. Poți să stai în pat și să te odihnești, pînă o să te faci bine de tot.

Bolnava zîmbi șovăitoare. Se vedea că perspectiva aceasta o bucură. Dar Charlottei i se păru că observă o neliniște, ce nu fusese potolită.

„E prea tîrziu totul, se gîndi Charlotte. Știe că va muri. Nimic nu o mai poate mîngia.“

Peste o clipă se afla iar lîngă pat. Își îndemnă sora să meargă mai tîrziu la o stațiune balneară, să se îngrijească așa cum se cuvine.

— Știi că voi avea bani destui. Poți să ai încredere în mine.

Îi era silă să vorbească în felul ăsta despre bogăția lui Schagerström, dar vedea că surorii sale îi făcea plăcere. Gîndul că Charlotte va ajunge bogată era cel mai bun leac pentru suferința ei.

Luă mîinile Charlottei și le trase spre ea, mîngîindu-le cu recunoștință, dar tot nu arăta pe deplin liniștită.

„Ce o chinuiește oare?“ se frămînta Charlotte. Avea o bănuială, dar nu-i venea să creadă. Doar n-o fi vrînd să intervină și pentru soțul ei ! Acum, în halul în care zăcea, istovită, la un pas de moarte ! Nu, pesemne-i vorba de altceva.

După ce culcă toți copiii, Charlotte intră din nou la sora ei să-i ureze noapte bună.

— Mă gîndesc să plec, dar voi trece pe la infirmieră s-o rog să stea la tine peste noapte. Mîine dimineața sînt iar aici.

Din nou soră-sa îi mîngîie mîna cu duioșie.

— Mîine n-am nevoie de tine, dar vino luni !

Charlotte înțelese că se aștepta ca bărbatul său, care în acea seară era plecat în vizită la un bolnav, să rămînă duminică acasă. Nu voia ca el și sora ei să dea ochi unul cu celălalt.

Bolnava încă nu îi dăduse drumul la mînă. Charlotte pricepu că mai vrea s-o roage ceva.

Se aplecă și dădu la o parte o buclă de pe fruntea bolnavei. Avu senzația că atinge o muribundă. Cu sentimentul, ce-o cuprinsese brusc, că o vede poate pentru ultima oară pe credincioasa, curajoasa ei soră, încercă încă o dată să-i vină în întîmpinare.

— Îți promit că Schagerström și cu mine vom avea grijă de Romelius.

Ah, cum se luminează de bucurie fața bolnavei ! Duse mîna Charlottei la buze.

Apoi se cufundă, mulțumită, înapoi în pernă. Ochii i se închiseră și peste puțin timp dormea liniștită și fără griji.

„Era ceea ce bănuiam, își spuse Charlotte. La el se gîndea. Știam că nu poate urî dragostea.“

## II

Era zece trecute cînd Charlotte se întoarse din vizita pe care o făcuse la soția doctorului. Tocmai dădea să deschidă poarta cînd se ciocni de fata-n casă și de bucătăreasă, care veneau și ele acasă, însă din direcție opusă.

Îi povestiră că luaseră parte la o întrunire religioasă a pietiștilor, de la mina Holma. Reuniunea avusese loc într-o fierărie părăsită. Vorbise doctorul Ekenstedt și fusese o îmbulzeală de nedescris. Venise lume nu numai de la mînă și din sat, dar și din alte părți.

Charlotte tocmai voia să întrebe dacă tînărul pastor vorbise la fel de bine ca de obicei, dar nu

apucă, fiindcă femeile erau atît de nerăbdătoare să-i povestească ce văzuseră și ce auziseră, încît îi luară vorba din gură.

— Domnul pastor Ekenstedt a vorbit aproape tot timpul despre dumneavoastră, spusé jupîneasa. A spus că el și toți ceilalți v-au făcut o nedreptate, că toată suflarea trebuie să afle că n-ați fost nici vicleană, nici prefăcută.

— A povestit ce ați spus dumneavoastră și ce a spus dumnealui atunci cînt v-ați certat, adăugă bucătăreasa. Voia să înțelegem cum se întîmplase totul. Dar nu cred că a făcut bine. În fața mea stăteau doi băieți și rîdeau de se prăpădeau.

— E drept că au fost unii care rîdeau și se distrau, interveni jupîneasa, dar numai din cei fără prea multă minte. La toți ceilalți ne-a plăcut. La urmă ne-a cerut să spunem împreună o rugăciune pentru dumneavoastră. Pentru că acum veți merge pe un drum primejdios, ne-a atras dînsul atenția. Vă veți mărita cu un om bogat. Ne-a amintit de cuvintele lui Isus, cît de greu e pentru bogați să intre în împărăția cerului. Dar încotro mergeți ?

Charlotte se depărtă iute de ele fără să scoată un cuvînt. Se grăbea spre casă, de parcă ar fi fost hăituită. Trecu prin antreu, urcă scările și intră în camera ei. Își aruncă hainele de pe ea, fără să-și dea osteneala să mai aprindă lumina. Apoi se culcă și rămase neclintită, cu privirea ațintită în întuneric.

— S-a sfîrșit, murmură ea. Karl-Artur a nimicit dragostea.

Mai înainte nu reușise. O rănise, o disprețuise, o batjocorise, dar dragostea rămăsese vie. Nu

avusese parte nici măcar de o privire prietenoasă, care s-o mîngîie, și cu toate astea supraviețuise.

Dar acum dragostea trebuia să moară.

Se întrebă de ce oare ceea ce Karl-Artur făcuse acum era mai greu de îndurat decît toate cele trecute. Nu-și putea explica de ce, dar știa că așa e.

Karl-Artur avusese, desigur, intenții bune. Încercase să o reabiliteze. Spusese ceea ce-i dic-tase conștiința. Dar, oricum, iubirii ei îi dăduse lovitura mortală.

Se simțea deodată săracă, năpăstuită. Nu mai avea la cine să viseze, după cine să tinjească! Cînd va citi ceva frumos, eroul nu va mai lua de la sine trăsăturile lui. Cînd va asculta muzică, nu va mai înțelege nimic, pentru că nu va mai trezi într-însa nici un ecou.

Va mai putea vedea oare ceva frumos în flori, în păsări sau în copii, acumă după ce pierduse dragostea?

Căsnicia în care trebuia să pășească se așternea în fața ei ca un deșert imens. Dacă și-ar fi păs-trat dragostea, ceva tot i-ar fi umplut sufletul, dar așa, va trăi într-o casă străină cu gol într-însa și gol în jurul ei.

Îi apăru în minte chipul doamnei colonel. Acum înțelese Charlotte ce îi stîrnise acesteia mînia, de ce arăta atît de severă și amenințătoare. Și ea șezuse, la fel, culcată, și se gîndise că fiul ei ni-micise dragostea. Gîndurile Charlottei se îndrep-tară de asemenea spre Schagerström. Se întrebă ce văzuse doamna Ekenstedt la el, de-o făcuse să-și dorească un fiu asemenea lui. Doamna co-lonel n-o spusese ca o simplă frază de politeță. Cuvintele ei avuseseră un sens adînc.

Charlotte nu trebui să reflecteze prea mult. Înțelese repede ce văzuse doamna colonel. Ea descoperise că Schagerström știa să iubească. Tocmai asta nu știa Karl-Artur. În orice caz nu știa să iubească firesc, ca orice om.

Charlotte zîmbi neîncrezătoare. Putea Schagerström să iubească mai fierbinte decît Karl-Artur? Se purtase destul de necugetat, și la prima cerere în căsătorie, și atunci cînd se făcuseră strigările. Așadar, doamna colonel vedea mai limpede ca oricine. Știa că Schagerström nu va ucide niciodată dragostea aceleia care l-ar iubi.

— Cel mai greu păcat e să ucizi dragostea, murmură Charlotte.

În clipa următoare se întrebă dacă el o făcuse cu bună știință. Fusesse logodnicul ei vreme de cinci ani de zile și trebuia să știe că nimic nu putea s-o rănească mai adînc decît să fie dezvăluită, ea și dragostea ei, în fața mulțimii și să ajungă obiect de batjocură sau de compătimire indiscretă. Sau poate Thea Sundler îl împinsese la asta, ca să isprăvească o dată pentru totdeauna cu Charlotte?

Tot nu se simțea liniștită, deși o îndepărtase de Karl-Artur și o silise să se mărite? Socotise că e necesar să-i aducă și această jignire necruțătoare? A oricui ar fi fost vina, totuna era. În clipa aceea Charlottei îi era la fel de silă de amîndoi.

Mai rămase o clipă întinsă, pradă unei minii neputincioase. Din cînd în cînd o lacrimă i se prelingea din ochi și uda perna.

Dar sîngele Charlottei era un sînge vechi și nobil, suedez, în sufletul ei sălășluia dreapta voință suedeză, nobila, mîndra voință ce nu șovăie

după o înfringere, ci se aruncă într-o nouă luptă cu vigoare nesecată.

Deodată se săltă în pat și lovi cu pumnul strîns cealaltă palmă, atît de tare încît răsună în toată camera.

— Știu un lucru, exclamă ea. Nu le voi face plăcerea de a fi nefericită în căsnicie.

Și cu această înțeleaptă și fermă hotărîre se întinse și adormi. Nu se trezi decît la ora opt, cînd doamna pastor intră cu tava cu cafea, împodobită cu flori, pentru a inaugura cum se cuvine solemnă zi ce începea.

## Ziua cununiei

### I

Schagerström se prezentă duminică la ora două, la parohie, așa cum îi ceruse Charlotte. Bogatul fabricant călătorea în landoul său cel mare. Caii și hamurile străluceau. Valetul și vizitiul erau în livrea de gală, cu buchețele de flori prinse de haină, cu pantaloni scurți din piele albă și cizme de lac pînă la genunchi. Fastul vestimentar al stăpînului nu se putea compara cu al slujitorilor, totuși era și el gătit de sărbătoare, cu vestă albă și frac, ce-i venea ca turnat, cu jabou și manșete, și cu un boboc de trandafir la butonieră.

Ce mai încoa-încolo, oricine l-ar fi văzut pe el și strălucitorul echipaj, n-ar fi putut să nu-și spună: „Ia te uită! Bogătașul Schagerström merge la însurătoare!”

La parohie i se făcu o primire afectuoasă, care-l mișcă. La drept vorbind, bătrîna clădire avusese, în timpul din urmă atît de zbuciumată, o înfățișare mohorită și neprimitoare. E greu de spus în ce consta acest aspect, dar nici un om simțitor nu se putea să nu-l observe.

Acum poarta cea mare și albă era larg deschisă, de asemenea și ușile de la verandă.

Storurile întregului rînd de ferestre de la etajul întâi, care fuseseră lăsate vreme de săptămîni, erau acum ridicate. Soarele putea pătrunde, în voie, prin camere, făcînd să pălească, în lumina lui intensă, culorile covoarelor și cuverturilor. Dar asta nu era singura deosebire.

Florile aveau o strălucire neobișnuită, păsările ciripeau cu nemaipomenită voieșie.

Nu numai drăgălașa fată-n casă, dar și pastorul și soția lui îl așteptau în prag. Amîndoi îl îmbrățișară pe Schagerström, îl sărutară pe obraji, îl bătură pe umeri și i se adresară pe numele mic, fără nici o ceremonie. Îl tratau ca pe un fiu. Schagerström nu dormise toată noaptea, zbuciumat și nehotărît cum era. Acum simțea o mare ușurare ca atunci cînd o măsea stricată încetează brusc să te mai doară.

Îl conduseră în biroul pastorului, unde Charlotte îl întîmpină. Îmbrăcată într-o rochie de culoare deschisă, din mătase ce făcea ape, arăta fermecătoare, deși veșmintele ei erau demodate. Era ușor de ghicit că Charlotte neavînd nici o rochie potrivită, doamna pastor scotocise într-unul din cuterele mari aflate în podul parohiei, și o scosese la iveală pe aceasta. Era scurtă, foarte decoltată și croită așa, de parcă femeile ar avea talia pe la subsuori. Dar se potrivea destinației actuale și-i ședea bine. Nu purta nici cunună, nici voal de mireasă. Doamna pastor o ajutase pe Charlotte să-și pieptene părul în sus și să-l prindă cu un pieptene înalt de бага, așa încît coafura era în ton cu rochia.

În jurul gîtului purta două șiraguri de mărgele din chihlimbar cu o închizătoare frumoasă, iar la mîini, brățări tot de chihlimbar. Erau podoabe fără valoare, dar îi veneau bine. Arăta ca un por-



tret de demult. Cînd Schagerström se aplecă pentru a-i săruta mîna, Charlotte îi spuse cu un zîmbet tremurător :

— Karl-Artur a plecat la Karlstad să se împace cu mama lui.

— Nimeni altcineva, domnișoară, n-ar fi putut înfăptui o asemenea minune, răspunse Schagerström.

Înțelese că Charlotte nu reușise să-l convingă pe tînărul Ekenstedt să plece, decît consimțind să se mărite cu el, cu Schagerström. Cum se înlănțuiau faptele nu-și putea explica și, la drept vorbind, era destul de nemulțumit de toată combinația. Desigur, admira sacrificiul fetei. Voia să-i știe împăcați pe doamna colonel și fiul ei, dar oricum... ar fi dorit ca fata să se fi măritat cu el de dragul lui, și nu de-al tînărului Ekenstedt.

— „*Influența nefastă*“ de care vorbeai în scrisoare, a fost la mijloc, continuă Charlotte. „*Influența nefastă*“ a vrut, nici mai mult nici mai puțin, decît să mă vadă măritată și departe de parohie. Și totul trebuia să se petreacă fără înțirziere. A fost necruțătoare.

Schagerström fu izbit de cuvîntul „necruțătoare“. Bănuia ce chin însemnează pentru Charlotte să-i acorde mîna.

— Stimată domnișoară, regret nespus...

Charlotte îl întrerupse.

— Mă numesc Charlotte, spuse ea, făcînd o ușoară reverență. Și am de gînd să-ți spun Henrik.

Schagerström se înclină în semn de mulțumire.

— Am de gînd să-ți spun Henrik, reluă Charlotte cu un ușor tremur în glas. Am aflat că răposata ta soție îți spunea Gustav. Vreau să-i las

ei acest nume. Să nu luăm morților ce e al lor.

Schagerström fu extrem de uimit. Aceste cuvinte arătau că Charlotte nu mai simțea pentru el aceeași aversiune, ca atunci cînd se întîlniseră ultima oară la Örebro. Din această clipă, starea lui sufletească se schimbă. Dacă neîncrederea și umilința n-ar fi fost la el o a doua natură, s-ar fi simțit pe deplin fericit.

Charlotte îl întrebă dacă e de acord ca ceremonia să aibă loc în biroul pastorului, unde atîtea perechi fuseseră unite în decursul anilor.

— Doamna pastor ținea să ne cununăm sus, în salonul cel mare, dar pentru mine mai solemn e aici, jos.

De fapt Charlotte dorise să-și consacre dimineața aceea unei discuții intime cu bătrînii ei prieteni și ocrotitori, și nu-i permisesese doamnei pastor să-și piardă timpul, ștergînd praful și lustruind mobila în salonul unde cam de mult nu se mai umblase. Bătrîna nu putuse pregăti cum se cuvine nici gustarea cu care ar fi vrut să-i ospăteze pe tinerii căsătoriți.

Schagerström nu ridică nici o obiecție în privința locului de oficiere a slujbei și cununia avu loc imediat. Vizitiul și valetul de la Stora Sjötorp, fermierul și soția lui, precum și personalul de la parohie fură poftiți să asiste la ceremonie. Bătrînul pastor pronunță formulele rituale. Prin ferestrele deschise se auzeau ciripind cintezoii și vrăbii, atît de vesel și zglobiu, încît ai fi putut crede că știu ce se întîmplă și vor să sărbătorească evenimentul cu cele mai frumoase imnuri nupțiale.

Cînd totul se termină, Schagerström rămase o clipă descumpănit. Nu știa ce să facă, dar Charlotte se întoarse spre el și îi oferî buzele să le

sărute. Vroia în orice chip să-l amețească? Se aștepta la orice, la lacrimi, la amărăciune împietrită, la o atitudine distantă, țeapănă, dar nu la această supunere veselă.

„Sînt sigur că toți cei care ne văd, cred că eu sînt cel silit să fac această căsătorie și nu ea,” își spuse în sinea sa.

Nu găsea altă explicație decît că mîndria o obliga pe Charlotte să se arate veselă și mulțumită.

„Dar ce bine se preface!” se gîndi el, puțin în-ciudat și totuși cu oarecare admirație.

Apoi, cei patru se așezară la masă, la un de-ju-n care, după spusele doamnei pastor, fusese încropit cum dăduse Dumnezeu, dar care era cît se poate de gustos.

Schagerström făcu eforturi să-și alunge proasta dispoziție. Pastorul și soția lui, care desigur își dădeau seama de poziția lui delicată, se străduiau din răspuțeri să-l înviioreze, și pînă la urmă, pare-se că au reușit.

Cel puțin limba i se dezlegă. Le povestea despre călătoriile sale în străinătate, despre încercările sale de a introduce metode mai bune de prelucrare a fierului în Suedia, ținînd seamă de cele învățate în Anglia și Germania.

În timp ce vorbea observă că Charlotte asculta cu atenție. Ședea cu gîtul întins și cu ochi mari sorbea fiecă cuvînt al lui. Presupunea că nu putea fi decît o simulare. „O face de dragul bătrînilor, se gîndi el. E cu neputință să poată fi interesată de asemenea lucruri, din care nu pricepe o iotă. Vrea să-i facă pe pastor și pe soția lui să creadă că e îndrăgostită de mine. Asta-i totul.”

Această explicație i se păru mai puțin dezagrabilă decît prima. Îi făcea bine să vadă cît de legată e soția lui de acești minunați bătrîni.

Spre sfîrșitul mesei, atmosfera deveni totuși apăsătoare. Bătrînilor nu le venea să creadă că peste cîteva clipe Charlotte îi va părăsi. Charlotte, această făptură scînteietoare, cu gafele, cu năzbîtiile și năzdrăvăniile ei, cu limba ei ascuțită, cu înflăcărarea ei, Charlotte pe care adeseori o certaseră, Charlotte căreia îi iertaseră totul, pentru inima ei iubitoare, nu va mai locui în casa lor ! Cît de goală și neinteresantă le va fi viața !

— Bine totuși că mîine vii înapoi, să-ți împachezezi lucrurile, spuse doamna pastor.

Schagerström înțelese. Încercau să se mîngîie cu gîndul că Charlotte nu va pleca prea departe, că uneori îi va putea vizita. Totuși parcă-i vedea cum se chircesc, cum spatele li se încovoae, cum chipurile li se zbîrcesc. Începînd din acea zi nu mai exista nimic care să-i apere de bătrînețe.

— Sîntem atît de bucuroși, micuța mea, spuse pastorul, vei avea un cămin minunat, un soț bun, dar, înțelegi... Ne vei lipsi, ne vei lipsi nespus...

Era gata-gata să plîngă, dar doamna pastor salvă situația, povestindu-i lui Schagerström ce-i mărturisise moșul ei că ar face dacă ar fi cu cinci-zeci de ani mai tînăr și burlac. Toată lumea izbucni în rîs și, pentru moment, gîndurile triste fură alungate.

Cînd landoul trase la scară și Charlotte se apropie de doamna pastor să-și ia rămas bun, bătrîna o luă cu ea în camera de alături și-i șopti :

— Nu-l slăbi din ochi, draga mea. Ceva îl frămîntă. Ai grijă de el.

Charlotte promise să facă tot ce-i stă în putință.

— De altfel arată foarte bine azi. Ai remarcat ?

— Niciodată nu mi s-a părut că arată urît. Are ceva puternic în el. Seamănă cu Napoleon.

— Ce spui ! exclamă doamna păstor. Niciodată nu mi-ar fi trecut așa ceva prin minte, dar e bine că tu te-ai gândit la asta.

Cînd Charlotte ieși în fața casei, gata de drum, Schagerström observă că își pusese aceeași pălărie și mantilă pe care cu patru duminici mai înainte le purtase la biserică și pe care atunci le găsisese prea simple.

Acum i se păreau încîntătoare și, în ciuda tuturor reținerilor, simți o bucurie copleșitoare la gîndul că această fată îi era acum soție și că avea să-l urmeze în casa lui. Despărțirea Charlottei de bătrîni nu mai lua sîrșit ; Schagerström se apropie de ea, o ridică în brațele sale puternice și o așează în trăsură.

— Așa, așa. Așa se cuvine, așa se cuvine ! strigară pastorul și soția lui în timp ce landoul dădea ocol pajiștii, smălțate cu flori, și ieșea pe poartă.

## II

Mai e nevoie să spunem că tînărul Schagerström regretă de îndată gestul său ? Era o greșeală din partea lui s-o sperie pe Charlotte. Dacă se purta în felul ăsta, ar putea crede că el considera căsătoria lor altceva decît o simplă căsătorie formală, și că ar putea pretinde drepturile unui adevărat soț.

Charlotte arăta într-adevăr puțin neliniștită. Schagerström observă cum se ghemuise în colțul trăsurii, cît mai departe de el. Dar asta nu ținu

mult. Mai înainte de a ajunge în sat, Charlotte ședea alături de el, zîmbind și sporovăind.

„E lesne de înțeles, își spuse Schagerström că va face mină bună atît timp cît trecem prin mijlocul satului. Dar bineînțeles că nu va fi la fel, cînd vom fi din nou singuri, la drumul mare.“

Însă Charlotte continuă așa cum începuse. Flecări veselă și vioaie cît ținu călătoria. Iar subiectele de discuție alese erau menite să-i arate că ia căsătoria foarte în serios.

La început se interesă de caii lui. În primul rînd voia să știe cîte ceva despre cei patru cai înhămați la landou. Unde erau cumpărați, cum se numeau, ce vîrstă aveau, din cine se trăgeau, dacă erau sperioși, dacă erau nărvași? Apoi veni rîndul tuturor celorlalți cai de la Stora Sjötorp. Aveau oare și cai adevărați de călărie? Cai bine dresați? Și șei? Exista, într-adevăr, o șa englezească de damă?

Se gîndi cu compătimire la caii de la parohie. Tare prost le va merge de aci înainte, cînd ea nu va mai fi acolo să-i pună puțin în mișcare.

Aici Schagerström nu se putu stăpîni să nu facă o observație.

— Am auzit recent, în diligență, de la o doamnă necunoscută, cum o anumită domnișoară maltrata bietele animale nevinovate ale binefăcătorului ei.

— Cum așa? exclamă Charlotte, dar înțelegînd imediat la ce se referea, izbucni în rîs.

Un rîs bun e într-adevăr ceva extraordinar. Dintr-o dată, cei doi tineri însurăței se simțiră ca niște vechi prieteni.

Răceala și atitudinea ceremonioasă dintre ei dispărură.

Charlotte merse mai departe cu întrebările. Ce fel de ateliere și instalații se aflau la Stora

Sjörtorp? Cite cuptoare avea o forjă și cum se numeau fierarii, soțiile și copiii lor? Auzise parcă vorbindu-se de asemenea despre un joagăr. Era adevărat? Aha, există chiar și o moară. Cite pietre existau în moară? Cum se numea morarul?

Era un adevărat interogatoriu. Schagerström fu amețit de atâtea întrebări. Cîteodată nu le putea face față cum trebuia. Nu știa cîte oi are și nici nu era prea sigur cîte vaci cu lapte se află în grajd și nici cît lapte dau.

— Asta e treaba intendentului, spuse el și rîse.

— Pare-se că nu prea știi mare lucru, îl tachină Charlotte. Sînt sigură că acasă la tine domnește o dezordine îngrozitoare. Va fi treabă, nu glumă, pînă o să se pună totul la punct.

Nu părea deloc nemulțumită de această perspectivă și Schagerström mărturisi că de mult își dorea un tiran domestic, o stăpînă a casei destoinică, așa ca doamna Forsius.

Pentru că el rostise cuvîntul „intendent“ Charlottei îi veni ideea să întrebe cîți funcționari mîncău la masa mare a stăpînului. Cum era organizată gospodăria? Cite servitoare erau și cîți valeți? Avea vreo menajeră? Era capabilă?

Nu uită nici grădina. Cînd află că există acolo și seră obișnuită și seră de viță de vie, fu uimită, la fel ca atunci cînd auzise vorbindu-se despre cai de călărie.

Se înțelege că lui Schagerström drumul nu i se păru cîtuși de puțin lung, și cînd trăsura o luă pe aleea ce ducea, prin pădure, spre conac, trebui să-și spună că cele două mile care despărteau satul de Stora Sjörtorp i se păruseră uimitor de scurte în acea zi. Dar se feri să-și facă iluzii. „O înțeleg atît de bine, își zise. Încearcă să se împace cu soarta. Vorbește ca să se amețească.“

E ușor de imaginat că la Stora Sjötorp fusese o zi agitată.

Nu știau prea bine ce se întâmplă cu patronul. Curierul de la parohie venise sîmbătă după-amiază la ora trei, dar Schagerström nu suflase o vorbă despre ce îi aștepta decît seara tîrziu. Atunci își aminti brusc că trebuie să-și procure o verighetă. Intendentul fu trimis în cel mai apropiat oraș, cu poruncă să-l trezească pe giuvaergiu chiar din cel mai adînc somn, dacă va fi nevoie, și să cumpere un inel de aur pe care giuvaergiul să graveze numele lor.

Intendentul, din fericire, nu-și ținu gura și dădu de veste că a doua zi va sosi la conac o nouă stăpînă. Altminteri, cînd ar fi avut timp menajera să aerisească camerele de primire, să scoată husele, să șteargă praful? Cînd ar fi avut timp grădinarul să grebleze aleile, să plivească răzoarele de flori? Și cînd ar fi fost timp să se curețe și să se lustruiască livrelele, cizmele, hamurile și landoul? Patronul se învîrtea de parcă ar fi fost amortît, de parcă n-ar fi fost bun de nimic. Johansson, valetul, alesese din proprie inițiativă ceea ce socotise a fi un costum potrivit pentru nuntă. Din fericire existau oameni ai casei care știau ce înseamnă să întîmpini o mireasă. Atît grădinarul cît și menajera lucraseră aici pe timpul cînd doamna Oldencrona domnise la Stora Sjötorp, așa că știau ce aveau de făcut, spre cîntecul acestei case.

De formă, înaintea plecării lui la cununie, menajera își întrebasesc stăpînul ce porunci dă în legătură cu primirea noii stăpîne. La fel de prevăzător fusese și grădinarul. Schagerström, desigur, nu se gîndise la vreo primire dar, dacă doamna Sällberg voia să pregătească o mică masă



de bun venit și dacă grădinarul avea timp să ridice un arc de triumf, el unul n-avea nimic împotriva.

Căpătînd, astfel, mînă liberă, acești oameni cumsecade abia au așteptat plecarea lui Schagerström, pentru a pune la cale o primire regească.

— Gîndește-te, doamnă Sällberg! spuse grădinarul. Domnișoara e dintr-o familie de neam ales și știe cum se petrec lucrurile la un conac mare ca al nostru.

— Ei aș, vine de la o biată parohie, replică me-najera, deci nu cred că se pricepe în asemenea lucruri, dar asta nu ne împiedică să arătăm că știm să ne purtăm.

— O, nu fii atît de sigură de asta! exclamă grădinarul. Am văzut-o la biserică. Nu arăta deloc ca o simplă fată de pastor. Ar fi trebuit să vedeți ce ținută avea. Mi se părea că o văd înaintea ochilor pe vechea stăpînă de la Stora Sjötorp. Am fost foarte mișcat.

— Cum o fi, de neam mare ori ba, declară me-najera, eu sînt bucuroasă că vom avea o stăpînă tînără în casă. O să fie baluri și petreceri. O să putem arăta ce știm. Va fi altceva decît să gătim cît e ziulica de lungă pentru niște domni care nu fac altceva decît să se ghiftuiască.

— Numai să nu dați de prea mult bine! rîse grădinarul. Cine a stat pe lîngă doamna pastor Forsius atîția ani, se pricepe la gospodărie.

Spunînd acestea, ieși în grabă pentru că trebuia să treacă neîntîrziat la fapte. Dacă voia să ridice patru arcuri de triumf și, pe deasupra, să împodobească intrarea cu inițiale din flori, nu putea să-și piardă vremea pălăvrăgînd.

Meșterul singur n-ar fi dus treaba la bun sfîrșit, dacă n-ar fi găsit atîtea ajutoare zeloase. Trebuie spus că toți cei de la conac și de la forjă

erau încântați. Va exista iar o doamnă Schagerström la conac, la care se vor putea duce cu gri-jile, cu necazurile lor. O stăpînă era totuși de preferat unui stăpîn. Ea stătea acasă, puteai discuta cu ea despre copii și vaci. Era aproape prea frumos pentru a fi adevărat.

Cîțiva copii răspîndiră vestea printre muncitori, și în toate fermele și gospodăriile domeniului Schagerström oamenii se găteau cu ce aveau mai bun, pentru a merge la conac, s-o zărească pe mireasă. Dar care cum ajungea acolo, de îndată era pus la treabă. Arcurile de triumf fură ridicate, steaguri și stindarde vechi, folosite de foștii proprietari, fură înălțate de-a lungul drumului. Instalară și două archebuze pentru salvele de bun venit. Era un du-te-vino, o forfotă de neînchipuit.

Dar cînd mirii ajunseră pe domeniul Stora Sjötorp, totul era gata.

La primul arc de triumf ce se afla în pădure, fură aclamați de toți fierarii forjei, cu baroasele pe umăr. La al doilea, ridicat la poalele pădurii, îi așteptau fermierii. Aceștia dădură onorul cu sapele. La al treilea arc, care marca intrarea în alee, se auziră strigătele de „ura” ale lucrătorilor de la moară și tăietorilor de lemne. La al patrulea, care dădea în curte, grădinarul, înconjurat de ajutoarele lui, înmînă un minunat buchet de flori. În fine, sus, la conac așteptau intendentul, contabilii, menajera, servitoarele. Acestea din urmă se înclinară și făcură reverențe.

De fapt ordinea nu era atît de perfectă cum a fost descrisă aici. Toți erau în cea mai bună dispoziție, strigau „ura” și aclamau din toate puterile în momentul cînd landoul trecea pe lîngă arcurile

de triumf unde erau puși de pază. Copiii se luau la întrecere cu trăsura într-un mod foarte puțin solemn și salvele de tun izbucniră în cele mai neașteptate momente. Totul însă era frumos și sărbătoresc, încît defuncta doamnă Oldencrona ar fi fost mulțumită dacă ar fi privit în jos din ceruri. Și-ar fi spus Stora Sjörorp și bătrînul ei grădinar erau la înălțime.

Schagerström nu se gîndise la o primire atît de măreață și era cît pe ce să se supere pentru libertatea pe care și-o luaseră oamenii săi. Mai înainte de a da glas nemulțumirii aruncă, din fericire, o privire spre Charlotte. Ea zîmbea cu buzele întredeschise, dar totodată o lacrimă îi strălucea în colțul ochilor. Ținea mîinile împreunate în poală.

— Ce frumos, ce frumos, șopti ea, ce frumos !

Toate acestea, arcurile de triumf, steagurile, uralele, zîmbetele prietenoase, salvele micilor arcebuze, erau pentru ea, îi urau bun-venit la conac. Și ea, care de cîteva săptămîni se obișnuise cu disprețul oamenilor, se deprinsese ca ei să se retragă atunci cînd o zăreau, ea care simțise cum bănuielile și cleветirile o urmăresc la tot pasul, ea, care abia îndrăznea să iasă din casă, de teamă să nu fie jignită, se simțea acum recunoscătoare, mișcată, onorată peste măsură.

Nu cîntece batjocoritoare, nu buchete de spini și urzici, nu risete disprețuitoare ci bucuria și entuziasmul o întîmpinau.

Își întinse brațele către oameni. Îndrăgi din prima clipă acest meleag și pe locuitorii lui. I se părea că intră într-o lume nouă, fericită. Aici voia să trăiască și să moară.

### III

Ce fericire pentru un bărbat să-și poată conduce tinăra soție într-o asemenea casă splendidă ! Să treacă dintr-o cameră într-alta și să-i audă exclamațiile de încântare. Să meargă la câțiva pași în fața ei, să deschidă ușile camerei următoare și să spună : „Nu e rău, ce zici ?“ S-o vadă zburînd ca un fluture, ba atingînd în fugă clapele unui pian, ba alergînd spre un tablou, ba aruncînd o privire spre oglindă, să vadă dacă sticla reflectă o imagine plăcută, ba repezindu-se spre fereastră să admire priveliștea minunată !

Dar cît de neliniștit devine el cînd, deodată, o vede izbucnind în plîns, cît de tulburat întreabă ce s-a întîmplat, cît de sincer îi făgăduiește că va face totul ca s-o ajute să-și uite necazurile !

Cît de voios este iar cînd aude că nu-i altceva la mijloc decît o soră care zace într-o cameră goală, urîță, în timp ce ea, fără să aibă nici un merit, se bucură de splendorile și minunățiile astea ! Cît de mîndru se simte, asigurînd-o că va putea să dea surorii ei tot ajutorul de care are nevoie și, dacă dorea, începînd chiar din acea seară...

— O nu, nu astă scară. Mîine va fi timp destul.

Atunci, durerea trece. O dă uitării și vizitarea casei continuă.

— În fotoliul ăsta se stă minunat, spune ea. Și la fereastra asta e un loc potrivit pentru măsuța de cusut.

Desigur. Se înțelege că o va prinde bine la masa de cusut. Dar în clipa aceea el își amintește ceva, ce era cît pe ce să uite. Doar nu e vorba de o căsătorie adevărată. Nu e altceva decît un simulacru. Totul nu e decît un joc. Cîteodată ea se

poartă de parcă ar lua-o în serios. Dar Schagerström știe cum stau lucrurile. Își poate însă îngădui să se prefacă.

Știe și el să intre în joc și să-l lase să continue câteva ceasuri, să se amuze, așa cum se amuză și ea, să-și ascundă teama în adâncul inimii, să se bucure de clipa prezentă.

În felul acesta, va putea, cu același sentiment de fericire, să continue vizitarea casei, pînă cînd valetul va veni să anunțe că e servită cina.

Nu e minunat lucru să-i poți oferi brațul miresei tale, s-o conduci la o masă încărcată cu porțelanuri fine, cu pahare de cristal ce scînteiază, cu tacîmuri strălucitoare din argint? Să te poți așeza alături de ea, să savurezi ospățul regesc, cu opt feluri, cu vinul care licăre în sticlă, cu o mîncare ce se topește în gură, de nu-ți dai seama cînd o măninci?

Apoi, să te ridici, copleșit de emoția de a avea lîngă tine o femeie care reprezintă tot ce prețuiești mai mult: deșteaptă și naturală, binecrescută dar în același timp zburdalnică și plină de haz. Poate rîde și plînge totodată. În orice clipă îți dezvăluie un nou farmec.

E un noroc poate că trebuie să te desprinzi de această vrajă, tocmai atunci cînd începi să-ți pierzi mințile. Pentru că a sosit grădinarul, care astăzi face pe maestrul de ceremonii la Stora Sjötorp, să anunțe că totul e pregătit pentru dans, în șură, dar că nimeni nu vrea să înceapă pînă cînd nu se arată stăpînii. Doar așa se cuvine, ca mirele și mireasa să deschidă dansul de nuntă!

Ce plăcută-i o asemenea nuntă! Nu printre cei de aceeași condiție socială, care sînt poate invidioși și te critică, ci printre subalterni devotați care te consideră aproape o divinitate. La început,

după datină, s-o învîrtești pe mireasă de cîteva ori, pe pămîntul bătătorit al șurei, apoi să te retragi pentru a o privi dansînd cu ceilalți, cu fierari, cu morari, cu moșnegi, flăcăiandri și copii, mereu veselă, mereu zîmbitoare. Minunat tablou care te face să-ți aduci aminte de vechile povești și legende despre silfide, ce intră în hora oamenilor și ademenesc flăcăii în pădure ! Cînd o vezi în mijlocul mulțimii de muncitori, ea nu pare plăzmută din aceeași pămîntească argilă de rînd, ci dintr-o substanță mai delicată, mai aleasă.

Stai așa și te sperii cît de repede trec clipele și deodată bagi de seamă că sărbătoarea a luat sfîrșit, că greul vieții începe iar !

#### IV

În ceea ce o privește pe Charlotte ea avea în minte, mereu, avertismentul doamnei pastor : „Nu-l slăbi din ochi, draga mea ! Ceva îl frămîntă Ai grijă de el !“

Băgase de seamă cît de repede trece de la o dispoziție la alta, de la veselie la tristețe. De aceea nu începea nici un dans, pînă nu se asigura că el era încă în șură și, de îndată ce cavalerul își lua rămas bun, își căuta soțul și se așeza lîngă el.

Ageră cum era, observă cînd străbătu curtea, de la grajd la șură, micul cupeu pe care Schagerström îl folosea în călătoriile lungi. Era scos afară, în fața remizei. Constatarea asta îi spori neli-niștea și îi ascuți vigilența.

Cînd dansă cu vizitiul, încercă, printr-un mic vicleșug, să afle ce se pusese la cale.

— Nu ține prea mult dansul ? întrebă ea. Cînd trebuia domnul să plece ?

— Ora nu e încă stabilită, stimată doamnă. Dar eu am scos trăsura afară și caii sînt înhămați. Putem porni la drum, cît ai clipă din ochi.

Aha, acum știa la ce trebuia să se aștepte ! Dar cum bărbatul ei discuta liniștit în șură, cu oamenii lui, găsi că mai chibzuit ar fi să simuleze că nu știe nimic. „Probabil a avut de gînd să plece astă seară, se gîndi ea, dar poate că s-a răzgîndit. A văzut că nu sînt atît de primejdioasă cum credea“.

Nu mult după aceea, tocmai cînd terminase o polcă, observă că Schagerström dispăruse. Afară era întineric beznă și șura era prost luminată, doar de cîteva felinare, dar își dădu seama de îndată că el nu mai era acolo. Se uită neliniștită în jur, după vizitiu și valet, dar nici aceștia nu mai erau de văzut.

Își aruncă pe umeri pelerina, se apropie de niște tineri care stăteau în pragul șurei, ca să se răcorească după dans. La adresă cîteva cuvinte și apoi se strecură, tăcută și neobservată, afară, în noapte.

Nu cunoștea locurile și nu știa încotro să-și îndrepte pașii, ca să ajungă la conac, dar observă, în apropiere, lumina unui felinar și se grăbi în direcția aceea. Se apropie și văzu că felinarul era așezat jos, lingă grajd. Vizitiul tocmai înhăma caii pe care-i scosese afară.

Charlotte se furișă spre trăsură. Îi venise o idee : să pîndească momentul cînd vizitiul se va întoarce cu spatele, să deschidă portiera și să se urce în cupeu. Apoi, cînd trăsura va trage la scară și Schagerström se va sui, o să-i spună părerea ei despre încercarea asta de fugă. „De ce nu-mi mărturisește ce-l chinuie ? se gîndi ea. E ca un băiat timid“.

Dar înainte de a reuși să-și pună planul în aplicare, vizitiul fu gata. Atîrnă hăturile pe marginea caprei, își luă haina de vizitiu de pe capră și o trecu peste cap. Tocmai voia să se suie cînd, probabil, își aminti de felinarul de pe jos. Adresă cailor un : „Ho, voinicilor !” liniștitor, se duse la felinar, îl stinse și îl băgă în grajd.

Bineînțeles se grăbi cît putu, dar, în apropiere, exista cineva mai iute decît el. Tocmai închidea ușa grajdului, cînd răsună un pocnet de bici. Un „Diii !” puse caii în mișcare și îi scoase prin poarta parcului, pe care vizitiul prevăzător o deschisese, larg, mai înainte. Trăsura dispăru în întunericul nopții pe alee, în jos. Se auzea numai huruitul roților și zgomotul copitelor.

Dacă vreodată un vizitiu a alergat mai repede decît propriii săi cai, pentru a da fuga la conac să-și anunțe stăpînul că un diavol împelițat de copil a cutezat să sară pe capră și s-o șteargă cu trăsura, de sub nasul lui, atunci să știți că vizitiul Lundman, de la Stora Sjötorp, a realizat această performanță.

În vestibul, dădu peste Schagerström. Stătea de vorbă cu menajera care-i raporta că tînăra doamnă a dispărut.

— Mi-ați spus să-i transmit doamnei că nu mai aveți timp să rămîneți în șură, dar că dînsa poate continua să danseze cît dorește. Cînd am vrut să mă duc la doamna, nu mai...

Vizitiul n-o putea lăsa să termine. Avea noutăți mai importante.

Schagerström se întoarse spre el.

— Ce s-a întîmplat ? se adresă vizitiului. Arăți de parcă ți s-ar fi furat caii.

— E tocmai ce s-a petrecut, stăpîne.

Povesti ceea ce se întîmplase.



— Dar nu e vina cailor, stăpîne... Ei nu ar fi pornit din loc, dacă n-ar fi fost cineva să se cațere pe scară. Nu pot pricepe cine a cutezat...

Se întrerupse brusc. Schagerström făcuse ceva de necrezut. În prezența vizitiului, a valetului și a menajerei se trântise pe un scaun și hohotea de rîs spre marea lor mirare.

— Așadar, nu înțelegeți cine a îndrăznit să-mi fure caii ? ridea el.

Cei trei slujitori se holbau la el.

— Trebuie să punem mîna pe hoț, reluă el, după ce pofta de rîs i se mai potoli puțin. Lundman, grăbește-te să pui șaua pe trei cai de călărie. Johansson, tu mergi cu el și ajută-l. Doamnă Sällberg, ca să fiu mai sigur, mergi sus în casă și vezi dacă doamna nu e acolo.

Menajera dispăru pe scări, dar se întoarse, într-o clipită, cu știrea că doamna nu se află sus, în camera ei.

— Dumnezeule mare, să nu se fi întîmplat vreo nenorocire ! exclamă ea.

— Depinde cum o iei, doamnă Sällberg, ia aminte la cuvintele mele. Pîn-acum ne-am făcut cu toții de cap, aici la Stora Sjötorp, dar de aci înainte ne-am găsit nașul.

— Asta e pe placul nostru, domnule.

Auzind-o, Schagerström, bogătaşul Schagerström, o bătu pe bătrînă pe umerii ei grași, făcînd o piruetă cu ea, și strigă :

— Îți accepți soarta cu supunerea cuvenită. De-aș putea face și eu la fel !

Apoi fugi afară, pentru ca împreună cu vizitiul și valetul să pornească în urmărirea hoțului.

Nu dură mult și fugara se afla prizonieră într-un colț al trăsुरii, cu Schagerström alături.

Lundman își reluase locul pe capră și conducea, la pas, spre conac, în timp ce valetul Johansson mîna caii de călărie.

Charlotte gonise cu viteză mare, cam o jumătate de milă, dar nimerise peste pante abrupte. Cu toate plesnetele de bici, nu putuse sili caii să meargă altfel decît la pas, așa că fusese nevoită să se predea rușinos.

Timp de cîteva minute, în trăsură fu liniște. Apoi Charlotte întrebă :

— Ei, cum ți s-a părut ?

— A fost groaznic, răspunse Schagerström. Îmi dau seama ce trebuie să simtă o soție cînd îi fuge bărbatul.

— Chiar asta am vrut, spuse Charlotte.

În clipa următoare, Schagerström își simți umărul strîns cu putere.

— Te prefaci. Rîzi de mine. N-ai crezut nici o clipă că am de gînd să fug.

— Draga mea, spuse Schagerström. Singurul moment cu adevărat vesel din această zi a fost acela cînd Lundman a venit să mă anunțe că mi-ai furat caii.

— De ce ? întrebă Charlotte îmbufnată.

— Am crezut că nu vrei să mă lași să plec.

— Nu mă gîndeam deloc la asta. Dar tot satul vorbește pe socoteala mea de trei săptămîni și, dacă ai fi plecat...

— Da, sigur, o aprobă Schagerström. Înțeleg că n-ai fi putut suporta.

Rîse, de dragoste și de fericire, dar în clipa următoare spuse, cu voce gravă :

— Draga mea, să vorbim o dată deschis unul cu celălalt. Spune-mi, ai înțeles de ce voiam să pornesc la drum chiar astă-seară ?

— Da, răspunse fata, cu glas hotărît. Am înţeles.

— De ce m-ai oprit atunci ?

Charlotte tăcu. El aştepta îndelung răspunsul, dar tăcerea continua.

— Când ajungem acasă, vei găsi în camera ta o scrisoare de la mine. Acolo îţi spuneam că nu vreau să profit de împrejurările care te-au aruncat în braţele mele. Vreau să fii cu desăvîrşire liberă. Nu trebuie să priveşti căsătoria noastră decît ca o căsătorie de formă.

El tăcu din nou în aşteptarea unui răspuns, dar nu auzi nimic.

— În scrisoarea aceea îţi spuneam, de asemenea, că am de gînd, ca o mărturie a dragostei mele, şi pentru a repara suferinţa pe care ţi-am adus-o, să-ţi donez Stora Sjötorp în deplină proprietate. După ce divorţul între noi va fi avut loc, m-ar bucura să ştiu că locuieşti aici, unde toţi oamenii au şi prins drag de tine.

Încă o pauză lungă, dar din partea Charlottei nu veni nici un răspuns.

— Această mică aventură nu schimbă întru nimic cele puse în scris, continuă Schagerström. Am interpretat-o greşit, la început. Acum înţeleg că a fost doar o comedioară pe care ai jucat-o, ca să nu mă fac de rîs în sat.

Charlotte se apropie de el, pe banchetă. Simţi răsuflarea ei caldă în obraz şi o auzi şoptindu-i în ureche :

— Eşti cel mai mare prostănac de pe lumea asta !

Trăsura lui Schagerström era un vehicul minunat. Înainta lin, fără hurducături. Schagerström putea face uz de îngăduinţa acordată.

— Cum ?

— Să-ţi mai spun o dată ?

El o luă repede în brațe și o trase spre el.

— Charlotte, trebuie să vorbești. Trebuie să știu ce mă așteaptă.

— Ei bine, spuse ea destul de brutal, nu e prea amuzant ceea ce am să-ți împărtășesc. Dar poate te va bucura să auzi că ieri, cam pe la ora asta, Karl-Artur mi-a ucis dragostea.

— Cum asta ?

— A ucis-o. Era plictisit de ea. Cred aproape că a făcut-o cu bună știință.

— Scumpa mea ! spuse Schagerström. Lasă-l pe Karl-Artur în pace ! Vorbește despre noi ! Chiar dacă dragostea ta pentru Karl-Artur e moartă, asta nu înseamnă...

— Nu, bineînțeles că nu. Ah, dacă n-ai avea nevoie de atâtea explicații !

— Știi bine ce prost sînt !

— Vezi tu, spuse Charlotte, rar și pe gînduri, e foarte ciudat. Nu te iubesc, dar mă simt bine cu tine, mă simt în siguranță. Pot vorbi cu tine orice, pot să te rog orice, pot glumi cu tine. Mă simt atît de liniștită și de bine, de parcă am fi căsătoriți de treizeci de ani.

— Cam ca pastorul și soția lui, spuse Schagerström cu oarecare amărăciune.

— Cam așa, continuă Charlotte, pe același ton gînditor. Poate nu ești mulțumit cu atît, dar cred că e un rezultat destul de frumos, după o singură zi. Mi-e drag să te am alături de mine, în trăsură, și să mă urmărești cu privirea cînd dansez. Îmi place să stau la masă cu tine și să locuiesc în casa ta. Îți sînt recunoscătoare că m-ai dus departe de tot ce era rău și înspăimîntător. Stora Sjötorp e încîntătoare, dar n-aș vrea să locuiesc aici nici măcar o zi, dacă n-ai fi și tu. N-aș putea

să concep că ai fugi de mine. Totuși... Dacă ceea ce am simțit pentru Karl-Artur a fost dragoste, ceea ce simt acum nu e dragoste.

— Poate deveni, spuse Schagerström încet, și, după glas, se vedea că-i mișcat.

— Poate că așa va fi, spuse Charlotte. Și știi ceva? Nu cred că aş avea ceva împotriva dacă m-ai săruta.

## S u m a r

|                                                        |               |
|--------------------------------------------------------|---------------|
| <i>Selma Lagerlöf</i> . . . . .                        | <b>V</b>      |
| <i>Tabel cronologic</i> . . . . .                      | <b>XXXVII</b> |
| <i>Notă</i> . . . . .                                  | <b>XLVII</b>  |
| <br>Doamna colonel . . . . .                           | <br><b>1</b>  |
| Cererea în căsătorie . . . . .                         | <b>26</b>     |
| Dorințe . . . . .                                      | <b>35</b>     |
| În grădina parohiei . . . . .                          | <b>47</b>     |
| Fata din Dalecarlia . . . . .                          | <b>57</b>     |
| Micul dejun . . . . .                                  | <b>67</b>     |
| Zaharnița . . . . .                                    | <b>84</b>     |
| Scrisoarea . . . . .                                   | <b>93</b>     |
| Sus printre nori . . . . .                             | <b>98</b>     |
| Schagerström . . . . .                                 | <b>113</b>    |
| Mustrea . . . . .                                      | <b>130</b>    |
| Buclele tăiate . . . . .                               | <b>137</b>    |
| Favoritul soartei . . . . .                            | <b>152</b>    |
| Moștenirea . . . . .                                   | <b>159</b>    |
| Diligența . . . . .                                    | <b>172</b>    |
| Publicația de căsătorie . . . . .                      | <b>189</b>    |
| Mezatul sărmanilor . . . . .                           | <b>202</b>    |
| Triumful . . . . .                                     | <b>208</b>    |
| Rechizitoriu împotriva zeului dragostei . . . . .      | <b>215</b>    |
| Înmormântarea soției decanului . . . . .               | <b>220</b>    |
| <b>Simbătă</b> : de dimineață pînă la amiază . . . . . | <b>243</b>    |
| <b>Simbătă</b> : după-amiază și seara . . . . .        | <b>260</b>    |
| Ziua cununiei . . . . .                                | <b>272</b>    |

Lector : IOAN COMȘA  
Tehnoredactor : ROZICA NIȚU

---

Apărut 1972. Tiraaj 85.160. Broșate 82.200×160 ex. Le-  
gate 2800 ex. Hîrtie ziar sul/70 de 50 g/m<sup>2</sup>. Format  
32/70×92. Coli ed. 15,14. Coli tipar 10,75. A. nr. 5414.  
C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859—1.

---

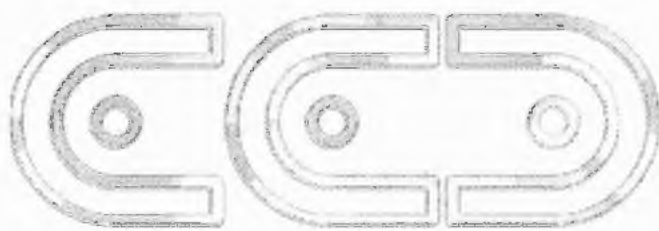


Tiparul executat sub comanda nr. 20 383 la  
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”,  
Plăța Scînteii, nr. 1, București, Republica  
Socialistă România.

10000

ARTICULAR M...  
10000





Scanare și prelucrare digitală



de

**Anonim**



și

CAT Graur



Antwerpen

**2026**

